

T.C.

SINOP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**1928-1938 YILLARI
ARASINDA SİNOP'UN
SOSYO KÜLTÜREL YAPISI**

Elif Arzu ÖNAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARİH ANABİLİM DALI

Prof. Dr. Süleyman BÜYÜKKARCI

2017

HER HAKKI SAKLIDIR

T.C.
SİNOP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**1928-1938 YILLARI ARASINDA SİNOP'UN SOSYO KÜLTÜREL
YAPISI**

**HAZIRLAYAN
Elif Arzu ÖNAL**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Süleyman BÜYÜKKARCI**

SİNOP – 2017

(22/06/2017

T.C.

SINOP ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Sinop Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum **"1928-1938 Yılları Arasında Sinop'un Sosyo Kültürel Yapısı"** adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

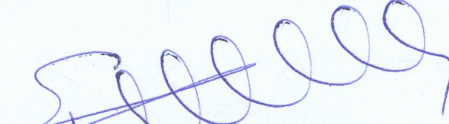
- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Sinop Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

22/06/2017

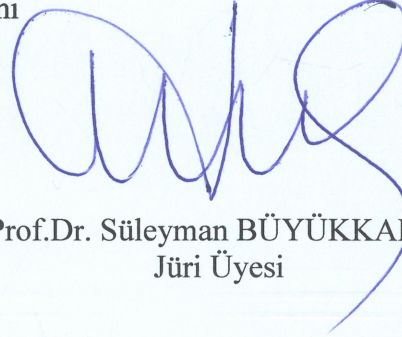
Elif Arzu ÖNAL

T.C.
SINOP ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

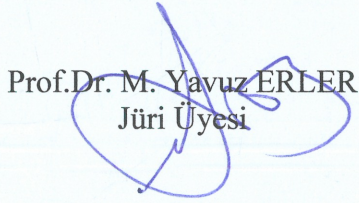
Elif Arzu ÖNAL, tarafından hazırlanan “1928-1938 Yılları Arasında Sinop’un Sosyo Kültürel Yapısı” başlıklı bu çalışma, 22.06.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Ekrem MEMİŞ
Jüri Başkanı

Prof.Dr. Süleyman BÜYÜKKARCI
Jüri Üyesi

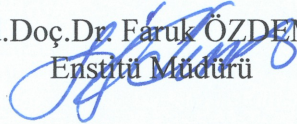
Prof.Dr. M. Yavuz ERLER
Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Yrd.Doç.Dr. Faruk ÖZDEMİR
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR ve SİMGELER DİZİNİ	VII
TABLolar DİZİNİ	VIII
ÖNSÖZ	IX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. 1. SİNOP İLİNİN İDARİ YAPISI.....	9
1. 2. SİNOP EKONOMİK GELİŞİM SÜRECİ	15
1. 3. SİNOP'UN NÜFUSSAL GELİŞİM SÜRECİ	21

İKİNCİ BÖLÜM:

SİNOP'TA YAPILAN SOSYAL FAALİYETLER

2. 1. 1928-1938 YILLARI ARASINDA SİNOP'TA YETİŞMİŞ OLAN ÖNEMLİ KİŞİLER.....	24
2. 2. SİNOP İLİNİN KÜLTÜR ÇALIŞMALARI	38
2. 2. 1. Sinop Müzesi	39
2. 2. 2. Sinop'ta Matbaa ve Basın Faaliyetleri	41
2. 3. SİNOP'TA SPORUN ve OYUNUN GELİŞİMİ	42
2. 4. SİNOP'TA KÜTÜPHANECİLİK	43
2. 5. MİLLET MEKTEPLERİ ve AÇILAN HALK DERSHANELERİ	45
2. 6. TÜRK OCAKLARI ve SİNOP TÜRK OCAĞI FAALİYETLERİ	48
2. 7. HALKEVLERİNİN GELİŞİM SÜRECİ	49
2. 7. 1. Sinop Halkevinin Yapmış Oldukları Çalışmalar	52
2. 7. 2. Halkevi ve Sinop'ta Halkevinin Düzenlediği Eğitim Faaliyetleri	57
2. 8. CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİMİNE GENEL BAKIŞ	58
2. 9. HARF İNKILÂBİ HAKKINDA KISA BİLGİ	60
2. 10. ATATÜRK'ÜN SİNOP'A GELİŞİ (15 Eylül 1928)	62

2.11. SİNOP'UN EĞİTİMİNE GENEL BAKIŞ	63
2. 11. 1. Medrese	64
2. 11. 2. Cami Altı Mektebi	64
2. 11. 3. Mekteb-i Rüşdiye ve Mekteb-i İdadî	64
2. 11. 4. Darülmualim	65
2. 11. 5. Anaokulu	65
2. 12. SİNOP'TA HUSUSİ İDARENİN MAARİF HARCAMALARI	67
2.13.1928-1938 YILLARI ARASINDAKİ SİNOP'TAKİ OKULLARIN DURUMU.....	68
2. 13. 1. İlkokul	68
2. 13. 1. 1. İlkokullarda Gelişme	69
2. 13. 1. 2. İlkokulların Dağılımı	70
2. 13. 2. Ortaokul	71
2. 13. 3. Öğretmenevi (Mekteb-i İdadî)	72
2. 13. 3. 1. Ortaöğretim I. Devre	75
2. 14. SİNOP'TA OKULLARIN DÜZENLEDİKLERİ SOSYAL ETKİNLİKLER	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİNOP'UN KÜLTÜREL FAALİYETLERİ

3. 1. HELESA GELENEĞİ	77
3. 2. SİNOP KÖYLERİNDE DÜĞÜN	79
3. 3. BEŞİK TÖRENİ	80
3. 4. BAYRAM ÂDETLERİ	82
3. 5. SİNOP'TA YEREL TEDAVİ YÖNTEMLERİ ve HALK İNANMALARI...84	
3. 6. İMECE GELENEĞİ.....85	
3. 7. SİNOP İLİNE AİT TÜRKÜLER	85
3. 8. SİNOP'UN TARİHİ ve KÜLTÜREL YAPILARI	86
3. 8. 1. Kaleleri ..	86
3. 8. 2. Hamamları	87
3. 8. 3. Medreseleri	88
3. 8. 4. Çeşmeleri	88

3. 8. 5. Camileri	91
3. 8. 6. Türbeleri	93
3. 8. 7. Kiliseleri	95
3. 8. 8. Tabyaları	96
3. 8. 9. Şehitlik	96
3. 8. 10. Saat Kulesi	97
3. 8. 11. Serapis Mabedi	97
3. 8. 12. Tarihi Sinop Cezaevi	97
3. 8. 13. Eski Sinop Evleri	98
3. 8. 14. Arslan Torunlar Konağı	98
3. 8. 15. Eski Vilâyet Konağı (Yeni Adliye Binası)	98
3. 8. 16. Liman Başkanlığı (Tophane Kumandanlık Dairesi)	99
3. 8. 17. Eski Kız Yetiştirme Yurdu Binası (Kültür Merkezi)	99
3. 8. 18. Tarihi Bizans Köprüsü	99
3. 8. 19. Taş Han	99
3. 8. 20. PTT Evi	100
3. 8. 21. Eski Jandarma Alay Komutanlığı Binası	100
3. 8. 22. Eski Askerlik Şubesi Deposu	100
3. 8. 23. Türk Amerikan Müşterek Savunma Tesislerindeki Mezar Odası	100
3. 9. SİNOP'UN FOLKLORİK DEĞERLERİ	101
3. 9. 1. El Sanatları	101
3. 10. SİNOP İLÇELERİNİN SOSYAL-KÜLTÜREL YAPILARI VE FOLKLORİK DEĞERLERİ	102
3. 10. 1. Ayancık İlçesi	102
3. 10. 1. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre	103
3. 10. 1. 2. Folklorik Değerler	104
3. 10. 2. Boyabat İlçesi	105
3. 10. 2. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre	106
3. 10. 2. 2. Folklorik Değerler	108
3. 10. 2. 3. İlçeye Özgü Gelenek ve Görenekler	109
3. 10. 3. Dikmen İlçesi	109
3. 10. 3. 1. Kültürel Çevre	109

3. 10. 4. Durağan İlçesi	110
3. 10. 4. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre	110
3. 10. 4. 2. Folklorik Değerler	111
3. 10. 5. Erfelek İlçesi	112
3. 10. 5. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre	112
3. 10. 5. 2. Folklorik Değerler	112
3. 10. 6. Gerze İlçesi	113
3. 10. 6. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre	114
3. 10. 6. 2. Folklorik Değerler	115
3. 10. 6. 3. İlçeye Özgü Gelenek ve Görenekler	116
3. 10. 7. Saraydüzü İlçesi	116
3. 10. 7. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre	117
3. 10. 7. 2. Folklorik Değerler	117
3. 10. 8. Türkeli İlçesi	117
3. 10. 8. 1. Folklorik Değerler	118

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1928- 1938 YILLARI ARASINDA

4.1. SİNOP GAZETESİ İNCELEMELERİ	118
SÖYLEŞİLER	145
SONUÇ:	161
KAYNAKÇA:	163
EKLER:	172
ÖZGEÇMİŞ:	211

ÖZET

Bu çalışma, 1928- 1938 yılları arasında Sinop'un sosyo- kültürel yapısını konu edinmiştir. Belirtilen yıllarda Sinop'un sosyo-kültürel faaliyetlerini, inanışlarını, tarihi yapılarını tespit etmek için Ankara Millî Kütüphaneden, Sinop Halk Kütüphanesinden, Sinop Üniversitesi Merkez Kütüphanesinden, Sinop Öğretmenevinden, Sinop ilinin o yıllarda yayımladığı Sinop Resmi gazetesinden yararlanılmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Sinop ilinin nüfusu, ekonomisi, idarî yapısı, coğrafi özellikleri ve bu unsurların halkın yaşam biçimine yaptığı etkilerden, tarihimize etki eden Sinoplu ve Sinop'un yetiştirmiş olduğu kişilerden bahsedilmiştir. İkinci bölümde; Sinop'un sosyal faaliyetlerini oluşturan eğitime, okullarının durumuna, Türk Ocaklarına, Halkevine ve çalışmalarına, kütüphanesine, basınına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde; Sinop'un ve ilçelerinin kültürel yapıları, folklorik özellikleri, inanışları, gelenek ve göreneklerinden bahsedilmiştir. Dördüncü bölümde ise; Sinop'ta yapılan sosyo- kültürel faaliyetler gazeteler ışığında yansıtılmıştır. Ayrıca çalışma, yapılan söyleşilerle de desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal etkinlikler, kültürel yapı, kültürel değer

ABSTRACT

This study examined the socio-cultural structure of Sinop between 1928 and 1938. To identify the socio-cultural activities, beliefs and historical buildings of Sinop in those stated years, the data which was taken from the Ankara National Library, the Sinop Public Library, the Central Library of Sinop University, Sinop Techarage and the Sinop Official Gazette was used.

The study consists of four parts. In the first chapter, the population, economy, administrative structure, geographical features of Sinop and these components' effect on people's life styles were mentioned. The people who were brought up by Sinop and who influenced our history were also mentioned in this chapter. In the second chapter, the education system camposing the social activities, the conditions of schools, the Turkish Quartes, the studies of the People's Hall, the library and the press of Sinop were included. In the third chapter, the cultural structures, the folkloric characteristics beliefs, the customs and traditions of Sinop and its districts were expounded. In the fourth chapter, the socio-cultural activities taken place in Sinop were represented in the light of the newspaper. This study was also supported by the interviews.

Keywords: Social activities, cultural structure, cultural values

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

Kısaltma ve Simgeler:

Km: Kilometre

Km²: Kilometre kare

M: Metre

m²: metre kare

MÖ: Milâttan Önce

MS: Milâttan Sonra

No: Numara

PTT: Posta, Telefon, Telgraf

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TL: Türk Lirası

Yy: Yüzyıl

a.g.e.: Adı geçen eser

a.g.m.: Adı geçen makale

a.g.t.: Adı geçen tez

TABLolar DİZİNİ

Birinci Bölümün Tabloları

Tablo 1. 1. 1923'ten 1941 yılına kadar Sinop ilinde görev yapmış olan valiler	12
Tablo 1. 2. 1920-1938 yılları arasında görev yapmış olan milletvekilleri	13
Tablo 1. 3. 1927 sanayi sayımına göre Sinop'ta işyeri ve çalışan sayısı	20
Tablo 1. 4. Sinop'un 1927-1935 ve 1940 yıllarında yapılan nüfus istatistikleri	22
Tablo 1. 5 1927-1928 Devlet Salnamesine göre nüfus	22
Tablo 1. 6. Sinop Nüfusunun Çalışma Oranı	23

İkinci Bölümün Tabloları

Tablo 2. 1. Dr. Rıza Nur Kütüphanesi Kitap ve Okuyucu Sayılarının Sayısal Verileri.	45
Tablo 2. 2. 1927- 1935 yıllarında genel olarak Türkiye genelinde okuma- yazma bilenlerin oranı	46
Tablo 2. 3. Sinop ilinde 1923- 1972 yılları arasında halk dershanelerinin gelişimi	47
Tablo 2. 4. 1903 Maarif Salnamesine göre medreseler	64
Tablo 2. 5. Sinop hususî idarenin Cumhuriyet idare devrindeki masrafları	67
Tablo 2. 6. Sinop ilinin 1923- 1940 yılları arasındaki ilkokullardaki okul, öğretmen, öğrenci ve mezun öğrenci sayıları	69
Tablo 2. 7. Sinop ilinin 1923- 1940 yılları arasında ilkokulların öğretmenli ve eğitimli durumu	70
Tablo 2. 8. Sinop ilinin 6 ve daha yukarı yaşlardaki nüfusun okur- yazarlık durumu ...	70
Tablo 2. 9. Sinop'ta 1923- 1940 yıllarına göre ortaokul, öğretmen, öğrenci ve mezun öğrenci sayıları	75

ÖNSÖZ

Çalışmamın hazırlanmasında bilgi ve birikimleriyle yardımını esirgemeyen danışmanım sayın Prof. Dr. Süleyman BÜYÜKKARCI'ya, kaynak bulmamda ve kaynak bakımından desteklerini esirgemeyen Z. Zeki ÖZCANOĞLU'na, Barış MERT'e, Hasan ONUR'a, Turgay ALTUN'a, her zaman desteğini gördüğüm hocam Yrd. Doç. Dr. Suha Oğuz BAYTİMUR'a ve Meltem YILMAZ'a, röportaj yapmak için naçizane isteğimi kırmayan Burhan KOYUNCUOĞLU'na, Semiye ÖZDEMİR'e, Yasemin ÇAL'a ve yaptığım çalışmalarımın arkasındaki gücünü daima hissettiğim, ayrıca büyüklerinden gördüklerini anlatarak çalışmama renk katan annem Elvan ÖNAL'a sonsuz şükran ve saygılarımı sunarım.

GİRİŞ

Sinop ili, Karadeniz Bölgesi'nin en kuzey ucunda yer almakta olup doğusunda Samsun, batısında Kastamonu, güneyinde ise Çorum ili ile sınırdır. Sinop ili, doğusunda yer alan Sinop Limanı ve batısında yer alan Akliman Körfezleri'nin arasında uzanan Boztepe Burnu'nu karaya bağlayan, genişliği 600 metre olan bir berzahın üzerine kurulmuştur.¹ Sinop, 5 862 km²lik yüzölçümüne sahip olup Türkiye topraklarının %0,8'ini kaplamaktadır.² Sınır uzunluğu ise yaklaşık olarak 475 km²dir. Bu sınır uzunluğunun 300 km²si karadan, 175 km²si ise denizlerden oluşmaktadır.³ Yeryüzü şekilleri bakımından dağlık bir yöredir. İlin topraklarının ağırlıklı bir bölümünü %74,3'ünü dağlar, %23,4'ünü plâtolar, %2,3'ünü ise ovalar oluşturur. Yeryüzü şekilleri bakımından dağlık bir alan olmasına rağmen ilin topraklarının kullanım bakımından %98,7 oranındaki büyük bir bölümü tarım için uygundur.⁴

Sinop ilinin adının nereden geldiği ile ilgili çeşitli söylemler bulunmaktadır. Bu söylemler şu şekilde ifade edilmektedir. Hitit belgelerinde Sinop'un ilk kez Hititçe olarak Sinova ile anıldığından, Asurî ilâhlarından Ay ilâhı Sin'den Sinop isminin kökeninin geldiğinden, MÖ 200 yıllarında yaşamış olan Skymnos'un şiirlerinde Yunan mitolojisinde savaşçı kadınlar topluluğu olarak bilinen Amazonlardan bahsetmiştir. Amazon kraliçesinin adının da Sinope olduğu belirtilir. Başka bir söylenti de Eski Yunan Irmak Tanrısı olan Asopos'un (Su Perisi) kızı olan Sinope* tarafından kurulduğudur. Diğer bir söylentiye göre de Grek etimolojisinde Sin sözcüğü yabancı anlamında kullanılmaktadır. Bu kelimeyi daha çok Yunanistan'ın dışında Doğu Anadolu, Pontus, İran ve Hindistan'da rastlanılmakta olduğunu, bu da Sinope adının yerli Anadolu dillerinden gelmiş olabileceğini göstermektedir.⁵ Sinop'a Anadolu

¹ *Sinop Cumhuriyet'in 15'inci Yılında 1938*, Marifet Basımevi, İzmir, s.42-43.

² *Yurt Ansiklopedisi*, Türkiye İl İl Dünü, Bugünü, Yarını, Anadolu Yayıncılık, Ana Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş. Cilt 9, İstanbul 1982-7983, s.6747.

³ *Sinop İli 1967 Yıllığı*, İl Basımevi, Sinop, s. 87.

⁴ *Yurt Ansiklopedisi*, s.6747.

⁵ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s.8-9.

***Sinope**, Irmak Tanrısı Osopos'un güzeller güzeli kızıymış. Rivayete göre mutlu bir hayatı varmış. Bir gün Tanrılar Tanrısı Zeus, kendisini görmüş ve o anda âşık oluvermiş. Zeus bu, gönlünü kaptırdığını elde etmek için yapmadığı üçkağıtçılık yokmuş. Ama Sinope, Zeus'un bile başını döndürecek bir güzellikteymiş. Eli ayağı, dili dudağı dolaşmış Tanrılar Tanrısının. Sinope'ye aşkına karşılık her istediğini yapacağını söylemiş. Korku içindeki genç kız, kendisine dokunmamasını, kız oğlan kız olmak istediğini söylemiş heybetli Zeus'a. Tanrılar Tanrısı, sözüne sadık kalmış ve Sinope'yi alıp en sevdiği yerlerden olan

Selçuklular zamanında bir ara Hatun İli de denilmiştir.⁶ Ayrıca Fatih Sultan Mehmet de Sinop'u Ceziretü'l-Uşşâk olarak tanımlamıştır.⁷ Ceziretü'l-Uşşâk'ın anlam olarak farklı kaynaklarda farklı yorumlar yapılmıştır. Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi adlı kitapta 'Ağaçlıklar Adası' olarak ifade edilirken, Ceziretü'l-Uşşâk'tan Lezzetler adlı kitapta 'Âşıklar Adası' olarak bahsedilmiştir. Ayrıca Ferid Dikmen'in Sinop Tarihine Ait Derleme Bilgiler adlı kitabında da Sinop'tan bahsederken koşmalarında 'Âşıklar Adası' olarak ifade etmiştir. Halil Çetin'in Kuzey Anadolu'da Beylikler Dönemi Sempozyumu adlı kitabın 517. sayfasında da Sinop'un 'Âşıklar Adası' lâkabıyla anıldığını söylemiştir. İsmail Hakkı Sevük de Yurttan Yazılar adlı kitabında Naima'nın Sinop için 'Medine-tül-uşşak' yani 'âşıklar beldesi' denildiğini belirtmiştir. Bu da bize Ceziretü'l-Uşşâk'ın 'Âşıklar Adası' anlamına geldiğini destekliyor. Belki de Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi adlı kitapta yazım hatası olmuş olabilir.

Uzun bir tarihi geçmişe sahip olan Sinop, Milâttan Önce kurulmuş şehirler arasında yer almakta olup birçok medeniyetin tarihi süreç içerisinde egemenlik kurduğu bir coğrafyaya hâkimdir.⁸ Antik dönemde Paflagonya bölgesi içerisinde yer alan Sinop'ta ilk yerleşimler Tunç Çağı'na kadar uzanmaktadır.⁹ Sinop'un adı gibi ilk olarak kimler tarafından bölgeye yerleşildiği konusunda da çeşitli bilgiler yer almaktadır. Kimilerine göre ilk kurucuların Miken medeniyetini kuran Akaların olduğu, kimilerine göre Sinope'nin olduğu, kimilerine göre Asurilerin olduğu, kimilerine göre Tesalyalı bir Argonot olan Autolykos tarafından kurulduğuna, kimilerine göre de Miletli

---

Karadeniz'in cennete benzeyen yemyeşil kıyılarına bırakmış. Erişim tarihi: 14/03/2017
<http://www.sinop.gov.tr/tarih>.

⁶ Halil Çetin, *Kuzey Anadolu'da Beylikler Dönemi Sempozyumu, Bildiriler, Çobanoğulları, Candaroğulları, Pervâneoğulları*, 3- 8 Ekim 2011 Kastamonu- Sinop- Çankırı, 1. Baskı, Anıl Grup Matbaacılık, Çankırı Karatekin Üniversitesi Yayınları, Çankırı 2012, s.534-535 Gazi Çelebi'nin ölümü üzerine bir ara Sinop'u kızının idare ettiği ve Candaroğullarının onun idaresindeyken Sinop'u aldığı anlaşılmaktadır. Sinop'un bir yıl kadar Gazi Çelebi'nin kızı Fülane Hatun'un yönetiminde kalmasından dolayı şehre Hatun ili (eli) adı verilmiştir. *Tarihte Sinop'ta Yetişenler*, Sinop Valiliği Yayınları 8, Kültür Müdürlüğü 1991, s. 4 Anadolu Selçuklularından II. Gıyaseddin Mesut'un oğlu olan Gazi Çelebi Sinop'ta hükümet kurmuş, Pervaneoğullarının son hükümdarıdır. Gazi Çelebi'nin ölümünün ardından başa geçecek erkek evladı olmadığı için bir süreliğine kızının başa geçerek görev yapmasından dolayı Sinop'a Hatun İli denmesinin ihtimali olarak görülür.

⁷ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s.8-9.

⁸ *Atom, Sinop, Sakarya, Kocaeli, Edirne, Tekirdağ Üçüncü Bölge Nüshası*, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1958, s.65.

⁹ Halil Çetin, *Kuzey Anadolu'da Beylikler Dönemi Sempozyumu, Bildiriler, Çobanoğulları, Candaroğulları, Pervâneoğulları*, 3- 8 Ekim 2011 Kastamonu- Sinop- Çankırı, 1. Baskı, Anıl Grup Matbaacılık, Çankırı Karatekin Üniversitesi Yayınları, Çankırı 2012, s.517.

tarafından iki kere kurulduğu söylentileridir.¹⁰ Tarihi dönemler içerisinde ise en eski kavmin Gaşkalardır ve bu kavim Hititlerle mücadele etmiştir. Daha sonra şehir kolonileşme hareketlerinin etkisinde kalmış ve MÖ 670'li yıllarda Kimmerlerin saldırısına uğramıştır. Şehir daha sonraları da birçok medeniyetin hâkimiyeti altında kalarak sırasıyla Lidyalıların, Pers İmparatorluğu'nun, İskender İmparatorluğu'nun, Pontus Krallığı'nın, Roma İmparatorluğu'nun ve Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiştir. 11 yy. sonlarında Anadolu'nun birçok yeri Selçuklular tarafından fethedilirken Sinop da 1085 yılında Anadolu Selçukluların eline geçmiştir. Fakat bir yıl sonra şehir tekrar Bizanslılar tarafından geri alınmıştır.¹¹ Anadolu Selçuklu hükümdarlarından İzzettin Keykavus 1214 yılında Sinop'u Bizanslılardan geri almıştır.¹² Sinop'un 2 Kasım 1214'te alınmasından bir yıl sonra Antalya'nın fethedilmesiyle Antalya'daki Selçuklu kitabelerinde İzzettin Keykavus "İki Denizin Sultanı" olarak fetihnamede ilk defa geçmiştir.¹³ Sinop, Selçuklu egemenliğine girdikten 40 yıl sonra tekrar Trabzon Rum Devleti'nin istilâsına uğramış ve Türk yapıları tahrip edilmiştir. Bundan dolayı Selçukluların ilk dönemlerine ait kitabeler yalnızca iç kalede görülmektedir. 1262 yılında Selçuklu veziri olan Süleyman Pervane tarafından Sinop tekrar Rumlardan geri alınır ve 1277 yılında Pervaneoğulları idaresine girer. 1322 yılında da Candaroğlu Süleyman Paşa tarafından Candaroğulları Beyliği topraklarına katılmış. 1385 yılında Bayezid'in ölümü üzerine oğlu İsfendiyar Bey başa geçmiş ve beyliğin adı değişerek İsfendiyaroğulları olarak anılmaya başlamıştır. Sinop'u 1395 yılında Yıldırım Beyazıd almak istemiş, fakat başaramamış. 1461 yılında Sinop, Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır.¹⁴ Sinop, Osmanlı Devleti zamanında 1844 yılından öncesine kadar Kastamonu'ya bağlı bir kadılıkken bu tarihten 1918 yılına kadar Kastamonu'ya bağlı bir sancak olarak idare edilmiş, bu tarihten sonra da müstakil sancak olmuştur.¹⁵ Cumhuriyet'in ilânından sonra da 1924 yılında vilâyet olmuştur.¹⁶

¹⁰ Ahmet Gökoğlu, *Paphlagonia (Paflagonya)*, (Kastamonu, Sinop, Çankırı, Safranbolu, Bartın, Bolu, Gerede, Mudurnu, İskilip, Bafra, Alaçam ve civarı), Gayri Menkul Eski Eserleri ve Arkeolojisi, Cilt 1, Doğrusöz Matbaası, Kastamonu 1952, s.17.

¹¹ Halil Çetin, *a.g.e.*, s.517.

¹² *Atom, Sinop, Sakarya, Kocaeli, Edirne, Tekirdağ Üçüncü Bölge Nüshası*, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1958, s.65.

¹³ Halil Çetin, *a.g.e.*, s.109.

¹⁴ İlker Çakan, *Karadeniz Bölgesi*, Genişletilmiş II. Baskı, Eser Ofset Matbaa, Samsun 2005, s. 349-350

¹⁵ Ahmet Gökoğlu, *a.g.e.*, s.18.

İlkçağlardan itibaren yoğun bir ticarî ve kültürel yaşama sahip olan Sinop ili Bizans, Selçuklu, Candaroğlu ve Osmanlı Devleti zamanında da bu özelliğini korumuş ve devam ettirmiştir. Ayrıca kale ve tersanesiyle de en önemli askerî üslerden biri olma özelliğine sahip olmuştur.¹⁷ Sinop'un doğal bir liman olması, Kırım ile arasındaki mesafenin 280 km olması, Anadolu'nun kuzey sahilleri ile Kırım arasında deniz ticaretinde önemli bir rol almasını sağlamıştır.¹⁸ Sinop'un önemli bir ticaret merkezi olmasında etkili olan unsurun Anadolu'da üretilen ürünlerin deniz yolu ile pazarlanmasındaki önemli bir kilit noktada yer almasıdır. Ayrıca, Selçuklu donanmasına gemi yapan önemli merkezlerden biri olma özelliğinin yanında gemi yapımında kullanılan bol ve kaliteli kerestelere sahip olmasıdır. Sinop tersanesi, özel gemi yapımıyla da Osmanlı donanmasına en çok gemi yapan tersanelerinden biri olma özelliğine sahiptir. Bu özelliğini 19. yy. ortalarına kadar sürdürmüş olup, 1853 yılında Ruslar tarafından yapılan Sinop Baskını sonucu bu özelliğini kaybetmeye başlamıştır.¹⁹

Sinop, 1853 Osmanlı-Rus Savaşı'na kadar Osmanlı Devleti'ne kalyon, firkateyn ve korvet tipinde çok sayıda gemi inşa etmiştir. Sinop Baskını'nda tahrip edilen Türk filosuna ait sancak gemisi Avnillah Firkateyni ile Fevz-i Ma'bud Korveti de Sinop'ta yapılan gemilerdendir.²⁰ 30 Kasım 1853 günü Ruslar tarafından gerçekleştirilen Sinop Baskını'nda 12 savaş gemimizin tamamı batmıştır. Ayrıca limanda bulunan bir İngiliz ticaret gemisi ile 6 Türk ticaret gemisi de batmıştır. İstanbul'a gitmek üzere Sinop'a uğrayan Taif vapuru da hasarlı olarak kurtulmuştur.²¹ Osmanlı filosu hafif tonajlı ve ateş gücü az olan firkateyn ve korvetlerden oluşup, aralarında kalyon bulunmuyordu. Yanan gemilerde bulunan 4.200 personelin 2.700'ü şehit olmuş, 556 kişi ağır yaralanmış, toplam 944 kişi de yara almadan kurtulmuştur. Filo Komutanı Koramiral Osman Paşa esir düşmüş, yardımcısı Tümamiral Hüseyin Paşa şehit olmuştur. Rusların

¹⁶ Ferid Dikmen, *Sinop Tarihine Ait Derleme Bilgiler*, 1. Kısım, s. 63.

¹⁷ www.sinop.gov.tr/tarih Erişim tarihi: 28/12/2016.

¹⁸ İlker Çakan, *Karadeniz Bölgesi*, Genişletilmiş II. Baskı, Eser Ofset Matbaa, Samsun 2005, s.348.

¹⁹ Alpay Tırıl, *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923- 1950)*, T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 83- 403 Erişim Tarihi: 28/12/2016.

²⁰ Besim Özcan, *Rus Donanmasının Sinop Baskını (30 Kasım 1853)*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi(Yayımlanmamış Doktora Tezi) , Erzurum 1990, s.255, Erişim Tarihi: 07/03/2017.

²¹ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s.27.

kayı ise bir subay, 33 er ölü ve 230 yaralı vardır.²² Rus gemilerinin top atışlarına tabyalardan karşılık verilmesine rağmen topların küçük olması ve menzillerinin kısa oluşundan fayda sağlanamamıştır. Rus gemilerin şehre attıkları yağlı paçavra ve toplar yangınlara neden olmuş ve yangın sırasında yedi mescit, iki mektep, Müslümanlara ait 247 ev ve 170 dükkân yanmasına karşılık 50 Hıristiyan dükkânı ve 40- 50 ev yanmıştır. Ayrıca Sultan Alaaddin Cami'nin de bir kısmı yanmış olup 1854 yılında tamir edilerek hizmete sunulmuştur. Türk filosunun muharebe sırasında büyük kahramanlık göstermişlerdir.²³ Bu baskında hayatlarını kaybeden şehitlerimiz için Deniz Şehitliği Abidesi ve şehitlerimizin üzerinden çıkan paralarla Şehitler Çeşmesi yaptırılmıştır.²⁴

Yaşanan bu baskında Sinop ili büyük bir hasar görmüştür. Bu baskın Sinop'un ticarî, ekonomi ve nüfussal değişimini büyük ölçüde etkilemiştir. Baskının nüfusunu nasıl etkilediğine bakacak olursak, 1853 yılı öncesinde Sinop'un nüfusu 10.000- 15.000 arasındayken 19. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde 6.000- 9.000 arasında olmuştur.²⁵ Ayrıca Sinop'un bu baskında büyük hasar aldığı durumu incelemesi ve yaralıları İstanbul'a nakletmesi için gönderilen Müşavir Paşa, körfezin kıyısının gemilerin enkazı ve binlerce ölüyle dolu olduğunu, limanda tek bir direğin dik durmadığını ve tek bir gemi kerestesinin parçalanmadan kurtulamadığını belirtmiştir.²⁶ Sinop Baskını sonucu Fransa'da hatıra madalyası çıkarılmıştır. Bu madalya Hart Fegit tarafından yapılarak Paris darphanesinde basılmıştır. Madalyanın ön yüzünde Sultan Abdülmecid'in portresi ve çevresinde Abdülmecidhan Empremi des Ottoman (Osmanlı İmparatoru Abdülmecid Han) yazısı yazılıdır. Arka yüzünde ise Sinop Baskınında ölen denizcilerin temsili mezarına çelenk koyan bir kadın resmiyle Europe ils sont morts pour to (Avrupa onlar senin için öldü) ve Sinope 1853 şeklinde yazılmıştır.²⁷

Millî Mücadele yıllarına gelindiğinde Sinop, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalandığında Kastamonu'ya bağlı sancaktı. Bu dönemde Sinop'ta Rum nüfusunun az olmasına rağmen merkezi Samsun olan Rum Müdafa-i Meşruta Cemiyeti'nin şubesi

²² Nejat Tarakçı, *Sinop Baskınının Bilinmeyenleri*, www.tasam.org Erişim tarihi: 04/01/ 2017.

²³ Besim Özcan, *a.g.t.*

²⁴ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s. 26-27-28.

²⁵ Besim Özcan, *a.g.t.*

²⁶ Ersan Baş, *Türk Deniz Harp Tarihinde İz Bırakan Gemiler, Olaylar ve Şahıslar, Çeşme, Navarin, Sinop Baskınları ve Sonuçları*, Piri Reis Araştırma Merkezi, Deniz Basımevi, 1. Baskı, Haziran 2007, İstanbul, s.225.

²⁷ Turan Gökmenoğlu, *Sinop ve İlçeleri Ayancık Rehberi*, Usta Matbaacılık, İstanbul 1989, s.17.

bulunmaktadır. Zaman zaman Rum Pontus Devleti'ni kurmak isteyen çeteler Sinop ve çevresine zararlar vermişlerdir.²⁸ Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'dan Samsun'a hareket etmek üzere Bandırma Vapuru ile ayrılmıştır. Vapurda Sinop Mutasarrıfı Mazhar Tevfik Bey de bulunmaktadır. Vapur, 18 Mayıs Pazar günü Sinop Limanı'na uğramıştır. Mutasarrıfı karşılayanların isteği üzerine Mustafa Kemal Paşa'nın dışarıya gelmesi için Mutasarrıf yazdığı davetnameyi vapura göndermiştir. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa, rahatsızlığından dolayı dışarı çıkmadığını, özür dilediğini gönderdiği kartvizitle dile getirmiştir. Samsun'a kara yolu olup olmadığını öğrenince aynı gün saat 20.00'de yoluna devam etmiştir.²⁹

Millî Mücadele Dönemi'nde Sinop'ta büyük tepkilere neden olan olay ise Samsun'daki İngiliz askerî temsilcisi olan Solter'in Sinop Mutasarrıfı Mazhar Tevfik Bey'i tutuklama girişiminde bulunması olayıdır. Bu girişime sebep olarak da Samsun eski milletvekillerinden olan Osman Bey'in Samsun Rum Metropolitinin isteğiyle tutuklanıp İstanbul'a giderken Sinop Mutasarrıfına sığınması ve Sinop halkı tarafından teslim edilmemesidir. İngilizler, Yüzbaşı Solter ve askerleriyle Rus Konsolosluk binasına İngiliz bayrağı çekmişlerdir. Mutasarrıflığı da basarak buraya da İngiliz bayrağı çekmişlerdir. Bu olaya Sinop halkı tarafından büyük bir tepki gösterilmiş ve binanın etrafını sarmışlardır. Mazhar Tevfik Bey binaya gitmiş ve Sinop halkının baskısıyla işgal kaldırılarak İngiliz bayrağı indirilmiştir. Mazhar Tevfik Bey, Sinop'ta görev yaptığı süre zarfında Millî Mücadele hareketinin teşkilatlanmasını hızlandırmıştır.³⁰

Anadolu'da başlayan Millî Mücadeleye Sinop'ta örgütlenmesi için Ali Fuat Paşa tarafından Kastamonulu Binbaşı Şevket Bey, Sinop şube reisliğine gönderilmiştir. Sinop ve nahiyelerinde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin birçok şubesi açılmıştır. Millî Mücadele'nin tek dayanağı Türk Milleti olmuştur ve ordunun ihtiyacını halktan toplananlarla giderilmeye çalışılıyordu. Sinop'un Gerze ve Ayancık ilçelerindeki halkın tarım işleri verimsiz gittiği halde kendileri açlığa katlanarak yiyecekleri ekmeği, ekecekleri tohumu bile seve seve vermişlerdir. Kışın yolların

²⁸ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, s. 45.

²⁹ İsmail Efe, *Millî Mücadele Yıllarında Sinop*, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale 2004 Erişim tarihi: 07/03/2017.

³⁰ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, s. 45.

kapanmasıyla açlık baş gösterince eskiden beri ihtiyaçlarını karşıladıkları Samsun iskelesinin de düşman ablukası yüzünden yararlanamadıkları için açlıktan ölenler olmuştur.³¹ Bu durum bize tüm Anadolu'da olduğu gibi Sinop'un da Tekâlif-i Milli Emirleri gereğince ellerinden gelen tüm fedakârlığı vatanı için yaptığını görmekteyiz.

Cumhuriyet'in ilânından sonra Sinop için yaşanan en önemli olaylardan birisi de Atatürk'ün Sinop'a gelişiyle yaşanan sevinçtir. Bizzat kendisinin tahta başında Sinop halkına ders verdiği gün yaşanan duygu dolu anlar çalışmamızda da yer alan anılarda belirtilmiştir. Sinop, günden güne kültür, eğitim, sosyal, sağlık, idarî ve ekonomik alanda çağdaş ve ileri medeniyetlere uygun olarak çeşitli tesisler yaparak ilerlemektedir. Tarım alanında olsun, eğitim alanında olsun modern teknikleri kullandıklarını ve uyum sağladıklarını görmekteyiz. Sinop halkının göstermiş olduğu kültürel faaliyetlere baktığımızda da Cumhuriyet'in ilânıyla birlikte yapılan yenilikleri hemen benimsenmiş olması ve yapılan yeniliklere de öncülük eden bir il olduğunu göz önünde bulundurursak, Sinop halkının kendini geliştiren, yeniliklere açık olan bir şehir olduğu sonucuna varırız. Çalışmada ayrıca Sinop'un sosyo- kültürel yapı ve dokularıyla iç içe olduğunu, ananevî geleneklerinin günümüzde de devam ettiğini görmekteyiz.

Bu çalışmada, Sinop ilinin 1928- 1938 yılları arasındaki sosyo- kültürel yapısı üzerinde durulmuştur. Sinop'un sosyo- kültürel zenginliklerinin neler olduğunu, tarihimize yer eden Sinoplu ve Sinop'ta yetişmiş olan kişilerden, folklorik özelliklerimizden, gelenek ve göreneklerimizin yaşamımızdaki yaptırımlarından ve eğitimimizin hangi aşamalardan geçerek yol kat ettiğini görmekteyiz. Ayrıca Sinop'un tarihî ve kültürel yapıları bakımından zengin oluşunun birçok medeniyete ev sahipliği yaptığını, bu kültürlerle kaynaştığını yapılan eserlerde izlerini görmekteyiz. Çünkü kültür ki sadece tek bir dönemi değil Atalardan beri gelen izleri sürdürür. Kültür, mazisiyle iç içe olan ve her geçen gün üzerine yeni dokular ekleyerek büyür, gelişir. Kısaca kültür, bir yeri oluşturan toplumun normlarını, gelenek ve göreneklerini, yaşam şartlarını oluşturduğu gibi tarihî dokularına da ışık tutar. Bu toplumsal bütünü oluşturan unsurların insanların birbirleri üzerinde etkili olan ilişkilerini de oluşturmaktadır. Sinop'un da kültürel yapılarına ve yaşam şartlarına baktığımızda eski geleneklerinin

---

³¹ Efe, *a.g.t*

bazılarının devam ettiğini bazılarında günün şartlarına göre gelişerek devam ettiğini görmekteyiz.

Bazı seyyahların Sinop için söyledikleri bilgiler şu şekilde beyan edilmiştir:

14. yy.da İbn Batuta Sinop'u anlatırken şehrin doğu tarafı hariç olmak üzere diğer taraflarının denizle çevrili olduğunu şehrin bu yönde bulunan bir kapısı olduğunu belirtmiştir. Şehre bu kapıdan girerken şehrin hâkiminden izin alınarak girilebildiğini o zamanlarda kendilerinin de şehrin hâkimi olan Pervane Süleyman Bey'in oğlu İbrahim Bey'den izin alarak şehre girmişlerdir.³² Dr. Rıza Nur da çocukluk anılarını anlatırken Sinop'ta bulunan bu kapıyı anlatırken; Kalenin şehirden köylere giden bir yolunun olduğunu ve şehirdeki bu büyük kapının akşam olduğunda kapanıp şehre girmenin mümkün olmadığından bahsetmiştir. Köylerden gelenler eğer yetişemezlerse gece "Kumluk" denilen yerde bir handa kaldıklarından bahsetmiştir. Fakat bu geleneğin kendi anlatımından 20 yıl kadar önce terk edildiğini ve artık kapıların kapanmadığını belirtmiştir.³³

17. yy.da Evliya Çelebi Sinop'u Kastamonu eyaletinin imtiyazlı bir zeameti olduğunu ve dizdarı, serdarı, kale neferlerinin, 300 akçe payesiyle kadısının, nakibül eşrafının, müftüsünün ve ileri gelenlerinin olduğunu belirtmiştir. Halkın çoğunun tüccar ve doğramacı olduğunu, deniz ve kara ticareti ile uğraştıklarından bahsetmiştir. Halkının bir kısmını avamların, bir kısmını da bilginlerin ve şeyhlerin oluşturduğunu belirtmiştir.³⁴

18. yy. başlarında Fransız Seyyah Tournefort ise Sinop'u gördüğünde şaşkınlığını anlatmıştır. Çünkü o zamanlarda Fransız haritalarında Sinop düz ve limanı olmayan bir yer olarak belirtilmiştir. Kendisi Sinop için buranın iki güzel limanı olduğunu söylemiş ve böyle yanlışlıklar yapmamaları gerektiğini söylemiştir.³⁵

³² İsmet Parmaksızoğlu, *İbn Batuta Seyahatnamesi'nden Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1. Baskı Kasım 1981 (Eserin ikinci baskıdır), Ogun Kardeşler Matbaacılık Ankara, s.57- 58.

³³ Rıza Nur, *Hayat ve Hatıratım*, Altındağ Yayınları Nu:1, Garanti Matbaası, İstanbul 1967, s. 74- 75.

³⁴ Leyla Karanfil, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler*, Akvaryum Yayınevi, Eflatun Matbaası, İstanbul, Aralık 2005, s. 128- Yurt Ansiklopedisi, s.6775.

³⁵ İsmail Habib Sevük, *Yurttan Yazılar*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Kültür Eserleri Dizisi, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara, T. C. Kültür Bakanlığı, 2002 Ankara, s. 256.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.SİNOP İLİNİN İDARİ YAPISI

Haziran ayında bağlı olduğu Kastamonu'dan ayrılarak müstakil sancak olan Sinop, 1924 yılında ise vilâyet olmuştur.³⁶ Sinop, Osmanlı Devleti'nin egemenliğine geçince Fatih Sultan Mehmet döneminde şehirde tahrir defteri düzenlenmiştir. Bir diğer düzenlenen tahrir defteri ise 1487 tarihinde II. Bayezid döneminde düzenlenmiştir.³⁷ Osmanlı Devleti döneminde Sinop'un mahalleleri ile ilgili ilk bilgilere 1487 tarihli tahrir defterlerinden ulaşılmaktadır. Bu deftere göre Sinop'ta bulunan 20 mahallenin 7'si gayrimüslim mahalleden oluşmaktadır. Zaman içerisinde mahallelerdeki bu nüfussal yapılanma nüfusun hareketliliğinden etkilenerek değişikliğe uğramıştır. Bazı mahallelerin bir kısmının diğer mahalleye katılması ya da mahalle sakinlerinin göç gibi nedenlerle mahallelerini terk ederek başka yerlere yerleşmeleri nüfusta meydana gelen bu değişikliklerin nedenleri arasında gösterilebilmektedir.³⁸ Aşağıda belirtilen tablodan da anlaşılacağı üzere Türk mahallelerinin oluşum yapılarına baktığımızda hemen hemen hepsinin İslâm şehir geleneğine göre bir caminin ya da mescidin merkez esas alınarak yapıldığını, ayrıca mahallelerin isimlerinin de buldukları yerdeki cami ya da mescitten aldıklarını görmekteyiz. Aynı şekilde Rumların oturduğu mahallelerin adlarının da kilise adı olduğunu görmekteyiz.³⁹

1487 tarihli tahrir defterine göre Sinop'un Türk ve Rum Mahalleleri.⁴⁰

TÜRK MAHALLELERİ

RUM MAHALLELERİ

SIRA

SIRA

1	Mescid-i Bab-ı Meydan	1	Büyük Kilise Mahallesi
2	Cami (Sultan Alaaddin Cami)	2	Aya Bedras
3	Sufi Bayezid	3	Ayakluca Kilise
4	Mescid-i Akdoğan	4	Aya Nikola

³⁶ Ferid Dikmen, *Sinop Tarihine Ait Derleme Bilgiler*, 1. Kısım, s. 63.

³⁷ Muhammet Berberoğlu, *Beylikler Döneminde Sinop*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ortaçağ Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi 2009, sayfa XIII+119, s.55.

³⁸ Selim Özcan, *XIX. Yüzyılın Ortalarında Sinop'taki Gayrimüslimlerin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, s.150. Erişim tarihi: 30/03/2017 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1694/18085.pdf>.

³⁹ Muhammet Berberoğlu, *a.g.t.*, s.55.

⁴⁰ Muhammet Berberoğlu, *a.g.t.*, s.55-56.

Türk Mahalleleri	Rum Mahalleleri
5 Mescid-i Damürlü	5 Tershane
6 Mescid-i Sekerhane	6 Arap Pınarı
7 Mescid-i Tayboğa	7 Aya Kostandin
8 Mescid-i Ulubey	
9 Mescid-i Kaban	
10 Mescid-i Serameddin	
11 Mescid-i Saray	
12 Mescid-i Arslan	
13 Câmi-i Arslan	
14 Balatlar (Mescid)	
15 Cemâat-ı Nöbetciyan	

Osmanlı Devleti'nde 1846- 1847 yıllarında gerçekleştirilen yönetsel bölünme sonucu Sinop'un da bağlanmış olduğu Kastamonu Eyaleti bu dönemde Merkez, Kocaeli, Bolu, Viranşehir ve Sinop olmak üzere beş sancaktan oluşmaktadır. Zaman içerisinde bu sancakların ayrılmalarıyla değişiklikler yaşanmıştır. 1867 yılında düzenlenen Vilâyet Nizamnamesi'nde Sinop sancağının Merkez, Boyabat ve İstefan (Ayancık) olmak üzere üç kazası bulunmaktadır. 1916 yılında Gerze'nin de kaza olmasıyla beraber Sinop sancağının kaza sayısı dörde çıkmıştır.⁴¹ Haziran 1918'de bağlı olduğu Kastamonu vilâyetinden ayrılarak müstakil olan Sinop'un Merkez, Gerze, Boyabat ve Ayancık olarak dört kazası bulunan bir idarî birimdir. Kazalar içerisinde en büyüğü ve geliri en çok olan Boyabat'tır.⁴² Merkez ilçesinin Karasu, Gerze ilçesinin Yeni Cuma, Ayancık ilçesinin Osmanlı ve Türkeli, Boyabat ilçesinin de Durağan adında beldeleri bulunmaktadır.⁴³ Sinop dört kaza (ilçe), beş nahiye (belde) ve 475 karyeye

⁴¹ *Yurt Ansiklopedisi*, s.6766.

⁴² İbrahim Başağaoğlu, *Sinop İlinin Sağlık Coğrafyası, Türkiye'nin Sıhhi-i İctimai Coğrafyası, Sinop Sancağı, Sinop Sıhhiye Müdürü Dr. Mehmed Said 1922*, İkizler Ofset, Sinop 2002, s.22.

⁴³ *Milli Mücadele Döneminde Batı Karadeniz'in (Sinop- Kastamonu- Zonguldak) Sosyo- Kültürel ve Ekonomik Yapısı (Türkiye'nin Sıhhi, İctimai Coğrafyası Raporlarına Göre)*, Akademik Bakış Dergisi, sayı

(köy) sahiptir. Köyler resmen hükümetçe tanınmış muhtarlıklardır. Köyler toplu olmayıp dağınık halde mahallelerden oluşmaktadır.

Sinop kasabasının mahalleleri şunlardır: Varoş, Kefevi, Câmi-i Kebir, Meydan Kapı, Kale yazısı olmak üzere beş mahallesi vardır.

Gerze kasabasının Çay, Hamidiye, Köşk, Varoş olmak üzere dört mahallesi vardır.

Ayancık kasabasının Yeni mahalle, Erkengünez adında iki mahallesi vardır.

Boyabat kasabasının Yanıkmescid, Kemaldede, Cami-i Kebir, Kummescid, Akmescid, Gökdere, Kalebahçesi, Cücüoğlu, Zincirlikuyu, Şeyh mahallesi adında on mahallesi bulunmaktadır.⁴⁴ Merkez ilçeye bağlı olan Karasu (ileride adı Erfelek olacak) 1 Nisan 1960 tarihinde, Ayancık ilçesine bağlı olan Türkeli 1 Eylül 1957 tarihinde, Boyabat ilçesine bağlı olan Durağan 1 Haziran 1954 tarihinde ilçe olmuşlardır.⁴⁵ Yakın geçmişte de Saraydüzü ve Dikmen ilçeleri de eklenerek Sinop'un ilçe sayısı şu anda merkezle birlikte 9 olmuştur.⁴⁶ 1928 tarihli Sinop ilinin yapılan son teşkilatı mülkiyede köylerinin adları ek kısmında sunulmuştur.

Sinop ilinin coğrafi yapısı itibarıyla evleri genellikle ahşaptan yapılmış olup 1914 ve 1917 yıllarında yaşanan yangınlarda Sinop şehri büyük hasar görmüş ve yangınlarda 1500 ev yanmıştır. 1940 yılındaki verilerde kasabada bulunan mahallelerdeki ev sayısının 857⁴⁷ olduğunu bilgisinden yola çıkarsak bu yanan ev sayısının ciddiyetini daha iyi anlamış oluruz. İşte yaşanan bu kayıpları önlemek için Sinop'a 1936 yılında itfaiye teşkilâtı kurulmuştur.⁴⁸ Sinop ili, 1915 yılından 1923 yılına kadar mutasarrıflıkla idare edilmiş olup, bu yıllar içerisinde Sinop'ta on mutasarrıf görev yapmıştır. Aşağıda verilen tablodan da anlaşılacağı üzere 1923 yılından itibaren de ilde görev yapmak üzere valiler atanmıştır.⁴⁹

38 Eylül- Ekim 2013, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E- Dergisi <http://www.akademikbakis.org>, Erişim Tarihi: 28/12/2016.

⁴⁴ İbrahim Başağaoğlu, *a.g.e.*, s.22.

⁴⁵ *Yurt Ansiklopedisi*, s.6774.

⁴⁶ www.sinopkulturturizm.gov.tr Erişim tarihi: 24/02/2017.

⁴⁷ Hasan Tarkan, *Sinop Coğrafyası*, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941, s. 29-30.

⁴⁸ Ferid Dikmen, *Sinop Tarihine Ait Derleme Bilgiler*, 1. Kısım, s. 63.

⁴⁹ *Sinop İli 1967 Yılı*, İl Basımevi, Sinop, s. 7.

Tablo 1. 1: 1923'ten 1941 yılına kadar Sinop ilinde görev yapmış olan valiler⁵⁰

Memuriyeti	Adı Soyadı	İşe Başlama Tarihi	İşten Ayrılma Tarihi
Vali	NizamettinBey (Ataker)	25/11/1923	28/12/1926
Vali	Ethem Aykut	24/01/1927	17/11/1928
Vali	Azmi Bey	18/11/1928	18/11/1932
Vali	Abdülhak Savaş	19/01/1933	05/07/1935
Vali	Süreyya Yurdakul	25/07/1935	19/07/1937
Vali	Naci Kıcıman	31/07/1937	30/11/1937
Vali	Fehmi Vural	05/07/1938	10/04/1941

1923- 1941 yılları arasındaki süreçte Sinop ilinde yedi valinin görev yapmış olduğunu görmekteyiz. Bu valilerin çalışma süreleri genellikle kısa süreli olup, en fazla görev yapan valinin Azmi Bey olduğunu görmekteyiz.

I. Meşrutiyet Dönemi'nde Görev Yapmış Olan Sinop Milletvekilleri⁵¹

Milletvekilinin Adı	Bağlı Olduğu Siyasal Grup	Görev Yaptığı Dönem
Hacı Hasan Fehmi Efendi	İttihat ve Terakki	1908- 1912
İsmail Hakkı Bey	İttihat ve Terakki	Nisan 1912- Ağustos 1912-1914-1918
Ömer Lütfi (Yasam) Bey	Bağımsız	1914- 1918

12 Ocak 1920 tarihinde toplanan ve çalışmalarına 18 Mart'ta son veren Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda Sinop mebusları olarak Rıza Nur ve Miralay Zeki Bey katılmıştır.⁵²

⁵⁰ *Sinop İli 1967 Yıllığı*, İl Basımevi, Sinop, s. 7.

⁵¹ *Yurt Ansiklopedisi*, s.6772.

⁵² *Yurt Ansiklopedisi*, s.6773.

Tablo 1.2: 1920- 1938 Yılları arasında görev yapmış olan milletvekilleri ⁵³**1. Dönem Milletvekilleri: 23 Nisan 1920**

Adı Soyadı	Doğum Yeri ve Tarihi	Tahsil Durumu
Abdullah Karabina	Boyabat- 1867	Rüştiye
Hakkı Hami Ulukan	Sinop- 1889	Hukuk
Rıza Nur	Sinop- 1878	Tıbbiye
Rıza Vamık Uras	Manastır- 1877	Harp Okulu
Şerif Bey (Avkan)	Edirne- 1845	Sultanî
Mehmet Şevket Peker	Sinop- 1880	Hukuk

2. Dönem Milletvekilleri: 11 Ağustos 1923- 2 Ağustos 1927

Adı Soyadı	Doğum Yeri ve Tarihi	Tahsil Durumu
Kemalettin Sami Gökçen	Sinop- 1884	Harp Akademisi
Recep Zühtü Soyak	Manastır- 1893	Orta
Rıza Nur	Sinop- 1878	Tıbbiye
Yusuf Kemal Tengirşenk	Boyabat- 1878	Hukuk ve Paris Hukuk Fak.

3. Dönem Milletvekilleri: 2 Ağustos 1927- 26 Mart 1931

Adı Soyadı	Doğum Yeri ve Tarihi	Tahsil Durumu
Mehmed Refik Kakmacı	Edirne- 1886	Hukuk
Recep Zühtü Soyak	Manastır- 1893	Orta
Yusuf Kemal Tengirşenk	Boyabat- 1878	Hukuk ve Paris Hukuk Fak.

⁵³ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s. 249 _
https://tr.wikipedia.org/wiki/TBMM_1.2.3.4.5.dönem_milletvekilleri_listesi Erişim tarihi: 24/02/2017.

4. Dönem Milletvekilleri: 4 Mayıs 1931- 23 Aralık 1934

Adı Soyadı	Doğum Yeri ve Tarihi	Tahsil Durumu
Hulusi Oruçoğlu	Boyabat- 1894	İlahiyat
Recep Zühtü Soyak	Manastır- 1893	Orta
Yusuf Kemal Tengirşenk	Boyabat- 1878	Hukuk ve Paris Hukuk Fak.
İbrahim Alaettin Gövsa	İstanbul- 1889	Hukuk ve Cenevre'de Pedagoji

5. Dönem Milletvekilleri: 1 Mart 1935- 27 Aralık 1938

Adı Soyadı	Doğum Yeri ve Tarihi	Tahsil Durumu
Yusuf Kemal Tengirşenk	Boyabat- 1878	Hukuk ve Paris Hukuk Fak.
Cevdet Kerim İncedayı	Sinop- 1893	Harp Akademisi
Hulusi Oruçoğlu	Boyabat- 1894	İlahiyat
Hüsametdin Okan	Menemen- 1875	Eczacılık ve Dişçilik Okulu
Galip Üstün	İstanbul- 1845	Tıp
İsmail Hakkı Veral	Edirne- 1888	Lozan Darülfünun İktisat Fak.

1920- 1938 yılları arasında görev yapmış olan Sinop milletvekillerine baktığımızda genellikle büyük çoğunluğunun tahsil seviyesinin yüksek olduğunu, çoğunlukla da Harp Akademisi ve Hukuk mezunları olduğu sonucuna varabiliriz. 1. Dönem milletvekillerinden olan Şerif Bey, meclisin en yaşlı üyesi olması sebebiyle meclisin açılış konuşmasını yapmış ve meclisi açmıştır. 1. ve 2. dönem Sinop milletvekili olan Dr. Rıza Nur, TBMM'nin ilk dönem Maarif vekili olmuş, ayrıca Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaîye vekilliği de yapmıştır. Lozan Antlaşmasına da ikinci delege olarak katılmıştır. Sinop milletvekili olan Yusuf Kemal Tengirşenk ise TBMM'nin ilk dönem İktisat Bakanı olmuştur. Daha sonra Hariciye ve Adliye Vekilliği görevlerinde de bulunmuştur.

1.2. SİNOP'UN EKONOMİK GELİŞİM SÜRECİ:

Sinop'un genel olarak ekonomisine baktığımızda halkın büyük çoğunluğu ziraat ile uğraştığını görmekteyiz. Toprağının verimli olmasından dolayı her türlü ürünün bol miktarda olmasını sağlamıştır. Sinop ili arazisinin oluşum şekline bakacak olursak; %51,6 hektarı ziraata elverişli otlak, yayla ve meralardan; %36,2 hektarı orman ve çalılıklardan; %12,2 hektarı da kayalık, sazlık ve bataklıklardan oluşmaktadır.⁵⁴ 1927 yılında yapılan tarım sayımı sonucuna göre, Sinop nüfusunun 150 000'i çiftçidir. 1927 yılındaki Sinop'un toplam nüfusu 170 624 olduğunu düşünürsek neredeyse herkesin tarımla uğraştığı sonucuna varabiliriz. Sinop ilinin toplam 42 600 hektarlık ekili alanının %91,1 tahıl, %2,2 baklagil ve %6,7 ise sanayi bitkilerinden oluşmaktadır.⁵⁵ Sinop'un ekonomisinde tarımın büyük bir önem arz ettiğini Sinop'taki yer isimlerine baktığımızda yetiştirilen ürünlerin adlarını verdiklerini görerek anlamaktayız. Bu duruma örnek verecek olursak bunlardan birkaçı şu şekildedir: Kızılca-elma Divanı, Armutça Köyü, Erüklül Köyü, Kozlu-sekü Köyü (kozlu ceviz anlamına gelir), Ayva Köyü, Kara-bağ Köyü, İncir-pınarı Köyü, Kiren-çukuru Köyü.⁵⁶ Sinop'ta yetişen ürünlere baktığımızda pamuk, zeytin, tütün vb. gibi ürünlerin yetişmesi bir Akdeniz iklimine ait olan ürünler olduğundan Sinop'ta her türlü ürünün yetişebildiğini destekler niteliktedir.

Merkez ilçede yaşayan halkın geçim kaynağı genellikle çiftçiliktir. İlde tarım ürünleri olarak buğday, mısır, arpa, çavdar, darı, kaplıca, pirinç, yulaf, fasulye, nohut, mercimek, fiy, börülce, bakla, keten, tütün, pamuk üretilir. Ketenden giysi yapılır, yağı çıkarılır. Pamuk yetiştirmek için Nazilli'den pamuk getirtilmiş ve Karasu (Erfelek) ilçesinin Kurcalı mevkiinde bulunan alanlarda deneme yapılarak iyi sonuçlar alınmıştır.⁵⁷ Öyle ki 7 ton pamuk tohumundan 5 ton pamuk elde edilmiştir. Sinop'ta denenen bu pamukların memlekette ziraatına başlandığı 4. Bölümde incelenen gazeteler adlı bölümde yer alan 28 İkinci Teşrin 1935 tarihli, 979. sayı, sayfa 2'de belirtilen "Sinop'ta Tecrübesi Yapılan Pamuklar Ankara'ya Götürüldü" adlı gazete başlığında daha ayrıntılı yer verilmiştir. Sinop meyve şehri olarak da anılmaktadır. Yetişen meyveler; vişne, kiraz, dut, ceviz, kestane, armut, elma, erik, az miktarda muşmula,

⁵⁴ Hasan Tarkan, *Sinop Coğrafyası*, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941, s. 49.

⁵⁵ *Yurt Ansiklopedisi*, s. 6784.

⁵⁶ Muhammet Berberoğlu, *a.g.t.*, s.58.

⁵⁷ *Sinop Cumhuriyet'in 15'inci Yılında 1938*, Marifet Basımevi, İzmir, s. 61- 63.

ayva ve fındıktır. Bölgede 52 çeşit armut türü bulunur. Bunların bir kısmı taze olarak tüketilir, bir kısmından da pekmez yapılır. Kendi iklim özelliğine sahip olmayan, fakat yetişmesi için elverişli ortam bulan meyveleri ise; üzüm, incir, nar, badem, kavun, karpuz, az miktarda da limon, portakal ve mandalınadır. Sinop meyve yönünden zengin bir şehir olmasına rağmen henüz ileriye dönük çalışmaları bulunmamaktadır. Eğer gereken önemleri alırsa taze ve kuru meyve ihracatında büyük kazançlar sağlayabilir.⁵⁸

Sinop için tütün yetiştiriciliği de önem arz etmektedir. Ancak, Sinop'un tüm ilçelerinde tütün yetiştiriciliği yapılırken 1938'den itibaren sadece Sinop merkezde ve Gerze ilçesinde yapılmıştır.⁵⁹ Yetiştirilen tütünler Mısır, Fransa, Almanya ve Felemenk'e ihraç edilmiş olup, renklerinin koyu olması, nikotininin fazla olması ve veriminin düşüklüğü nedeniyle ABD almamıştır.⁶⁰ Tevfik Bey, yaptığı bir konferansta Sinop tütünlerinin kaliteli olduğunu fakat tanıtımının iyi yapılmayıp balyalanmasına önem verilmediği için piyasasının düşük olduğunu vurgulamıştır.⁶¹

Sinop'un Eski Çağlardan beri en önemli ihraç ürünlerinden biri olan zeytinin yarım milyondan fazla ağacı bulunmaktadır.⁶² Özellikle şehir merkezinde, Ada mevkiinde ve Gerze'de yaygın olarak bulunmaktadır. Ancak, 20.yy. başında zeytin ağaçlarının kesilerek yetiştiriciliğinin ihmal edildiği görülmektedir.⁶³ Zeytinciliğin gerilemesindeki etkenlerden birinin gayrimüslimlerin Sinop'tan gitmesiyle bağlantısı olabileceği gibi bir diğer etkenin de zeytin yerine tütün dikimine daha çok rağbet edilmesi yönünde olabileceğidir.

Sinop'un dağlık ve ormanlık bir coğrafî alana sahip olması hayvan yetiştiriciliği için önemli bir etken olmuştur. Özellikle bargir (yük taşıyan at), kısrak (dişi at), merkep, katır, inek, öküz, manda, koyun, keçi gibi hayvanlar yetiştirilmektedir. 1927- 1928

⁵⁸ Hasan Tarkan, *Sinop Coğrafyası*, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941, s. 52-56- 57- 59.

⁵⁹ Alpay Tırıl, *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923- 1950)*, T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 83- 403 Erişim Tarihi: 28/12/2016.

⁶⁰ Hasan Tarkan, *Sinop Coğrafyası*, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941, s. 53.

⁶¹ Alpay Tırıl, *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923- 1950)*, T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi 2010(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , s. 83- 403 Erişim Tarihi: 28/12/2016.

⁶² Hasan Tarkan, *Sinop Coğrafyası*, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941, s. 54.

⁶³ Alpay Tırıl, *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923- 1950)*, T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , s. 83- 403 Erişim Tarihi: 28/12/2016.

Devlet Salnamesinde belirtilen verilere göre; Sinop'un merkez ilçesinde en fazla hayvanın 14 030 ile koyun olduğunu, Boyabat ilçesinde 51 004 ile keçi, Ayancık'ta 7 193 ile koyun, Gerze'de 22 073 koyun yetiştirilmektedir. Elde edilen bilgilerden toplamda 79 869 ile en fazla keçi yetiştirilmiştir. Bu hayvanlardan elde edilen mahsulât ise; 27 730 kilo keçi kılı, 55 189 kilo da yün ve yaprağı elde edilmiştir.⁶⁴ Verilen bilgiler ışığında süt veren hayvanların en fazla yetiştirildiği yer Boyabat ilçesi olmasına rağmen Merkez ilçede süt verimi daha fazla sağlanmıştır. Sinop'ta en fazla küçükbaş hayvancılığa yer vermelerinde keçinin kılından ve küçükbaş hayvanın yününden yararlandıklarından dolayı önem verdikleri sonucuna ulaşabiliriz.

Sinop'ta arıcılık faaliyeti de yapılmakta olup, arıcılık ile uğraşanlara modern anlamda arıcılık yapmaları için arıcılık kursları açılmıştır. Birçok köyde eski kovanların yerine daha modern olan langstroth* kovanlar kullanılmaya başlanmıştır.⁶⁵

Sinop'un önemli gelir kaynaklarından biri de balıkçılıktır. Sinop, eski zamanlardan beri balıkçılığa önem veren, balıkçılığı bir sanat ve ticaret işi olarak gören bir şehirdir. Yapılan araştırmalarda Milâttan Önce burada hüküm sürmüş olan milletlerin paralarının üzerinde balık ve gemi resimlerinin olması bu özelliğini doğrular nitelikte olduğunu düşünüyorum. Sinop halkının gemicilik ile uğraşması ve balık ihraç etmeleri ekonomileri için büyük bir önem arz etmektedir.⁶⁶ MÖ yıllarda Sinop'ta çok sayıda balık ihraç edilmiştir. 1920'lerde de Yunanistan, Romanya ve Bulgaristan'a balık ihracatı yapılmaktadır. İhraç edilen bu balıklar salamura şeklinde yapıp Sinop'a binlerce lira gelir sağlamaktadır. Daha sonraları ilerleyen yıllarda balıkçılık biraz daha sönükleşmiştir.⁶⁷ 1925- 1926 Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi'nde tuzlu balık üretiminin yapıldığı ifade edilmiş, fakat 1927- 1928 T. C. Devlet Salnamesi'nde su ürünleriyle ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bunun sonucunun mübadele sonucu

⁶⁴ Hürü Sağlam Tekir, **1927- 1928 Devlet Salnamesinde Sinop Vilayeti**, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 13, Bahar 2014, 133- 145 Erişim tarihi: 28/12/2016 <http://www.kafkas.edu.tr/dosyalar/sobedergi/file/13/9.pdf>.

⁶⁵ Hasan Tarkan, **Sinop Coğrafyası**, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941, s. 61
*Eskiden kestane ya da ıhlamur ağacından yapılan kara kovan denilen kovanlar kullanılmaktadır. Günümüzde ise bunların sayısı azalıp, daha çok ahşap kovanlar kullanılmaktadır. Modern arıcılıkta dadant ya da langstroth kovanlar kullanılmaktadır. **Langstroth kovanlar** çok kurak ve florası zayıf bölgelerde kullanılır. Seyyar arıcılıkta bu kovanlar tercih edilmektedir. Hem petekli hem de süzme bal üretimi için uygundur. Erişim tarihi: 27/02/2017 <https://tr.wikipedia.org>.

⁶⁶ **Sinop Cumhuriyeti'nin 15'inci Yılında 1938**, Marifet Basımevi, İzmir, s. 75.

⁶⁷ Hasan Tarkan, **Sinop Coğrafyası**, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941, s. 75-76.

Rum nüfusunun göç etmesiyle onların iş sahası olan tuzlu balık üretiminin yavaşladığı ya da başka ihtimal verilerin önceki yıllarla aynı olduğu için belirtilmemiş olmasıdır.⁶⁸ Sinop denizi çeşitli ve zengin balıklara sahiptir. Dünya Savaşı'ndan sonraki senelerde bomba ile balık tutma usulünün balıkların yuvalarının azalmasına ve çeşit olarak da azalmalarına neden olmuştur. Bu usul, her ne kadar balıkların çeşitlerinin azalmasına neden olsa da yine de Sinop denizi zengin balık hazinelerine sahiptir.⁶⁹ Sinop'ta avlanan balıklar yerli ve göçmen balıklarıdır. Yerli balıkları; kefal, okseyl, levrek ve iscorpittir. Göçmen balıkları ise palamut, torik, sarkan, uskumru, hamsi, lüfer, kalkan ve diğerleridir. Göçmen balıklar sıra ile göründükleri için her zaman yağlı ve taze balık tutulabilmektedir.⁷⁰

Cumhuriyet'in ilânıyla birlikte on beş yıl içinde Sinop limanında avlanan balık miktarı en fazla 3 062 292 kilo ile hamsi, 300 371 adet ile palamut ve 299 307 adet ile uskumru ve diğer balıklar takip etmektedir.⁷¹ Verilen bilgiler ışığında en fazla tutulan balığın göçmen balıkları olduğunu anlayabiliriz.

XVII. ve XVIII. yıllardan itibaren civar illerin gelişmesine rağmen Sinop ilinin gelişimi yavaşlamış olup Cumhuriyet'in ilk yıllarında az sayıda imalât sanayisi bulunmaktadır. Sinop'ta sanayinin gelişmemesinin bir nedeni de kendisinin doğal bir limana sahip olmasına rağmen bölgenin toplama ve dağıtma merkezi olan Samsun'a yakın oluşu, Samsun Limanı kadar teknik olanaklarının ve art bölgesinin gelişmemiş olmasıdır.⁷²

Sinop ilinde Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ayancık Kereste Fabrikası, tuğla-kiremit fabrikaları ve çeltik fabrikaları dışında sanayi kuruluşu yok denecek kadar azdır. Ağırlıklı olarak ilin tarımsal ve doğal kaynaklarına bağlı olarak gelişmiştir. 1920'lerde nitelikli toprak varlığını değerlendiren inşaat işletmeleri ağırlıklı olarak Boyabat ilçesinde toplanmıştır. 1932 yılında Sinop'ta Teşviki Sanayi Kanunu'ndan yararlanan

⁶⁸ Hürü Sağlam Tekir, *1927- 1928 Devlet Salnamesinde Sinop Vilayeti*, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 13, Bahar 2014, 133- 145 Erişim tarihi: 28/12/2016 <http://www.kafkas.edu.tr/dosyalar/sobedergi/file/13/9.pdf>.

⁶⁹ Hasan Tarkan, *Sinop Coğrafyası*, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941, s. 74.

⁷⁰ Alpay Tırıl, *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923- 1950)*, T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi 2010(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 83- 403 Erişim Tarihi: 28/12/2016.

⁷¹ *Sinop Cumhuriyet'in 15'inci Yılında 1938*, Marifet Basımevi, İzmir.

⁷² *Yurt Ansiklopedisi*, s. 6793.

yalnızca 3 şirket olmuştur. Bu kanundan 1941 yılında sadece Ayancık Kereste Fabrikası ve 1941 yılında üretime geçen elektrik santrali yararlanmıştır.⁷³ Cumhuriyet'in ilânından sonra sanayi olarak 1926 yılında kibrit fabrikası kurulmuş ve bu fabrika daha sonra heyelan nedeniyle kapatılmıştır.⁷⁴ Sinop için en önemli ekonomik gelişmelerden biri olan kereste ihracatıdır. Daha önce de çalışmamızda bahsettiğimiz üzere Selçuklu ve Osmanlı döneminde de donanma için gerekli olan kereste ihtiyacının Sinop ormanlarından karşılandığını belirtmiştik. 1923'ten 1938 yılına kadar bir bölümü yabancı sermaye ortaklı olmak üzere 32 tane kereste fabrikası kurulmuştur.⁷⁵ 1926-1928 yılları arasında Sinop'un Ayancık ilçesinde kurulan Kereste Fabrikası, Belçikalılar tarafından kurulmuş olup Sinop'un sanayisi için önemli bir adım atılmıştır. 1930'lu yıllarda Sinop için önemli olan fabrika daha sonraki yıllarda olumsuz bir durum haline gelmiştir.⁷⁶

Ayancık'ta bulunan Zingal Kereste Fabrikası, 1930 senesinde faaliyete başlamış. Bu fabrika Türkiye'nin en büyük ve modern kereste fabrikası olma özelliğini gösterir. Fabrika normal şartlarda çalıştırıldığında Türkiye'nin kereste ihtiyacının %60'ını karşılayabilecek durumdadır. Ancak gelişmesi için maddelerinin az olması ve işletme plânından fabrikanın aylık faaliyeti ancak 8 ilâ 12 güne denk gelmektedir. Keresteler yurdun çeşitli yerlerine gönderildiği gibi İngiltere ve Suriye'ye de ihraç edilmektedir.⁷⁷ İşletmenin belli başlı orman topluluğunu Zindan ve Çangal ormanları oluşturmakta olup bu şirket bu ormanları işletmek için 1926 yılında sözleşme imzalamıştır.⁷⁸ Fabrika 1945 yılında devlet tarafından alınmış, çalışmalarına aralıksız olarak devam etse de günden güne önemini yitirmiştir. Daha sonrasında fabrika Kamu Ortak İdaresi Başkanlığınca özelleştirilmiş ve Ayorsan Ayancık Orman Ürünleri Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi

⁷³ *Yurt Ansiklopedisi*, s. 6793.

⁷⁴ Alpay Tırıl, *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923- 1950)*, T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 83- 403 Erişim Tarihi: 28/12/2016.

⁷⁵ Hürü Sağlam Tekir, *1927- 1928 Devlet Salnamesinde Sinop Vilayeti*, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 13, Bahar 2014, 133- 145 Erişim tarihi: 28/12/2016 <http://www.kafkas.edu.tr/dosyalar/sobedergi/file/13/9.pdf>.

⁷⁶ *Sinop Ekonomik Gelişme ve Yatırım Raporu*, Sinoplu İş adamlar Derneği Yayını, Yayın No:1, Göksu Grafik Baskı, İstanbul 1997, s. 36.

⁷⁷ Hasan Tarkan, *Sinop Coğrafyası*, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941, s. 86- 87.

⁷⁸ *Atom, Sinop, Sakarya, Kocaeli, Edirne, Tekirdağ Üçüncü Bölge Nüshası*, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1958, s.96- 97.

olarak adlandırılmıştır.⁷⁹ Zingal Kereste Fabrikası ile ilgili olarak 4. Bölümde incelenen gazeteler adlı başlıkta yer verdiğim kısımda belirtilen 28 İkinci Teşrin 1935 tarihli, 979. sayı, 2. sayfada yer alan ‘‘Zingal Şirketi Selanik Panayırında Büyük Muvaffakiyet Kazandı.’’adlı gazete başlığından anlaşıldığı gibi bu fabrikanın Sinop için önemli bir yatırım kaynağı olmasıdır. Sinop’ta kurulan diğer fabrikalar ise 1935 yılında şehir parkı içine, kale duvarının önünde küçük bir yapı olan elektrik fabrikası, 1937 yılında da özel girişimci tarafından pirinç unu fabrikası kurulmuştur.⁸⁰

Tablo 1.3: 1927 Sanayi Sayımına Göre Sinop’ta İşyeri ve Çalışan Sayısı⁸¹

SEKTÖRLER	İŞYERİ SAYISI	ÇALIŞAN SAYISI
Maden Çıkarma Sanayi	10	45
Tarıma Dayalı Sanayi	159	392
Dokuma Sanayi	47	104
Ağaç Ürünleri Sanayi	22	112
İnşaat Sanayi	48	170
Maden, Maden İşletmesi ve Makine Sanayi	112	162
Kâğıt ve Basım Sanayi	1	6
Toplam	399	991

Yukarıda verilen tabloda Sinop ilinde 1927 tarım sayımı sonucuna göre 399 toplam işyeri olduğunu ve bu işyerlerinde toplam 991 kişi çalıştığını görmekteyiz. Bazı işyerlerinde çalışan kişi sayısına baktığımızda bu verilerin az olması sanayinin varlığının az olduğunu göstermektedir. İşyeri sayısına baktığımızda en fazla işyerinin tarıma dayalı sanayi olduğunu ve bu işyerini maden, makine sanayinin takip ettiğini

⁷⁹ *Sinop Ekonomik Gelişme ve Yatırım Raporu*, Sinoplu İş adamlar Derneği Yayını, Yayın No:1, Göksu Grafik Baskı, İstanbul 1997, s. 36.

⁸⁰ Alpay Tırıl, *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923- 1950)*, T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi 2010 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 83- 403 Erişim Tarihi: 28/12/2016.

⁸¹ *Yurt Ansiklopedisi*, s. 6793.

görmekteyiz. Çalışan kişi sayısına baktığımızda da en fazla yığılmanın tarıma dayalı sanayide çalışanlar olduğunu görmekteyiz.

1.3. SİNOP'UN NÜFUSAL GELİŞİM SÜRECİ

Cumhuriyet döneminde ilk nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır. Cumhuriyet'in ilânıyla birlikte yaşanan önemli olaylardan biri de nüfus mübadelesinin yapılmasıdır. Cumhuriyet öncesinde tüm Karadeniz kesiminde olduğu gibi Sinop ilinde de Türk ve azınlık nüfus birlikte yaşamıştır. Fakat Lozan Antlaşması ile yapılan mübadelede ilde yaşayan Rumlarla, Balkanlarda yaşayan Türkler karşılıklı yer değiştirmeleri nüfusun bileşimini büyük oranda değişikliğe uğratmıştır.⁸² Kurulan yeni hükümet nüfusla ilgili düzenlemeler yaparak nüfusun artması için birtakım çalışmalarda bulunmuştur. Yol vergisi, Umumî Hıfzıssıhha Kanunu, gelir vergisi, gizli nüfusların yazımı, evlilik dışı doğan çocukların kayıt ve tescili, Balkan ve I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı vatandaşı olan, fakat Milli Mücadele sonrasında hudutlarımız dışında kalan soydaşlarımızın anavatana getirilmesi çalışmaları, 6 ve daha fazla çocuğu olanın mükâfatlandırılacağı gibi çalışmalarda bulunulmuştur.⁸³ Plânlanan bu nüfusu arttırma politikaların Sinop'ta da uygulandığını 4. Bölümde yer alan incelenen gazeteler adlı başlığımızda yer verdiğimiz gibi 19 Eylül 1935 tarihli, 970. sayı, sayfa 1'de ve 28 İkinci Kânun 1932 tarihli, 797. sayı, sayfa 2'de belirtilmiştir. Yaşanan hastalıklar ve doğal afetler de nüfus üzerinde etkili olan önemli faktörlerden biridir. Ve bu konuda da önemli çalışmalarda bulunulmuştur.

1900'lü yıllarda Sinop sancağı frengi hastalığına uğrayarak bu hastalığın bulaşıcı olarak yayılması hastalıktan ölenlerin sayısını arttırmıştır. Hükümet, bekası için nüfusunun zinde kalarak mümkün olabileceği düşüncesinden sıhî ve içtimaî kanunlar düzenlemiştir. Sinop'ta da sıhî teşkilât idaresince her kazasında hükümet tabibi, belediye tabibi ve ebesi, köylerin durumlarını belirlemesi için de seyyar sıhhat memurları görevlendirilmiştir. 1936 yılında faaliyete geçen Boyabat'ta ve Ayancık'ta

⁸² *Yurt Ansiklopedisi*, s. 6800.

⁸³ Yaşar Semiz , *1923- 1950 Döneminde Türkiye'de Nüfusu Arttırma Gayretleri ve Mecburi Evlendirme Kanunu*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırma Dergisi, 2010, Erişim tarihi: 01/03/2017 <http://sutad.selcuk.edu.tr>.

frengi mücadelesi için çalışmalar başlatılmış. 1925 yılından 1938 yılına kadar frengili hastalar için harcanan para 12 530'dur.⁸⁴

Tablo 1. 4: Sinop'un 1927- 1935 ve 1940 Yıllarında Yapılan Nüfus İstatistikleri⁸⁵

Yıllar	Toplam Nüfus			Köy ve Şehir Nüfusu		Toplam Nüfus Oranı	
	Toplam	Kadın	Erkek	Köy	Şehir	Köy	Şehir
1927	170 624	92 043	78 581	157 184	13 440	92,12	7,88
1935	192 303	101 535	90 768	177 620	14 683	92,36	7,64
1940	190 844	102 044	88 800	176 433	14 411	92,45	7,55

Tablo 4'e baktığımızda nüfusun artmakta olduğunu görmekteyiz. 1927'den 1935 yılına kadar nüfusun 14,95 oranında arttığını görürken, 1935'ten 1940 yılına gelindiğinde ise nüfusun -1,52 oranında azaldığını ayrıca bu yıllarda yaklaşık 2 000'e yakın erkek nüfusunun azaldığını da görmekteyiz. Bu da bize Milli Mücadele yıllarında savaşa giden erkeklerin geri gelmemesi ve 1940'lı yıllara gelindiğinde evlilik çağındaki erkeklerin az olduğu sonucuna ulaştırır. Verilere baktığımızda köy nüfusunun şehir nüfusundan fazla olduğunu da görmekteyiz.

Tablo 1.5: 1927- 1928 Devlet Salnamesine Göre Nüfus⁸⁶

Kazalar	Talak (Dini boşanma)	Münakehat (Boşanma)	Vefiyat (Ölüm)	Tevellüdât (Doğum)	Mukayyet Nüfusu Umumiye
Sinop	20	298	304	1 206	32 426
Boyabat	11	194	278	465	60 116
Ayancık	19	314	372	512	41 639
Gerze	57	932	727	1 431	34 352
Yekûn	107	1 738	1 681	3 614	168 533

Tabloya baktığımızda en fazla nüfusun Boyabat kazasında olduğunu görmekteyiz. Tabloda dini nikâhtan boşanan sayısının resmi boşanma sayısına kıyasladığımızda 1926 yılında düzenlenen Medenî Kanun ile birlikte kadın ve erkeklerin eşit haklara kavuştuğunu ve bu yasal hakkı da kullandıkları sonucuna

⁸⁴ *Sinop Cumhuriyet'in 15'inci Yılında 1938*, Marifet Basımevi, İzmir, s. 66- 67.

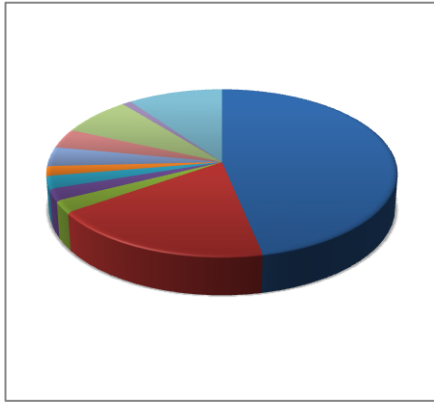
⁸⁵ *2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri*, T. C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Devlet Enstitüsü Matbaası, Ankara, Nisan 2002, s. 43- 44.

⁸⁶ Hürü Sağlam Tekir, *1927- 1928 Devlet Salnamesinde Sinop Vilayeti*, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 13, Bahar 2014, 133- 145 Erişim tarihi: 28/12/2016 <http://www.kafkas.edu.tr/dosyalar/sobedergi/file/13/9.pdf> .

ulaşabiliriz. Bu hakkı en fazla kullanan ilçenin Gerze olduğunu görmekteyiz. Bu bilgi ve doğum sayısının da en fazla Gerze’de olduğu bilgisiyle beraber bize Gerze’de evliliğin daha çok olduğu sonucuna ulaştırır.

Sinop nüfusunun etnik olarak Millî Mücadele Döneminde %87,4’ü Türklerden oluşmaktadır. Diğer etnik unsurlardan oluşan Türkler daha sonraları yerleşmişlerdir. 1877- 1878 yıllarında Türk- Rus Savaşı’ndan önce Sinop’ta Gürcü, Abaza ve Çerkez nüfus bulunmazken yaşanan savaşlardan dolayı Kafkasya’dan Sinop’a göç etmişlerdir. Milli mücadele yıllarında Sinop nüfusunun 148 131’i Türklerden, 2 384’ü Çerkezlerden, 1 006’sı Abazalardan, 3 222’si Gürcülerden, 1 016’sı Kürtlerden, 7 958’i Rumlardan ve 3 725’i Ermenilerden oluşmaktadır.⁸⁷ 1940’lı yıllara gelindiğinde nüfusun etnik yapısına baktığımızda Rum nüfusunun azaldığına hatta yok denecek kadar az olduğuna, sadece bir tane Rum olduğunu verilerden anlıyoruz. Bu da bize yapılan mübadele sonucunda Rum nüfusun göç ettiği bilgisine ulaştırıyor. 1940 yılında yapılan nüfus sayımına göre Sinop vilâyetinin ırk durumu şu şekildedir: % 98,8’i Türk, % 4’ü Ermeni, % 4’ü Arnavut ve sayıları 1 ilâ 10 arasında olan Rus, Rum, Alman, Arap’tır.⁸⁸

Tablo1. 6: Sinop Nüfusunun Çalışma Oranı

Sinop nüfusunun %50,07’sini ev hanımları, % 20’sini talebeler, % 10, 63’ünü mahkûmlar, %2, 5’ini kayıkçılar, %2,4’ünü çiftçiler, %2,6’sını bakkal, sebze ve meyveciler, % 2’sini kunduracı, terzi ve sanat erbabları, %4’ünü manifaturacılar, %4’ünü kahveci ve hancılar, % 8’ini memur ve müstahdemler, % 1’ini arabacı ve şoförler oluşturmaktadır.⁸⁹ Verilen bilgilerde nüfusun

yarıdan fazla bir kesiminin ev hanımlarından oluştuğunu görmekteyiz. Bu da bize okuma-

⁸⁷ *Millî Mücadele Döneminde Batı Karadeniz’in (Sinop- Kastamonu- Zonguldak) Sosyo- Kültürel ve Ekonomik Yapısı (Türkiye’nin Sıhhi, İctimaî Coğrafyası Raporlarına Göre)*, Akademik Bakış Dergisi, sayı 38 Eylül- Ekim 2013, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E- Dergisi Erişim Tarihi: 28/12/2016 <http://www.akademikbakis.org>.

⁸⁸ Hasan Tarkan, *Sinop Coğrafyası*, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941, s. 27.

⁸⁹ Tarkan, *Sinop Coğrafyası*, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941, s. 31.

yazmaya önem verildiğini gösterir niteliktedir. Grafikte bir diğer göze çarpan unsurun da açık mavi ile gösterilen mahkûmların oluşturduğu nüfustur. Buradan da anlaşılacağı üzere Sinop'un belli bir dönem cezaeviyle meşhur bir kent olduğunu destekler niteliktedir.

Sinop'a 19. yy. sonundan itibaren iç kalede inşa edilen Cezaeviyle kendini ünlendirmiştir. İstibdat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde sadece adli suçlardan değil, aynı zamanda düşünce hayatına damga vuran aydınların, gazetecilerin ve edebiyatçıların da bulunduğu birçok kişi burada zorunlu olarak ikamet etmiştir.⁹⁰

Çalışmamızın birinci bölümünde Sinop ilinin idarî yapısı, ekonomik gelişim süreci ve nüfus durumundan bahsedildi. İkinci bölümde ise Sinop'ta yapılan sosyal faaliyetlere değinilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

SİNOP'UN SOSYAL YAPISI

2.1. 1928- 1938 YILLARI ARASINDA TARİHİMİZDE SİNOP'TA YETİŞMİŞ OLAN ÖNEMLİ KİŞİLER

Mehmet Şerif Bey (AVCIOĞLU) (1845- 1929): Mehmet Şerif Bey, Kırklareli'nin Vize ilçesinin Çakıllı Köyünde 1845 yılında doğmuştur. Babasının adı Mustafa Bey, annesinin adı Adile Hanım'dır. Mekteb-i Sultanî'den mezun olmuştur.⁹¹ Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi)'den mezun olmasıyla ilgili olarak 16 Eylül 1929 günü Hâkimiyeti Milliye gazetesinde ölüm ilânındaki bilgilerinde mezun olması hakkında yazılmış olan bilgiler bulunsa da 1868 yılında açılan Galatasaray Lisesi'nin kayıtlarında kendisinin ve Maarif Nazırı olan Zühtü Paşa'nın bu okula öğrenci olarak girmedikleri ve mezun olmadıkları belirlenmiştir. Galatasaray Lisesi'nin 1868 yılında açıldığında zaten Mehmet Bey'in 25 yaşında olması bu bilgiyi doğrular niteliktedir.⁹² Fransızca, Farsça, Arapça bilmektedir. Eğitimcidir. Priştine, Sakız, Ankara ve

⁹⁰ Alpay Tırıl, *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923- 1950)*, T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)2010, s. 83- 403 Erişim Tarihi: 28/12/2016.

⁹¹ https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt1, Erişim Tarihi: 09/12/2016-

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_%C5%99erif_Avcı%C4%B1o%C4%9Flu Erişim tarihi:21/03/2017.

⁹² Fahri Çoker, Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM 1.Dönem 1919- 1923, 1. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri*, TBMM Vakfı Yayınları No:6, 3. Cilt, 3. Kitap, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara 1995, s.864.

Kastamonu'da Maarif Müdürlüğü yapmıştır. I. Dönem Sinop milletvekilidir.⁹³ 23 Nisan 1920 tarihinde açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışı ve ulusumuzun kurtuluşu konusunda ilk konuşmayı meclisin en yaşlı üyesi olma sıfatıyla Sinop milletvekili olan Şerif Bey şu konuşmayı yapmıştır:

‘‘Muhterem Arkadaşlar,

İstanbul yabancı kuvvetler tarafından işgal edildiğini, hilâfet makamının ve hükümet merkezi özgürlüğünün ortadan kalktığını biliyorsunuz. Bu duruma boyun eğmek, milletimiz için yabancıların köleliğini kabul etmek demektir. Ancak ezelden beri özgür ve bağımsız yaşamaya alışmış olan milletimiz köle olmayı kabul etmemiş, düşmanlara şiddetle karşı koymuş ve kendi temsilcilerini toplamıştır. İşte yüce meclisiniz böyle doğdu. Bu yüce meclisin en yaşlı başkanı olarak, Tanrı'nın yardımıyla milletimizin içten ve dıştan tam özgürlük içinde yaşamaya ve kendi kendine idareye başladığını bütün dünyaya ilân ederek Büyük Millet Meclisi'ni açıyorum.’’⁹⁴

Meclisin ikinci toplantı yılında da Milli Eğitim Komisyonunun sözcülüğünü yapmış, yeni halife seçilen Abdülmecit Efendi'ye kutsal emanetlerin teslimi için oluşturulan heyetin başkanlığını da yapmıştır. Meclise Sinop'la ilgili iki önerge vermiştir. Ayrıca meclise üç kanun önerisi sunmuştur. Bunlardan Sinop'ta tersane arazisinin belediyeye bırakılması hakkındaki sunduğu öneri kabul edilmiştir. Mehmet Şerif Bey 1925 yılında vefat etmiştir. Soyadı Kanunu ile ailesi Avgan ve Avcıbaşı soyadlarını almıştır.⁹⁵

Hasan Fehmi Bey (1867- 1933): Acara'da doğmuştur. Hukuk okumuştur. 1908'de açılan İstanbul Meclisine, Sinop milletvekili olarak seçilmiştir. İttihat ve Terakki zamanında yenilik taraftarıdır. Büyük Millet Meclisinin de ilk dönem milletvekillerindendir. Eserleri: Ceviz Ağacı, Hikmet-i Teşri, Kürsi-i İslâmda bir hitabe, Kur'an tercümesinin ilk forması yayınlanmıştır.⁹⁶

Şevket Bey (PEKER) (1881- 1936): 1881 yılında Sinop'ta Camikebir'de doğmuştur. Babasının adı Hüsnü Bey, annesinin adı Havva Hanım'dır. Sinop idadisinde

⁹³ https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt1, Erişim Tarihi: 09/12/2016.

⁹⁴ Sinan- Mehmet Cenbeloğlu, *Sinop İli Yakın Çevre İncelemeleri*, İl Yayınları, Kardeş Matbaa, Ankara 1972, s. 21.

⁹⁵ Melek Ulusoy, *Sinop İli Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, TBMM Birinci ve İkinci Dönem(1920-1923) Sinop Milletvekilleri*, Sinop İli Değerleri Sempozyumu 15- 18 Mayıs 2013 Sinop, Manas Medya, HTC Matbaacılık, Ankara 2015, s. 133.

⁹⁶ *Tarihte Sinop'tan Yetişenler*, Sinop Valiliği Yayınları 8, Kültür Müdürlüğü 1991, s.19.

okumuştur.⁹⁷ Zabıt Kâtibi olarak göreve başlamıştır. Daha sonraları Boyabat Sorgu Hâkimliği ve Kastamonu İstinaf Mahkemesi üye yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Mecliste Defter-i Hakani, Adalet, Malî, İçtüzük gibi komisyonlarda yer almıştır.⁹⁸ 25 Kasım 1920 tarihinde Konya Ayaklanması hakkındaki yapılan soruşturma heyeti içerisinde görev almıştır. 3 Ağustos 1920'de Samsun İstiklâl Mahkemesi üyeliğine seçilmiştir. Mahkemenin asıl nedeni olan asker kaçakçılığının yanında Pontuşçuluk Hareketi ile Koçkiri Ayaklanması ile ilgili davalara da bakmıştır.⁹⁹ Mecliste 3'ü kapalı oturum olmak üzere meclise 3 teklif, 4 önerge sunmuş, 26 defa da mecliste söz almıştır. 11- 15 Mayıs 1921 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk'ün başkan seçildiği yönetim kurulunda seçilen iki başkan vekilinden biri olmuştur. 1936 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.¹⁰⁰

Rıza Vamık Bey (URAS): 1877 yılında Yugoslavya sınırları içerisinde bulunan Manastır'da doğmuştur. Babası Salih Efendi, annesi Havva Hanım'dır.¹⁰¹ 1893 yılında Harbiye'ye girmiştir, 1896'da süvari teğmen olarak mezun olmuş ve 3. Ordu emrine verilmiştir. 1903'te üsteğmen, 1908'de yüzbaşı vekili, 1909'da da yüzbaşı olmuştur. 1912 yılında kıdemli yüzbaşı, 1914 yılında da binbaşılığa yükselmiştir. Milli mücadeleye katılmak için 1919 yılında emekli olarak memleketi Sinop'a gelmiştir.¹⁰² Sinop Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucusu ve başkanıdır. TBMM 1. dönem Sinop milletvekilidir. 30 Ocak 1946 yılında vefat etmiştir.¹⁰³

Kemalettin Sami Paşa (1884- 1934): 1884 yılında Sinop'ta doğmuştur. Babası Abdurrahman Sami Bey, annesi Mısırlı Prens Abbas Halim Paşa'nın kızı Emine Hanım'dır.¹⁰⁴ Mühendishane-i Berri Hümayun (Topçu Okulu)'nu birincilikle bitirerek

⁹⁷ https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt1, Erişim Tarihi: 09/12/2016.

⁹⁸ Melek Ulusoy, *Sinop İli Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, TBMM Birinci ve İkinci Dönem(1920-1923) Sinop Milletvekilleri*, Sinop İli Değerleri Sempozyumu 15- 18 Mayıs 2013 Sinop, Manas Medya, HTC Matbaacılık, Ankara 2015, s. 133.

⁹⁹ Fahri Çoker, Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM 1.Dönem 1919- 1923, 1. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri*, TBMM Vakfı Yayınları No:6, 3. Cilt, 3. Kitap, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara 1995, s. 867.

¹⁰⁰ Melek Ulusoy, *Sinop İli Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, TBMM Birinci ve İkinci Dönem(1920-1923) Sinop Milletvekilleri*, Sinop İli Değerleri Sempozyumu 15- 18 Mayıs 2013 Sinop, Manas Medya, HTC Matbaacılık, Ankara 2015, s. 134.

¹⁰¹ https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt1/Cilt1.pdf, Erişim Tarihi: 21/03/2017.

¹⁰² Fahri Çoker, *a.g.e.*, s.872-873.

¹⁰³ https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt1/Cilt1.pdf, Erişim Tarihi: 21/03/2017.

¹⁰⁴ Kâzım Öztürk, Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM II. Dönem 1923- 1927*, TBMM Vakfı Yayınları No:3, 3. Cilt, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara 1995, s. 695.

teğmen olarak mezun olmuştur.¹⁰⁵ Harp Akademisi'ni bitirerek 1908 yılında yüzbaşı olmuş ve 4. Ordu emrine verilmiştir.¹⁰⁶ Milli mücadele döneminde birçok görev üstlenmiştir. Trablusgarp Savaşı'nda Yanya Kolordusu'nun 1. Şube Müdürü olmuştur. 28 Ocak 1915 tarihinde Karadeniz Boğazı Müstahkem Mevki Komutanlığı, 24 Temmuz 1915 tarihinde de Çanakkale 3. Kolordu Kurmayı görevlerinde bulunmuştur. 1915 yılında Şehzade Ömer Faruk Efendi ile birlikte Avrupa'ya gitmiştir. 1917 yılında Yarbay olmuştur.¹⁰⁷ Birinci Dünya Savaşı ve İstiklâl Savaşı sırasında birçok başarılar elde eden komutanlarımızdan olan Kemalettin Sami Paşa katıldığı bütün muharebelerde başarılı sonuçlar elde etmiştir. Balkan Savaşı sırasında yaralanmış ve sağ kolu sakatlanmıştır. I. Dünya Savaşı'nda cephelerde savaşarak vücudunun on üç yerinden yara almıştır. İstiklâl Savaşı'nda da büyük mücadele vermiş, orda da yirmi iki yerinden yaralanmıştır. 16 Mart İstanbul'un işgali sırasında Onuncu Kafkas Fırkası Komutanı olarak görev almıştır. Oradan da yaşanan olaylardan etkilendiğinden dolayı Anadolu'ya geçmiştir. Anadolu'da yapılan muharebelerin hemen hemen hepsinde görev almıştır.¹⁰⁸ 1921 yılında albaylığa yükselmiştir. II. İnönü Savaşı'na katılmıştır. Sakarya Savaşı'na 4. Grup Komutanı olarak, Başkomutanlık Meydan Muharebesi'ne de 4. Kolordu Kumandanı olarak katılmıştır.¹⁰⁹ 1922 yılında mirliva (tümgeneral) olmuştur. Osmanlı, Alman ve Afgan Devletleri tarafından çeşitli nişan ve madalyalar ile ödüllendirilmiş, TBMM tarafından da İstiklâl Madalyası ve takdirname ile ödüllendirilmiştir.¹¹⁰ Büyük Millet Meclisi'nde Sinop milletvekilliği yapmış, 19.10.1924 tarihinde milletvekilliği görevinden istifa etmiştir. İstifa ettikten sonra Berlin Elçiliğine atanmıştır.¹¹¹ 1926 yılında korgeneralliğe yükselerek 1928 yılında askerlik görevinden emekli olmuştur.¹¹² Kemalettin Sami Paşa'nın almış olduğu nişan ve madalyalar aşağıda verilmiştir.

¹⁰⁵ Melek Ulusoy, *Sinop İli Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, TBMM Birinci ve İkinci Dönem(1920-1923) Sinop Milletvekilleri*, Sinop İli Değerleri Sempozyumu 15- 18 Mayıs 2013 Sinop, Manas Medya, HTC Matbaacılık, Ankara 2015, s. 134.

¹⁰⁶ https://tr.wikipedia.org/wiki/Kemalettin_Sami_G%C3%B6k%C3%A7en Erişim tarihi:21/03/2017.

¹⁰⁷Ulusoy, *a.g.e.*, s. 134.

¹⁰⁸ *Tarihte Sinop'tan Yetişenler*, Sinop Valiliği Yayınları 8, Kültür Müdürlüğü 1991, s.23.

¹⁰⁹ Ulusoy, *a.g.e.*, s. 134.

¹¹⁰ Kâzım Öztürk, *a.g.e.*, s. 697.

¹¹¹https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt1, Erişim Tarihi: 09/12/2016.

¹¹² Ulusoy, *a.g.e.*, s. 134.

Almış olduğu nişan ve madalyaları: Dördüncü rütbeden Osmanî nişanı, Gümüş muharebe Liyakat ve Gümüş Muharebe İmtiyaz Madalyaları, Alman Demir Salıp Nişanı, Afgan Serdarlık Nişanı, İstiklâl Madalyası ve Takdirnameler.¹¹³

Berlin Büyükelçisi olduğu sırada mide ameliyatı sonucunda 1934 yılında Almanya'da vefat etmiştir. Eyüp Sultan'da 16 Mart Şehitliği'nde toprağa verilmiştir. 25/10/1988 tarihinde naşı Ankara Devlet Mezarlığı'na getirilmiştir.¹¹⁴

Recep Zühtü SOYAK: 1893 yılında Manastır'da doğmuştur. Babası Hasan Basri Bey, annesi Fatma Hanım'dır.¹¹⁵ İstanbul Vefa İdadisinde okuyarak 1912 yılında da Beylerbeyi Yedek Subay Okulundan yedek asteğmen olarak Balkan Savaşı'na katılmıştır.¹¹⁶ Florina'da hastanede Yunanlılara esir düşmüş, yirmi gün sonunda Selanik üzerinden İstanbul'a kaçarak Gelibolu Savaşlarına katılmıştır. Sina Cephesi'nde savaşmıştır. 3. Gazze Muharebelerine katılmış ve Yafa civarında yaralanmıştır.¹¹⁷ 1919 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün Amasya'da yanında yer almıştır. Erzurum ve Sivas Kongreleri'nin yazım işlerinde bulunmuştur. 1920 yılının ocak ayında Hakimiyet-i Milliye gazetesini çıkarmaya başlamış ve 1923 yılının eylül ayına kadar da gazetenin sorumlu müdürü ve imtiyaz sahibi olmuştur¹¹⁸ ve ayrıca Recep Zühtü Matbaalarının sahibidir.¹¹⁹ TBMM'nin 2. Dönem ara seçiminde ve 3, 4. dönemlerinde Sinop milletvekili, 5. döneminde ise Zonguldak milletvekili olmuştur. Meclise teklif ve öneriler sunmuş, Memurin Muhakemat Komisyonunda görev almıştır. 1966 yılında vefat etmiştir.¹²⁰

Cevdet Kerim İNCEDAYI (1893- 1951): 1893 yılında Sinop'ta doğmuştur. Babası Abdülkerim Bey, annesi Hafize Ayşe Hanım'dır.¹²¹ Cevdet Kerim İncedayı, Sinop'un Bektaşağa Köyündendir. Ailesi 1877- 1878 Osmanlı- Rus Savaşları sırasında Kafkasya'dan göç etmiş¹²² ve Sinop'a yerleşmiş olan Feşmuh ailesindedir.¹²³

¹¹³ Turgay Altun, *Mekteb-i İdadî'den Öğretmenevi'ne Bir Asır 1885- 1985*, Şimal Ajans, Sinop 2012, s. 68.

¹¹⁴ Kâzım Öztürk, *a.g.e.*, s. 697.

¹¹⁵ https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt1/Cilt1.pdf, Erişim Tarihi: 21/03/2017.

¹¹⁶ Ulusoy, *a.g.e.*, s. 134.

¹¹⁷ Kâzım Öztürk, *a.g.e.*, s. 700.

¹¹⁸ Ulusoy, *a.g.e.*, s. 134.

¹¹⁹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Recep_Z%C3%BCht%C3%BC_Soyak Erişim tarihi: 21/03/2017.

¹²⁰ Ulusoy, *a.g.e.*, s. 134- 135.

¹²¹ https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt1, Erişim Tarihi: 09/12/2016.

¹²² Orhan Görgün, *Okuduklarım, Gördüklerim ve Duyduklarımın Sinop*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 4, Şimal Ajans- Matbaacılık Hizmetleri, 1. Baskı Kasım 2010, Sinop, s. 217.

Harbiye'den 1914 yılında mülâzımısânî olarak mezun olmuştur. Savaşta gösterdiği hizmetlerden dolayı Gümüş Liyakat Madalyası almıştır.1916 yılına gelindiğinde mülâzımievvel olmuştur. 34. Kafkas Alayı Yaverliği, Muamelâtı Âtiyye Müdüriyeti, Umuru Ecnebiyye Şubesi Mülhaklığında ve İtfaiye Alay Yaverliği gibi hizmetlerde bulunmuştur. 1918 yılında Erkânı Harbiye Mektebini kazanarak 1921 yılında yüzbaşı olmuştur. Afyon Dumlupınar Savaşı'nda göstermiş olduğu hizmetlerden dolayı binbaşılığa yükseltilmiştir.¹²⁴ Büyük Taarruz Savaşı'nda 7. Tümen Kurmay Binbaşı olarak görev almıştır. Savaştan sonra emekli olup siyasete atılmıştır. TBMM'nin V,VI,VII,VIII ve IX. dönemlerinde Sinop milletvekili olmuştur. 1940- 1941 yıllarında Ulaştırma Bakanı olarak görev yapmıştır.¹²⁵ Recep Peker Hükümeti döneminde (1946-1947) de Bayındırlık Bakanı olarak görev yapmıştır.¹²⁶ Kaleme almış olduğu eserleri bulunmaktadır. Bu eserler şunlardır: Türk İstiklâl Harbi Garp Cephesi (1925) ve İnkılâp ve İstiklâl (1936)'dir. Cevdet Kerim İncedayı 1951 yılında vefat etmiştir.¹²⁷

Ferit DİKMEN (1900- 1973): 1900 yılında Sinop'ta doğan Ferit Dikmen, ilkokul mezunu olup kendi kendini geliştirmiştir. Ticaret ile uğraşmıştır.¹²⁸ Sinop âşığı olan şair aşkını şiirleriyle, sazıyla ve sözleriyle dile getirmiştir. Kendini Sinop'un taşına, toprağına, denizine, havasına kısaca Sinop'un her şeyine adanmış ve şiirlerinde dile getirmiştir. Yaşadığı müddetçe Sinop için türküler, nameler, koşmalar, şiirler yazmıştır.¹²⁹ Yazmış olduğu şiirler Sinop'ta yayımlanan Dıranas dergilerinde ve Sinop gazetelerinde yayınlanmıştır.¹³⁰ Sinoplu olan bu halk şairi 22 Şubat 1973 tarihinde rahatsızlanmış ve anîden vefat etmiştir. 1973 yılında Ferit Dikmen'in yazmış olduğu

¹²³ https://tr.wikipedia.org/wiki/Cevdet_Kerim_%C4%B0nceday%C4%B1 Erişim tarihi: 21/03/2017.

¹²⁴ İhsan Güneş, Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM V.Dönem 1935- 1939*, II. Cilt (Özgeçmişler),TBMM Vakfı Yayınları No:26, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara 2001, s. 663.

¹²⁵ Muhammet Safi, *Cevdet Kerim İncedayı, İstiklal Harbi (Garp Cephesi)*, Baskı Üç- er Ofset, Yapı Kredi Yayınları İstanbul 2007.

¹²⁶ İhsan Güneş,*a.g.e.*, s.665.

¹²⁷ Muhammet Safi, *Cevdet Kerim İncedayı, İstiklal Harbi (Garp Cephesi)*, Baskı Üç- er Ofset, Yapı Kredi Yayınları İstanbul 2007.

¹²⁸ Orhan Görgün, *Okuduklarım, Gördüklerim ve Duyduklarım Sinop*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 4, Şimal Ajans- Matbaacılık Hizmetleri, 1. Baskı Kasım 2010, Sinop, s. 217.

¹²⁹ Ömer Sümer, *Ferit Dikmen ve Sinop 1900- 1973*, Alfabe Matbaası, Öziş Matbaa, 1973 İstanbul, s.5.

¹³⁰ Görgün, *Okuduklarım, Gördüklerim ve Duyduklarım Sinop*, s.217.

şiiirler öğretmen ve ressam olan Ömer SÜMER tarafından ‘‘Ferit Dikmen ve Sinop’’adlı kitapta toplanarak yayınlanmıştır.¹³¹

Ferit Dikmen’in Sinop için yazmış olduğu ‘Sinop Sevgisi’ adlı şiirinden de anlaşıldığı üzere şairin gerçekten Sinop hayranı olduğu ve Sinop’a duyduğu özlemi şiirlerinde dile getirilerek belirtilmiştir. Yazmış olduğu şiir Ek 7’de verilmiştir.

Ahmet Muhip DIRANAS (1908- 1980): Ahmet Muhip Dıranas’ın doğduğu yerle ilgili çeşitli bilgiler bulunmaktadır. Birhan Keskin, Ahmet Muhip Dıranas Şiiirler adlı kitabında ‘1908 yılında İstanbul’da doğmuştur.’der. Tarihte Sinop’ta Yetişenler adlı kitapta ise ‘1908 yılında Sinop’un Erfelek ilçesinin Salı köyünde doğmuştur.’der. Sinop’ta ya da İstanbul’da doğmuş olsa da babasının Sinop’un Erfelek ilçesinin Salı köyünden olduğu belirtilmiştir. Dıranas, ilkokulu Sinop’ta okumuştur. Ortaöğretimini ise Ankara Erkek Lisesi’nde tamamlamıştır. Lisede okuduğu zaman ilk şiirini Muhip Atalay imzasıyla 1926 yılında Millî Mecmua’da yayınlanmıştır. Ankara Hukuk Fakültesi’nde okurken öğrenimini yarıda bırakarak İstanbul’da Edebiyat Fakültesi’nin Felsefe Bölümünü okumaya başlamıştır. Cahit Sıtkı Tarancı ile beraber şiire ses ve şekil bakımından önem verişii, yeni bir şiir dili ve yapısı oluşturmaya çalışması şiir alanında sağlam bir yer edinmesini sağlamıştır.¹³² Birçok görevlerde hizmet etmiştir. 1938- 1942 yılları arasında Ankara Halkevleri Kültür ve Sanat Yayınlarını yönetmiştir. Milletvekilliği için birkaç kez adaylıkta bulunmuştur. Yazmış olduğu şiirler 1974 yılında İş Bankası Kültür Yayınları arasında ‘şiiirler’ adıyla yayımlamıştır. Ayrıca çeviriler de yapmıştır. Ahmet Muhip Dıranas, 21 Haziran 1980’de Ankara’da vefat etmiş olup, mezarı vasiyeti üzerine Sinop Çukurbağa Mezarlığı’ndadır.¹³³

Dr. Muhit TÜMERKAN (1906- 1977): 1906 yılında Sinop’ta doğmuştur. 1950 ve 1954 yıllarında Sinop milletvekili olarak görev yapmıştır. Yabancı dil olarak Fransızca, İtalyanca ve İngilizce bilmektedir. İstanbul Haydarpaşa Numune Hastanesi’nde başhekimlik yapmıştır. Ayrıca Laboratuvar şefliğı, Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürlüğü görevlerinde de bulunmuştur. Avrupa Konseyi Danışma Kurulu üyeliğı yapmıştır. Kan grupları üzerinde yaptığı çalışmalarda kan gruplarında çabukluk ve kesinlik kazandıran bir sistem kurmasıyla bilim alanında bir buluş yapmıştır. Son

¹³¹ *Tarihte Sinop’tan Yetişenler*, Sinop Valiliğı Yayınları 8, Kültür Müdürlüğü 1991, s.28.

¹³² Birhan Keskin, *Ahmet Muhip Dıranaz Şiiirler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998.

¹³³ *Tarihte Sinop’tan Yetişenler*, Sinop Valiliğı Yayınları 8, Kültür Müdürlüğü 1991, s.29-30.

olarak İstanbul Kızılay Kan Merkezi'nde müdürlük yapmıştır. 1977 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.¹³⁴

Seniye İnşirah Hanımefendi (Padişah Vahdettin'in Eşi)(1887- 1930): 10 Temmuz 1887 yılında Batum'da doğmuştur. Seniye İnşirah Hanım, 1877- 1878 Osmanlı- Rus Savaşı'ndan sonra Kafkasya'dan Sinop'un Kümes köyüne yerleşen Çerkez Büyük Zekeriya Bey'in çocuklarından biridir. Annesi Hasibe Lülû Hanım'dır.¹³⁵ Çerkez olan Seniye İnşirah Hanım, 1905 yılında on sekiz yaşında iken Padişah Vahdeddin ile evlenmiştir.¹³⁶ İnşirah Hanım, kıskanç ve onurlu biri olduğundan evlilikleri uzun sürmemiş ve köşkten ayrılmıştır. Israrlı ricalara rağmen bir daha dönmeyerek boşanma isteğinde bulunmuştur. Nasıl olsa çocukları da olmadığından Sultan Vahdeddin de boş kağıdını gönderir.¹³⁷ Seniye İnşirah Hanım köşkten ayrıldığında Sultan Reşat tarafından halası Dürri Aden Kadınefendi'ye hediye edilen Validebağı Köşkü'nde sürgüne gidene kadar yaşar.¹³⁸ İnşirah Hanım'ı 17 Kasım 1909 tarihinde Padişah Vahdeddin'den boşanmıştır.¹³⁹ Seniye İnşirah Hanım da bir süre Sinop'ta ailesiyle durur. Sonra İstanbul'a döner.¹⁴⁰ Sultan Vahdeddin'in beş kadın efendisi olmuştur. Ve bu evliliklerinden beş çocuğu olmuştur. Çocuklarından yalnız Mehmet Ertuğrul Efendi erkek, diğer çocukları ise kızdır.¹⁴¹ İnşirah Hanım, günün birinde San Remo'ya Sultan Vahdeddin ile görüşmek istemiştir. Ağabeyi Zeki Bey, ne yapıp edip bu görüşmeye engel olmuştur. İnşirah Hanım sadece bir gün San remo'da kalabilmiştir. Bu durumu Sultan Vahdeddin hiçbir zaman öğrenememiştir.¹⁴² Boşandıktan sonra bir daha evlenmeyen İnşirah Hanım, 1924 yılında yurt dışına gönderilenlerle birlikte Kahire'ye gider.¹⁴³ Izzırhap içinde yaşadığı Kahire'de intihar

¹³⁴ *Tarihte Sinop'tan Yetişenler*, Sinop Valiliği Yayınları 8, Kültür Müdürlüğü 1991, s.31.

¹³⁵ Orhan Görgün, *Osmanlıda İzi Olan Sinoplular*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 8, Şimal Ajans Matbaa, Sinop 2013.

¹³⁶ Merih Baran, *Yedi Yüzyılın Dilinden Osmanlı Sultanları ve Eşleri*, Önder Matbaa ve Gazetecilik, Sivas 2002, s. 239.

¹³⁷ Osman Selim Kocahanoğlu, *Atatürk- Vahdeddin Kavgası*, Saltanattan Cumhuriyete Siyasal ve İdeolojik Dönüşüm, Temel Yayınları, Çevik Matbaacılık, Kasım 2014, İstanbul, s. 103.

¹³⁸ Görgün, *Osmanlıda İzi Olan Sinoplular*.

¹³⁹ Baran, *a.g.e.*, s.239.

¹⁴⁰ Görgün, *Osmanlıda İzi Olan Sinoplular*.

¹⁴¹ Güler Eren, *Osmanlı 12 Hanedan*, Yeni Türkiye Yayınları, Semih Ofset, Ankara 1999, s. 245.

¹⁴² Murat Bardakçı, *Şahbaba*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, s.327-328.

¹⁴³ Baran, *a.g.e.*,s. 241- 239.

etmeye bile teşebbüste bulunmuştur. 1930 yılında 43 yaşındayken Kahire’de vefat etmiştir.¹⁴⁴

Cemile Dilberistan Hanımefendi (Padişah V. Murat’ın Gelini) (1870?-1966): Mehmet Bey’in evleneceği kız Cemile Dilberistan adında saraylı bir Çerkez kızıdır. Bunlara 1864 yılında Kafkasya’yı terk etmemeleri halinde savaş esiri olarak Rusya’nın çeşitli yerlerine sürülecekleri bildirilmesi üzerine, Çerkez halk kalabalık gruplar halinde karadan ve denizden Osmanlı Devleti’nin topraklarına gelmişlerdir. Gelenlerden biri de Selman Bey’in oğulları olan Osman ve Tasa Bey’lerdir. Osman ve Tasa Bey, Sinop’un Avdan (Sarıdüz) Köyü’ne gelmişlerdir. Aile sürgünden dolayı Sinop’a yerleştikten sonra Cemile Dilberistan Hanımı halası Reftar-i dil Hanımefendi Osmanlı Sarayı’na yanına almıştır.¹⁴⁵ Reftar-i dil Hanım V. Murat’ın eşidir ve ikinci kadınlığa kadar yükselmiştir. 1861 yılında doğan, V. Murat’ın büyük oğlu olan Mehmet Selahattin Efendi onun oğludur.¹⁴⁶ Mehmet Selahattin Bey, Cemile Dilberistan Hanım ile 11 Mart 1898 Cuma günü evlenmiştir. 16 yıl süren evlilikleri 29 Nisan 1915 günü Mehmet Selahattin Efendi’nin ölümü ile sona ermiştir. Cemile Hanım, Osmanlı Sarayı’nın geleneklerine göre bir Osmanlı subayı ile evlendirilmiştir. Cemile Hanım, 1934 yılında Soyadı Kanunu ile Hatgil soyadını almıştır. Cemile Dilberistan Hanım, 12 Ocak 1966 tarihinde Acıbadem’deki evinde vefat etmiştir. Mezarlığı Karacaahmet Mezarlığı’ndadır. Cemile Hanım, Mehmet Selahattin Efendi’nin VI. ve son eşidir. İkinci evliliğini yapmış olduğundan hanedan mensubu sayılmamış ve hanedan mensuplarının sürgüne yollandığı zaman sürgüne gönderilmemiştir.¹⁴⁷

Miralay Zeki Bey (Padişah Vahdettin’in Yaveri) (1886?- 1930): Padişah Vahdeddin’in eşi olan Seniye İnşirah Hanımefendi’nin ağabeyi olan Zeki Bey, Kafkasya’dan Sinop’un Kümes köyüne gelen Büyük Zekeriya Efendi’nin oğludur. Çocuk yaşta İstanbul’a gitmiştir. Mondros Mütarekesi imzalandıktan sonra İstanbul’a dönmüş ve İstanbul Merkez Komutanlığı yapmıştır. Ve rütbesi Miralaylığa yükselen Zeki Bey, Dr. Rıza Nur ile birlikte Sinop mebusu seçilerek Osmanlı Meclisi’ne girmiştir. Felah-ı Vatan partisine üye olmuştur. Millî mücadele devam ederken İstanbul’da kalmış, İtilâf hükümetlerinin İstanbul Merkez Kumandanlığı’nı yapmıştır.

¹⁴⁴ Kocahanoğlu, *a.g.e.*, s. 103, Dipnot: 218.

¹⁴⁵ Görgün, *Osmanlıda İzi Olan Sinoplular*.

¹⁴⁶ Baran, *a.g.e.*, s. 223.

¹⁴⁷ Görgün, *Osmanlıda İzi Olan Sinoplular*.

Bu sürede Padişah Vahdeddin'in de yaverliğinde bulunmuştur. Millî mücadele döneminde Sinop'a mutasarrıf olarak tayin edilmiştir. Ancak, Sinop'a gelmeyerek İstanbul'daki yaverlik ve mebusluk görevine devam etmiştir.¹⁴⁸ Zeki Bey, Hükümdarın İstanbul'daki son günlerinde özel işlerinde kullandığı kişilerdendir. Padişahın İstanbul'dan ayrılması ile ilgili İngilizlerle yapılan temasları sağlayan iki kişiden biri de Zeki Bey'dir.¹⁴⁹ Sultan Vahdeddin İstanbul'dan ayrılırken yanında Fahri Yaveri Zeki Bey de bulunmaktadır. Aile fertlerinden ise sadece oğlu Ertuğrul Efendi vardır.¹⁵⁰ Zeki Bey, yaşamı boyunca daima Padişah Vahdeddin'in yanından ayrılmamıştır. Sürgün günlerinde hükümdarın az olan parasını kumarhanelerde, sefahat mekânlarında har vurup harman savurmuştur. Ayrıca para karşılığında Ankara adına çalışmış, Cenova Konsolosluğumuz aracılığıyla Roma Büyükelçiliğimize Sultan Vahdeddin ile ilgili raporlar göndermiştir.¹⁵¹ Sultan Vahdeddin, ters tabiatı olan Zeki Bey'den hoşlanmayıp şerrinden korkmaktadır.¹⁵² Zeki Bey, Sultan Vahdeddin'in ölümünden sonra İtalyan polislerince Hükümdarın özel doktoru olan Reşat Paşayı öldürmekle suçlanmış, fakat delil yokluğundan dolayı serbest bırakılmıştır. Yine aynı iddiayla İstanbul'da da dava açılmış olup 1 Mayıs 1927'de idama mahkûm edilmiştir. Zeki Bey bu olaydan sonra gidecek yeri olmadığından Sultan Vahdeddin'in damadı Şehzade Ömer Faruk Efendi'nin evinde kalmıştır. Evde kimsenin olmadığı bir zamanda havagazını açarak orada intihar etmiştir.¹⁵³ Sürgün yıllarında yüz ellilikler listesinde onun da adı vardır. Zeki Bey yurt dışına gitmeden önce eşinden ayrılmış ve oğlu Cüneyt'i annesi ile birlikte bırakmıştır. Soyadı kanunu çıktığında Cüneyt Bey Covay kelimesini seçmesine rağmen Sinop'ta bulunan nüfus memurunun kelimeyi Civaz olarak yazdığından dolayı ailenin soyadı Civaz olarak kalmıştır.¹⁵⁴

Yusuf Kemal Tengirşenk (1878- 1969): 1878 yılında Sinop'un Boyabat ilçesinde doğmuştur. Babası Hasan Raci Efendi, annesi Fatma Hanım'dır.¹⁵⁵ Dedesi

¹⁴⁸ Görgün, *Osmanlıda İzi Olan Sinoplular*.

¹⁴⁹ Murat Bardakçı, *Şahbaba*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006, s.326.

¹⁵⁰ Metin Hülagü, *Yurtsuz İmparator Vahdeddin, İngiliz Gizli Belgelerinde Vahdeddin ve Osmanlı Hanedanı*, 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul 2008, s.187.

¹⁵¹ Bardakçı, *a.g.e.*, s. 326- 330.

¹⁵² Osman Selim Kocahanoğlu, *Atatürk- Vahdeddin Kavgası*, Saltanattan Cumhuriyete Siyasal ve İdeolojik Dönüşüm, Temel Yayınları, Çevik Matbaacılık, Kasım 2014, İstanbul, s. 103, Dipnot: 218.

¹⁵³ Bardakçı, *a.g.e.*, s. 330- 331.

¹⁵⁴ Görgün, *Osmanlıda İzi Olan Sinoplular*.

¹⁵⁵ https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt1, Erişim Tarihi: 09/12/2016.

Boyabat eşraflarından Hacı Yusuf Bey'dir. Babası Hasan Raci Bey, Mektebi Nuvabî bitirmiş ve kadılık yapıyormuş. O zamanlar kadılık iki sene süreli yapıyormuş. Kadılık süresi bittiğinde Boyabat'a dönüyorlarmış ve yeni bir kadılık çıkana kadar duruyorlarmış.¹⁵⁶ Yusuf Kemal Tengirşenk ilk tahsilini Boyabat'ta başlamış, devamında Taşköprü'de devam etmiştir. Orta öğrenimini İstanbul Nümuneî Terakki Mektebi ve Fatih Rüştîyesinde tamamladıktan sonra Kuleli Askerî İdadisine sonrasında da Askerî Tıbbiye Mektebi'ne girmiştir. Başarılı bir öğrenim hayatı geçirmiştir.¹⁵⁷ Askerî Tıbbiye Okulu'nun ikinci sınıfındayken kolu kırıldığı için bu okuldan ayrılmıştır. İstanbul ve Paris Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Siyasî ve iktisadî alanlarında doktora vermiştir. Meclise ilk olarak Kastamonu'dan vekil seçilmiştir. Daha sonralarda ise Sinop milletvekili olarak mecliste yer almıştır.¹⁵⁸ İlk Büyük Millet Meclisi'nde İktisat Bakanlığı yapmıştır.¹⁵⁹ Yusuf Kemal Tengirşenk, İktisat Vekilliği görevini 16 Mayıs 1921 yılına kadar yapmıştır. Bu görevi sırasında 16 Mart 1920 tarihinde Moskova Antlaşması'nı imzalamıştır.¹⁶⁰

TBMM tarafından 30 Mart 1920 tarihinde Adliye Vekili görevine, 15 Mayıs 1921 tarihinde de Hariciye Vekili görevine seçilmiştir.¹⁶¹ 13 Eylül'de Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan temsilcileri ile Kars'ta yapılması düzenlenen konferans için TBMM ile görüşerek 13 Ekim'de anlaşmanın yapılmasını sağlamıştır. Ankara'ya gelen Fransa Temsilcisi Franklin Bouillion ile görüşmeler sonunda 20 Ekim'de Ankara İltifat namesi imzalanmıştır. Malta esirlerinin değişimi konusunda İngilizlerle 23 Ekim 1921 tarihinde anlaşmıştır.¹⁶² TBMM Hükümeti, dış işleri konusunda Moskova'ya bir heyet gönderme kararı almıştır. Heyet Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey'in başkanlığında, İktisat vekili Yusuf Kemal Bey de üye olarak katılmıştır. Atatürk'ün İsmet Paşa'nın Delegation Heyeti Başkanı olabilmesi için daha öncesinde Dışişleri Bakanı olmasını uygun görmesi üzerine bu konu için doğrudan Dışişleri Bakanı olan Yusuf Kemal Bey'e

¹⁵⁶ Yusuf Kemal Tengirşenk, *Vatan Hizmetinde*, Bahar Matbaası, İstanbul 1967, s.9.

¹⁵⁷ Mahmut Koloğlu, *Yusuf Kemal Tengirşenk*, Erişim tarihi: 21/03/2017 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3223.pdf>.

¹⁵⁸ Cenbeloğlu, *a.g.e.*, s. 20.

¹⁵⁹ *Tarihte Sinop'tan Yetişenler*, Sinop Valiliği Yayınları 8, Kültür Müdürlüğü 1991, s.21.

¹⁶⁰ Mahmut Koloğlu, *Yusuf Kemal Tengirşenk*, Erişim tarihi: 21/03/2017 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3223.pdf>.

¹⁶¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Yusuf_Kemal_Tengir%C5%9Fenk Erişim Tarihi: 21/03/2017.

¹⁶² Fahri Çoker, Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM 1.Dönem 1919- 1923, 1. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri*, TBMM Vakfı Yayınları No:6, 3. Cilt, 3. Kitap, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara 1995, s.629.

özel ve şifreli bir telgraf yazarak, kendisinin Dışişleri Bakanlığı'ndan çekilmesini, yerine İsmet Paşa'nın seçilmesi için yardımcı olmasını istemiştir. Daha öncesinde Yusuf Kemal Bey'in Atatürk'e Delegates Heyeti Başkanlığı görevini en iyi İsmet Paşa'nın yapabileceğini söylemesi üzerine Atatürk'ün bildirdiği ricayı yerinde bularak gereğini yerine getirmiştir.¹⁶³ Ve daha sonra bu bakanlıktan istifa etmiştir. 11 Ocak 1924 tarihinde Londra Temsilciliğine atanmıştır. 16 Mayıs günü bu görevden istifa etmiştir. Tekrardan 26 Eylül 1930 tarihinde Adliye Vekaleti'ne atanmıştır. 23 Mayıs 1933 tarihinde istifa etmiştir ve Ankara Hukuk Fakültesi'ndeki profesörlüğüne devam etmiştir.¹⁶⁴ İstanbul Hukuk Fakültesi'nden mezun olunca burada iktisat dersi vermiştir. Ankara'ya gittikten sonra 1925 yılından 1941 yılına kadar Ankara hukuk Mektebinde milli iktisat dersi okutmuştur.¹⁶⁵

Yusuf Kemal Tengirşenk, DP'nin kurucu üyesi olarak kaydolmuş ve 1947 yılında anlaşmazlık yaşayarak partiden ayrılmıştır. 1948 yılında Kurulan Millet Partisi'nin kurucularından olmuştur.¹⁶⁶ 1960 ihtilâlinde sonra 6 Ocak 1961 tarihinde Temsilciler Meclisine Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Temsilcisi olarak katılmıştır. 15 Nisan 1969 tarihinde vefat etmiştir.¹⁶⁷

Dr. Rıza Nur (1878- 1942): 1878 yılında Sinop'ta doğmuştur. Babası Mahmut Zeki Bey'dir. Babasının mesleği kunduracılıktır. Annesinin adı Hacele Hanım'dır. Rıza Nur'un ailesine 'İmamoğlu' denilmektedir. Çocukluğunun büyük bir kısmını Sinop'ta geçiren Rıza Nur, millî ve manevî kültürün izleriyle dolu bir hayat geçirmiştir. Okul yıllarında ilköğrenimini Sinop'ta Kapan mektebinde okumuştur. Rüştüye için Sinop Büyük Cami avlusunda bulunan mektebe gitmiştir. Babası Rıza Nur'un doktor olmasını

¹⁶³ Zeynep Korkmaz, *Nutuk 1919- 1927*, Atatürk Araştırma Merkezi, Baskı: Semih Ofset, 31. Baskı, Ankara 2013, s.315-462.

¹⁶⁴ Fahri Çoker, Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM 1.Dönem 1919- 1923, 1. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri*, TBMM Vakfı Yayınları No:6, 3. Cilt, 3. Kitap, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara 1995, s.629-630.

¹⁶⁵ Yusuf Kemal Tengirşenk, *Vatan Hizmetinde*, Bahar Matbaası, İstanbul 1967, s.290.

¹⁶⁶ Mahmut Koloğlu, *Yusuf Kemal Tengirşenk*, Erişim tarihi: 21/03/2017
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3223.pdf>.

¹⁶⁷ Melek Ulusoy, *Sinop İli Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, TBMM Birinci ve İkinci Dönem(1920-1923) Sinop Milletvekilleri*, Sinop İli Değerleri Sempozyumu 15- 18 Mayıs 2013 Sinop, Manas Medya, HTC Matbaacılık, Ankara 2015, s.135.

ister, fakat o da asker olmak ister. Sinoplu olan arkadaşının da tavsiyesiyle Kuleli'deki Tıbbiye İdadisine yazılır.¹⁶⁸

1901 yılında Askerî Tıbbiye'den yüzbaşı olarak mezun olmuştur. 1907 yılına geldiğinde cerrahî profesörü ve 1908 yılında da binbaşı olmuştur.¹⁶⁹ II. Meşrutiyet'in ilânından sonra 4 Şubat 1908 tarihinde yapılan seçimlerde İttihat ve Terakki Fırkası adayı olarak Sinop milletvekili seçilmiştir. Sonraki yıllarda Osmanlı Ahrar Fırkası'nı desteklemiştir. 21 Kasım 1911'de Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın kurucuları arasında yer almıştır. 1912 seçimlerine geldiğinde bu firkadan da ayrılmıştır.¹⁷⁰ Siyasî faaliyetlerinden dolayı birkaç kez hapse girmiş ve sekiz yıl sürgünde kalmıştır. TBMM'nin ilk dönem Sinop milletvekili seçilmiş ve TBMM'nin ilk Milli Eğitim Bakanı olmuştur.¹⁷¹ 4 Aralık 1920 tarihinde Hariciye Vekili Yusuf Kemal Tengirşenk'in Başkanlığında Rusya ile anlaşmak için Moskova'ya gönderilen heyet içerisinde yer almıştır. 1 Mart 1921'de Afganistan, 16 Mart'ta da Rusya ile dostluk antlaşmalarının imzalanmasından sonra Ankara'ya dönmüştür. Lozan Barış Konferansı için oluşturulan heyete ikinci delege olarak 3 Kasım 1922 tarihinde gitmiştir. 1923 yılının şubat ayında konferansın kesilmesi üzerine geri dönmüştür. Görüşme için yeniden 14 Nisan 1923'te Lozan'a giden heyet içerisinde yer alarak 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Konferansı'nı İsmet Paşa, Hasan Bey ile birlikte imzalamıştır.¹⁷²

Dönem içerisinde 18'i gizli oturumlarda olmak üzere kürsüde 47 konuşma yapmış, bir soru önergesi vermiştir. TBMM'nin II. Döneminde yeniden Sinop'tan milletvekili seçilerek Ali Fethi Okyar Başkanlığında kurulan İcra Vekilleri Heyeti'nde Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekili olmuştur. Cumhuriyet'in ilânından sonra kurulan İsmet Paşa kabinesinde yer almamıştır. 14 Haziran 1926 tarihinde Atatürk'e suikast düzenlenen olaydan sonra siyasî hayattan çekilmiş ve Fransa'ya gitmiştir. 1933'te

¹⁶⁸ Fahri Maden, *Sıradışı Bir Muhalif Rıza Nur*, Kenan Ofset, 1. Baskı, Ekim 2012, İstanbul, s. 1-2-3.

¹⁶⁹ Sevim Karabela Şermet, *Gizli Anılarda Saklı Kültürler, Hayat ve Hatıratım'da Sinop* Erişim tarihi: 09/03/2017 http://turkishstudies.net/Makaleler/762446006_39Karabela%C5%9EermetSevim-edb-621-637.pdf.

¹⁷⁰ Ö. Andaç Uğurlu, *Dr. Rıza Nur Cumhuriyet Devrinin Perde Arkası (1923- 1933)*, Örgün Yayınevi, Yaylacık Matbaacılık, II. Baskı, s. 7.

¹⁷¹ *Tarihte Sinop'tan Yetişenler*, Sinop Valiliği Yayınları 8, Kültür Müdürlüğü 1991, s.24.

¹⁷² Fahri Çoker, Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, *Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM 1.Dönem 1919- 1923, 1. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri*, TBMM Vakfı Yayınları No:6, 3. Cilt, 3. Kitap, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara 1995, s.869.

Mısır'a gitmiş ve Paris'te başlatmış olduğu Türkoloji çalışmalarına burada devam etmiştir. 1938 yılının sonunda yurda dönmüştür.¹⁷³

Rıza Nur'un eserleri sağlık alanında olup Türkoloji alanında da önemli eserler yazmıştır. Tanrı Dağı adında dergi çıkarmıştır. 14 ciltlik Türk Tarihi ve 8 ciltlik Türkbilik Revüsü, Türkoloji alanındaki çalışmalarındandır.¹⁷⁴

Dr. Rıza Nur'un adı Damat Ferit Paşa'nın emriyle 10 Nisan 1920 tarihinde Dürrizade Abdullah Efendi'nin yayınladığı ölüm fetvasında geçenler arasındadır. Dr. Rıza Nur, 7 Eylül 1942 tarihinde İstanbul'da vefat etmiş ve mezarı Merkez Efendi'dedir.¹⁷⁵

Sinop'ta doğmuş olan diğer kişiler arasında Ressam Ahmet Gürsoy, Turan Güven, Necmettin Erbakan, Selçuk Aygan olduğu gibi Ajda Pekkan, Yaman Okay Ayancık doğumludur. Ömer Seyfettin Sinop'ta doğmamıştır, fakat Falaka adlı öyküsünde Sinop'un Ayancık ilçesindeki hayatını anlatmıştır. Eski Kıbrıs Cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios 1913 Lefken (Ayancık'ın 1940 yıllarına kadar Rum nüfusun yaşamış olduğu köyün adıdır. Köyün yeni adı Çamyayla'dır.) doğumludur.¹⁷⁶ Sinop'un Boyabat ilçesinde doğmuş olanlar arasında da Dr. Ömer Paşa, Prof. Salih Zeki Bey, Ahmet Paşa, Tayyareci Şehit Nuri Bey, Malül Gazi Refik Tuzlu'dur. Bunlardan başka Mehmet Akif Ersoy, baba tarafından Arnavut olup, anneanesi Boyabatlıdır.¹⁷⁷

Ayrıca 1928- 1938 yıllarından önce Sinoplu olan ya da Sinop'un yetiştirmiş olduğu kişilerden Prenses Hatice- Halime Sultan veya Huma Hatun (II. Murat'ın eşi), Elmas Mehmet Paşa, Seydî Ali Reis gibi önemli şahsiyetlerle ilgili bilgiler Orhan Görgün'ün Osmanlıda İzi Olan Sinoplular adlı kitabında yer almaktadır. Bunlardan başka Diogenes, Gazi Çelebi, İbrahim Bey I, Celalüddin Beyazıt (Kötürüm Beyazıt), Sinoplu Mümin Hekim, İbrahim Bey II, İsfendiyar Bey, Kızıl Ahmet Bey (Cemaleddin), Ömer Şifaî Dede, Mütercim Mehmet Rüştü Paşa, Tayyareci Nuri Bey,

¹⁷³ Uğurlu, *a.g.e.*, s.8-9.

¹⁷⁴ Melek Ulusoy, *Sinop İli Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, TBMM Birinci ve İkinci Dönem(1920-1923) Sinop Milletvekilleri*, Sinop İli Değerleri Sempozyumu 15- 18 Mayıs 2013 Sinop, Manas Medya, HTC Matbaacılık, Ankara 2015, s.134.

¹⁷⁵ Görgün, *Osmanlıda İzi Olan Sinoplular*.

¹⁷⁶ Turan Gökmenoğlu, *Sinop ve İlçeleri Ayancık Rehberi*, Usta Matbaacılık, İstanbul 1989, s.95-96-65-68.

¹⁷⁷ Bekir Başoğlu, *Boyabat ve Çevresi*, Doğu Matbaacılık, Ankara 1972, s.96.

Prof. Salih Zeki Bey, Ârifi, Beyanî, Durri, Kâtibi, Melihî, Safâyi, Seyfî, Şâkiri, Şükri, Tûrâbî gibi önemli şahsiyetlerle ilgili bilgiler de Tarihte Sinop'ta Yetişenler adlı kitabta yer almaktadır. TBMM Sinop Milletvekillerinin özgeçmişleriyle ilgili bilgiler TBMM Arşivi'nden alınabileceği gibi ayrıca Türk Parlâmento Tarihi kitabı dönem dönem ve cilt halinde yayınlanmış olan kitapları milletvekillerinin biyografilerini incelemek isteyen araştırmacılar için iyi bir kaynak olmuştur

2.2. SİNOP İLİNİ KÜLTÜR ÇALIŞMALARI

Sinop ili Selçuklu döneminde de Candaroğulları döneminde de kültürel zenginliklerine önem vermiş ve şehirde yaşayan ilim insanlarını koruyup kollamışlar ve çalışmaları için teşvik etmişlerdir. Candaroğulları zamanında kültürel gelişme sadece ille sınırlı kalmayarak bu dönemde Türkçe Kur'an ve tefsirler Türk kültürünün dünyaya yayılmasını sağlamıştır. Şehirde kale, cami, medrese, han, hamam gibi mimarî yapılar yapan sanatkârlar ve ustalar yetişmiştir. Gemi yapımı en iyi sanat eserlerinden olmuştur. Osmanlı Devleti zamanında da gelişmeler devam ederek medreselerin yanına pozitif ilimler okutan okullar açılmış, şiir alanında iyi yetişmiş olan şairler Osmanlı saraylarına getirilmişlerdir. Cumhuriyet döneminde kültür alanında yapılan yapıların sayısında daha da artış olmuş ve böylece kültür daha geniş alanlara yayılmıştır.¹⁷⁸ Günden güne kültürel, sosyal ve birçok alanda yapılar inşa edilmiştir. Sinop'ta da çağdaş seviyeye ve ileri medeniyete uygun yapılar yapılmıştır.¹⁷⁹

Yeni Türk harflerinin kabulüyle birlikte okuma- yazma oranı artmış, gerek okul sayısı gerekse öğretmen sayılarında artış yaşanmıştır. İlk matbaanın da kurulmasıyla birlikte basım hayatı başlamıştır. Kültürel eserlerini koruma bilincinin oluşmasıyla birlikte müze ve okuma ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir kütüphane kurulmuştur. Kültür alanındaki gelişmelerden biri de Halkevlerinin kurulmasıdır. Böylece ilin çeşitli yerlerine okuma odalarının kurulması, müzik, tiyatro, sinema gibi kültürel faaliyetlerin düzenlenmesiyle insanların sanatsal yönden gelişmelerine katkı sağlamıştır. Ayrıca gerek ilde gerekse ilçelerde halkı bilinçlendirici konferanslar düzenlenmiştir.

¹⁷⁸ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s.83- 84.

¹⁷⁹ Ferid Dikmen, *Sinop Tarihine Ait Derleme Bilgiler*, 1. Kısım, s.62.

Sinop halkı Cumhuriyet'in ilânıyla birlikte yapılan inkılâpları benimsemiş ve çevresine de örnek teşkil ederek çarşafı ilk çıkararlardan olmuştur.¹⁸⁰ Tezimin 4. Bölümünde yer alan Sinop Gazetesi İncelemeleri adlı bölümde de Sinop'un kültürel alanda yaptığı faaliyetlere değinilmiştir. Bunlardan, 27 Mayıs 1929 tarihinin, 643. sayılı ve sayfa 1'de 'Cehalet Öldü' başlıklı yazısında, 3 Birinci Teşrin 1935 tarihli, 972. sayılı, sayfa 1'de yer alan 'Sinop'ta ve İlçelerde Çarşaf Kalkıyor' başlıklı yazı kültür alanında yazılan yazılardan birkaçıdır. 4. Bölümde gazetelerden daha ayrıntılı bir şekilde bahsedilmiştir.

2.2.1.Sinop Müzesi: Eski bir tarihi geçmişi barındıran Sinop, günümüze kadar yaşanan çeşitli kültürel özellikler yapılan arkeolojik araştırma ve kazı sonucu ortaya çıkartılmıştır.¹⁸¹ Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım adlı kitabında Sinop'ta Yunanlılara, Mihridat'a, Romalılara, Bizans'a, Selçuklulara kısaca Türklere ait pek çok eser olduğunu, fakat hafriyat yapılmadığını söylemiştir. Ayrıca meydandaki Asarı Atika'yı Sivastapol Harbi sırasında İngiliz ve Fransızların yağmalayarak Londra ve Paris'e götördüklerini, ancak yine de çok eserin bulunduğunu belirtmiştir.¹⁸²

1921 yılında Sinop'ta dağınık bir şekilde bulunan tarihî eserler toplanarak zamanın ortaokulu olan Mekteb-i İdadî'de korunmaya alınmıştır. 1925 yılında Sinop'ta toplanan eserler bir müze deposuna getirilmiştir. 1926 yılında vilâyetten Maarif Vekâleti'ne bir yazı gönderilmiş ve il merkezine bir Asarı Atika Müzesi tesis edilmesi istenmiştir. Sinop'ta Kibrit Fabrikası için yapılan kazı çalışmasında Sinop şehrine ait bir Nekropol bulunması Sinop'ta bir müze kurulma isteğini hızlandırmıştır.¹⁸³ Zamanla şehrin farklı yerlerinde bulunan tarihi eserler toplanarak 1932 yılında Süleyman Münüddin Pervane Medresesinde bir müze deposu oluşturulmuştur.¹⁸⁴ Bir süre depo olarak kullanılmakta olan bu yapı müzeye dönüştürülmüş ve 1941 yılında ziyarete açılmıştır.¹⁸⁵ Açılan bu müze 1945 yılında memurluk, 1947 yılında da müdürlüğe

¹⁸⁰ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s.83- 84.

¹⁸¹ Dündar Tokgöz, *Sinop Tarihi Turizmi ve Eski Eserler Rehberi*, Önder Matbaa, 1973 Ankara, s. 50.

¹⁸² Dr. Rıza Nur, *Hayat ve Hatıratım*, s. 62.

¹⁸³ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s. 85-86.

¹⁸⁴ *Sinop İli Turizm Envanteri*, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmış ve bastırılmıştır, Baskı: Namık Karamuk Ofset Tesisleri, Topkapı İstanbul, s. 21.

¹⁸⁵ *Yurt Ansiklopedisi*, s. 6824.

dönüşmüştür.¹⁸⁶ Ancak zamanla daha çok eserin bulunmasından dolayı bina yetersiz kalmış ve yeni bir müze binasına ihtiyaç doğmuştur. İşte bugünkü hükümet binası arkasındaki müze binası 1969 yılında tamamlanarak 29 Ekim 1970 tarihinde Cumhuriyet Bayramı'nda ziyarete açılmıştır. Müzede Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine ait birçok eser bulunmaktadır.¹⁸⁷

Müzede yer alan başlıca bölümler şu şekildedir:

Arkeolojik Eserler Bölümü: Bu bölümde Hitit, Frig, Helenistik, Roma, Bizans dönemlerine ait tarih öncesi eserler bulunmaktadır. Kronolojik olarak sergilenmekte olan yapıtlar arasında madenden ve pişmiş topraktan yapılmış olan çeşitli gereçler, bardaklar, keramikler, heykeller, deniz fosili amphoralar ve küçük bir sikke koleksiyonu bulunur.¹⁸⁸

Etnografik Eserler Bölümü: Bölgede yer alan etnografik eserler ile giyim, kuşam işleme örnekleri, ateşli ve delici silahlar, çini ve porselenden yapılmış olan eşyalar, ziynet eşyalarının sergilendiği bölümdür.¹⁸⁹

Halı ve Yazma Eserler Bölümü: XVI. ve XVII. yüzyıl Kula ve Gördes halı örnekleri, çatmalar, el yazmasından yapılan levha ve Kur'an'lar, fildişi kakmalardan yapılan rahleler yer almaktadır.¹⁹⁰

Bahçe Bölümü: Yaşanan çağlara ait olan mimarî parçalar, steller, lahitler, heykeller yer almaktadır.¹⁹¹ Ayrıca bahçe içerisinde 1853 Deniz Şehitleri Anıtı, Aynalı Kadın Türbesi ve Serapis Mabedi bulunmaktadır. Bu mabedin Helenistik Çağda yapılmış olduğu bilinmektedir. Yapılan kazılarda Serapis, Didnysos, Herakles, İssis ve Kore figürleri bulunmuş olup Karadeniz'in en önemli antik mabetlerindedir.¹⁹²

¹⁸⁶ *Sinop İli Turizm Envanteri*, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmış ve bastırılmıştır, Baskı: Namık Karamuk Ofset Tesisleri, Topkapı İstanbul, s. 21.

¹⁸⁷ *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T. C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s. 32.

¹⁸⁸ *Yurt Ansiklopedisi*, s. 6824.

¹⁸⁹ DüNDAR Tokgöz, *Sinop Tarihi Turizmi ve Eski Eserler Rehberi*, Önder Matbaa, 1973 Ankara, s. 52.

¹⁹⁰ *Yurt Ansiklopedisi*, s. 6824.

¹⁹¹ DüNDAR Tokgöz, *Sinop Tarihi Turizmi ve Eski Eserler Rehberi*, Önder Matbaa, 1973 Ankara, s. 53.

¹⁹² *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T. C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s. 33.

2.2.2. Sinop'ta Matbaa ve Basın Faaliyetleri:

Vilâyet Matbaası: Sinop'ta kurulmuş olan ilk matbaadır. 1921 yılında kurulan matbaa İl Özel İdaresi tarafından yönetilmiştir. 1922 yılında Sinop ilinin resmî gazetesi olan 'Sinop' isimli haftalık gazeteyi yayınlamıştır.¹⁹³

Muharrem Matbaası: Sinoplu olan Muharrem Yalçinkaya tarafından 1934 yılında kurulmuştur. 1942 yılına kadar matbaacılık hizmetinde bulunmuş ve bu yıl Vilâyet matbaasına devredilmiştir.¹⁹⁴

Daha sonraki yıllarda ise 1954 yılında Zeki Karaalioğlu tarafından Demokrat Sinop Matbaası, 1965 yılında Hüseyin Kara tarafından Hizmet Matbaası, 1968 yılında Basri Özgen tarafından Güneş Matbaası kurulmuştur.¹⁹⁵

Basın Faaliyetleri: Sinop ili 'Sinop' adında gazete çıkarmıştır. Sinop gazetesi ilk olarak 23 Mayıs 1871 tarihinde basılmaya başlamıştır.¹⁹⁶ Haftada bir defa olarak pazartesi günleri basılan Sinop gazetesi 12 Haziran 1922 tarihinde basılmaya başlamıştır.¹⁹⁷ Sinop gazetesinin yayınlanmaya başlamasıyla ilgili olarak verilen iki farklı tarihin olmasından dolayı yayınlanan gazetelerin aynı isimle basılıp basımına belli nedenlerden dolayı ara verildiği sonucuna varabiliriz. Sinop'ta ilk matbaanın 1921 yılında kurulduğunu düşünürsek Sinop'ta matbaa olmaması bu durumu destekler niteliktedir. Gazetenin idaresi matbu müdüriyeti tarafından yapılmaktadır.¹⁹⁸ 1922 yılında yayımlanan Sinop gazetesi haftada bir kere basılmıştır. Gazete 1929 yılına kadar Arap harfli olarak basılırken bu yıldan itibaren 1990 yılına kadar Latin harfleriyle basılmaya başlamıştır. 7 Haziran 1923 tarihinde basılan 53. Sayısıyla birlikte Perşembe günleri de basılarak haftada iki gün basılmaya başlamıştır. Bir ara yeniden haftada bir gün çıkan gazete 28 Ocak 1924 tarihinde 112 sayılı gazete ile tekrar haftada iki kere basılmaya başlamıştır. Gazetenin her nüshası 2 sayfa olarak düzenlenmiş, yalnızca 51. ve 76. sayıları 4 sayfa olarak basılmıştır.¹⁹⁹

¹⁹³ *Sinop İli 1967 Yıllık*, İl Basımevi, Sinop.

¹⁹⁴ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s.131-132.

¹⁹⁵ *Sinop İli 1967 İl Yıllığı- Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s.131-132.

¹⁹⁶ Hürü Sağlam Tekir, *a.g.t.*

¹⁹⁷ Veysel Ergin, *Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Türk Basınında Kuzeyden Parlayan Bir Yıldız: Sinop Gazetesi*, Erişim tarihi: 04/01/2017

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tubar/article/download/5000157551/5000142185>.

¹⁹⁸ Hürü Sağlam Tekir, *a.g.t.*

¹⁹⁹ Veysel Ergin, *a.g.m.*

Sinop gazetesi 1960'lara kadar tek gazete olma özelliğini taşımaktadır. 1930'lu yıllarda da Halkevinin çıkarmış olduğu Dıranaz dergisi kültürel anlamda önem arz etmiştir. 1960 yıllarına gelindiğinde Boyabat Sesi, Turistik Sinop, Sinop'a Tercüman gazeteleri; 1970 yıllarında ise Sinop'un Sesi adlı gazete basılmaya başlanmıştır.²⁰⁰

2.3. SİNOP'TA SPORUN ve OYUNUN GELİŞİMİ:

Millî özellik taşıyan spor Sinop ilinde de geleneksel olarak yapılmaktadır. Küçükten büyüğe oynanmakta olan sportif oyunlar güreş, cirit, at yarışları, kundak atışları ve su sporları gibi oyunlar çok eski yıllardan beri devam eden oyunları arasındadır.²⁰¹ Mahallelerde oynanan oyunlar arasında saklambaç, kaydırak, dilden, ceviz, körebe, uzuneşek, kale, top, esir almacağı gibi oyunlar oynanmaktadır. Cuma günleri de Meydaneteği denilen geniş bir alanda top, çomak, cirit oynayıp, at yarışı yapılmış, fakat bu oyunlar zamanla terk edilmiştir. Gerek köy düğünlerinde yapılan gerekse bayramlarda yapılan güreşler bir eğlence haline gelmiştir. İlde meşhur pehlivanlar olup bu pehlivanlar kuvvetlerine göre güreşir ve kazanan pehlivanlara koç, basma, dana gibi ödülleri verilir.²⁰²

Sinop'ta ilk spor teşkilâtı 1930 yılında Sinop Gençlik Kulübü adıyla bir kulüp kurulmuştur. Daha sonra bu kulüp 1932 yılında Halkevlerinin açılmasıyla Halkevinin spor koluna üye olarak faaliyetlerini geliştirmişlerdir.²⁰³ 1932 yılında Sinop Beden Terbiyesi Başkanlığı kurulmuş, 1942 yılına kadar As Başkanlık Ajanları çeşitli spor faaliyetleri düzenlemiş ve yine bu yılda Sinop Gençlik adında bir kulüp kurulmuştur. Bu kulüp tarafından gerek ilde gerekse ilçede çeşitli faaliyetler düzenlenmiştir. Var olan kulüpler arasında müsabakalar düzenlenmiş olup özellikle Sinop ve Gerze ilçesi arasında yapılan Alamana kürek müsabakalarında Karadeniz Bölgesi'nde ün salmıştır. Gerçekleştirilen müsabakalarda en iyi sonuçları alan Sinop takımı 1942 yılında Türkiye şampiyonu olmuştur. İlde bugünkü var olan Kapalı Spor Salonu 1964 yılında faaliyete geçmiştir.²⁰⁴

²⁰⁰ *Yurt Ansiklopedisi*, s. 6824.

²⁰¹ *Sinop Bölge Sporunda 50 Yıl 1923- 1973*, Güneş Matbaa, Sinop 1973, s. 1.

²⁰² Dr. Rıza Nur, *Hayat ve Hatıratım*, s. 64-65-67.

²⁰³ *Sinop Bölge Sporunda 50 Yıl 1923- 1973*, Güneş Matbaa, Sinop 1973, s. 3.

²⁰⁴ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s.133-134.

İlde düzenlenen müsabakalarda dereceye giren sporcular başka illerde düzenlenen müsabakalarda da iyi dereceler elde etmişlerdir. Güreşte 1938 yılında Samsun ilinde düzenlenen grup müsabakalarında birinci olan Sinoplu Mehmet Çil aynı yıllarda Türkiye üçüncülüğü de elde etmiştir. 1941- 1942 yıllarında Boyabat ilçesinden Murat Mert Türkiye birincisi olmuştur. İlde futbol faaliyetlerine 1930 yılında Türk Ocağı İdman Kulübü kurularak başlamış ve kulüp faaliyetlerine daha sonra kurulan Halkevinin spor kolu şubesinde devam ettirmiştir. Futbol alanında eski sporculardan olan Suphi Batur Galatasaray Kulübünde milli sporcu olarak oynamış ve uzun yıllar boyunca kulübün başkanlığını yapmıştır. Başka profesyonel oyuncularda çeşitli spor kulüplerinde oynamıştır. Ayrıca ilde 1938 yılından beri voleybol çalışmaları yapılmaktadır. Daha sonraki yıllarda da ilde basketbol, yelken, boks alanında çalışmalar yapılmıştır.²⁰⁵

İlin sahip olduğu coğrafi özellikler ilde gelişen spor çeşitlerinin şekillenmesinde etkili olmuştur. Sakin limana ve açık denize sahip oluşu deniz sporlarının gelişimine ve her mevsim küçükten büyüğe herkesin bir hobi olarak yaptığı balık tutma alışkanlığını sağlamıştır. Ayrıca Sinop'un yüksek dağlara ve ormanlara sahip olması kara avcılığının yapılmasını sağlamıştır.²⁰⁶

2.4. SİNOP'TA KÜTÜPHANECİLİK:

Dr. Rıza Nur şu andaki Rum emvalinden olan deniz kenarında, muhteşem manzaralı olan bu binayı hükümetten şahsına satın almıştır.²⁰⁷ Gerekli olan tesisleriyle kütüphane binasını, binaya bitişik olan 10 odalı evi ve arsayı, Sinop yarımadasında bulunan Nisi köy çiftliğini de vakıflara bağışlayan Dr. Rıza Nur gelirleriyle kütüphanenin gelişmesini sağlayacak olan bu vakıflara, vakıfnameler düzenleyerek resmi mercilere onaylattırmıştır.²⁰⁸ Daha sonra satın almış olduğu bu binayı vakıf yoluyla şehre bağışlamış ve 9 Ekim 1924 Cuma günü güzel bir törenle kütüphane açılmıştır. Kütüphanenin şehre vakfedildiği vilâyet resmi gazetesinde duyurulmuş olup vakfiyenin bir sureti tapu sicil muhafızlığına, bir sureti de belediyeye verilmiştir.

²⁰⁵ *Sinop Bölge Sporunda 50 Yıl 1923- 1973*, Güneş Matbaa, Sinop 1973 s. 4-5-9-10.

²⁰⁶ *Sinop Cumhuriyetin 15. Yılında 1938*, Marifet Basımevi İzmir, s. 47.

²⁰⁷ Ferit Dikmen, *Sinop Tarihine Ait Derleme Bilgiler*, 1. Kısım, s. 60.

²⁰⁸ *Sinop İli 1967 İl Yıllığı*, İl Basımevi, Sinop, s.134.

Vakıfname hüccetinin mahkemece verilen tanzim tarihi 1924 yılının Nisan birinci günüdür.²⁰⁹

Rıza Nur vasiyetname hazırlamıştır. Ve vasiyetnameni ve vakıfnamelerin asılları bir zarf içinde saklı bulunmaktadır. Kütüphanede beş bin cilde yakın kitap bulunmakta olup demirbaş defterine bunlar kaydedilmiştir. Nisan 1924 tarihinde vakfın birinci şartı olarak kendisinin ölünce kütüphanenin karayel ve cadde tarafında olan bir odanın sırf kendisi için düzenlenmesini ve kendi şahsına ait olan eşyaların yaptırılacak olan camekânlara konulmasını istemiştir. Ayrıca konulacak olan bu eşyaların listesini yapmıştır.²¹⁰ Rıza Nur gitmiş olduğu Rusya ve İsviçre’de ayrıca yaşamının bir kısmını geçirmiş olduğu Mısır ve Fransa’da Türklük ve Türkiye hakkında yazılmış olan kitapları toplayarak kütüphaneye göndermiştir. Bu kitaplar arasında tarihi belge özelliğinde olan eserler de bulunmaktadır.²¹¹ Oğuznâme, Pelliyo’ya Cevap, Türk Bilik Revüsü’nün bütün numaralarının mevcut olduğu yüzlerce nüsha kütüphaneye konulmuştur. Fazla nüshaları olan eserler, diğer eserlerinin bulunduğu odaya konularak oradan satışa sunulacaktır. Böylece geliri kütüphaneye verilecektir. Ayrıca İskenderiye’deki diğer bütün eşyaları, elmas ve kıymetli eşyaları da satılıp parası Sinop’ta kütüphane namına bankaya konulmasını istemiştir.²¹²

1967 yılına gelindiğinde kütüphanede 21600 cilt kitap bulunmaktadır. Bu miktarın 3000 cildi Arap harfli, diğerleri ise yeni Türk alfabesiyle yazılmış eserlerdir. Yabancı dil eserlerinin sayısı 2500 civarındadır. Kütüphanenin kitap ihtiyacını; Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olan kurumlar başta olmak üzere, diğer resmi ve özel kurumlardaki şahısların bağışlarıyla ve Sinop İl Özel İdare bütçesinden tahsis olan ödeneklerle karşılanmaktadır. Kütüphane 1957 yılında ‘‘ödünç verme’’servisi kurmuş. Bu servisle çeşitli mesleklerdeki kadın ve erkek okuyucular 10 TL depozit karşılığında bir hafta süreliğine kitapları evlerine ödünç olarak alabilirlerdi. Çeşitli nedenlerden dolayı genel kitaplıktan yararlanamayan 18 yaşını geçmeyen kişiler de bu servisten faydalanabilmiştir.²¹³ İlerleyen yıllarda da 1952 yılında Rıza Nur Çocuk Kitaplığı

²⁰⁹ Ferit Dikmen, *Sinop Tarihine Ait Derleme Bilgiler*, 1. Kısım, s. 60.

²¹⁰ Dr. Rıza Nur, *Hayat ve Hatıratım*, s. 37- 39.

²¹¹ *Sinop İli Turizm Envanteri*, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmış ve basılmıştır, Baskı: Karamuk Ofset Tesisleri, Topkapı İstanbul, s. 23.

²¹² Dr. Rıza Nur, *Hayat ve Hatıratım*, s. 41.

²¹³ *Sinop İli 1967 İl Yıllığı*, İl Basımevi, Sinop, s.134.

açılarak faaliyete geçmiş ve halen hizmet vermektedir.²¹⁴ Sinop Rıza Nur Kütüphanesinin 2016 yılının sonunda yapılan sayımına göre 66 612 adet kitabı mevcut olup 47 836 okuyucusu, 6 422 kayıtlı üyesi vardır. Ayrıca kütüphaneden bir yıl içerisinde 26 305 kitap ödünç verilmiştir.

Tabo 2.1: Dr. Rıza Nur Kütüphanesi Kitap ve Okuyucu Sayılarının Sayısal Verileri²¹⁵

Yıllar	Kitaplık Sayısı	Kitap Sayısı	Okuyucu Sayısı
1923-1927	5	3081	2150
1927-1935	6	4521	7180
1935-1940	8	5179	10126
1940-1945	10	8273	18431
1945-1950	11	14234	32382
1950-1955	13	14899	24637
1955-1960	14	17389	39377
1960-1965	16	20355	45447
1965-1970	19	23748	34132
1970-1972	21	24373	23780

Tabloya göre Cumhuriyet'in ilânından 1927 yılına kadar olan süreçte kitaplık sayısı 5, kitap sayısı 3081, okuyucu sayısı ise 2150'dir. 1923 yılından 1940'a kadar olan süreçte okuyucu sayısı 2150 iken 10126 olduğunu ve yaklaşık olarak beş kat arttığını görmekteyiz.

2.5. MİLLET MEKTEPLERİ ve AÇILAN HALK DERSHANELERİ

Eskiden yalnız memurlar ve hocalar okuma, yazma bilirken halkın büyük bir kesimi ise okuma, yazma bilmemektedir. Atatürk'ün yeni Türk harflerini kabul etmesiyle birlikte cahilliği kaldırmak için yurdun dört bir yanında okuma, yazma seferberliği ilân edilmiştir. Millet Mektepleri kadın, erkek herkesin okuma, yazma öğrenmeleri amacıyla açılmıştır. Ve Türk milleti bu seferberliği önemsemiş ve Millet Mekteplerine büyük ilgi göstermişlerdir.²¹⁶

1927-1928'de Halk Dershaneleri olarak açılan bu okullar, 1928-1935'te Millet Mektepleri, 1936-1950 arasında da Ulus Okulları olarak faaliyette bulunmuştur. Bu

²¹⁴ *Yurt Ansiklopedisi*, s. 6824.

²¹⁵ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s.82.

²¹⁶ M. Şakir Ülkütaşır, *Atatürk ve Harf Devrimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Denge Matbaacılık, 4. Baskı, Ankara, Nisan 2009, s. 67-68-69.

mekteplerin amacı, yalnızca okuma-yazma öğretmek değil; aynı zamanda halkı hayata hazırlamak için de bilgiler veriyordu.²¹⁷ Millet Mekteplerinde gündüz eğitim yapıldığı gibi gece dershanesi de olarak derslere devam etmişlerdir. Mektebe gelenler kısa süre içerisinde okuma, yazma öğrenmişlerdir. Millet Mekteplerinde gece ve gündüz eğitim yapmakta olan öğreticilere de ‘Seyyar Muallim’ denilmiştir.²¹⁸

16-45 yaş arasındaki binlerce bayan ve erkek bu okullara gitmiştir. Sabit ve gezici özelliği olan bu okulların A ve B olmak üzere iki sınıfları vardır. Dersler genellikle akşam yapılıyor ve dört ay sürüyordu.²¹⁹ Bu okullar her yıl 1 Kasım'da açılıyor ve mart ayında diplomalarını alıyorlardı. Gezici olan dershaneler öğleden önce 12-16 yaş arasındaki çocuklara, öğleden sonra ise 16-45 yaş arasındaki yetişkinlere ders veriyordu.²²⁰ A sınıfı, daha çok okuma-yazma öğretimi uyguluyor; B sınıfı ise Kıraat, Tahrir (yazma), Hesap, Ölçüler, Sağlık Bilgisi, Yurt bilgisi gibi dersler veriliyordu. 1928-1950 yılları arasında millet mekteplerinden 1,5 milyondan fazla yetişkin belge almıştır. En yoğun çalışmalar ilk 5-10 yıl içinde olmuştur.²²¹

Genel olarak 1927-1935 yılları arasındaki oranlara baktığımızda;

Tablo 2.2:1927 ve 1935 yıllarında genel olarak Türkiye genelinde okuma-yazma bilenlerin oranı

YILLAR	KADIN %	ERKEK %	GENEL %
1927	4	17,4	10,7
1935	10,5	29,3	19,9
ARTIŞ	6,5	11,9	9,2

Tablodan da anlaşıldığı gibi Türkiye genelinde 1927 yılında okuma-yazma oranı % 10,7 iken, bu oranın harf inkılâbıyla birlikte, okuma seferberliğinin başlamasıyla ilerleyen yıllarda 1935 yılına kadar %9,2 oranında

²¹⁷ Mustafa Ergün, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ocak Yayınları, II. Baskı, Ankara 1997.

²¹⁸ M. Şakir Ülkütaşır, *Atatürk ve Harf Devrimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Denge Matbaacılık, 4. Baskı, Ankara, Nisan 2009, s. 71.

²¹⁹ Akyüz, a.g.e., s.405.

²²⁰ Ergün, “*Atatürk Devri Türk Eğitimi*”, s.129.

²²¹ Akyüz, a.g.e., s.405.

arttığını görmekteyiz. Ancak bu sayısal verilerin ne kadar doğru olduğu da tartışılabilir bir konudur.

Tablo 2.3: Sinop İlinde 1923-1972 yılları arasında Halk Dershanelerinin gelişimi²²²

Yıllar	Diploma Alanlar					
	Dersane Sayısı		A		B	
	A Dersanesi	B Dersanesi	Erkek	Kız	Erkek	Kız
1923-1927						
1927-1935	4	–	73	–	–	–
1935-1940			8	4	3	4
1940-1945	2	1	–	–	3	4
1945-1950	–	1	–	–	3	4
1950-1955	15	–	145	11	–	–
1955-1960	28	13	153	48	100	24
1960-1965	81	13	381	213	54	8
1965-1970	47	31	419	134	167	62
1970-1972	47	231	393	113	174	–

Cumhuriyetin ilânından 1927 yılına kadar halk dershanelerinin olup olmadığına dair bir bilginiz yoktur. 1927 ile 1935 yılları arasında B dershanesinin olmadığını görüyoruz ki, bu da bize halk dershanelerinin bu yıllar arasında genelde okuma, yazma öğrenmek için açıldığını göstermektedir. O yıllarda 4 tane A dershanesi açıldığını ve diploma alan 73 erkek olduğunu görmekteyiz. 1970-1972 yıllarına gelindiğinde 47 tane A dershanesi, 231 tane B dershanesi açıldığını; A dershanesinden 393 erkek, 113 bayan; B dershanesinden 174 erkeğin mezun olduğunu görmekteyiz.

²²² Sinop 1973 İl Yıllığı, Cumhuriyetin 50.Yılında,s.80.

2.6. TÜRK OCAKLARI ve SİNOP TÜRK OCAĞI FAALİYETLERİ

Türk Ocakları Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında ortaya çıkmış ve Cumhuriyet Döneminde önemli bir role sahip olan kültür kuruluşlarıdır. Türk Ocaklarının ilk yapılanmalarında Askeri Tıbbiyeliler arasındaki düşünce hareketleriyle başlayan Türk aydınlarının ve gençlerinin girişimleriyle oluşmuştur. Fiili olarak 20 Haziran 1911 tarihinde kurulmuş olsa da resmi olarak 12 Mart 1912'de açılmıştır.²²³

Türk Ocağı Mustafa Kemal Atatürk'ün Anadolu'ya geçmesini desteklemiştir. İşgalleri sadece protesto etmekle kalmamış mitingler düzenlemiştir. İzmir'in işgalini protesto etmek için düzenledikleri Fatih ve Sultanahmet mitinglerinde öncü olduklarından İngilizler tarafından işgal edilen Türk Ocakları şubelerinde evraklarına, kitaplarına ve koleksiyonlarına el konulmuş üyelerinin ve yöneticilerinin birçoğu Malta'ya sürgün olmuştur. Milli Mücadele yıllarının zor şartlarında kapanan ve çalışmaları yavaşlayan şubeleri Mustafa Kemal Atatürk'ün isteğiyle 29 Aralık 1922 tarihinde yeniden faaliyete geçmiştir.²²⁴ Atatürk'ün ve Hükümetin desteğiyle Cumhuriyet Döneminde Türk Ocaklarının sayısı şu şekildedir: 1912- 1920 yıllarında 30 şube, 1924 yılında 71 şube, 1927 yılında da şube sayısı 257'ye ulaşmıştır.²²⁵

3 Mayıs 1925 tarihinde Türk Ocaklarına maddî yardım verme kararı alınarak onaylanmıştır. Yeni devletin temelini oluşturan unsuru kültür olarak gören Atatürk, Türk Ocaklarının çalışma faaliyetlerini Türk kültürü şeklinde biçimlenmesini istemiştir. Bu anlayış çerçevesi içinde eğitim, kültür, sanat gibi alanlarda çalışmalara önem verilmiştir. Atatürk, Türk Devleti'nin yücelmesi ve inkılâpların halkça benimsenmesinde ocaklara önemli görev düştüğünü vurgulamıştır.²²⁶

²²³ Hakan Yaşar, *Sinop Halkevi ve Faaliyetleri (1932- 1951)*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat 2008, s.332, s. 18- 19, Erişim Tarihi: 21/03/2017.

²²⁴ Tahir Kodal, *Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları*, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (TAED) 52, Erzurum 2014, s.295- 314, s.301, http://www.turkiyatjournal.com/Makaleler/1558587045_14.pdf Erişim Tarihi: 21/03/2017.

²²⁵ Hakan Yaşar, *Sinop Halkevi ve Faaliyetleri (1932- 1951)*, T Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat 2008, s.332, s. 20, Erişim Tarihi: 21/03/2017.

²²⁶ Tahir Kodal, *Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları*, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (TAED) 52, Erzurum 2014, s.295- 314, s.304-305, Erişim Tarihi: 21/03/2017 http://www.turkiyatjournal.com/Makaleler/1558587045_14.pdf.

Türk Ocaklarının resmi yayın organları Türk Yurdu dergisidir. Türk Ocakları'nın Sinop'ta yayımlanmış oldukları dergi Türk Bahçesi'dir. Türk Bahçe'si dergisinin ilk sayısı 14 Ekim 1923 tarihinde yayınlanmıştır. Bu dergi on beş günde bir çıkıp ilmi, fenni, edebi alanları konu edinmiştir. Dergide Türk Ocağı hakkında fazla bir bilgi olmayıp daha çok kültür ve edebiyat dergisi şeklinde yayınlanmıştır. Sinop'ta ayrıca Rıza Nur'un başkanlığında Türk Birliği adında bir şube açılmıştır. Bu iki ayrı şubenin ayrı dergileri olup Türk Ocağı'nın çıkardığı dergi Türk Bahçesi, Türk Birliği'nin çıkarmış olduğu dergi ise Güzel Yurt olan bu dergiler on beş günde bir yayınlanmıştır.²²⁷

Türk Ocaklarının kapanmasında çeşitli sebepler gösterilmiştir. Bunlardan ilk olarak Türk Ocaklarının benimsenen kültürü ve inkılâpları yeterince halka ulaştıramamıştır. İkinci neden olarak Sovyet Rusya'da bulunan Türklerle fazla ilgilenmelerinden dolayı Sovyet Rusya'nın bu durumdan rahatsız olmasından kaynaklanmıştır. Diğer bir neden de siyasetten uzak duracaklarını söylemişlerse de gitgide siyasete girerek Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı desteklemişlerdir. Bu nedenler Türk Ocaklarının kapatılma nedenleri olarak görülmüştür. Türk Ocakları faaliyetlerini sürdürdükleri sürece önemli işler yapmış olup milli fikirlerin, dilin, tarihin gelişmesine katkı sağlamışlardır. Türk Ocaklarının kapanmalarından sonra yerlerine Halkevleri kurulmuştur.²²⁸

2.7. HALKEVLERİNİN GELİŞİM SÜRECİ

Halkevi her şeyden önce insanların duygularını, kültürlerini paylaştıkları ve kaynaşıp samimî oldukları ortamlar olarak şekillenmiştir.²²⁹ Halkevlerinin açılma fikri 17/05/1931 tarihinde CHF'nin 3. Büyük Kongresi'nde gündeme getirilmiş ve 1932 yılının Eylül ayında açılması için bu görev Maarif Vekilliği'ne atanacak olan Reşit Galip Bey'e verilmiştir. İlk olarak halkevleri 19 Şubat 1932 tarihinde 14 merkezde açılmış olup, Sinop'un da içinde bulunduğu daha sonra açılacak olan 20 şube de 24 Haziran 1932 tarihinde açılmıştır. Yurtdışında açılmış olan tek Halkevi Londra Halkevi

²²⁷ Alpay Tırıl, *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923- 1950)*, T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) 2010, s. 83- 403 Erişim Tarihi: 28/12/2016.

²²⁸ Yavuz Özdemir, Elif Aktaş, *Halkevleri (1932'den 1951'e)*, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü Dergisi (TAED), Erzurum 2011, 235- 262, Erişim Tarihi: 10/03/2017.

²²⁹ Mustafa Ergün, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ocak Yayınları, II. Baskı, Ankara 1997, s. 192.

ve o da 19 Şubat 1942 tarihinde açılmıştır. 1932- 1951 yılları arasında toplam 479 Halkevi açılmıştır.²³⁰

Halkevi çalışmalarında genellikle kültür konularına ve halkın millileşme konusunda bilinç kazanmasına önem verilmiştir. Çalışma yöntemleri konusunda Batı'da var olan halk eğitim kurumlarından ve özellikle Türk Ocaklarının çalışmalarından büyük ölçüde yararlanılmıştır. Halkevleri kurulurken Batı'daki örnekleri incelenmiş olsa da hiçbiri tam olarak örnek alınmamıştır. Halkevleri gerek örgütlenme yapısı olarak gerekse çalışma programları yönünden tamamen milli ve özgündür. Yönetim kurulunun oluşturulması o dönemde hiçbir ülkenin halk eğitim kuruluşunda bulunmamaktadır.²³¹ Halkevlerinin açılabilmesi için bazı şartları taşımak gereklidir. Bunlar arasında evin ihtiyacını karşılayabilecek bina, para gibi maddî unsurların yanında bünyesinde açılacak olan dokuz şubenin en az üçünü bünyesinde bulundurması gerekmektedir. Halkevinin açılma şartının olmazsa olmazı her Halkevinin olduğu yerde bir kütüphane ve okuma odası oluşturulmasıdır.²³² Halkevleri çalışmalarında halka yönelik olduğundan halka verdiği çok şeyler olacağı gibi halktan da alacağı çok şey vardır. Halktan dil derlemeleri, türküler, yerel ve millî oyun derlemeleri gibi millî kültür unsurlarını almaktadır. Halka ise çağdaş uygarlığın gerektirdiği bilgileri sunuyor ve halkla kaynaşarak aydın 'Türk insanı' yetiştirmeye çalışıyordu.²³³

Halkevlerinin açılmasında temel amaçlarında Cumhuriyet'in değerlerini benimsetmek, çağdaş ve lâik bir toplumun oluşmasının sağlanması için Halkevlerine büyük sorumluluklar düşmüştür.²³⁴ Halkevleri, halkın yeni rejimi destekleyen siyasî kültür oluşturmalarını, gençleri zararlı alışkanlıklardan uzaklaştırmayı, sağlıklı ve dinamik nesiller yetiştirmeyi, köy ile kent arasındaki farkı ortadan kaldırarak birbirleriyle kaynaşmalarını, cehaleti gidermeyi, Atatürk'ün yapmış olduğu inkılâpları ve altı temel prensibini benimsetmek için açılmıştır. Başbakan İsmet İnönü bir konuşmasında Halkevleri için : "Halkevi isminde ileri sürüldüğü gibi bir saray ya da malikâne evi değildir. Bu her tür sınıf çatışmasına tamamen karşı ve derinden halkçı

²³⁰ Yavuz Özdemir, Elif Aktaş, *Halkevleri (1932'den 1951'e)*, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü Dergisi (TAED), Erzurum 2011, 235- 262, Erişim Tarihi: 10/03/2017.

²³¹ Ergün, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, s. 200- 192.

²³² Yavuz Özdemir, Elif Aktaş, *a.g.m.*

²³³ Ergün, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, s. 200.

²³⁴ Zeki Arıkan, *Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi*, Erişim Tarihi: 11/03/2017
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ankuayd/article/view/5000003302/5000003821>.

olan Türk insanının toplandığı ulusal bir kurumdur. Orada ‘sen’ ya da ‘ben’ yoktur; ‘biz’ vardır. Siyasal ve sosyal bir şekilde yüksek rütbeli vatandaş ve bir köylü ya da bir işçi dirsek dirseğe (yan yana) oturur, onlar birbirleriyle konuşurlar.”²³⁵ Halkevlerinin en önemli özelliklerinden biri de hiç şüphesiz millî ve modern kültürün benimsetilmeye çalışmaktır. Bu özelliğini bünyesinde barındırmış olduğu kollara yansıttığını görmekteyiz. Genellikle kollarda işlenen konularda milli değerlerimizi anlatan piyeslerin oynandığını, milli dilimizin gelişmesi için çalışmalarda bulunulduğunu, milli varlıklarımıza değer verildiğini görerek bunu daha iyi anlamış bulunuyoruz.²³⁶

Halkevleri bünyesinde Dil, Tarih ve Edebiyat Kolu, Sanat Kolu, Spor Kolu, Gösterit Kolu, Sosyal Yardım Kolu, Halk Dershaneleri ve Kurslar Kolu, Kütüphane ve Yayın Kolu, Köycülük Kolu ve Tarih ve Müzik Kolu olmak üzere dokuz şubeden oluşmuştur.

Halkevlerinin kendi bünyelerinde yayınlamış oldukları dergileri bulunur. Bu dergiler sayesinde yerel değerlerin açığa çıkarılması sağlanırken köşelerde kalmış olan nice yetenekli kişilerin de ortaya çıkmalarını sağlamıştır. Bu çıkarılan dergilerden milli kültürümüzün önemli değerlerinin açıklanması sorumluluğu Ankara’da çıkan Ülkü ve İstanbul’daki Yeni Türk dergisine yüklenmiş, diğer dergilerin de bunları örnek almaları sağlanmıştır. Ülkü dergisi aynı zamanda diğer şubelerin çıkarmış oldukları dergileri üzerinde denetleyici bir işlevi bulunmaktadır. Dergilerde yer alan yazılar Ülkü dergisinin her sayısında eleştiriden geçirilmektedir.²³⁷

Birçok Halkevi gibi Sinop Halkevi de adı eski Sinop milletvekili olan Savaş Bey tarafından önerilen ‘Dıranaz’ adıyla 1936- 1941 yıllarını kapsayan ve toplamında 52 sayısı bulunan bir dergi çıkarmıştır. Dıranaz dergisi bu dönemde ilde çıkarılan tek dergidir. Derginin ilk sayısı 1 Ocak 1936 tarihlidir. İlde tek bir matbaanın bulunması ve işlerinin yoğunluğu nedeniyle derginin 21. ve 22. sayıları birlikte basılmıştır. 19 Mayıs 1939 tarihinde çıkan 40. sayıdan sonra dergi yayın hayatına ara vermiş ve 41. sayısını

²³⁵ Yavuz Özdemir, Elif Aktaş, *a.g.m.*

²³⁶ Ayşe Duruka, *Cumhuriyet’in Çağdaşlaşma Düşüncesinin Yaşama ve Mekana Yansımaları: Halkevi Binaları Örneği*, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Doktora Tezi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Kasım 2006, Erişim Tarihi: 11/03/2017.

²³⁷ Zeki Arıkan, *a.g.m.*

Aralık 1940'ta çıkarmıştır. 1941 yılının Ekim, Kasım ayında da 51. ve 52. sayıları birlikte basılmıştır.²³⁸

Yapılan çalışmalarda yurdun her köşesinde açılan evin sayısı giderek artmış ve açılan evler birbirleriyle yarış edercesine çalışmıştır. Açıldığında bir yıl içerisinde okuyucu sayısı 1.500.000'i bulmuş, toplantılarına 500.000 kişi katılmış ve 375 konser düzenlenmiştir. Halkevlerinin çalışmada olumlu sonuçlar aldıklarını gerek açılan şubelerinden gerekse ne kadar kişinin bu evlerden faydalandığını görerek anlayabiliriz.²³⁹ Çok partili hayata geçince Halkevlerine maddî yardımlar kesilmiş ve gerekçesi olarak CHP'nin bir organı olarak görülmüştür. 14 Mayıs 1950'de DP'nin iktidar olmasıyla Halkevlerinin kapatılması için önerge verilmiştir. Yasa 11 Ağustos 1951 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve Halkevleri kapatılmıştır. Halkevleri kapatıldıktan sonra mal varlıklarına dâhil olan binalarının bir kısmı yeniden açılan Türk Ocaklarına, bir kısmı da hazineye devrolmuştur.²⁴⁰

2. 7. 1. Sinop Halkevinde Yapmış Oldukları Çalışmalar

Sinop Halkevinin aylık dergilerinden olan Dıranas farklı tarihlerdeki kol çalışmaları ve konferanslar hakkında en fazla bilgi veren dergi olması nedeniyle yararlanılmıştır.

Dil, Tarih Kolu: Bu şube halkevlerinin açılış törenlerinde, Zafer, Dil ve Cumhuriyet Bayramı kutlamalarını coşkuyla gerçekleştirilmiş ve kutlamalara halk tarafından büyük ilgi göstermiştir.²⁴¹ 15 Mayıs 1938 tarihinde Hava Şehitlerini Anma töreni düzenlenmiş, 19 Mayıs Gençlik Bayramı coşkuyla kutlanarak, gençler tarafından gösteri hareketleri yapılmıştır.²⁴² Denizciler Bayramı, 30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramları da coşkuyla kutlanmıştır.²⁴³ Dil Bayramı kutlamaları yapılmıştır. Kültür direktörlerinin hazırlamış oldukları program çerçevesinde bütün ilkokul öğretmenleri toplanarak gelecek ders yılında yapacakları konusunda kararlar almışlardır. Kültür konferansları düzenlenerek köylerdeki eğitimin aksamasına engel olan konularda toplantılar

²³⁸ Hakan Yaşar, *Halkevi Dergiciliğine Bir Örnek: Sinop Halkevi dergisi Dıranaz*, Erişim Tarihi: 09/03/2017.

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/aicusbed/article/download/5000182389/5000166162>

²³⁹ Zeki Arıkan, *a.g.m.*

²⁴⁰ Yavuz Özdemir, Elif Aktaş, *a.g.m.*

²⁴¹ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.13.

²⁴² *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 28, Mayıs 1938, s.16.

²⁴³ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 31, Ağustos 1938, s.15.

düzenlenerek olumlu sonuçlar elde edilmiştir.²⁴⁴ 1935 yılı içerisinde 41 genel, 138 idarî heyet toplantıları yapılmak üzere toplam 179 toplantı düzenlenmiştir.²⁴⁵ Her cumartesi aile toplantıları yapılmıştır. Bu şube tarafından düzenlenen konferanslara halk tarafından büyük ilgi gösterilmiş olup, iki ay içerisinde 8 konferans düzenlenmiş ve 3500 kişi katılmıştır. Kış boyu her hafta danslı olarak aile toplantıları yapılmıştır. Bu toplantılar yaz mevsiminin başlamasıyla Pazar günleri olacak şekilde organize edilerek kır eğlenceleri olarak düzenlenmiştir. Birçok konu hakkında da çeşitli konferanslar düzenlenmiştir.²⁴⁶

Bu kol tarafından düzenlenmiş olan konferanslar şu şekildedir:

- İstiklâl ve İnkılâp
- Zehirli Gazlardan Korunma
- Zehirli İçkiler ve Tesirleri
- Soyadı ve Failleri
- Sinop'un İçilecek Suları
- Soyadı Alma Kanunu
- Kooperatif Şirketler
- Türk Tiyatrosu Tarihi ve Tiyatro Muharrirleri
- Çocuk Bakımı
- Kültür
- Ekonomi

Güzel Sanatlar Kolu: Keman, piyano, saksafon, klarnet ve bandoyla birlikte 30 konser düzenlenmiş ve 3400 kişi tarafından dinlenmiştir.²⁴⁷ Orkestra tarafından konserler düzenlenmiş, caz takımı çalan millî ve uluslararası müzikler eşliğinde dans etmiştir. Türküler söylenmiştir. Halkevinin radyosundan her akşam evin salonunda yayın yapılmış, yaz günlerinde ise şehir parkında hoparlörden müzik dinletilmiştir.²⁴⁸ Yaz mevsiminde her salı ve pazar akşamları bando takımı tarafından konserler verilmiştir.²⁴⁹

²⁴⁴ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 32, Eylül 1938, s.15.

²⁴⁵ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.13.

²⁴⁶ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 6, Haziran 1936, s.16.

²⁴⁷ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.13.

²⁴⁸ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.16.

²⁴⁹ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 31, Ağustos 1938, s.15.

Gösterit Kolu: Bu kol tarafından gösteriler düzenlenmiş ve halk tarafından büyük ilgi görmüştür. Gösterilen oyunlar halkın birbirlerine olan sevgi ve duygu bağlarını kenetlendirmiş ve olumlu bir etki sağlamıştır. Orta ve ilkokul öğrencileriyle ve tiyatro kumpanyalarıyla birlikte çeşitli gösteriler düzenlenmiştir.²⁵⁰ Oynanan piyeslerde 35 bayan ve 47 erkek rol almıştır. Bayramlarda da eserler sahnelenmiştir.²⁵¹ Ayrıca Tayyare Kurumu yararına da piyesler sahnelenmiştir.²⁵²

Sahnelenen Piyeler :

- Kozanoğlu
- Hamlet
- Himmet'in oğlu
- Devrim Yolcuları
- Bir Kavga Sonu
- Palavra
- Vatan ve Vazife

Ayrıca bu kol tarafından şu filmler izlettirilmiştir.

- Söz Bir, Allah Bir filmi
- Kaçırılan Çocuk filmi

Spor Şubesi: Bafra Halkevinin daveti üzerine Bafra spor ile maç yapmışlardır.²⁵³ Gerze Halkevi gençleriyle voleybol maçı düzenlemişlerdir.²⁵⁴ 19 Mayıs Gençlik Bayramı kutlamalarında sporcular arasında müsabakalar düzenlenmiştir.²⁵⁵ Kabotaj Bayramı programları için su sporları ajanının kontrolü altında düzenlemeler yapılmıştır.²⁵⁶ Serbest güreş müsabakaları düzenlenmiş olup, Gerze spordan 56 kilo olan Mehmet Çörek, Sinop Spordan 61 kilo olan Mehmet Çil, Gerze spordan 56 kiloda Ömer Yaprak, Ayancık spordan 72 kiloda İsmail Taraker, Gerze spordan 79 kiloda Ali Usta, Ayancık spordan 87 kiloda Şahin Kanal kilolarında bölge birincileri olmuşlardır. Bölge birincisi

²⁵⁰ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.13-14.

²⁵¹ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 3, Mart 1936, s.16.

²⁵² *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 6, Haziran 1936, s.16.

²⁵³ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.13-14.

²⁵⁴ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 6, Haziran 1936, s.16.

²⁵⁵ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 28, Mayıs 1938, s.16.

²⁵⁶ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 29, Haziran 1938, s.15.

olanlar grup birincilikleri için Samsun'a gitmişlerdir.²⁵⁷ Sinop bölgesinde ve Samsun grup merkezinde yapılan serbest güreş müsabakaları sonuçlarına göre Sinop spordan 61 kilo ile birinci olan Mehmet Çil 4 Haziran'da Ankara'da düzenlenen Türkiye serbest güreş müsabakasında kilosunda Türkiye üçüncüsü olmuştur. Ayrıca bu kol bisiklet müsabakaları da düzenlemiş olup, sporcular büyük başarılar sağlamıştır.²⁵⁸

Sosyal Yardım Kolu: Sosyal Yardım Şubesi yararına balo düzenlenerek buradan gelir elde edilmiştir. İhtiyaç sahibi olan insanların ilaçları halkevi tarafından karşılanmış, yoksul olanlara yardım yapılmış ve işsiz olanlara iş bulmaları için öncülük edilmiştir.²⁵⁹ Çocuk Haftası'nda ilkokul öğrencilerinden oluşan 120 çocuğa da çay ziyafeti verilmiştir.²⁶⁰

Köycüler Kolu: Köylere geziler düzenlenerek burada hasta olan köylülerin muayene edilerek ilaçlarının temini sağlanmıştır.²⁶¹ Ayrıca köylüleri aydınlatacak bilgiler sunulmuştur.²⁶²

Müze ve Sergi Kolu: Sinop'un tarihi üzerine yapılan incelemeler devam etmiş, çıkarılan anıtlar sınıflandırılarak fotoğraflandırılmış ve korunmaları sağlanmıştır.²⁶³ Sinop ve İstanbul Sayılları tarafından Sinop'un tarihi, içtimaî, coğrafi ve ekonomi durumlarıyla ilgili eserler yazılmaya başlanmıştır.²⁶⁴ Vilâyet Kutlama Komitesi tarafından da on beş yılda Sinop'ta yapılan çalışmaları fotoğraf ve grafiklerle gösterilmesi için 'On Beş Yılda Sinop' adlı broşür çalışması yapılmıştır.²⁶⁵ Yağlı boyadan oluşan resim sergisi açılmış olup sergiyi de 700 kişi ziyaret etmiştir.²⁶⁶

Halk Dershaneleri ve Kurslar: Daktilo, piyano, keman, bando gibi alanlarda kurslar açılmıştır. Bando kursuna ilgi çok olup, milli bayramlarda ve törenler için bando takımı oluşturulmuştur.²⁶⁷ Piyano kursuna yazılan kızların sayısında artış olduğundan ikinci bir

²⁵⁷ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 28, Mayıs 1938, s.16.

²⁵⁸ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.15.

²⁵⁹ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 29, Haziran 1938, s.15.

²⁶⁰ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 28, Mayıs 1938, s.16.

²⁶¹ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.13.

²⁶² *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 29, Haziran 1938, s.15.

²⁶³ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.15.

²⁶⁴ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.16.

²⁶⁵ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 33, 15'inci Yıl Sayısı 1923- 1938, s.3.

²⁶⁶ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.13.

²⁶⁷ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.13-14.

piyano kursu açılmıştır.²⁶⁸ Cezaevindeki mahkûmlar için A ve B şubelerinden oluşan kurs açılmış ve bu kurslara 155 kişi katılmıştır.²⁶⁹ Matematik kursu açmak için karar almışlardır.²⁷⁰ Fransızca, Almanca, Riyaziye, daktilo kursları için kayıt alımları başlamıştır.²⁷¹ Daktilo kursuna gidenler için olgunluk sınavı yapılmıştır.²⁷²

Kütüphane ve Neşriyat Kolu: Gün geçtikçe kitap çeşitleri bakımından zenginleşmiştir. Halkevi okuma odasında bir yılda okunan kitaplar ve okunan kitapların sayısı şu şekildedir.²⁷³

Okunan Kitap Sayısı	Okunan Kitaplar
390	Edebiyat, roman, şiir, hikâye
785	Tarih
17	Coğrafya
30	Felsefe
141	Müspet ve Tarihi İlimler
186	Dil
235	Sosyal İlimler, Ekonomi ve Teknik
83	Güzel Sanatlar
1150	Sair Kitaplar
4800	Gazete ve Mecmualar
Toplam	7 817

Verilen bilgiye göre her türden kitabın okunduğunu ve okunan kitapların toplam sayısının 7817 kitap okunmuştur. Okunan kitapların sayısına baktığımızda en fazla okunan kitap türünün 4800 sayı ile gazete ve mecmualar olduğunu görmekteyiz.

²⁶⁸ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 3, Mart 1936, s.16.

²⁶⁹ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.13-14.

²⁷⁰ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 27, Nisan 1938, s.16.

²⁷¹ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 30, Temmuz 1938, s.15.

²⁷² *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 6, Haziran 1936, s.16.

²⁷³ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.14.

Halkevinde kitapları okuyanların meslekleri ve kaç kişinin bu kitapları okuduğunun sayısı²⁷⁴

Okuyan Sayısı	Meslekleri
260	Talebe
3650	İşyar (memur)
1800	Öğretmen
20	Subay
430	Çiftçi
420	İşçi
1020	Serbest Meslek
Toplam 7 600	

Verilen bilgide 7600 kişinin kitap okuduğunu, okuyanların içinde de en fazla kitap okuyanların memurlar olduğunu görmekteyiz. Memurlardan sonra öğretmenler gelmektedir.

2.7.2. Halkevi ve Sinop'ta Halkevinin Düzenlediği Eğitim Faaliyetleri

Halkevi, aynı ortak kültürü paylaşan insanların toplandığı yerdir. Halkevleri aydın ile halkın kaynaşıp, milli duygu ve heyecanı bir arada yaşatan kurumlardır. Halkevlerinin kültür ve milli tarihimizde büyük payı vardır. Halkevleri, 1931 yılında Türk Ocakları'nın, Türk Halk Bilgisi Derneği'nin ve Muallim Birlikleri'nin kendilerini feshetmelerinden sonra 1932 yılında açılmıştır. Halkevleri, CHP'ye üye olan, olmayan herkese açık; ancak yönetim kurulu üyeleri ve çalışma kollarının yönetim komiteleri parti üyelerinden oluşmaktadır. Ayrıca memurlar da halkevlerine üye olabilirlerdi.²⁷⁵

Halkevlerinin açılabilmesi için bazı şartlar vardır. Bunlar; en az 200 kişilik salonu, kütüphanesi, çalışma odası, jimnastik yapabilecekleri alanı olan bir binası, devamlı hizmet veren bir odacısı ve bir memur aylığı gibi verebilecekleri bir bütçelerinin olması gerekir. Halkevi, çalışmalarını yönetmeliklere göre düzenler. 1932 ve 1936 yıllarında iki yönetmelik çıkarmışlardır. Halkevi, çalışmalarını düzenlerken

²⁷⁴ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat 1936, s.14-15.

²⁷⁵ Ergün, "*Atatürk Devri Türk Eğitimi*", s.186.

halktan uzak değil; halkla iç içe yaşayarak, kaynaşarak yapıyordu. Halka verdiği kadar halktan da kültür unsurları alıyordu. Halktan dil derlemeleri, türkü derlemeleri, yerel ve milli oyunların derlemelerini, yani kısaca milli kültür unsurlarını alıyordu. Halka ise çağdaş uygarlığın gerektirdiği bilgileri veriyor, halkla bir arda olmaya, halkı milli kültürüne bağlı, aydın Türk insanı olarak yetiştirmeye çalışıyordu. Halkevleri, çalışmalarını dokuz kol üzerinden belirlemişlerdir. Bu kollar şunlardır: Dil ve Edebiyat Kolu, Güzel Sanatlar Kolu, Temsil Kolu, Spor Kolu, Sosyal Yardım (İçtimai Yardım) Kolu, Halk Dershaneleri ve Kurslar Kolu, Kitaplık ve Yayın Kolu, Köycülük Kolu, Müzik ve Sergi Koludur. Çalışma yöntemlerini belirlerken, Batıdaki halk eğitim kurumlarından, Türkiye'deki kendinden önceki halk eğitim kurumlarından ve özellikle Türk Ocakları'nın çalışmalarından yararlanmışlardır.²⁷⁶

Sinop'taki Halkevi 1932 yılında açılmıştır. Açmış oldukları şubeler şunlardır: Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Güzel Sanatlar Şubesi, Gösterit Şubesi, Spor Şubesi, Sosyal Yardım Şubesi, Halk dershaneleri, Kurslar Şubesi, Kitap Saray Şubesi, Köycüler Şubesi, Müze ve Sergi Şubesidir. Sinop'ta açılan halk evi sosyal, kültürel, eğitim, sanat gibi birçok alanda faaliyette bulunmuştur. Komşu ilçelere ziyarette bulunmuşlardır. Sinop halkevi, az zamanda bir şehir bandosu, her eseri sergileyebilecek bir sahne dekorasyonu, spor hareketlerini yapabilecek bir saha kurmuşlardır. Ayrıca spor ve temsil için komşu ilçelerle ve il dışındaki kulüplerle yaptığı müsabakalarda Sinop gençliği adına başarılar kazanmışlardır. Herkese açık okuma odası ve kurslarıyla bilgiye; spor, temsil ve müzik işleriyle gençliğe; aile toplantıları, konferanslarla topluluğa ve halkçılığa doğru hamleler yaparak emeklerinin boşa gitmediğini göstermişlerdir.²⁷⁷

2.8. CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİMİNE GENEL BAKIŞ

Eğitim, insanın kalıtsal özelliklerini geliştirmeye ve istenen şekilde topluma kazandırılmak istenen kişiliğe kavuşturmada en etkili araçtır. Aynı zamanda topluma kazandırmaya çalışılan çocukları ve yetişkinleri topluma sağlıklı ve verimli şekilde uyum sağlamalarına yardım etmektir. Eğitim uzun bir süreç olup bu süreçte bireyin yaşantısı yoluyla istenilen davranışı değiştirme yoludur. Bunun içindir ki toplum

²⁷⁶ M.Ergün, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, s.187,200-201.

²⁷⁷ *Dıranaz*, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı.1, s.5.

gelişme yolunda eğitime önem vermiştir. Çünkü insanlar eğitim sayesinde kültürlerini, inançlarını, değerlerini bir sonraki kuşaklara aktarırlar.²⁷⁸

Tanzimat Dönemi'nden beri süregelen eski Arap harflerinin Türkçeye uygun olmayışından kaynaklanan sıkıntılardan kurtulmak için girişimlerde bulunulmuş, fakat başarılı olunamamıştır. Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde halk zaten uzun yıllar savaşlarda harap düşmüştür. Şehir ve kasabalardan hariç toplam 40 000 köy bulunmaktadır. Bu köylerin hemen hemen hiçbirinde okul bulunmamaktadır. Şehir ve kasabadaki okullar da yeterli gelmemiştir.²⁷⁹

Cumhuriyet döneminde değişimlerin gerçekleştirildiğinde toplumun %10'unun bile okur-yazar olmadığından yapılacak yeniliklerde eğitimin önemi daha fazla anlaşılmış olup, eğitime önem verilmiştir. 3 Mart 1924'te 430 sayılı Tevhid-î Tedrisat Kanunu ile öğretim birleştirilmiştir. Bu kanunla birlikte eğitim alanında önemli bir adım atılmıştır.²⁸⁰ Cumhuriyet ilân edildiğinde ülke genelinde 20 öğretmen okulu bulunmaktadır ve bu okulların 13'ü erkek, 7 tanesi de kız öğretmen okuludur. Yapılan toplantılarla köylerde de köy okulları açılması için çeşitli kararlar alınmıştır. Böylece köylerdeki öğretmenlerin hem toprağı işleyerek ihtiyaçlarını karşılayabilmesi hem de köylüye örnek olması öngörülmüştür.²⁸¹

Cumhuriyet döneminin eğitim anlayışına baktığımızda geleneksel yöntemlerin dışında zaman zaman özellikle ilkokullarda Hayat Bilgisi dersleri uygulamalı olarak yaptırılmış, çevre gezilere yer verilmiştir. Çarşı, pazar, resmî binalar öğrencilerle birlikte çevre tanıtılarak dersler işlenmiştir. Bu yöntemle ders işlenmeyi bazı yöneticiler teşvik etmiştir. Genellikle bu uygulamaların gelişmiş kentlerde ve nitelikli öğretmenlerce yapılmıştır. Öğretmen kitlelerinin büyük çoğunluğu kendi gelişmelerinin aksaklıklarından kaynaklı olarak geleneksel anlayış olan ezberci eğitim anlayışı terk edememiş ve yeni eğitim anlayışı çoğu okullara girememiştir.²⁸²

²⁷⁸ M. Çağatay Özdemir, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Asil Yayın, BRC Basım, 2. Baskı, Eylül 2004, s. 3-4-27.

²⁷⁹ Cavit Binbaşıoğlu, *Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi*, Anı Yayıncılık, Baskı: Sözkese Ofset, Ankara 2009, s.380-273.

²⁸⁰ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi* (M.Ö.1000-M.S.2015), Pegem Akademi, 27.Baskı, Ankara-Şubat 2015, s.327-333.

²⁸¹ Cavit Binbaşıoğlu, *a.g.e.*, s.273.

²⁸² Akyüz, *a.g.e.*, s.327, 333.

Atatürk, I. Dünya Savaşı'ndan beri çeşitli nedenlerle öğretmenlere, halka seslenmiş ve eğitim hakkında konuşmalar yapmıştır. Ayrıca, her zaman eğitimin içinde yer almış olup okulları ziyaret etmiş, derslere katılmıştır. Her konuda olduğu gibi eğitimde de bilgi edineceği zaman işin ehline sorarak fikir almış ve bu bilgiler ışığında doğru olan yöntemleri bularak uygulamıştır.²⁸³

Atatürk, Türk eğitimi için önemli bir yeri vardır. Çünkü önümüzdeki engellerin nedenlerini eğitimden kaynaklı olduğunu görmüştür. Bundan dolayıdır ki yeni kurulan devlet için yeni bir eğitim politikası benimseyerek gerekli atılımlarda bulunmuştur. Her zaman her şeye katlanan mahkûm olan bir insan değil, başarılı, üretici ve çalışkan insanlar yetiştirmek istemiş ve çalışmalarını bu şekilde yönlendirmiştir.²⁸⁴

2.9. HARF İNKILÂBİ HAKKINDA KISA BİLGİ

1928 yılı başlarında Lâtin Harflerinin kabul edileceği iyice belli olmuştur. Atatürk, yapılacak olan yeniliklerden biri olarak Yeni Türk harflerinin öğrenilmesini vurgulamıştır. Vatanseverliğin ve milletperverliğin görevi olarak her vatandaşa, kadına, erkeğe bu harflerin öğretilmesini istemiştir. Bir milletin %10'u, %20'si okuma, yazma bilip %80'i,%90'ı bilmezse bunun ayıp olup utanılması gerektiğini vurgulamıştır. Fakat Türk milletinin utanılmak için yaratılmadığını, iftihar için yaratılmış ve tarihini iftiharlarla dolduran bir millet olduğunu belirtmiştir. Artık geçmişin hatalarının kökten temizlenmesi gerektiğini ve bu konuda bütün vatandaşlardan bu konuda çalışmalarını istemiştir.²⁸⁵

Yeni Türk Harflerinin kabul edilmesi için birtakım gerekçeler görülmüştür. Bu gerekçeler arasında yazımızın güç öğrenilmesi, yabancıların dilimizi öğrenmeye rağbet etmedikleri, az, çok okuma bilenlerin bile bir makaleyi yanlış okuyamadıkları görülmüştür. Ayrıca çocuklarını okula gönderenlerin üç, dört senede çocuklarının bir

²⁸³ Hayrünisa Alp, *Tevhid-i Tedrisat'tan Harf İnkılâbı'na İlköğretim 1924-1928*,(İstanbul Üniv. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ens.,Doktora Tezi (Yayımlanmamış Doktora Tezi),İstanbul-2009 s.27 <http://www.ataturkilkeleri.istanbul.edu.tr/wp-content> Erişim Tarihi: 30/09/2015.

²⁸⁴ Akyüz,**a.g.e.**,s.343, 341.

²⁸⁵ **Atatürk Sinop'ta-15 Eylül 1928**, Sarayburnu'ndan Yaptığı Hasbihâlden, 9-10 Ağustos 1928, Atatürk'ün Milli Eğitim Direktifleri, s.19.

dergiyi, gazeteyi okuyamadıkları gerekçe olarak görülmüştür.²⁸⁶ Yeni Türk Harflerinin kabul edilmesi ve uygulanması için yasa tasarısı sunulmuştur. Hükümet Başkanı İsmet Paşa, yasa tasarısını meclise sunduğu zaman yaptığı konuşmasında, yeni yazı girişimiyle milleti bilgisizlikten kurtarmak olduğunu, yeni harflerle daha kolay okuma, yazmanın öğrenileceğini belirtmiştir. Ona göre, yasa tasarısının görüşüldüğünde herkesin candan kabul edileceğini tahmin edememiştir. Millet bir an önce okuma, yazma öğrenerek bilgisizlikten kurtulmaya ve yeni yazının kolay öğrenilmesinden dolayı yeni harfler olumlu karşılanmıştır.²⁸⁷

Böylece 1 Kasım 1928 tarihinde yeni harfler kabul edilmiştir. Arap harfleriyle yapılan eğitim, öğretim artık Lâtin esasından alınan 1353 sayılı yasa ile ‘Türk Harfleri’ olarak kabul edilen harflerle yapılmaya başlanmıştır.²⁸⁸ Yeni Türk Harflerinin kabul edilmesiyle beraber yurdun dört bir yanında harflerin öğretilmesi için kurslar açılmış, konferanslar düzenlenmiştir.²⁸⁹ Gazeteler 1928 yılının eylül ayından itibaren bazı sayfalarında yeni yazıyla düzenledikleri yazıların sayfa sayılarını arttırmışlardır. Maarif vekâleti yeni harflerin okullarda nasıl uygulanacağına dair genelgeler yayınlamış, aydınlar da yeni yazı ile doğru yazma yollarını araştırmışlardır. Yapılan bu yazı inkılâbı bütün Avrupa basınında takdirle karşılanmıştır.²⁹⁰ Yeni Harflerin kabulünün ardından 24 Kasım 1928’de Millet Mektepleri yönetmeliği yayımlanmıştır.²⁹¹ 1 Ocak 1929 tarihinde ise Millet Mektepleri açılarak okuma, yazma öğretimi daha kapsamlı bir hale gelmiştir. Geceleri saat 9’a kadar süren gece dersaneleri düzenlenmiştir. Birinci sınıfa giden çocuklar altı ay içerisinde okuma, yazma öğrenmişlerdir.²⁹² Atatürk, bu okulların başöğretmeni olmuştur. Kendisi bizzat gittiği yerlerde okuma, yazma öğretmiştir. Bu gittiği yerlerden biri de tezimin ilerleyen sayfalarında da belirttiğim gibi Sinop ili olmuştur ve burada da kendisi halka okuma, yazma dersi vermiştir. O tarihlerde her yerde bir çalışma gerçekleştirilmiş, okulu olan yerlerde 16 yaşından 45 yaşına kadar

²⁸⁶ M. Şakir Ülkütaşır, *Atatürk ve Harf Devrimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Denge Matbaacılık, 4. Baskı, Ankara 2009, s.49-46.

²⁸⁷ Mustafa Ergün, *“Atatürk Devri Türk Eğitimi”*, Ocak Yay.,2.Baskı, Ankara 1997, s.124-123.

²⁸⁸ Cavit Binbaşıoğlu, *a.g.e.*, s.380.

²⁸⁹ M. Şakir Ülkütaşır, *a.g.e.*, s. 66.

²⁹⁰ Ergün, *“Atatürk Devri Türk Eğitimi”*, s.118-122.

²⁹¹ Cavit Binbaşıoğlu, *a.g.e.*, s.380.

²⁹² M. Şakir Ülkütaşır, *a.g.e.*, s. 66- 71.

herkes kadın, erkek okuma, yazma kurslarına katılmıştır. 1935 yılına gelindiğinde nüfusun % 25'i okur, yazar hale gelmiştir.²⁹³

Bir de harflerin daha iyi öğrenilmesi için 'Harfler Marşı' güftesi yazılmıştır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün isteğiyle Riyaseti Cumhur Orkestra Şefi Zeki Üngör tarafından marş olarak düzenlenmiştir. Böylece yeni harfleri ordunun, okul öğrencilerin ve halkın daha kolay öğrenmesi sağlanmıştır. Bu marşın güftesi şu şekildedir: "a, o, u, ı, e, ö, ü, i, be, ce, çe, de, fe, ge, he, je, ke, le, me, ne, pe, re, se, şe, te, ve, ye, ze." şeklinde.²⁹⁴ Ayrıca nota olarak ekler kısmında sunulmuştur.

2.10. ATATÜRK'ÜN SİNOP'A GELİŞİ (15 Eylül 1928)

Cumhuriyet'in ilânından sonraki gelişmelerden biri de Sinoplular için önemli bir olay arz eden Atatürk'ün Sinop'a gelmesiyle beraber yaşanan duygu dolu anlar olmuştur. 15 Eylül 1928 tarihinde, saat 13.00'te İzmir vapurunun gözüktüğü haberi gelmiştir. Kadın, erkek binlerce kişi Atatürk'ü görebilme heyecanı içerisinde girmiştir. Nihayet saat 14.30'da vapurdan iki motor ayrılmış ve Gazi iskeleye çıkmıştır. Kendilerine, Özel Kız Okulu öğrencilerinden Ziyet Hanım tarafından buket takdim edildikten sonra Jandarma dairesiyle Türk Ocağı önüne kadar caddenin iki tarafını dolduran kadın ve erkek binlerce kişiyi de selâmladıktan sonra Hükümet Konağı'na doğru yürümüş ve Validen bilgiler almıştır. Bir müddet dinlendikten sonra bütün öğrencilerin ve halkın yatılı okulda toplanmasını isteyip, üç saat kadar orada tahta başında halka yeni harflerimizle alıştırmaya yaptırmıştır.²⁹⁵

Atatürk'ün Sinop'a gelişinin ve kara tahta başında bizzat ders vermesiyle ilgili olarak M. Şakir ÜLKÜTAŞIR'ın o an için yaşamış olduğu duyguyu yansıtan yazısı çalışmanın ekler kısmında Ek 1'de verilmiştir.

Atatürk ders verdikten sonra memnun bir tavırla şehri dolaşmaya çıkmıştır. Yeni harflerle yazılı tabelâları görünce çok sevinmiştir. Şehri dolaştıktan sonra parkta oturarak orada bulunanlarla sohbet etmiştir.²⁹⁶ Gazi parktaki konuşmalarında şu noktaları da açıklamıştır. Ankara'ya dönünce Türk Harflerinin kabul edilmesi için

²⁹³ Cavit Binbaşıoğlu, *a.g.e.*, s.380.

²⁹⁴ M. Şakir Ülkütaşır, *a.g.e.*, s. 73.

²⁹⁵ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, s.59.

²⁹⁶ Zeynel Zeki Özcanoglu, *Atatürk ve Harf Devrimi 15 Eylül 1928*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları, 2. Baskı, s.19-20.

çalışacağını bildirmiş ve dediği gibi de meclis 1 Kasım 1928 tarihinde yeni harfleri kabul etmiştir. Vakit geçip saat gece bir olduğunda: “Arkadaşlar! Tarihe, dile, harf inkılâbına, hatta memleket işlerine dair birçok şeyler konuştuk. Samimi bir muhit ve hava içinde geçen bu dakikaları unutamayacağım. Çok mütehassısım. Vakit geldi. Müsaadenizi rica edeceğim.” demiştir. Ülkütaşır’ın “Nasıl göndeririz, doyamadık ki!” sözlerini işiten Atatürk gülerken iskeleye doğru ilerlemiştir.²⁹⁷

Atatürk, Sinop’taki hatıralarından bahsederken, Sinoplular tarafından yeni harflerin hemen yazılmasını, yeni harflerle yazılı levhaların asılmış olmasını, halkın yeniliklere olan arzu ve inancının olduğunu sevinerek belirtmiştir.²⁹⁸

2.11. SİNOP’UN EĞİTİMİNE GENEL BAKIŞ

Osmanlı Devleti’nin son zamanlarında, Cumhuriyet’in ilânına tekabül eden zamanlarda, saltanatın yurdun içine düştüğü vaziyeti düşünmemesi cehalete yol açmış, eski hareketlilik sönmüştür. Şehirlerde medreseler, köylerde onların uzantısı olan köy imamlarının menfaatleriyle açılıp kapanan köy okulları, bu cehaletleri daha da pekiştirmiştir.²⁹⁹

Sinop’ta da her yerde olduğu gibi okulların ve çocukları öğretecek öğretmenlerin olmaması eğitimden yoksun kalmasına neden olmuştur. Özellikle köylerde bu durum daha da belirgin bir hal almıştır. Köylerde ne okul vardır ne de yeni fikirleri benimsetecek öğretmenler bulunmaktadır. Köylü ise okuma, yazmaya hevesli olup çocuğunun bir gazeteyi, dergiyi okuyup yazmasını arzulamıştır. Buna karşın köylerdeki hocaların bu arzuyu yerine getirmek yerine daha da köylünün heveslerini kıracak bir mahiyet oluşturmuştur. Zaten köylerin dağınık halde bulunması zorlu kış günlerinde okula gitmenin imkânsızlığında ancak birkaç senede elifi bile güçlkle öğrenen çocuklarını okuldan almakla haklı olarak vazgeçmişlerdir.³⁰⁰ Bu durumdan kurtulmak için çeşitli atılımlar atılmıştır. Sinop’ta Cumhuriyet’in ilânına kadar bazı öğretim kurumlarının kurulduğunu, fakat bunların çeşitli nedenlerden dolayı kapatıldığını görmekteyiz.

²⁹⁷ M. Şakir Ülkütaşır, *a.g.e.*, s. 108.

²⁹⁸ Özcanoğlu, *a.g.e.*, s.21.

²⁹⁹ Fehmi Vural, *Sinop Cumhuriyetin 15’inci Yılında*, Marifet Basımevi, İzmir 1938, s.54.

³⁰⁰ İbrahim Başağaoğlu, *Sinop İlinin Sağlık Coğrafyası, Türkiye’nin Sıhhi-i İctimai Coğrafyası, Sinop Sancağı, Sinop Sıhhiye Müdürü Dr. Mehmed Said 1922*, İkizler Ofset, Sinop 2002, s.31-32.

Sinop'un Cumhuriyet'in ilânına kadar olan dönemde eğitimine genel olarak baktığımızda;

2.11.1.Medrese: 1893 yılında Sinop Sancağında 8 medrese, 3 rüştiye, 136 ilkokul, 17 Rum Ortodoks okulun bulunduğu belirtilmiştir. 20. yüzyıl başlarında Sinop Sancağında ise 7 medrese eğitim vermiştir.

Tablo 2.4: 1903 Maarif Salnamesine göre bu medreseler şu şekildedir.³⁰¹

KAZA	MEDRESE	ÖĞRENCİ SAYISI
Sinop Merkez	Alaaddin Medresesi	35
Sinop Merkez	Hacı Mehmed Ağa Medresesi	31
Sinop Merkez	Hamidiye Medresesi	97
Boyabat	Kemal Dede Medresesi	43
Boyabat	Necatiye Medresesi	63
Boyabat	Mahmud Ağa Medresesi	30
İstefan	Tevfikiye Medresesi	3
TOPLAM		302

2.11.2.Cami Altı Mektebi: Cumhuriyet'in ilânından sonra Cumhuriyet İlkokulu adını almıştır. Cumhuriyet'in ilânından önce ayrıca İttihad Mektebi ve Süleymaniye Mektebi adlarında mektepler de varmış.³⁰² Ayrıca 1893 yılında Sinop Sancağı'nda 136 ilkokul olup bu okulun 2640 öğrencisi öğrenim görmüştür. Bu tarihte Rum Ortodoksların da 17 okul sayısı olup 410 öğrenci öğrenim görmüştür.³⁰³

2.11.3.Mekteb-i Rüşdiye ve Mekteb-i İdadî: 1869 yılında Sinop'ta 4 sınıflı rüştiye açılmıştır.³⁰⁴ 1888 Devlet Salnamesine göre Sinop Sancağı'nda Sinop ve Boyabat'ta olmak üzere 2 rüştiye bulunmakta olup bu rüştiyelerde toplamda 164 öğrenci okula gitmiştir. 1898 yılında da Gerze'de de bir rüştiye açılmıştır. Aynı salnamede ayrıca merkez kazada Rum Ortodoksların da 51 erkek öğrencili bir rüştiyelerinin olduğu belirtilmiştir.³⁰⁵ Açılan rüştiye öğretimine devam ederken 1900 yılında üçü rüşdi, ikisi idadî olmak üzere 5 sınıflı okul idadî olarak resmen ve törenle öğretime açılmıştır.³⁰⁶ 20. Yüzyıl başlarında açılan bu idadînin toplamında 119

³⁰¹ *Yurt Ansiklopedisi*, s.6772.

³⁰² *Sinop İli, 1967 Yıllığı*, İl Basımevi, Sinop, s.118.

³⁰³ *Yurt Ansiklopedisi*, s.6772.

³⁰⁴ *Sinop'ta Milli Eğitim 1997*, Sinop Valiliği, s.30.

³⁰⁵ *Yurt Ansiklopedisi*, s.6772.

³⁰⁶ *Sinop'ta Milli Eğitim 1997*, Sinop Valiliği, s.30.

öğrencisi olup bunlardan 113'ü Müslüman, 6'sı Müslüman değildir.³⁰⁷ Açılan bu idadî, Cumhuriyetin ilânından sonra bugünkü anlamı ile ortaokul olarak 1954 yılına kadar devam etmiş olup 1954 yılından sonra da tekrar lise olarak ortaokul sınıfları da bünyesine alarak öğretimine devam etmiştir.³⁰⁸

20.yy. başında Sinop'un rüştiye ve idadîsi şu şekildedir:³⁰⁹

OKULUN ADI	ÖĞRENCİ SAYISI
Sinop İdadîsi	119
İstefan Rüştiyesi	49
Boyabat Rüştiyesi	50
Gerze Rüştiyesi	51
Sinop İnas Rüştiyesi	52
Toplam	321

2.11.4.Darülmualim: 1914 yılında Sinop'un merkez kazasında 30- 40 kadar öğrencisi olan Darülmualim(Öğretmen Okulu) açılmıştır. Ancak okul I. Dünya Savaşı'ndan dolayı 1916 yılına gelindiğinde kapatılmıştır. 1921 yılında idadî ile birleştirilerek tekrar öğrenime başlayan okul 1923 yılında mezun vermiş, fakat 1924 yılında tekrar kapatılan okul, öğrencilerini Kastamonu öğretmen okuluna devredilmiştir.³¹⁰

2.11.5.Anaokulu: Sinop merkezinde kız çocuklar için bir tane "Havva Hanım" adıyla hatırlanan ve erkek çocuklar için de adı hatırlanmayan bir anaokulunun hizmet verdiği hafızasına güvenilir kimselerden öğrenilmiştir. Bu okulların resmî belgelerinin olup olmadığı, ne zaman açılıp kapandıklarına dair bilgi bulunmamaktadır.³¹¹ Ayrıca ilde 4 ilâ 6 yaş arasındaki çocuklar için 1924 yılında anaokulu açılmış, ancak 1930 yılında bu okulun faaliyetine son verilmiştir.³¹²

³⁰⁷ *Yurt Ansiklopedisi*, s.6772.

³⁰⁸ *Sinop'ta Milli Eğitim 1997*, Sinop Valiliği, s.30.

³⁰⁹ *Yurt Ansiklopedisi*, s.6772.

³¹⁰ *Sinop İli, 1967 Yıllığı*, İl Basımevi, Sinop, s.118.

³¹¹ *Sinop'ta Milli Eğitim 1997*, Sinop Valiliği, s.30.

³¹² *Sinop İli, 1967 Yıllığı*, İl Basımevi, Sinop, s.118.

Ayrıca Sinop'un Cumhuriyet'ten önceki dönemde ilçelerindeki duruma baktığımızda; Boyabat'ta 2 rüşdiye ve köylerinde 11 okul, Ayancık'ta bir idadî ve 102 sıbyan okulu, Gerze iskele mevkiinde bir rüşdiye mektebi ile Çukurcaalan köyünde bir idadî mektebinin bulunduğu tespit edilmiştir. Cumhuriyetin ilânından önce faaliyet gösteren bu eğitim kurumlarının 03.03.1924 tarih ve 430 sayılı Tevhid-î Tedrisat Kanunu gereğince kapatıldığı anlaşılmaktadır.³¹³

Cumhuriyet döneminde Sinop'un okullarına bakacak olursak 1927- 1928 Devlet Salnamesinde Sinop ilinde 73 öğrencili bir ortaokul olduğu, toplamında 16 755 öğrencili muhtelif 19 tane de erkek ve kız mektebi olduğu belirtilmiştir.³¹⁴ Cumhuriyet öncesi Cami Mektebi, Cumhuriyet İlkokulu olarak günümüze ulaşmış, 1924 yılında Gazi Mustafa Kemal İlkokulu öğretime açılarak faaliyette bulunmuş, İstiklâl ilkokulu da 1899 yılında yapılan bina 1923'te faaliyete girmiş. Halen bu binalarda eğitim-öğretim faaliyetleri sürdürülmektedir. Ortaokul olarak da il merkezindeki rüşdiye kapandıktan sonra 1924 yılında ortaokul olarak açılmıştır.³¹⁵

Cumhuriyet döneminde genel olarak köylerin durumuna baktığımızda da birçok köyde uzun yıllar okul açılmamış, öğretmen ihtiyacı sağlanamamıştır. Dönemin Eğitim Bakanı olan Saffet Arıkan, TBMM'de yapmış olduğu konuşmasında o yıllarda mevcut olan 40 bin köyden 35 bininde okul ve öğretmen olmadığını belirtmiştir.³¹⁶ Köylere baktığımızda okul ve öğretmen istemeyen köy yoktur, fakat özel idarenin köylerde okul açmaya inkişaf edememesi bu isteklerini yerine getirememesine neden olmuştur. Cumhuriyet'in ilânıyla beraber bu karanlık durumdan çıkılmış ve yeni inkılâplardan yararlanma yoluna gidilerek kısa bir süre içerisinde hızla ilerlenmiştir.³¹⁷

Sinop'ta Cumhuriyet'in ilânının ilk beş yılında ilkokul sayısı 49'a çıkmış, toplam 12 tane şehirde ve 382'si köyde olmak üzere dönem sonunda 394 ilkokul açılmıştır.³¹⁸ Sinop ilinde okuma, yazma bilen gerek erkek gerekse bayan nüfusun sayısında da bir artış yaşanmıştır. 1935 yılına gelindiğinde erkeklerin %19,2'si,

³¹³ *Sinop'ta Milli Eğitim 1997*, Sinop Valiliği, s.31-32.

³¹⁴ Hürü Sağlam Tekir, *1927- 1928 Devlet Salnamesinde Sinop Vilayeti*, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 13, Bahar 2014, 133- 145 , s.138 Erişim tarihi: 28/12/2016 <http://www.kafkas.edu.tr/dosyalar/sobedergi/file/13/9.pdf>.

³¹⁵ *Sinop'ta Milli Eğitim 1997*, Sinop Valiliği, s.31-32.

³¹⁶ Akyüz, a.g.e., s.346.

³¹⁷ Vural, a.g.e., s.54.

³¹⁸ *Sinop'ta Milli Eğitim 1997*, Sinop Valiliği, s.31.

bayanların ise %5,1'i olmak üzere toplam nüfusun %24,3'ü okuma, yazma öğrenmiştir. Bu sayı ilerleyen yıllarda daha da artış göstermiştir.³¹⁹

2.12. SİNOP'TA HUSUSÎ İDARENİN MAARİF HARCAMALARI

Öğretimden her türlü ücret alınması 1926 yılında kaldırılmış, fakat 1948'e kadar ilköğretim giderleri ve öğretmen maaşları özel idare bütçesinden karşılanmıştır. Bu idarelerin bütçelerinin az olmasından dolayı okulların araç-gereç ihtiyaçlarının karşılanamamasına, öğretmenlerin maaşsız kalmalarına ve bundan dolayı öğretmenliğin ekonomik güven veren bir kurum olarak görülmeyip görevden ayrılma gibi birtakım problemleri beraberinde getirmiştir. Kurtuluş Savaşı sırasında TBMM'nin 1921 eğitim bütçesine ayrılan oran genel bütçenin %0,7'sidir. Cumhuriyet döneminde eğitime ayrılan bu oran 1924'te %6, 1937'de % 5 olmuştur. Eğitim giderlerinin devlet bütçesine alınmasıyla eğitimin bütçe içerisindeki payı artmış olup 1950 yılında eğitime ayrılan oran % 11'e çıkmıştır.³²⁰

Sinop ilinde de özel idare bütçesinin maarif işleri için ayrılan bütçesi aşağıda verilen tabloya göre şu şekildedir;

Tablo 2.5: Sinop, Hususî İdarenin Cumhuriyet İdare Devrindeki Masrafları (Bütçe İle Tahsis Edilen)³²¹

MAARİF İŞLERİNE

SENE	LİRA	KURUŞ
1923	20 731	60
1924	20 567	00
1925	82 046	00
1926	136 505	41
1927	114 619	70

³¹⁹ **2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri**, T. C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Devlet Enstitüsü Matbaası, Ankara, Nisan 2002, s. 31.

³²⁰ Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi (MÖ 1000- MS 2015)**, Pegem Akademi, 27. Baskı, Şubat 2015, Ankara, s. 350-351, 401.

³²¹ Fehmi Vural, **Sinop Cumhuriyetin 15'inci Yılında**, Marifet Basımevi, İzmir 1938.

1928	167 362	75
1929	168 774	60
1930	148 346	00
1931	131 327	00
1932	122 912	12
1933	113 724	27
1934	113 888	08
1935	94 791	70
1936	103 596	70
1937	119 553	76
TOPLAM	1 658 746	87

Tabloya baktığımızda Cumhuriyet'in ilânından itibaren 1937 yılına kadar on dört yıl içinde hususî idarenin maarif işlerine tahsis ettiği bütçeyi görmekteyiz. 1923 yılından 1937 yılına kadar maarif alanında harcanan toplam miktar ise 1658746 Lira 87 kuruştur. Cumhuriyet'in ilânından itibaren her sene eğitim için ayrılan bütçenin arttığını görsek de bazı yıllarda önceki senelere göre azalma olduğunu görmekteyiz. Bu on dört yıl içerisinde eğitim için en fazla harcamanın olduğu yıl 1928- 1929 yıllarında olduğunu görmekteyiz. Bu durum bize harf inkılâbıyla beraber açılan kurslar ve millet mekteplerinin yoğunluk kazandığı yıllara denk geldiğini göstermektedir.

2.13. 1928-1938 YILLARI ARASINDAKİ SİNOP'TAKİ OKULLARIN DURUMU

2.13.1. İlkokul: Sinop'ta 1927- 1928 eğitim-öğretim yılında okul sayısı şehir ve kasabalarda 10, köylerinde 35 okul vardır. Öğrenci durumu da köy, kasaba ve şehirlerden 1448 erkek, 100 kız olmak üzere toplam 1548 öğrenci okula devam etmiştir. Aynı yıllarda öğretmen durumu ise şehir ve kasabada 46, köylerde ise 60'tır. 1937-1938 eğitim-öğretim yılında ise okul sayısı şehir ve kasabalarda 9, köylerde 65 ilkokul

vardır. Öğrenci durumu şehirde 1988, köylerde 4111'dir. Öğretmen sayısı şehir ve kasabalarda 54, köylerde 83'e çıkmıştır.³²²

Aşağıda verilen tablolar ilkokullardaki gelişmelerden, öğretmen, 6 ve daha yukarı yaşların okur-yazarlık durumu hakkında bilgi vermektedir. Bu tablolardan da anlaşıldığı üzere Harf İnkılabı'ndan sonra okullaşma oranının ve okur-yazarlık durumunun hayli arttığını görmekteyiz.

2.13.1.1. İlkokullarda Gelişme

Tablo 2.6: Sinop ilinin 1923- 1940 Yılları Arasındaki İlkokullardaki Okul, Öğretmen, Öğrenci ve Mezun Öğrenci Sayıları³²³

Yıllar	Okul	Öğretmen	Öğrenci Sayısı			Mezun Öğrenci Sayısı			Okul Oranı
			Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	
1923-1927	49	135	1474	742	732	282	169	113	11,5
1927-1935	150	514	7285	4738	2547	1248	723	525	35
1935-1940	171	408	12471	8800	5771	1864	1134	430	40

- Tabloya göre 1923'ten 1940 yılına gelindiğinde ilkokullarda gelişme şu şekildedir.1940 yılında okul sayısı 171, öğretmen sayısı 408, toplam öğrenci sayısı 12471, toplam mezun öğrenci sayısı ise 1864'tür. Okullaşma oranına baktığımızda ise 1923- 1927 yılları arsında okullaşma oranı 11,5 iken 1940 yıllarına gelindiğinde bu oranın 40'lara çıktığını görmekteyiz.

³²² Sinop İli, 1967 Yıllığı, İl Basımevi, Sinop, s. 117.

³²³ Sinop 1973 İl Yıllığı, Önder Matbaa, Ankara, s. 68.

2.13.1.2. İlkokulların Dağılımı

Tablo 2.7: Sinop İlinin 1923-1940 yılları arasında ilkokulların öğretmenli ve eğitimli durumu³²⁴

Yıllar	Öğretmenli	Öğretmenli- Eğitmenli	Eğitmenli	Toplam
1923-1927	52	-	-	52
1927-1935	157	-	-	157
1935-1940	123	17	63	243

- 1923 yılından 1935 yılına gelindiğinde ilkokulların dağılımına baktığımızda öğretmenli 157'dir. 1935- 1940 yılları arasında eğitimlilerin de eklendiğini görmekteyiz. 1940 yılına gelindiğinde öğretmenli 123, hem öğretmenli hem eğitimli 17, eğitimli 63, toplam sayılarının 243 olduğunu görmekteyiz.

Tablo 2.8: Sinop İlinin 6 ve Daha Yukarı Yaşlardaki Nüfusun Okur-Yazarlık Durumu (Sayım Yıllarına Göre)³²⁵

Nüfus (6 ve üzeri)				Okuma- yazma Bilen			% Oran		
Yıllar	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
1927	131 216	55492	74724	7 339	6078	1261	5,5	4,6	0,9
1935	145 315	61324	83991	10 582	8020	2562	7,2	5,5	1,7
1940	158 489	72580	85909	10 636	13340	6296	12,3	8,4	3,9

1927- 1935 yılları arasında 6 ve yukarı yaşlardaki kız ve erkek nüfusunun toplamı 276 531 kişidir. Bunlardan 17921 kişi okuma-yazma bilmektedir. Yani bu yaş grubu nüfusunun %12,7'sine tekabül etmektedir. 6 ve daha yukarı yaşlardaki nüfusun okuma-yazma bilen durumunun 1927 yılında %5 gibi bir

³²⁴ Sinop 1973 İl Yıllığı, Önder Matbaa, Ankara, s.69.

³²⁵ Sinop 1973 İl Yıllığı, Önder Matbaa, Ankara, s.67.

oranken, 1940'larda bu oranın %12'lere çıktığı görülmektedir. Buradan da anlayacağımız üzere okuma-yazma oranının yıllara göre bir hayli artarak Harf İnkılâbı'nın da etkisinin olduğunu görmekteyiz. Ancak bu verilerin ne kadar doğru olduğu da tartışılabilir bir konudur.

2.13.2. Ortaokul: Eğitim tarihinde ortaöğretim olarak hizmet veren kurumlar, en çok değişime uğrayan kurumlar arasında olmuştur. İkinci Meşrutiyet'e kadar ortaöğretim kademesinde belli başlı üç kurum ortaya çıkmaktadır. Bunlar: rüşdiye (ortaokul), idadî (yüksek okullara hazırlayıcı okul) ve sultanîdir. Osmanlı Devleti'nde ilk rüşdiye mektebi 'Mekteb-i Maârif-i Adlîye' adıyla 1838'de açılmıştır. Amacı, daha önce çirak olarak yetişen memurların seviyelerini yükseltmek ve yeni memurlar yetiştirmektir. Rüşdiyelerin artmasıyla beraber rüşdiyelere öğretmen yetiştirecek okullar açılmıştır. Rüşdiyelerin öğrenim süreleri 4 ile 6 yıl arasında değişmiş, 1892 yılındaki düzenlemelerle bu süre 3 yıla inmiştir.³²⁶

Sinop'un ortaöğretim kurumlarına baktığımızda, il merkezinde rüştiye kapandıktan sonra 1924 yılında ortaokul olarak açılmıştır. İlçelerin hiçbirinde 1948 yılına kadar ortaokul yoktur. 1948'de Ayancık ve Boyabat'ta birer, 1949'da da Gerze'de bir ortaokul açılmış ve dönem sonunda ortaokul sayısı 4 olmuştur. 1944 yılında Akşam Sanat Okulu ve 1949 yılında lise kısmı bulunan Erkek Sanat Okulu açılmıştır.³²⁷

Türkiye'de ilk idadî, 1845 yılında ordu merkezlerinde açılmıştır. İdadîlerin yaygınlaşması İkinci Abdülhamid döneminde olmuştur. Taşrada açılan idadîler, rüşdiyelerle beraber kurulup gelişmiştir. II. Meşrutiyete kadar idadîler, taşrada hem yükseköğretim hem de meslekî öğretim kurumları olmuştur. İdadîler beş ve yedi yıllık idadîler olarak düzenlenmiştir. İdadîler, vilâyet merkezlerinde yedi, sancaklarda beş yıl öğretim süreli olarak açılmışlardır.³²⁸ Beş yıllık idadîlerin kuruluş amacı, buldukları yörenin işlerini yönetecek, imarını sağlayacak kişiler yetiştirmektir. 1913 yılında Bakanlığın gönderdiği yazıda beş yıllık idadîlere, ibtidaîlerle (ilkokul) beraber rüştiyeyi

³²⁶ Mustafa Ergün, *II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908- 1914)*, Ocak yay., Ankara 1996, s. 23.

³²⁷ *Sinop'ta Milli Eğitim 1997*, Sinop Valiliği, s. 32.

³²⁸ Mustafa Ergün, *II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908- 1914)*, Ocak yay., Ankara 1996, s. 23-24.

bitirenlerin alınacağı, okulun biri hazırlık olmak üzere, üç yıllık olarak belirlendiği ilân edilmiştir. Üç yıllık idadî programları, 1915 yılında uygulanacağı kararlaştırılmıştır. Yedi yıllık idadîlerde, ilk üç yılı rüşdiye, dört yılı da idadî öğretimi yapıyordu. Yedi yıllık idadîler için, 1913 Nisan ayında sultanîye çevrilme kararı alınmıştır.³²⁹

Ayrıca Sinop'ta bu dönemlerde Cumhuriyet İlkokulu, 1928'den sonra 1935'e kadar rüştiye olarak hizmet vermiştir. Şimdiki öğretmenevi (Mekteb-i İdadî) de rüştiye, idadî ve ortaokul olarak eğitim-öğretim faaliyetinde bulunmuştur. Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Sinop vilâyetinde Cumhuriyet'in ilânından 1945 yılına kadar bir tane ortaokul olduğunu, onun da şimdiki öğretmenevi olarak kullanılan Mekteb-i İdadî olduğunu görmekteyiz.

2.13.3.Öğretmenevi (Mekteb-i İdadî): Binanın yapımına 1883 yılında Nardeli Veysel Paşa zamanında Mekteb-i İdadî olarak başlanmış, Vali Ömer Şevki Paşa zamanında tamamlanarak 1899 yılında öğretime açılmıştır. Binanın ön cephesindeki kitabede “Mekteb-i İdadî 1315” yazılıdır.³³⁰ Alaaddin Cami bahçesinde ahşap bina olarak 1870 yılında açılan rüşdiye mektebi, 1892 yılında kapatılıp liva idadîsine dönüştürülmüş, 1900 yılında idadî talebesi olarak yeni binaya nakledilmiş ve bu bina ‘Mekteb-i İdadî’ olarak açılmıştır.³³¹ 28 Şubat 1903 tarihinde bir hademenin dikkatsizliği sonucunda çıkan yangında, binanın ahşap kısmı yanmış, talebeler eski rüşdiye binasına nakledilerek öğrenimlerine devam etmişlerdir. Yangın sonucunda mektebin demirbaş eşyaları ve resmi kayıtları tamamen yanmıştır. 1926 yılında Rodos Maarif Müdürü Sinoplu Naili Bey'in yardımıyla ikinci defa açılmıştır. Sonradan idadî sınıflarına muallim yetiştirmek için meslek sınıfları da katılmışsa da maarif nezareti bu durumu uygun bulmayarak, ayrıca muallim mektebi açmış ve başka binaya naklettirmiştir. 1924 Mart ayında okul lise namını aldıktan sonra orta mektebe tahsis edilmiş ve 1926 yılında ortaokul, Sinop'un Meydaneteğinde yapılan yeni binaya nakliyle bu bina, köy-yatı mektebi ve daha sonra iki yıl kadar da Cumhuriyet İlkokulu olmuştur.³³²

³²⁹ Mustafa Ergün, *II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri*, s. 218- 219, 221.

³³⁰ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, Sinop Valiliği İl Turizm Müdürlüğü 1992, Barış Ofset, İstanbul, s. 17.

³³¹ *Cumhuriyetimizin 75. Yılı Anıt Okul Binaları*, Sinop İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Mart 1999, s. 21.

³³² Hasan Ali Yücel, *Türkiye’de Ortaöğretim*, Kültür Bakanlığı Millî Kütüphane Basımevi, Ankara 1994, s.636- 637.

1925 yılında açılan yatı mektebi, köylerde okulu olmayan çocuklara okuma imkânı sağlamak amacıyla açılmıştır. Bu mektebe Boyabat köylerinden 8, Ayancık köylerinden 10, Gerze köylerinden 7 ve Sinop merkez köylerinden 8 çocuk alınmıştır. Ayrıca orta mektepte okumakta bulunan 10 öğrencinin de gece yatması sağlanmıştır. İlk, gece yatılı mektebi 50 talebeyi barındırmıştır. Yatı mektebinde okutulan dersler şunlardır: Kur'an-ı Kerim, Din Dersleri, Türkçe (Kıraat, İmlâ, Sarf ü nahv (dilbilgisi), Manzume Ezberi, Yazı), Hesap, Hendese (geometri), Tarih, Coğrafya, Tabiat Tetkiki, Ziraat ve Hıfzıssıhha, Muhasebat-ı Ahlâkiye ve Malumat-ı (bilgi) Vataniye, Resim, El İşleri, Ev İşleri, Terbiye-i Bedeniye, Musiki, Lisan-ı Ecnebi'dir.

Okulun ilk bayan öğretmenini olarak Feride Hanım 1928- 1929 öğretim yılında atanmıştır. 1927- 1928 ders yılında mektep karma olmuş ve birinci sınıfa kız öğrenciler kaydedilmiştir. Bu ders yılı sonunda 14 öğrenci mezun olmuştur.³³³ 1928- 29 yılında 13, 1929- 30 yılında 25 mezun vermiştir. 1930- 1931 yılında teşkilât dolayısıyla mezun verememiştir. 1931-32'de 49, 1932-33'te 39, 1933-34'te 38, 1934-35'te 36, 1935-36'da 43, 1936-37'de 45 mezun vermiştir. Mektep 1891 tarihinden beri 45 sene zarfında 529 kadar mezun vermiştir. 1936- 1937 ders yılı başında Meydan eteğinde bulunan ortaokul binası yeterli gelmeyince tekrar bu binaya ortaokul nakledilmiştir.³³⁴ 1955 yılına kadar ortaokul olarak devam eden okul liseye dönüştürülmüş ve ortaokul da Sinop Lisesi bünyesinde öğretime devam etmiştir. Mekteb-i İdadî olarak açılan bina idadînin yanında Dârü'l-muallimin, lise, orta mektep, Necati Bey Köy Yatılı Okulu, Muhtelit Mektep, Cumhuriyet İlkokulu ve en son lise (orta-lise) olarak 1969'a kadar hizmet vermiştir. 1969- 1970 ders yılında tüm öğrencilerini şimdiki Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu'nun bulunduğu yeni binaya nakletmiştir.³³⁵

Bina onarım gerektirdiği için 1972 yılında boşaltılmıştır. Dönemin Valisi olan Muzaffer Yüzgeç, Atatürk'ün doğumunun 100. yılı nedeniyle binanın öğretmenevi olarak yapılmasına karar vermiştir. Zamanın Başbakanı olan Bülent Ulusu ile Milli Eğitim Bakanı Hasan Sağlam tarafından binanın 02 Nisan 1983'te Sinop Öğretmenevi olarak hizmete açılması sağlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının 15.11.1983 tarihli

³³³ Turgay Altun, *Mekteb-i İdadî'den Öğretmenevi'ne Bir Asır (1885- 1985)*, 1. Baskı, Ağustos 2012, Sinop, s. 54, 36-37.

³³⁴ Hasan Ali Yücel, *Türkiye'de Ortaöğretim*, Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 1994, s. 636-637.

³³⁵ Altun, *a.g.e.*, s. 37.

yazısı ile binanın öğretmenevi olarak kullanılmasına ve tahsisine izin verilmiştir. Şu anda otel, yemek salonu, bahçesi ve dinlenme salonuyla hizmet vermektedir.³³⁶

1928- 1938 yılları arasında Sinop Ortaokulu'ndan mezun ve sınıf geçen öğrenci sayıları şu şekildedir:³³⁷

1928-1929 ders yılı sonunda;

Şahadetname alanlar: 16

İkinci Sınıf: 16

Birinci sınıf: A şubesi: 23 B şubesi: 16

1929-1930 ders yılı sonunda;

Şahadetname alanlar: 25

İkinci Sınıf: 30

Birinci Sınıf: A şubesi: 20 B şubesi:19

1930-1931 ders yılı sonunda;

Şahadetname alanlar: 32

İkinci Sınıf: 58

Birinci sınıf: A şubesi: 51 B şubesi: 46

1931-1932 ders yılı sonunda;

Şahadetname alanlar: 58

İkinci Sınıf: A şubesi: 33 B şubesi:36

Birinci sınıf: A şubesi: 56 B şubesi: 45

1932-1933 ders yılı sonunda;

Üçüncü Sınıf:49

İkinci Sınıf: A şubesi: 45 B şubesi:43

Birinci sınıf: A şubesi: 52 B şubesi: 51

Mezun Olanlar: Haziranda: 25 Eylülde: 14 İbka edilen (sınıf geçemeyen): 10

1933-1934 ders yılı sonunda;

Üçüncü Sınıf:41

İkinci Sınıf: A şubesi: 28 B şubesi:37

Birinci sınıf: A şubesi: 25 B şubesi: 54

Mezun Olanlar: Haziranda: 33 Eylülde: 5 İbka edilen: 3

1934-1935 ders yılı sonunda;

Üçüncü Sınıf: 53

İkinci Sınıf: A şubesi: 41 B şubesi:28

Birinci sınıf: A şubesi: 46 B şubesi: 46

Mezun Olanlar: Haziranda: 17 Eylülde: 19 İbka edilen: 17

³³⁶ [http://www. Sinopogretmenevi.meb.k12.tr](http://www.Sinopogretmenevi.meb.k12.tr) Erişim Tarihi: 15/12/2015.

³³⁷ 1892 tarihinden 1931 tarihine kadar olan bilgiler Sinop Ortaokulunda Türkçe Öğretmeni olarak görev yapan Hafız İsmail Hakkı Şahinoğlu tarafından kaleme alınmıştır. Bu kaynak, oğlu öğretmen Orhan Şahinoğlu tarafından verilmiştir. Aktaran: Altun,**a.g.e.**, s. 160-161-162.

1935-1936 ders yılı sonunda;

Üçüncü Sınıf:46

İkinci Sınıf: A şubesi: 33 B şubesi: 22

Birinci sınıf: A şubesi: 40 B şubesi: 40

Mezun Olanlar: Haziranda: 35 Eylülde: 8 İbka edilen: 3

1936-1937 ders yılı sonunda;

Üçüncü Sınıf:55

İkinci Sınıf: A şubesi: 30 B şubesi: 32

Birinci sınıf: A şubesi: 58 B şubesi: 58

Mezun Olanlar: Haziranda: 35 Eylülde: 10 İbka edilen: 10

1937-1938 ders yılı sonunda;

Üçüncü Sınıf: Mevcut: 49 Mezun: 49 İbka yok

İkinci Sınıf: A şubesi: 38 Geçen: 34 İbka: 4

B şubesi: 44 Geçen: 34 İbka: 10

Birinci sınıf: A şubesi: 47 Geçen: 36 İbka: 11

B şubesi: 45 Geçen: 35 İbka: 10

C şubesi: 44 Geçen: 24 İbka: 20

2.13.3.1.Ortaöğretim I.Devre (Ortaokul)**Tablo 2.9:** Sinop'ta 1923- 1940 yıllarına göre ortaokul, öğretmen, öğrenci ve mezun öğrenci sayıları³³⁸

Yıllar	Okul	Öğretmen	Öğrenci Sayısı			Mezun Öğrenci Sayısı		
			Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
1923-1927	1	1	63	54	9	5	4	1
1927-1935	1	1	95	81	14	9	7	2
1935-1940	1	2	113	92	21	11	7	4
1940-1945	1	5	120	101	19	15	12	3
1945-1950	3	36	434	365	73	17	13	4

³³⁸ Sinop 1973 İl Yıllığı, Önder Matbaa, Ankara, s.70.

1923 yılından 1945 yılına kadar ortaokul sayısı 1 iken, öğretmen sayısının 1935-1940 yılları arasında 2 olduğunu görmekteyiz. 1950'lere gelindiğinde de okul sayısının artarak 3'e yükseldiğini görmekteyiz.

2. 14. OKULLARIN DÜZENLEDİKLERİ SOSYAL ETKİNLİKLER

1929 tarihli İlk Mektepler Talimatnamesi'ne göre ilköğretimin amaçlarında ilk mekteplerin ilk ve son amaçlarının çocukların, milli hayata değer vermelerinin gerekliliği belirtilmiştir. Çocukların terbiyelerini Türklük teşkil ederek her fırsatta milli duyguların aşılması ve kuvvetlendirilmesi gerekliliğidir. Türk İnkılâbını ve bu inkılâplar için verilen büyük mücadeleleri onlara hakkıyla anlatılmalıdır. Büyük milli bayramlarımızda, okullarda düzenlenen piyesler, şenlikler, kutlamalar çocukların milli hassasiyetlerini arttırmak ve hissettirmek için düzenlenen en iyi fırsatlardır. Ulusal bayramlar yurttaşlık duygusunu aşılama adına etkili bir yoldur. Ve bu imajlar sayesinde çocuk vatan ve millet kavramını daha iyi anlamış oluyor.³³⁹

Sinop'ta yapılan eğitim faaliyetlerine baktığımızda, millî bayramların coşkuyla kutlandığını, belirli gün ve haftaların kutlandığını, bayram törenlerinin çeşitli etkinliklerle yapıldığını, derslerin çevre geziler düzenlenip dersin konusuyla ilgili yerlere gidilerek işlendiğini, piyesler oynandığını, folklor ekibiyle halk oyunlarının oynandığını, izcilik faaliyetlerinin yapıldığını, öğrencilere gerek atölyelerde gerekse açık havada dikiş-nakış derslerinin verildiğini, daha birçok etkinliğin düzenlendiğini o yıllarda çekilip arşivlenen fotoğraflardan anlayabiliriz. Fotoğraflar ekte sunulmuştur.

Bu bölümde Sinop'un sosyal faaliyetlerine yer verildi. Şimdi de Sinop'un kültürel etkinlikleri konusu işlenecektir.

---

³³⁹ Yahya Akyüz, ,a.g.e., s. 347.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİNOP'UN KÜLTÜREL FAALİYETLERİ

3.1.HELESA GELENEĞİ

Sinop'a özgü bir gelenek olan helesa geleneği Ramazan Ayının on beşinci gününden sonra yapılır. Bu geleneğin ortaya çıkışıyla ilgili yazılı kaynak bulunmamasına rağmen yapılan rivayete göre şu şekilde ortaya çıkmıştır. Gemilerin yelkenle çalıştığı dönemlerde Karadeniz'de sığınılacak Temmuz, Ağustos ve Sinop olmak üzere üç liman varmış. Karadeniz'de yalnızca Temmuz ve Ağustos aylarında fırtına olmadığı için gemiler sadece o zamanlar barınabilirmiş. Diğer zamanlarda ise Sinop limanına barınabilirlermiş. İşte böyle fırtınalı bir kış gününde Sinop limanına sığınan yelkenli bir gemi, burada haftalarca mahsur kalmış ve erzakları tükenmiştir. Dilenmek istemediklerinden kimseden bir şey isteyememişlerdir. Bir gün kaptanın aklına bir fikir gelmiş ve tayfalara bir filika süslettirmiştir. Akşam kaptan ve tayfalar ellerinde fener ve süslenmiş filika ile kent içerisinde çeşitli maniler söyleyerek dolaşmışlar ve halktan yiyecek istemişlerdir. Ramazan ayındaki yardımlaşmanın örneklerinden olan bu gelenek bu olaydan sonra Sinop'ta her Ramazan ayında yapılan bir gelenek haline gelmiştir.³⁴⁰

Özellikle Sinop ve Gerze tarafında helesacılar bulunur. Davulculardan iki, üç gün sonra kasabanın ileri gelenlerinden kahveci, kayıkçı, tulumbacı gençler toplanır. Bir yangın tulumbasını ve küçük model yapılmış yelkenli kayığı veya bir gemiyi renkli kâğıtlarla, yanmış mumlarla ve fenerlerle süslerler. En önde ise elinde fener olan biri bulunur. Mahalleleri sırayla her akşam dolaşır, bahşiş isterler. Bazen kalabalık halinde dümbelek ve zillimaşa çalarlar. Okudukları maniler davulcularınkinden farklıdır. Bunlar kendilerine özgü ahenkle okurlar. Buna Sellim Sayma denir. Donanmış gemi ya da tulumba bir kapının önüne indirilir ve okuyucu ile yanındaki kalabalık arasında şu beyitler söylenir:

Okuyucu: Bismillahla başlayalım.

---

³⁴⁰ <http://www.sinop.gov.tr/helesa> Erişim Tarihi: 23/12/2016.

Kalabalık (Cemmigafir): (hep bir ağızdan) Helesâ, yaleysa (Bunun doğrusu yel ese, yel ese, eyyam o yel ese imiş. Filhakika gemicilerin sefer sırasında istedikleri de güzel bir hava ve muvafık bir rüzgârdır.)

Okuyucu: Ayva doruğu taşlayalım.

Kalabalık (Cemmigafir): Helesâ, yaleysa

Okuyucu: Bu yıl burada kışlayalım.

Kalabalık (Cemmigafir): Helesâ, yaleysa

Okuyucu: Şeytanları taşlayalım.

Kalabalık (Cemmigafir): Helesâ, yaleysa diyerek bu şekilde tekrarlanır. Bazen üç, beş beyit söylendikten sonra bahşiş atılır. Fenerci bahşişin atıldığını haber verdiğinde okuyucu:

“ *Bahşişimi aldım, giderim.*

Her yerde methini ederim.

.....

Sizlere dua ederim.” diye söyler. Kalabalık da hemen:

“ *Helesâ, yaleysa*

Heyemola yusa

Yusa hop veya yusa hey” der. Eğer bahşiş verme biraz gecikirse bu sefer de şunlar söylenir:

“ *Altımızda çürük minder*

Aman beyim bahşiş gönder.

Helesâ, yaleysa veya

Bahşiş vermeyince olmaz.

Gemi düzenini bulmaz.

Benim gönlüm boştur amma

Arkadaşlar razı olmaz.” şeklinde söylenir.³⁴¹ Bu söylenen beyitlerden de anlaşılacağı üzere beyitlerin çoğu denizcilikle ilgili olup bu da bize yukarıda bahsettiğimiz rivayetteki açıklamayı doğrular nitelikte olabileceğini göstermektedir. Bu söylenen beyitlerden bazıları ekler kısmında Ek 6’da verilmiştir.

³⁴¹ **Halk Bilgisi Haberleri**, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, cilt 2, sayı 13-24, Burhaneddin Matbaa, İstanbul,1933, s.65-66-67.

3. 2. SİNOP KÖYLERİNDE DÜĞÜN

Eskiden beri gelenek haline gelmiş olan bazı âdetlerimizin bazı törelerimizde uygulandığını görmekteyiz. Bu âdetlerden biri olan ‘beşik kertmesi’ olayı Ayancık ilçesinin özellikle birbirini çok seven ailelerin çocukları daha beşikte iken birbirlerine eti yenen bir hayvanı hediye etmeleri ile çocuklarını beşik kertmesi yaparlarmış. Bunu yapmalarındaki amaç ise toprağı çok olmayan köylünün toprağını birleştirmek ya da toprağını bölmemek için bu şekilde bir âdete gitmişlerdir.³⁴²

Yörede evlenme çağına gelmiş olan gençler evlilik isteklerini farklı şekilde dile getirirlermiş. Erkekler evlilik isteklerini babalarının ayakkabılarını ters çevirerek ya da ayakkabıları çivileyerek belli ederken kızlar ise yemeden içmeden kesilerek belli ederlermiş. Böylece kız istemeye söz kesme âdeti ile başlanır söze giderken katlama ve katlamayla birlikte şeker götürülürmüş. Söz kesildikten sonra nişana erkek tarafı tatlı pekmezden yapılan helva getirilerek kızın erkek kardeşi ya da kız tarafından biri bıçak kesmiyor, diyerek helvayı keserken bahşiş istermiş ve nişan yapılırmış. Düğünler genelde pazar ve perşembe günleri yapılırmış. Ay olarak da haziran ayında orak biçmesi başlamadan veya temmuz ayında yapılırmış. Düğün günü belli edildikten sonra düğüne davet etmek için okurluk denilen şeker ya da küçük ekmek dağıtılırmış. Ayancık yöresinde de para dağıtılarak davet edilirmiş. Düğün gününün ilk akşamı erkek tarafı kalın görücülerini (esvap görücülerini) davet etmek için kız tarafına ekmekle birlikte giderlermiş. Kız tarafından da torbalarına ekmek konularak erkek tarafına giderlermiş. Kız, erkek tarafı birbirlerine çeşitli bahşiş verirlermiş. Kadınların düğünü ilk gece kız ve erkek tarafında yapılırmış.³⁴³

Eski düğünler kına, düğün ve semet olarak üç gün yapılırmış. Düğünlerde horon, Kafkas oyunları, zeybek ve karşılama oyunları oynanırmış. Düğünlerde bir kadın tef çalarak türkü söylerken diğerleri de oyun oynarlarmış. Erkekler ise davul, zurna eşliğinde çiftetelli ve zeybek oynarlarmış. Abaza ve Çerkez oyunları mızık ve tulum eşliğinde oynanırmış. Gürcü horonu da düğünlerde yaygın olarak oynanırmış. Ayrıca eski köy düğünlerinde zenne tiplemesinde olan kadın kılığında olan bir erkek oyuna

³⁴² Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.68.

³⁴³ *Türk Folklor Araştırması*, İstanbul'da Ayda Bir Defa Çıkar Halk Kültürü Dergisi, Sayı 258, Ocak 1971, s.6109.

dalarak kadınları oyuna kaldırmak onlarla oynamış. Kadınlar bu kişinin erkek olduğunu anlasalar da oyunun sonunda anladıklarını belli ederlermiş.³⁴⁴

Eğlenceden sonra gelin ağlatma türküsü söylenerek gelin ağlatılır ve düdü atılarak hediyeler toplanır. Düdü atıldıktan sonra kına yakılır. Gelin çeyizi ile birlikte ‘gelin göçürme’ olarak adlandırılan olay köylerde kağı arabasının üzeri kilim ile örtülerek, yolu iyi olan yerlerde de arabalar ile gidilmiştir. Gelin göçürülürken gelin alma türküsü söylenir. Gelin evden çıkarken ve damat evine geldiğinde çeşitli âdetler yapılır. Gelin erkek evine geldiğinde eğer damadın önceki eşi vefat etmişse gelin pencereye dayatılan merdivenden çıkarak damat gelini içeri almıştır.³⁴⁵ Düğün gecesi gelinle damada tepsi içinde genelde tavuk, kıymalı, ıspanaklı ya da kabaklı börek, ayran ve meyve ikram edilmiştir. Hatta bu âdetle birlikte Ayancık yöresinde ilginç maniler ve türküler söylenir. Söylenen türkü şu şekildedir:

“Ak yemiş, kara yemiş

Dalları yere deymiş

Güvey namaz kılarken

Gelin tavuğu yemiş

Güvey tavuğu sorunca

Senin tavuk bu(!) demiş...” şeklinde söylenir. Ertesi gün gelinin yeni evine yalnız kadınların katıldığı gelin görme eğlencesi yapılarak düğün eğlencesi bu şekilde bitirilmiştir.³⁴⁶

Gelin ağlatma türküsü ve gelin alma türküsü Ek 2’de verilmiştir.

3.3. BEŞİK TÖRENİ

Kız annesi tarafından kızının ilk doğan çocuğunun yatak eşyasını, giysilerini hazırlayarak çocuğun kırkı çıkmadan akrabalarına ve çevresine haber verilerek beşik töreni düzenlenir.³⁴⁷ Ebe tarafından çocuk hazırlanan beşiğe yatırıldıktan sonra ebe beşiğin etrafında üç kere dolanarak beşiği gezdirmiş ve orada bulunanlardan biri:

-Ebe hanım nereye?

³⁴⁴ A. Yaşar Sarıkaya, *Bir İnci Memleketim*, Baskı: Ceylan Ofset, İlkadım- Samsun, s. 276-277.

³⁴⁵ *Türk Folklor Araştırması*, İstanbul’da Ayda Bir Defa Çıkar Halk Kültürü Dergisi, Sayı 258, Ocak 1971, s.6110-6111.

³⁴⁶ Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.69-70.

³⁴⁷ A. Yaşar Sarıkaya, *a.g.e.*, s.317.

-*Kâbe'ye.*

-*Var git, yolun açık olsun.*

-*Allah babasına, anasına, yedi silsilesine Kâbe'ye gitmek, çocuğa da yürüyüp içinden çıkmak nasip eylesin.*

dedikten sonra ebe eline yumurta alır ve beşiğin etrafında üç defa daha dolandıktan sonra orada bulunanlardan en uzun boylu olan kişi yumurtayı yüksek bir yere saklamış. Bu yumurtayı çocuğun kırkında yıkadıkları suya karıştırırlarmış. Ayancık yöresinde çocuk beşiğe yatırıldığında ilk ninni ebe tarafından söylenirmiş. Boyabat yöresinde de özellikle köylerinde çocuğun beşiğinin örtüsünün altına toprak koyarlarmış. Buradaki amaç çocuğun toprakla beslenip kuvvetleneceğine inanılmış. Bu toprak çocuk beşikten alınana kadar burada dururmuş.³⁴⁸

Yeni doğan çocuğa isim verilirken de ezanla beraber çocuğa has ya da ezan adı denilen diğeri ise göbek adı olarak iki isim verilirmiş. Göbek adı olarak genelde ebe tarafından erkekse Mehmet, kız ise Fatma gibi isimler verilirmiş. Çocuklara genelde büyüklerinin isimleri konulmakla beraber eğer Muharrem ayında doğarsa Muharrem, sefer ayında doğarsa Sefer, Recep ayında doğarsa Recep, Şaban ayında doğarsa Şaban, bayramda doğarsa Bayram, Kurban, Ramazan, Rebiülevvelde doğarsa Mevlüt, cuma günü sala vaktinde doğan erkekse Selami, kızsı Eyna, seher vakti doğanlara Seher, Salı günü doğan erkekse Salih, kızsı Saliha, arife günü doğan kızsı Arife, erkekse Arif, kadir gecesi doğan erkekse Kadir, kızsı Kadriye adı konulurmuş. Adak ve ziyaretten sonra olan çocuklara ise Satı, Satılmış isimleri verilirmiş. Çocukları yaşamayanlar ise Dursun, Durmuş, Durak, Yaşar gibi isimler verir. Okuması için Zeki, Haluk, sakin olması için Mazlum, Yavaş gibi isimler konulurmuş.³⁴⁹ Verilen bilgilerden de anlaşılacağı gibi inanışlarımızın yaşamımızdaki etkileri yadsınamayacak kadar fazladır. Giyinişimizden, işlerimizin yapımına ve isimlerimizin verililişine kadar birçok alanda etkili olduğunu görmekteyiz. Beşik töreninde ebe tarafından söylenen ninni Ek 2'de verilmiştir.

³⁴⁸ **Halk Bilgisi Haberleri**, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, cilt 10, sayı 109-120, Arkadaş Basımevi, İstanbul 1941, s.40-41-42.

³⁴⁹ A. Yaşar Sarıkaya, **a.g.e.**, s.486.

3.4. BAYRAM ÂDETLERİ

Ramazan Bayramı'nın bir gün öncesinde arife günü ikindi ezanıyla üç, dört top atılarak Ramazanın geldiği tüm halka bu şekilde duyurulmuş. Minarelerde kandiller yanar; camilerde, evlerde mukabeleler okunur. Ramazanın on beşinden itibaren iftar davetleri verilirmiş. Önceki zamanlarda manifaturacı, bakkal, fırın gibi esnaflar Ramazanın on beşinde zekât olarak un, pirinç, yağ, şeker, basma dağıtırlarmış. Ramazan ayının ilk gününden itibaren her gece davulcular maniler eşliğinde halkı sahura kaldırmış ve hâlâ bu gelenek devam etmektedir. Ramazanın on beşiyle de teravîh namazından sahura kadar bahşîş toplarlar ve bahşîş toplarken söyledikleri mani şu şekildedir:

*“Bahşîşi aldım bergüzar
Almışım eylemem inkâr
Veren eller dert görmesin*

Yılına sağlık versin settar.” diye söyledikten sonra bazen de evlerde kimseyi bulamayınca o zaman da şöyle söylerler:

*“ Allah'a ismarladık bizi
Duadan unutmam sizi
Bugün akşam bulamadım*

Yarın akşam kollarım sizi.” diye söyleyerek başka bir akşam tekrar o eve gelerek halkı bayram namazına kaldırmak için bahşîşini isterler.³⁵⁰

Davulcular şu maniyi söylerler:

*“Yumurtanın beyazına
Kalkın Hakkın niyazına
Dokuz tekbir, iki rekât
Buyurun bayram namazına”*

Bunlardan başka dükkânlarda kavrulmuş fındık içiyle peynir şekerinden olan ve şakşakı denilen çerez ile fırınlarda pide satılmış. Zenginler bu aya özgü olarak ihtiyaç sahibi olan aileler için pide ayırtırlarmış. Bayramda ikram etmek için hemen hemen her evde mutlaka cevizli, kıymalı, üzümlü nokul ve kokulu çörek yapılır. Çocuklara çörek,

³⁵⁰ **Halk Bilgisi Haberleri**, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, cilt 2, sayı 13-24, Burhaneddin Matbaa, İstanbul,1933, s.63-64-65.

çerez verilir. Bayramda yemek olarak et, pilav, kadayıf ve baklava ikram edilir. Kurban Bayramı'nda da aynı şekilde ikramlar sunulur. Kesilen kurbanın dörtte üçünü küçük parçalar halinde üzerine çörek otu serpilerek yakın komşulara dağıtılır.

Kasabanın Meydaneteğinde meydanlığa dolap ve beşik kurulur, güreş yapılır. Kadınlar için de ayrıca kasabanın kuzeyinde ve Topdeliği denilen yerde dolap, beşik ve ipten salıncaklar kurulmuş. Kadınlar da burada maniler söyleyerek eğlenirmiş. Dolabı çevirene bahşiş atılmış. Bahşişi atana dümbelekçi daha güzel sellim sayarmış. Heyemola, yusâ ile karışık maniler söylenirmiş. Bu manilerden çoğu şu şekildedir:

“*Karanfilim gül pembe*

Bahçelerde rezene

Karanfil oymak oymak” Bu mahalli ve eski bir parçadır.

“*Her yanı, her yanı elmas paresi*

Sade ben değil, âlem âşık gülçesi

Al etekli giyer onların tazesi

Sade ben değil, âlem âşık gülçesi” Son maninin bitiminde dolabı çevirenler: “Alla alla bundan da hey, Salla salla bundan da hey!” diyerek dolaptan indirirlermiş.

Gerze’de de sırf kadınlara özgü Nergisli Yazı denilen yer, bayram yeri olarak düzenlenirmiş. Boyabat’ta gerek Şeker Bayramı’nın gerekse Kurban Bayramı’nın üç günü erkeklere, dört günü kadınlara ait olup bayramı yedi gün kutlarlarmış. Zincirlikuyu mahallesindeki çeşme yeri bayram yeri olarak düzenlenirmiş. Bütün genç ve ihtiyar kadınlar burada bayramlaşırlarmış. Bayramın son günü de Kummescit mahallesindeki meydan bayram yeri olarak düzenlenirmiş. Civar köylerde bulunan kadınlar da bayramlaşmak için buraya gelirlermiş. Durağan’da da hıdırellezde olduğu gibi bayramlarda da ‘Alaylar, alaylar’ adı verilen bir oyun oynarlarmış.

Köylerde de bayram âdetleri aynı şekilde yapılırmış. Fakat bazı köylerde bu âdetler farklılık gösterir. Boyabat’ın Ilıca köyünde şu şekildedir. Arife günü hemen her evde tavuk kesilir ve suyuyla pilav yapılırmış. Pilavın yanında sütlaç ikram edilirmiş. Sütlaç, genellikle pekmezle yapılırmış. Ayrıca evlerde beş, altı tane sütle yapılan katlama, yoğurt, ayran, pekmez ve hoşaf hazırlanmış.³⁵¹ Bayramın ikinci günü mezarlık ziyareti yaparlarmış. Her evde helva, katlama yapılır ve mezarlığa

³⁵¹ **Halk Bilgisi Haberleri**, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, cilt 2, sayı 13-24, Burhaneddin Matbaa, İstanbul,1933, s.67-68-69-70-71-72.

getirirlermiş. Bayramın üçüncü günü ise gençler güreş yaparlarmış. Genç kız ve gelinler salıncak kurar, türkü söyleyerek eğlenirlermiş. Köyün kızları ve gelinleri bugün allı basmalardan entari ve şalvar giyerlermiş. Bellerine Acem şalı taklidi kuşaklar bağlarlarmış. Başlarına da birer fes, fesin üstüne de sarı ve beyaz pullardan yapılmış birer krep sararlarmış. Saçlarını ince ince ayırarak örerlermiş. Ramazan Bayramı gibi Kurban Bayramı'nda da aynı âdetler yapılmış.³⁵²

3.5.SİNOP'TA YEREL TEDAVİ YÖNTEMLERİ ve HALK İNANMALARI

Halk arasında yaşlı kişilerin hazırladıkları kocakarı ilaçları olarak adlandırılan yöntemlerdir. Bu yöntemlerden bazılarının mantıklı açıklamaları bulunurken, bazıları ise mantıksız ve zararlıdır. Bu gelenek zamanı geldiğinde usta kişinin yakın çevresinde bulunan bir kişiye icazet verme olayıyla devam eder. Usta olan kişi dualar eşliğinde çırağın ağzına tükürerek destur verirmiş. Demek ki halk arasında bazen insanların benzemesine istedikleri kişi için şunun ağzına tükürsene demeleri de bu icazet olayından geldiğini söyleyebiliriz. Bu yöntemler uygulanırken genellikle 3, 7, 40 ve 41 kere tekrar edilmiştir.³⁵³

Halk bazı olayların meydana gelmesini uğursuzluk olarak görmüş. Örneğin akşam ezanından sonra süt, yoğurt, sirke, ateş, tuz, turşu, ekmek mayası, kalbur, hamur suyu vermeyi uğursuzluk olarak sayarlarmış. Çünkü acı ve ekşi bir şeyin verilmesini eve keder getireceğine, turşu ve sirkenin bozulacağına, süt ve yoğurdun verilmesiyle de ineğin sütünün kesileceğine inanılmış. Eğer bunları zorunluluk olarak vermeleri gerekirse üzerlerine kömür parçası veya çörek otu koyarak verirlermiş. Halk çeşitli günlerde yapılan birtakım işlerinde uğursuzluk vereceğine inanmış. Bazı hayvanların da çıkardıkları seslerin çeşitli olayların olacağına haber verdiğiğine inanmaktadırlar.³⁵⁴ Halkın bu tarz inanışları işlerinin yapılma sürelerini ve zamanlarını da etkilemiştir. Örneğin bir meyvenin ne kadar sürede meyve vereceğini anlamak için meyvenin ayın kaçında aşılanırsa o kadar yıl sonra meyve vereceğine, fasulye, nohut, mercimek gibi bakliyat ürünleri ayın ikisinde ekilirse ateşte geç piştiğine, Kânunusani ayının onuna

³⁵² *Halk Bilgisi Haberleri*, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, cilt 2, sayı 13-24, Burhaneddin Matbaa, İstanbul, s.77-78-79.

³⁵³ *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, cilt 2, sayı 3, Mart 1993, s. 106.

³⁵⁴ *Halk Bilgisi Haberleri*, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua cilt 3, sayı 25, Burhaneddin Matbaa, İstanbul, s. 209-210.

kadar tarlaya ekin ekmezler, ekerlerse tarladan daha az ürün alınacağına inanırlarmış. Mayıs ayının on üçüncü günü de mısır ekmezler. Çünkü ekerlerse ekilen tüm mısırı sıçan tarafından yenileceğine inanılırmış.³⁵⁵

Ayrıca halk Ay'ın çeşitli şekillerini farklı yorumlamış ve Ay ile ilgili çeşitli inanışlarda bulunmuşlardır. Ay ile ilgili maniler, atasözleri söylemişler ve Ay ile ilgili tabirlerde bulunmuşlardır. Bunlar ayrıntılı olarak ek kısmında Ek 3'te verilmiştir.

3. 6. İMECE GELENEĞİ

Birçok yerde olduğu gibi Sinop yöresinde de halk el birliği ile işlerini yapmaktadır. Bu sayede işlerini daha kısa sürede tamamlamaktadırlar. Bu geleneği yaparlarken çeşitli eğlenceler düzenlenerek maniler eşliğinde güle oynaya işlerini yaparlarmış.

İmecede konu komşu bir araya gelerek birbirlerinin işlerini görürlermiş. Bu yardım işi pek çok alanda yapılmış. Genelde ekip- biçme, toprak sürme, çeyiz hazırlığı gibi işlerde bir araya gelen insanlar kimin ihtiyacı varsa ona yardım ederlermiş. Komşuların birbirlerine imecemiz var, diyerek birbirlerine duyurarak haber verirlermiş. Ayrıca imeceye katılmayan hasta ve yaşlıların işleri de imece olarak yapılmış.³⁵⁶ Bu tarz âdetlerin oluşu bizlere insanların birbirlerine bencilce davranmadığını, birbirlerine yardım eli uzatarak birlik olduklarını göstermektedir.

3.7. SİNOP İLİNE AİT TÜRKÜLER

Sinop türküleri Karadeniz Bölgesinde görülen hareketli oyunlardan ziyade daha ağır türkü ve zeybeklere sahiptir. İnsanlar çeşitli duygu ve düşüncelerini direkt belli etmezler, bunları türkülerinde, manilerinde, masallarında kısacası edebi yönleriyle dolaylı olarak belli ederler. Ve biz bu edebi kaynaklardan o yöre ile ilgili birçok özelliği anlayabiliriz. Sinop'un da türkülerinde yörenin özellikleri, halkının yaşayış tarzı, geçimi, giyim tarzı, gelenekleri görenekleri gibi pek çok özelliğini belirtmiştir. Sinop türkülerinden bir kısmı Ek 4'te verilmiştir.

³⁵⁵ *Halk Bilgisi Haberleri*, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, cilt 3, sayı 36, Burhaneddin Matbaa, İstanbul, s.329-330-331-332-333.

³⁵⁶ Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.70-71.

3. 8. SİNOP'UN TARİHİ ve KÜLTÜREL YAPILARI

3. 8. 1. Kaleleri

Sinop Kalesi: Sinop Kalesi'nin MÖ 2000'lerde burada yaşayan yerli kavim Gaşkalar (Kaşkalar) veya İÖ VIII. yüzyılda Milet'ten gelerek koloni kuran göçmenler tarafından yapıldığı sanılmaktadır. VII. Yüzyılda Kimmerler'in saldırısıyla kale tekrar onarılmıştır. VI. yüzyılda şehrin Pers hâkimiyetine geçmesiyle Pontus Krallığı'nın önemli merkezi durumuna gelmiştir.³⁵⁷ Pontus Kralı Büyük Mihridat'ın doğduğu yer olan Sinop'ta mabet, tiyatro, cimlazyum, darphane ve saray yaptırmak için şehri imar ettirdiği ve şehrin etrafını kaleyle çevirdiği ve bugünkü kalelerden büyük bir kısmının bundan iki bin yıl kadar öncesine dayandığı anlaşılmaktadır.³⁵⁸ Sinop Kaleleri'nin bugünkü ihtişamına kavuşturan Selçuklular zamanında olmuştur. 1214 yılında kalenin Türklerin eline geçmesiyle kalenin Selçuklular tarafından zayıf görünmesiyle burç ve beden duvarları takviye edilmiş ve eski surların içine iç kale yapılmıştır.³⁵⁹

Kalenin çevresi 6100 burçludur. Kalenin kapıları ise Kum Kapı, Meydan Kapı, Tersane Kapısı, Yenice Kapı, Tabahane Kapısı, ve iç hisarların Lonca Kapısı vardır. Lonca Kapısı her tarafı görür. Ayrıca Uğru Kapı ve aşağı kalede Deniz Kapısı vardır. Bu kapıların her biri demir kapılardır. Dizdarı kaleden bir top menzil uzaklaşırsa öldürülmesi için halkın elinde Padişahın yazısı vardır.³⁶⁰ Kalenin eski halini koruyan yalnız iki kapısı bulunmaktadır, diğerleri yıkılmıştır. O iki kapı şunlardır: Lonca Kapısı ve Kum Kapısı'dır.³⁶¹

İç Kale: Sinop ilinin batı tarafında ve Kaleyazısı ile Kumluk denilen yerin arasında bulunur. Güney ve kuzey taraflarında deniz bulunur. Selçukluların Sinop'u almalarından bir yıl sonra esas yerini doğu tarafından uzun bir sur yapılarak çevrilen yerdir. İç kale doğu tarafından geniş bir hendekle tekrar ayrılmıştır.³⁶² İç kalenin güney bölümünün içinde Sinop'un tarihi hapisanesi yer alır. Selçuklular Sinop'u aldıktan

³⁵⁷ *Karadeniz İpek Yolu Koridoru, Karadeniz'in 100 İncisi*, Ekonomistler Platformu, s.60.

³⁵⁸ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s.105.

³⁵⁹ Dündar Tokgöz, *Sinop Tarihi, Turizm ve Eski Eserler Rehberi*, Önder Matbaa, 1973 Ankara, s. 43.

³⁶⁰ Leyla Karanfil, *Evlilya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler*, Akvaryum Yayınevi, Eflatun Matbaası, İstanbul, Aralık 2005, s. 129.

³⁶¹ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s.105.

³⁶² *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s.105.

sonra kalenin batı tarafına bu kaleyi yapmışlardır. Komutanlar, iç kalenin yapılmasında kendilerine düşen kısımları yapıp, bitirerek yaptıkları kısımların üzerine Hükümdar İzzeddin Keykâvus ile kendi adlarını ve vilâyetlerini yazmışlardır. İç kalenin içinden bugünkü yol yapılmadan önce bu kısmı, yeni kalenin doğu tarafı tamamlanmış olduğundan iç kaleye şimdiki askerlik dairesi yanında bulunan dar ve uzun geçitli büyük kapıdan giriş yapılmaktadır. Bu kapı Lonca Kapısı denilen kapıdır.³⁶³

3. 8. 2. Hamamları

1- Aşağı Hamam (Tuzcular Hamamı): Osmanlı dönemine ait olup, kuzey, güney doğrultulu yapılan hamam müstemilatı ile birlikte geniş bir alan kaplar. Üzeri kubbe, tonoz ve kiremitle örtülüdür.³⁶⁴ Günümüzde betonarme olarak yenilenmiş olan hamam eski özelliğini tamamen kaybetmiştir. Aydınlık olması için çatıya ahşap bir fener eklenmiştir. Mekânın ortasındaki sekizgen şadırvan havuz ve sıcaklık ortasında bulunan sekizgen göbek taşı ile kuvvetlendirilmiş. Bugün bu hamam kullanılmaktadır.³⁶⁵

2- Alaaddin Hamamı (Yukarı Hamam): Osmanlı dönemine ait olup, kuzey, güney doğrultulu olan yapı dikdörtgen plânındadır. Hamam kısmının üzeri tonoz ve kubbeye, soyunma odasının çatısı ise kiremitle kaplanmıştır.³⁶⁶ Hamam, kadınlar ve erkekler hamamı olarak iki bölümden oluşur. Doğu tarafındaki bölme erkekler, batı tarafındaki bölme ise bayanlar hamamı olarak kullanılmaktadır.³⁶⁷

3- Yalı Hamamı (Varoş Hamamı): Bu hamam Sinop Rıza Nur Kütüphanesi'ne giden yol üzerinde bulunmaktadır. Candaroğulları İbrahim Bey'in bu hamamı yaptırdığı sanılmaktadır.³⁶⁸ Hamam dikdörtgen plânlıdır. Hamamın yarısından itibaren güneydoğusunda bulunan bölümü dışa çıkmıştır. Doğu, batı doğrultulu olan girişi kuzeyde olup, hamam tarafı 9 kubbeli, külhan ve avlusu olan bir yapıdır. Külhanın üst kısmı düzdür. Daha yüksek olan avlunun çatısı açıktır. Dış cephesi kesme taşlardan, iç duvarları ise tuğla ve molozla yapılmıştır.³⁶⁹ Hamam XVIII. yüzyıl sonlarında onarılmış

³⁶³ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.8.

³⁶⁴ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.12.

³⁶⁵ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 142.

³⁶⁶ *Her Yönüyle Sinop, Sinop Valiliği Yayınları 10*, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.12.

³⁶⁷ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 142.

³⁶⁸ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*, Ayyıldız Matbaa, Ankara 1978, s.125.

³⁶⁹ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.12.

ve 1856 yılında tamir ettirilerek kiraya verildiğine dair Başbakanlık Osmanlı arşivlerinde belge bulunmaktadır.³⁷⁰ Şu an bina tam olarak İstiklâl Okulu'nun önünden Âşıklar Caddesine inen yolun sol tarafında bulunmakta olup bina bakımsız bir hâldedir.³⁷¹

3. 8. 3. Medreseleri

Süleyman Pervane Medresesi: Alaaddin Cami'nin kuzeyinde bulunan medrese, Sinop'un düşman işgalinden kurtarılmasının bir anısı olarak 1262 yılında Selçuklu Veziri Süleyman Pervane tarafından yaptırılmıştır.³⁷² Medrese kuzey, güney doğrultulu dikdörtgen plânlı olup anıtsal girişli, iki terası, 7 odası olan, 10 derslikli, müştemilatlı, iki bahçesinden birinde de türbe olan, orta kısmında üstü açık olan avlu ve avlunun ortasında şadırvanı vardır. Medrese Cumhuriyet dönemine kadar çalışmış ve müderrisi Ali Lütfi Efendi'dir.³⁷³

Mehmet Ağa Medresesi: Mehmet Ağa adında hayırsever biri tarafından 1855 yılında yaptırılmıştır. Medrese, Alaaddin Caminin arkasında bulunan Süleyman Pervane Medresesinin yanındaki otobüs durağının arkasındaki boşlukta bulunmaktadır. Bina medrese ve müftülük olarak kullanılmıştır. Sonraları Terzi Murat Aygan'ın mülkiyetine geçen bina yıkılmıştır.³⁷⁴

3. 8. 4. Çeşmeleri:

Okul altı Çeşmesi: Yeni mahallede bulunan okul altı sokaktadır. 1902 yılında yapılmıştır.³⁷⁵

Halk Çeşmesi: Kale yazısı Mahallesi, Tuzcular Caddesi üzerinde bulunur. Osmanlılar dönemine ait olan çeşmenin ne zaman yapıldığı belli değildir.³⁷⁶

³⁷⁰ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 143.

³⁷¹ Orhan Görgün, *Okudukları, Gördüklerim ve Duyduklarımınla Sinop*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 4, Şimal Ajans Matbaacılık, 1. Baskı, Sinop 2010 Kasım, s. 62.

³⁷² Dünder Tokgöz, *Sinop Tarihi, Turizm ve Eski Eserler Rehberi*, Önder Matbaa, 1973 Ankara, s.47.

³⁷³ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.12.

³⁷⁴ Orhan Görgün, *Okudukları, Gördüklerim ve Duyduklarımınla Sinop*, s.70.

³⁷⁵ *Sinop İli Turizm Envanteri*, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmıştır, Namık Karamuk Ofset, İstanbul, s.27.

³⁷⁶ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s. 109.

Fıskıran Çeşmesi: Camikebir Mahallesi, Fıskıran Sokak'ta bulunur. 1500 yıllarında Selçuklu Beylikleri döneminde yaptırılmıştır. Yazılı olan Kitabenin Türkçesi: Sinop şehrini cennete benzer diyenler, Bu çeşmeye de deniz gibi tükenmeyen cennet ırmağı derler.³⁷⁷

Bekir Paşa Çeşmesi: Ada Mahallesi, Kemalettin Sami Paşa Caddesi, Kaynak Yolu üzerinde bulunmaktadır. İki sokağın birleştiği yerde bulunan çeşme, Osmanlı döneminde 1910 yılında Mutasarrıf Bekir Paşa tarafından yaptırılmıştır. İçinde su haznesi bulunan küçük bir çeşmedir.³⁷⁸

Aslan Çeşmesi: Meydankapı Mahallesi 1289 ya da 1296 tarihinde yapıldığı tahmin edilen çeşme, Aslan Mahallesindedir. Çeşmeler arasında en eski çeşme olarak bilinen bu çeşmenin su haznesi ortasındadır. Çeşmenin bazı yerlerinde Bizans süslemelerine benzer nitelikte olan süslemeler bulunur.³⁷⁹ Çeşmenin dört cephesi ve iki musluğu bulunur. 1841 yılında çeşme Boyabatlı Durmuş Molal tarafından onarımı yapılmıştır.³⁸⁰

Kefevi Çeşmesi: Kefevi Mahallesinde, Kefevi Caminin batı duvarında yol üzerinde bulunur. 1851 yılında Sinop Mutasarrıfı Ömer Tufan Paşa tarafından yaptırılmıştır.³⁸¹

Kethüda Mehmet Ağa Çeşmesi (Balat Çeşmesi): Ada Mahallesinde, Kemalettin Sami Paşa Caddesinde bulunur. Yapılış tarihi belli olmayan çeşme, Osmanlı Dönemi eseridir.³⁸²

Şahabüddin Ağa (Tayboğa) Çeşmesi: Camikebir Mahallesinde Tayboğa (Aşağı Hamam) yokuşunda bulunur. 1430 /833 yılında yapılmış olan bu çeşme Selçuklu Beylikler Dönemine aittir.³⁸³

³⁷⁷ *Tarihi Sinop Çeşmeleri*, Sinop Valiliği Yayınları 7, Kültür Müdürlüğü 1990, Özel İdare Basımevi, Sinop, s.8.

³⁷⁸ *Tarihi Sinop Çeşmeleri*, Sinop Valiliği Yayınları 7, Kültür Müdürlüğü 1990, Özel İdare Basımevi, Sinop, s.8-9.

³⁷⁹ Orhan Görgün, *Okudukları, Gördükleri ve Duyduklarıyla Sinop*, s.54.

³⁸⁰ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*, Ayyıldız Matbaa, Ankara 1978, s. 101.

³⁸¹ *Tarihi Sinop Çeşmeleri*, Sinop Valiliği Yayınları 7, Kültür Müdürlüğü 1990, Özel İdare Basımevi, Sinop, s.12.

³⁸² *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s. 109.

Saray Çeşmesi: Meydankapı Mahallesi, Ergül Sokak ile Avcı Aralığı Sokağı köşesinde yer alır. Ne zaman yapıldığına dair tarihi belli olmayan cami Candaroğulları zamanında yapılmıştır. Caminin kuzeyinde iki çeşme birbirine bitişik olarak yer alır. Mimarî bir özelliği yoktur. Sağ tarafta olan çeşme kullanılmamaktadır. Ortasında sağ tarafında tas koymak için oyuk raf bulunur. Önünde kurna ve korkuluk taşı vardır.³⁸⁴

Şehitler Çeşmesi: Tersane Caddesi'ndedir. Tersane Camisinin karşısında bulunan çınar ağacının altında yer alır. Çeşmenin kitabesi Hattat Zeki Bey tarafından yazılmıştır.³⁸⁵ 1853 yılında Osmanlı ile Rus Savaşı'nda donanmamıza düzenlenen baskında şehit olan askerlerimizin üzerlerinden çıkan paralarla Hicrî 1270 yılında yapılmıştır.³⁸⁶

Terazi Çeşmesi: Camikebir Mahallesi, Sakarya Caddesi üzerinde yer alır. 1858 yılında Osmanlı döneminde yapılmış olan çeşme ilin en güzel çeşmelerindedir. Bu çeşme Kale yazısı ile Camikebir arasında yer alan yolun üzerindedir. 1858 senesinde yapıldığı bilinen çeşme, 1917 yılında Sinop'ta yaşanan büyük yangın sırasında büyük hasar görmüş ve yeniden yapılmıştır. Mutasarrıf Zihni Bey tarafından çeşme son haline getirilmiştir. 1921 yılında tamirata tamamlanınca yeniden hizmete açılmıştır. Tesadüf olarak aynı zamanda Sakarya Zaferi kazanıldığından dolayı bu caddeye Sakarya Caddesi denilmiştir. İki tarafına oturtulan sütun, onun üstüne de başlık ve başlıklar üzerine oturtulan kemerle güzel bir görünüme sahip olan bir çeşmedir.³⁸⁷

Park Çeşmesi (Eski Vali Konağı Çeşmesi): Osmanlı dönemine ait olan bu çeşmenin yapılış tarihi bilinmemektedir. Şair Ferit Dikmen meydanında olup, çeşme yol ortasında kaldığı için 1990 tarihinde aslı korunarak Şehitlik Parkı karşısına taşınmıştır.

³⁸³ *Sinop İli Turizm Envanteri*, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmıştır, Namık Karamuk Ofset, İstanbul, s.27.

³⁸⁴ *Tarihi Sinop Çeşmeleri*, Sinop Valiliği Yayınları 7, Kültür Müdürlüğü 1990, Özel İdare Basımevi, Sinop, s.17.

³⁸⁵ Orhan Görgün, *Okudukları, Gördükleri ve Duyduklarıyla Sinop*, s.70.

³⁸⁶ *Sinop İli Turizm Envanteri*, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmıştır, Namık Karamuk Ofset, İstanbul, s.27.

³⁸⁷ *Tarihi Sinop Çeşmeleri*, Sinop Valiliği Yayınları 7, Kültür Müdürlüğü 1990, Özel İdare Basımevi, Sinop, s.18.

Reci Çeşmesi: Yeni Mahalle, Varilci Sokakta bulunur. Çeşme 1908 tarihinde yapılmıştır.³⁸⁸ Osmanlı dönemine ait olan çeşmenin kim tarafından yaptırılmış olduğu belli değildir. Çeşme, köşe çeşmesi olarak kesme taştan yapılmıştır. İki cephesinin üzerine sonradan yapılan evin içindedir.³⁸⁹

Sarımsaklı (Hacı Ramazan) Çeşmesi: Sarımsaklı Mahallesi, Akyüzü Sokakta bulunan bu çeşme, 1581 yılında yapılmıştır.³⁹⁰ Çeşmenin üzerine sonradan ev yapılarak, üç tarafı evin iç kısmında kalmıştır. Sadece ön cephesi sokağa açıktır. Cephe tarafı iri kalkerli, kesme taşlardan yapılmış, kenar kısımları düz ve oyuk silmelerle çevrilmiştir. Ayna taşı, sivri kemer şeklinde niş içerisindedir.

Karakum Çeşmesi: Karakum tesislerine 20 metre kadar doğusunda bulunan kare şeklinde kesme taştan yapılmıştır. Üzeri tuğlayla kaplanmış tonoz şeklindedir. Yaptıran ve yapılış tarihi belli olmayan çeşmenin 19. yüzyıl başlarında yapıldığı tahmin edilmektedir.³⁹¹

3. 8. 5. Camileri

1- Alaaddin Cami: Selçuklulara ait olan, erken dönem Türk cami tiplerinin güzel bir örneğidir. Evkaf kayıtlarına göre 1214 yılında Alaaddin Keykubat'a ait olduğu yazılıdır. Biri büyük olan ortada üç kubbe, doğu ve batı taraflarında da birer küçük kubbe bulunur. Caminin avlusunun ortasında şadırvan, kuzeydoğu köşesinde ise İsfendiyaroğulları'na ait türbe vardır.³⁹² Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde camiyi kurşun kubbeli, bir minareli olarak belirtmiş ve bahçesinin çok güzel olduğunu benzerinin olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca mihrabının, müezzin mahfilinin ve minberinin sanatkârane olduğundan bahsetmiştir.³⁹³ Caminin Rumların Sinop'a yaptıkları baskın sonucunda zarar görmesinden dolayı 1268 yılında Süleyman Pervane

³⁸⁸ *Sinop İli Turizm Envanteri*, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmıştır, Namık Karamuk Ofset, İstanbul, s.27.

³⁸⁹ *Tarihi Sinop Çeşmeleri*, Sinop Valiliği Yayınları 7, Kültür Müdürlüğü 1990, Özel İdare Basımevi, Sinop, s.15-16.

³⁹⁰ *Sinop İli Turizm Envanteri*, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmıştır, Namık Karamuk Ofset, İstanbul, s.27.

³⁹¹ *Tarihi Sinop Çeşmeleri*, Sinop Valiliği Yayınları 7, Kültür Müdürlüğü 1990, Özel İdare Basımevi, Sinop, s.22-23-24.

³⁹² *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.17.

³⁹³ Leyla Karanfil, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler*, Akvaryum Yayınevi, Eflatun Matbaası, İstanbul, Aralık 2005, s. 130.

tarafından tekrar onarılmıştır.³⁹⁴ Türk taş oymacılığının örneği olan minberi caminin kubbesinin çökmesi ile kırılmıştır.³⁹⁵ Çok süslü olan mihrap ve minberin Candaroğullarından İsfendiyar Bey tarafından yaptırılmış olduğu ve caminin tamir edildiği kitabelerden anlaşılmaktadır. Mermerden yapılmış olan minber büyük kubbenin yıkılması sırasında büyük darbe almış, sonradan bir kısmı da İstanbul müzesine nakledilmiştir. Eski minber, Türk taş oymacılık sanatının şaheserlerindedir. Bu minberin kırılmış olan iki büyük parçası İstanbul Çinili Köşk Müzesi'nde bulunmaktadır. Caminin kuzey tarafı 12 metre yüksekliğinde büyük bir duvarla çevrilmiştir.³⁹⁶

2- Saray Cami: Tersane Çarşısının arkasında bulunan sokakta yer alan cami, kesme taştan yapılmıştır. Cami 1374 senesinde Candaroğullarından Celaleddin Beyazıt Bey zamanında yapılmıştır. Dönemine ait güzel bir mihrabı ve kitabesi bulunur.³⁹⁷

3- Fetih Baba Mescidi: 1353 senesinde İsmail Bin Uslu tarafından yaptırılmış olan mescid, Meydankapı Çarşısı'nda bulunur. Mermerden yapılmış olan mihrabının etrafı kabartma ile Ayetül Kürsi yazılı olarak bulunur.³⁹⁸

4- Mehmet Ağa Cami: İlin Kale yazısı Mahallesi'nde bulunur. Cami kiremitli olup biçimli bir minaresi vardır.³⁹⁹ 1648 senesinde yapılan cami 1910 yılında camiye bir minare eklenmiştir.⁴⁰⁰

5- Cezayirli Ali Paşa Cami: Ada mahallesinde bulunan Seyit İbrahim Bilal Hazretlerinin Türbesi'nin bitişiğindedir. Duvarları moloz taş harçla yapılan cami ahşap çatılıdır. Kitabeye göre 1867 tarihinde Cezayirli S. Ali Paşa yaptırmıştır.⁴⁰¹ 1898 yılında da bizzat Sultan Abdülhamit tarafından tamir ettirilmiş. Giriş kapısı üzerinde bulunan kitabede Sultan Abdülhamit'in tamir ettirdiği yazılmıştır. Caminin yukarısında da arka duvarda asılı olan, ağaç üzerine oyularak yazılan kitabede de camiyi Cezayirli Ali

³⁹⁴ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s.105.

³⁹⁵ Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.77.

³⁹⁶ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s. 11.

³⁹⁷ Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.77.

³⁹⁸ Dündar Tokgöz, *Sinop Tarihi, Turizm ve Eski Eserler Rehberi*, Önder Matbaa, 1973 Ankara, s.46.

³⁹⁹ Leyla Karanfil, *Evllya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler*, Akvaryum Yayınevi, Eflatun Matbaası, İstanbul, Aralık 2005, s. 130.

⁴⁰⁰ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s.105.

⁴⁰¹ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*,s.131.

Paşa'nın tamir ettirdiği yazılıdır. Caminin minaresi 1874 yılında yapılmıştır. Caminin bitişiğinde Seyit Bilal ve Emir Tayboğa'nın türbeleri bulunur.⁴⁰²

6- Kefevi Cami: Kefevi Mahallesinde bulunan bu caminin kim tarafından yaptırıldığı bilinmese de harap halde iken Sancak Mutasarrıfı Bekir Paşa tarafından 1896 yılında tadilat edilmiştir.⁴⁰³

7- Meydankapı Cami: Sakarya Caddesi üzerinde bulunur. Caminin kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Vakıf kayıtlarına göre caminin, Şeyh Ömer bey tarafından yaptırıldığı bilinmektedir. 1878 senesinde cami, Mutasarrıf Ahmet Kamil Paşa tarafından Kanunî Sultan Süleyman'a ithafen tamir ettirilmiştir. Ahşaptan yapılmış olan minaresi, minareler içinde en orijinal olanlarındandır.⁴⁰⁴

8- İskele Cami: Tersane Caddesinde olan bu cami 1905 yılında Sinop eşraflarından olan Hacı Ömer Zade tarafından yaptırılmıştır.⁴⁰⁵

3. 8. 6. Türbeleri

1- Seyid Bilal Türbesi: Sinop'un Ada tarafında bulunan türbe Selçuklular zamanında yapılmıştır. Seyid Bilal'in makam türbesi ise sonradan Çaça (Çeçe) Türklerinden olan Tayboğa tarafından tamir ettirilmiştir. Türbe, Hz. Hüseyin'in soyundan ve Arap ordusu komutanlarından Seyid İbrahim Bilal'in şehit olduğu yere yapılmıştır.⁴⁰⁶ Tarihte anlatılan kesik baş öykülerinde yer alanlardan biri de bu türbede yatmakta olan Seyid İbrahim Bilal'dir.⁴⁰⁷ Rivayete göre, Seyid Bilal'in Gerze'de Çeçe Sultan Köyü'nde gömülü olan Mehmet Caca Bey ile kardeş olduğu söylentisidir. Bilindiği üzere Çaça veya Caca bir Türk adıdır. Caminin önce Tayboğa tarafından yaptırıldığı sonrasında ise Cezayirli Ali Paşa'nın onardığı bilinmektedir. Tayboğa, Sinop ve havalisinde olan Çepni oymaklarının Beyidir. Süleyman Pervane'nin Sinop'u

⁴⁰² *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s. 11.

⁴⁰³ *Sinop İli Turizm Envanteri*, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmıştır, Namık Karamuk Ofset, İstanbul, s.24.

⁴⁰⁴ Dündar Tokgöz, *Sinop Tarihi, Turizm ve Eski Eserler Rehberi*, Önder Matbaa, 1973 Ankara, s.47.

⁴⁰⁵ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 123.

⁴⁰⁶ *Sinop İli Turizm Envanteri*, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmıştır, Namık Karamuk Ofset, İstanbul, s.25.

⁴⁰⁷ *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.18.

geri aldıktan sonra Canik tekfuru yine Sinop'a hücum etmiş ama Çepni Türklerinin mücadeleleri sonucu geri dönmüşlerdir.⁴⁰⁸

2- Gazi Çelebi Türbesi (1322- 722): Pervaneoğullarının son hükümdarı olan Gazi Çelebi, Mühessebbüttin Mesut Çelebi'nin oğludur.⁴⁰⁹ Bu bey güçlü ordusu ile Rus – Çerkez ve Kefe'de Cenevizlilerle çarpışmış ve kazanmıştır. İbn-i Batuta Seyahatnamesinde Gazi Çelebi ile ilgili olarak çok güçlü bir denizci olduğunu, Karadeniz sahillerine hâkim olduğunu yazmıştır. Gazi Çelebi, 1322 yılında ava çıktığında bir geyiği kovalarken ağaca çarparak ölür. Öldüğünde bir müddet kızı yerine vekâlet eder. Bundan dolayı bazı kayıtlar Sinop için 'Hatun İli' demiştir. Gazi Çelebi'nin türbesi büyük dedesi olan Muiniddin Süleyman Pervane'nin medresesinin avlusundadır. Gazi Çelebi'nin sandukasının baş ve ayak kısımlarında babasının adıyla ölüm tarihleri yazılıdır. Türbede birkaç tane daha mezar bulunur.⁴¹⁰

3- Sultan Hatun Türbesi (Aynalı Kadın) (1395- 797): Sinop Müzesi bahçesinde bulunur. 1335 yılında I. Murat'ın kardeşi olan Süleyman Paşa'nın kızı İsmet Sultan için yaptırılmıştır.⁴¹¹ Türbe içerisinde iki sanduka vardır. Biri kapının dışında, diğeri içinde olan iki ayna bulunur. Bundan dolayı Aynalı Kadın denilmiştir. Kötürüm Beyazıt Bey'in oğlu İsmail Bey'in de eşidir. Sinop'ta vefat etmiştir.⁴¹²

4- Hatunlar Türbesi: Candaroğulları zamanında yapılmış olan türbe, Cezayirli Ali Paşa Camisi'nin yanındadır. Türbe tek kubbeli ve kare plânında yapılmış bir binadır. Celalettin Beyazıt'ın oğlu İskender Bey'in karısı ile kızı Türe Hatun için yaptırılmıştır.⁴¹³

5- Yeşil Türbe: Sakarya Caddesinde, Alaaddin Caminin doğusundadır. Türbenin Candaroğulları zamanında yapıldığı tahmin edilmektedir.⁴¹⁴ Taştan yapılmış, kubbeli bir binadır. Türbenin içinde iki kişi yatmakta olup, sandukaları ağaçtan yapılmış ve kitabeleri yoktur. Rivayetlere göre kabirlerden birinin Seyid Yeşil Mustafa Baba

⁴⁰⁸ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.12-13.

⁴⁰⁹ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 123.

⁴¹⁰ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.13

⁴¹¹ Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.79.

⁴¹² *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.13.

⁴¹³ DüNDAR Tokgöz, *Sinop Tarihi, Turizm ve Eski Eserler Rehberi*, Önder Matbaa, 1973 Ankara, s.49.

⁴¹⁴ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*,s.125.

olduğu söylenir. Duvardaki şecerede bu kişinin olduğu anlaşılmaktadır. İkinci sandukanın ise kime ait olduğu bilinmemektedir.⁴¹⁵

6- İsfendiyaroğulları Türbesi: Alaaddin Cami'nin avlusunda bulunur. Candaroğullarından Celaeddin Beyazıt ile oğlu İsfendiyar Bey, İsfendiyar Bey'in oğlu İbrahim Bey'lerle bu aileye mensup olan sekiz zatın daha kabri bulunur. Türbenin kim tarafından ve hangi tarihte yapılmış olduğu bilinmemektedir. İçindeki sandukaların Türk taş oymacılığının eşsiz örneklerindedir.⁴¹⁶

7- Devlet Hatun Türbesi: Sinop'un Gelincik Mahallesiinde Gölümoğlu Mehmet Gül'ün bahçesinin içerisinde yer almaktadır. Devlet Hatun 1433 yılında vefat etmiştir.⁴¹⁷

8- Yesari Baba Türbesi (1803- 1881): 1803 senesinde Batum'da doğmuştur. Mahlasının adı Yesari'dir. Esas adı Mehmet'tir. Solak olduğundan dolayı Yesari mahlası kullandığı rivayet edilir. Yesari Baba, Bektaşî tarikatına intisap ettiğinden Bektaşîler gibi saz çalardı. Yesari Baba, Sinop'ta mahalli bağları kuvvetlendirmek için Sinop'ta açılan tekkede üç, dört yıl tekkenin dedeliğini yapmıştır. 1881 yılında 78 yaşındayken Sinop'ta ölmüştür. Türbesi Zeytinlik mevkinde bulunup, burası Bektaşî Tekkesi olarak anılır.⁴¹⁸ Aynı yerde daha önce de bir Bektaşî tekkesinin olduğu ve müdavimlerinin hanımlar olduğu hakkında söylentiler bulunmaktadır. Türbe bugün bakımsız bir haldedir.⁴¹⁹

3. 8. 7. KİLİSELERİ

Balatlar Kilisesi: Ada Mahallesiinde, Yusufoglu Aralığında yer alır ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından tescillenerek koruma altına alınmış olup, 3062 m²'lik alandan oluşmaktadır. İbrahim Kaptan'ın varislerinden Mustafa Kaptan'ın üzerine kayıtlı bulunur. Kilise MS 660 yılında Bizanslılar tarafından yapılmıştır.⁴²⁰ Kilise moloz taştan yapılmış harçla aralarına kiremit konularak yapılmıştır. Sıvalar üzerine boya ile resimler yapılmıştır. Kilisenin merdivenle inilen bir kapısı vardır ve iç tarafında da boya ile

⁴¹⁵ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.13.

⁴¹⁶ *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.19.

⁴¹⁷ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*,s.124.

⁴¹⁸ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.14.

⁴¹⁹ Orhan Görgün, *Okudukları, Gördüklerim ve Duyduklarımınla Sinop*,s.70.

⁴²⁰ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.15.

Rumca yazılmış bir kitabesi bulunur.⁴²¹ Çağının mimarî özelliğini gösteren yapı, geniş bir alan yapılan büyük bir avlu, haçvari simetrik plânlı bir mekâna sahiptir. Kilisenin sadece şapelin tonozla örtülü olan üst kısmı sağlam olarak kalmıştır. Diğer bölümlerin üstü açık bulunur.⁴²² Absis girişinde ve içinde İsa, Meryem ve Havarileri ile ilgili Freskler vardır. Bu bölümdeki Freskler doğa ve insan tahribi sonucu gündün güne harap olmaktadır. Bizans dönemine ait olan bu kilise günümüzde kalan tek yapı olmasından dolayı yerli ve yabancı turistler tarafından en çok gezilen ve görülmek istenen bir yerdir.⁴²³ Bu kilisenin iki tarafında var olan harabelerde Midridatlar Sarayının olduğu bilinmektedir.⁴²⁴

3. 8. 8. Tabyaları

1- Paşa (Sülüklü) Tabyaları: Sinop Yarımadası'nın güneydoğusunda yer alan, Karakum yolu üzerinde bulunur.⁴²⁵ 19. yüzyılda yaşanan Osmanlı- Rus Savaşı sırasında denizden gelebilecek tehlikeleri önlemek için yapılmıştır. Bu tabyalar, yarım ay şeklinde yapılmıştır.⁴²⁶ Karantina olarak da kullanılan tabya iki katlı olup ikinci katında 11 adet top yuvası bulunur, alt bölümünde ise cephanelik ve asker koğuşu olarak kullanılmak üzere olan büyük alanlar ve mahsen bulunur.⁴²⁷

2- Korucuk Tabyaları: 19. yüzyılda Sinop Limanı'nın korunması için yapılmıştır. Tabya özel mülkiyet alanı içerisinde yer alır. Tabya yataklarının yedi tanesi bugün sayılabilmektedir.⁴²⁸ Tabyanın tam üzerinde bir konut bulunmaktadır.⁴²⁹

3. 8. 9. Şehitlik

Müze bahçesinin içerisinde bulunan 1853 yılında Osmanlı- Rus Savaşı esnasında şehit düşen şehitlerimizin anısı için 1857 yılında Kaptan-ı Derya Mehmet Ali Paşa tarafından şehitliğin yapımına başlanmıştır. Bu anıta bir de abide yapılması istenilmiş,

⁴²¹ Ahmet Gökoğlu, *Paphlagonia (Paflagonya)*, s.140.

⁴²² *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.21.

⁴²³ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.15

⁴²⁴ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*,s.77.

⁴²⁵ *Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi*, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara, s.109.

⁴²⁶ *Karadeniz İpek Yolu Koridoru, Karadeniz'in 100 İncisi*, Ekonomistler Platformu, s.59.

⁴²⁷ *Sinop Tarihi ve Kültür Envanteri*, T.C. Sinop İl Özel İdaresi, Sinop 2013, s.59.

⁴²⁸ Orhan Görgün, *Okudukları, Gördüklerim ve Duyduklarımınla Sinop*,s.71.

⁴²⁹ *Sinop İli Turizm Envanteri*, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmıştır, Namık Karamuk Ofset, İstanbul, s.26.

fakat Mutasarrıf Zihni Bey'in tayini çıktığından yapılamamıştır.⁴³⁰ 1933 yılında Vali Abdülhak Savaş'ın çabalarıyla şehitlerin kemikleri toplatılarak bir araya getirilmiş ve Cumhuriyet'in 10. yıldönümünde açılışı yapılmıştır. Anıtta mermer üzerine '1853 Sinop Deniz Savaşı'ndaki yüce ölülerimizin saygı anısı' diye yazılmıştır.⁴³¹

3. 8. 10.Saat Kulesi: Doğu surlarının üzerinde, Özel İdare binasının güneyinde yer alan burcun üzerine inşa edilmiş olan kule kare plânlı, düzgün kesme taşlardan yapılmıştır. Kuleye burcun batısında bulunan merdivenlerle çıkılır. Cumhuriyet Dönemi yapılarındandır.⁴³²

3. 8. 11. Serapis Mabedi: Sinop Müzesi bahçesinde yer alan bu mabet, Helenistik Döneme aittir. Sonraları Romalılar tarafından da kullanılmıştır. Mabedin önünde aynı çağa ait olan bir de atlar bulunmaktadır.⁴³³

3. 8. 12. Tarihi Sinop Cezaevi: Kale yazısı Mahallesinde, Cumhuriyet Sokağında bulunur. Kültür Bakanlığı'nın Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 12 Ocak 1979 tarihinde tarihi eser olarak tescillenmiştir.⁴³⁴ Sinop Cezaevi, iç kalenin içerisinde eski tersane alanında yer alır. Selçuklu döneminden itibaren tersane ve zindan olarak kullanılmakta olan kale 1882 yılından itibaren cezaevine dönüştürülmüştür. Binanın önünde tek kubbeli bir Osmanlı hamamı bulunur. Güneyindeki sur duvarlarında iki tane tersane kapısı bulunur. Binayı çevreleyen burçlar, Osmanlı Dönemi'nin zindanları olarak kullanılmıştır. Hapishane iki katlı, geniş U biçiminde kesme taştan ve sık pencereleri olarak tasarlanmıştır. 28 odası bulunmaktadır. Yakınında aynı yüzyıla ait taş hamam vardır. Sinop Cezaevi'ni bu kadar ünlendiren firarın imkânsız oluşunun yanında birçok ünlüye ev sahipliği yapmasıdır. 'Aldırma Gönül' şarkısının sözlerini 1932- 1933 tarihleri arasında hükümlü olarak burada yatan Sebahattin Ali yazmıştır. Bunun yanı sıra Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Refii Cevat, Hüseyin Hilmi, Burhan Felek, Osman Cemal Kaygılı, Kerim Korcan, Osman Deniz, Zekeriya Sertel gibi ünlüler bu cezaevinde yatmışlardır. Aynı zamanda Pardon filmi, Köpek ve Parmaklıklar Ardında dizileri burada

⁴³⁰ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 135.

⁴³¹ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.15.

⁴³² *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 136.

⁴³³ Dündar Tokgöz, *Sinop Tarihi, Turizm ve Eski Eserler Rehberi*, Önder Matbaa, 1973 Ankara, s.44.

⁴³⁴ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.15.

çekilmiştir.⁴³⁵ 1939 yılında iç kalenin kuzey bölümünde taş yapı olan eski bina mimarî özelliklerini yansıtarak inşa edilmiştir

3. 8. 13. Eski Sinop Evleri: Ormanlar Sinop evlerinin hammaddesi olmuştur. Anıtsal surların yanında tarihi belgeleyen sivil mimarî örneği yapılar Tuzcular Caddesi, Kemalettin Sami Paşa Caddesi, Yüksek Kaldırım ve Okul Arkası Sokak'ta dokularını korumaktadır. Eski Sinop evleri taş temelli ahşap veya bağdadî tekniğiyle yapılmış olup, cepheleri ahşap olarak yapılmıştır. Nadir olarak görülen bağdadî tekniğinin üzeri kireçle sıvanmıştır. Sinop'un doğal yapısının rutubetli olmasına uygun olarak yapılan bu evler düzensiz gelişen beton binaların arasında kalmıştır. Çok katlı binaların yapılması arsalarla ihtiyacı doğurmuş. Eski Sinop Evlerinin bulunduğu yerlere de betonarme yapılar için arsa gözüyle bakılmasına neden olmuş ve yapılar onarılmayıp, her geçen gün bakımsız duruma gelmiştir.⁴³⁶

3. 8. 14. Arslan Torunlar Konağı: Osmanlı mimarî özelliğini taşıyan bu konak zemin katıyla beraber üç katlı bir binadır. Cumbalı olan yapı yüksek tavanlı, kemerli ve eyvanlı salonları vardır. Bütün duvarlar ince işçilikle yapılmış olan tahta ve çitalarla kaplanmıştır. Ağaç sütunların üzerindeki kemerler ve tavana geçişler renkli çiçek figürü ve çiçekli vazolardan oluşan resimlerle sağlanmıştır.⁴³⁷ Konak, Sinop evlerine örnek teşkil etmesi üzerine 1981 senesinde kamulaştırılmıştır. Aslına uygun kalınarak 1985 yılında restorasyonuna başlanmıştır. Sağ tarafında ve sol tarafında bulunan bina ve arsalar kamulaştırılmış ve binaya dahil edilmiştir. Konağın onarım ve bakımı yapıldığında 1992 yıllarının sonlarına doğru Etnografya Müzesi olarak hizmete girmiştir.⁴³⁸

3. 8. 15. Eski Vilâyet Konağı (Yeni Adliye Binası): 1901 yılında Mutasarrıf Ömer Şevki Bey tarafından inşasına başlanılmıştır. Mutasarrıf Tevfik Paşa inşaatına devam etmiş, 1907 yılında da Mutasarrıf Bekir Paşa inşaatını tamamlayarak hizmete açmıştır. Bina iki katlı kârgir (taş veya harçla yapılmış) bir bina olup, ön cephesinde Ceza Reisi Halit Bey tarafından yazılı olan kitabe bulunur. Bugün bu kitabe kazınarak yok edilmiştir. 15 Eylül 1928 yılında Ulu Önder Atatürk'ün Sinop'a ikinci defa

⁴³⁵ *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.24-25-27.

⁴³⁶ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.16.

⁴³⁷ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 141.

⁴³⁸ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.16.

gelişinde hükümet konağı olarak kullanılan binada şimdiki Cumhuriyet Başsavcısı'nın bulunduğu odada bir süre dinlenmiştir.⁴³⁹

3.8.16. Liman Başkanlığı (Tophane Kumandanlık Dairesi): 1903 yılında halkın yardımlarıyla Topçu Kumandanı Binbaşı Abdülaziz Bey (Harbiye Nezareti Muhakemat Şubesi Müdürü iken 1918 yılında vefat eden Miralay Aziz Bey'dir.) tarafından Kumandanlık Dairesi olarak yaptırılmıştır. Liman Başkanlığı hizmet binası ve üst katı lojman olarak kullanılmakta olan bu yapı Denizcilik Müsteşarlığına tahsis edilmiştir.⁴⁴⁰

3.8.17. Eski Kız Yetiştirme Yurdu Binası (Kültür Merkezi): Yeni Mahalle, okul altı mevkisinde bahçe içinde olan bina 1899 yılında tahminen ilkokul olarak yapılmıştır. Uzun süre okul olarak kullanılan bina, 1963 yılından 1984 yılına kadar Kız Yetiştirme Yurdu olarak hizmet vermiştir. 12 Temmuz 1984 tarihinde binanın fiziksel şartlarının yetersiz oluşundan yurt binası boşaltılmıştır. 1988 yılında aslına uygun kalınarak binanın onarımı yapılmış, İl Daimi Encümeninin kararıyla binanın Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsisi yapılmıştır. 3 Ekim 1990 tarihinde Bakanlık tarafından Kültür Merkezi yapılması için ihale edilerek aslına uygun kalınarak onarımına başlanılmıştır. 1992 yılının yaz aylarında Kültür Merkezi olarak hizmete açılmıştır.⁴⁴¹

3. 8. 18. Tarihi Bizans Köprüsü: İlimiz Çiftlik Köyünün Sazlı imam mevkiinde yer alan köprünün uzunluğu 20 m, genişliği ise 3.65 m'dir. Doğu, batı uzantılı olan iki ayak üzerine köprü oturtulmuştur. Tek kemerden oluşur ve kemer kısmı iri yontulmuş taşlarla yapılmıştır.⁴⁴² Köprünün üzerinde bulunan korkuluk tamamen düşmüş ve köprü bugün yayaların kullanabileceği vaziyettedir. Köprü deniz dalgalarının tahribatına maruz kalmaktadır.⁴⁴³

3. 8. 19. Taş Han: Sinop- Gerze yolunun 20 km'sinde bulunan yapı Lala Köyü'nün Frenk Mahallesindedir. Tek odası olan taştan yapılmış bir yapıdır. Mimarî

⁴³⁹ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.16.

⁴⁴⁰ *Sinop Tarihi ve Kültür Envanteri*, T.C. Sinop İl Özel İdaresi, Sinop 2013, s.15.

⁴⁴¹ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.16-17.

⁴⁴² *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 135.

⁴⁴³ *Sinop Tarihi ve Kültür Envanteri*, T.C. Sinop İl Özel İdaresi, Sinop 2013, s.61.

çağı Osmanlı Dönemine ait olan yapı aynı zamanda dikdörtgen biçiminde moloz taşlar harç olarak kullanılmıştır.⁴⁴⁴

3. 8. 20. PTT Evi: Sinop'ta yaşayan azınlıklar tarafından ne zaman yaptırıldıkları bilinmeyen binanın lise olarak yaptırıldığı, bazı kaynaklarda da Ruslar tarafından yaptırıldığını ve bir süre Rus Elçiliği olarak kullanıldığı söylenmektedir. 1913 yılında PTT'ye devredilen bina PTT binası olarak kullanılmış, 1986 yılında da restore edilerek PTT Misafirhanesi olarak hizmet vermiştir. Giriş katıyla birlikte iki katlı olan bina kesme taştan yapılmış olup, Mutasarrıf Zihni Bey tarafından da onarım çalışmalarının yaptırıldığı bilinmektedir.⁴⁴⁵ Bina şu anda Atom Enerjisi Kurumu Bilgi Merkezi olarak kullanılmaktadır.⁴⁴⁶

3. 8. 21. Eski Jandarma Alay Komutanlığı Binası: 1921- 1923 yılları arasında Jandarma Binbaşı Nuri Akbal'ın şahsî teşebbüsü ile halkın yardımlarıyla yapılan bina 30 Ağustos 1923 günü hizmete açılmıştır. Bina 28 Ocak 1986 tarihine kadar İl Jandarma Alayı binası olarak kullanılmıştır. Yeni İl Jandarma Alay Komutanlığı binasının yapılmasıyla bina boşaltılarak komutanlıkça binanın gabarisi ve dış mimarî özelliği korunarak restore çalışması yapılmıştır. Kuzey, güney doğrultulu yapılan bina Cumhuriyet döneminin örneklerindedir. Dikdörtgen plânlı yapılan binanın dış duvarları kesme taştan yapılmış, pencerelerin üstlerine kabartma taşlarla friz oluşturulmuştur. Bina, halen İl Jandarma Garnizon ve Misafirhane olarak kullanılmaktadır.⁴⁴⁷

3. 8. 22. Eski Askerlik Şubesi Deposu: Kaleyazısı Mahallesinde Askerlik Şubesi binasının arka tarafında bulunur. Bina geç Osmanlı mimarî özellik gösterir. Dikdörtgen plânlı, dışı kargir, iç kısmı ise ahşaptır. İki katlı binanın çift kanatlı kemerli demir kapısı vardır. Kemer kilit taşı üzerine dekoratif amaçlı ion başlık yerleştirilmiştir. Her cephesinde bulunan pencereleri demir parmaklıklı ve kemerlidir.⁴⁴⁸

3. 8. 23. Türk Amerikan Müşterek Savunma Tesislerindeki Mezar Odası (Kaya Mezarı): Tahminlere göre 7. yüzyılda yapılan bina Bizans döneminden kalmadır. Bugün bir parçası ayakta kalan yapının batı tarafında 09/07/1985 tarihinde

⁴⁴⁴ *Sinop Tarihi ve Kültür Envanteri*, T.C. Sinop İl Özel İdaresi, Sinop 2013, s.73.

⁴⁴⁵ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.17.

⁴⁴⁶ *Sinop Tarihi ve Kültür Envanteri*, T.C. Sinop İl Özel İdaresi, Sinop 2013, s.16.

⁴⁴⁷ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.17.

⁴⁴⁸ *Sinop Tarihi ve Kültür Envanteri*, T.C. Sinop İl Özel İdaresi, Sinop 2013, s.5.

yapılan kurtarma kazısına başlanmış ve çalışma 02/08/1985 tarihine kadar sürmüştür. Kurtarma çalışmasında bir koridorla girişi sağlanan bir mezar odası ortaya çıkarılmıştır. Koridorun yan duvarları yerli kaya oyularak açılmış olup üzeri kesme düz 1.75 metre uzunluğunda ve 60 cm eninde işlenmesi kolay olan yumuşak taşlarla kaplanmıştır. Koridor girişi yerli kayanın oyulmasıyla dört sıra basamak döşenerek sağlanmıştır. Dört duvarı da küçük boy kesme taşlardan yapılmış ve duvarlara bitişik olarak içten bir sıra da pişmiş topraktan yapılmış tuğla ile harç kullanılarak ikinci bir duvar yapılarak sıvanmıştır. Mezar odasının üstü doğal kaya ile örtülmüştür.⁴⁴⁹

3. 9. SİNOP'UN FOLKLORİK DEĞERLERİ:

Toplumsal değişimin yaşandığı bir diğer unsurun başında da giyim gelmektedir. Sinop'a Kafkaslardan ve Doğu Karadeniz'den gelen göçmenlerin etkisiyle giyim-kuşam yaşamı üzerinde etki etmiştir. Kıyı kesimler, ilçe ve merkeze yakın köylerimizde mahalli giysilerin yerini şehirdeki giyim almıştır. İç kesimlerde ve köylerde yer yer yöresel giysilere rastlanılmaktadır. Köylerde günlük giysi olarak üzer donu ya da paça denilen beli bol, büzgülü, ağı uzun şalvar ve üzerine de gömlek, kaçak, hırka giyilmektedir.⁴⁵⁰

3. 9. 1. El Sanatları: Özkes ailesinin dört kuşaktır devam ettirmiş oldukları el yapımı bıçak üretimine 1890 yılında bir hobi olarak dedeleri Hüseyin Usta başlamış. El yapımı bıçakların yapımında yüksek karbonlu çelik, saplarının yapımında manda, geyik boynuzu, gül ağacı kökü kullanılmıştır. Bıçaklar dekoratif bıçak, mutfak bıçakları ve av bıçağı olarak kullanılmıştır.⁴⁵¹ Sinop'un en yaygın olan el sanatı kotracılıktır. Uzun bir geçmişe dayanan bu sanat bugün genellikle yelkenli üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Geleneksel gemiciliğe ait ağaç oymacılığı sadece Sinop'ta yapıldığı bilinmektedir. Sipariş verildiğinde her türlü ağaç işleri olan balıkçı tekneleri, gırgırlar, yatlar, tavlalar, abajurlar yapılmaktadır. Yapılan kotraların gerek yerli olsun gerekse yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Sinop'ta ABD Mevzi Komutanlığı'nın bulunmasından dolayı

⁴⁴⁹ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.17.

⁴⁵⁰ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 187.

⁴⁵¹ *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.41.

buraya gelen Amerikalıların bol bol sipariş vermeleriyle adının Amerika'da duyulmasını sağlamıştır.⁴⁵²

Yörede yetiştirilen keten tezgâhlarda dokunarak dokuma bezi haline getirilir. Ve bu bezler başörtüsü, iç çamaşırı, cepken, üç etek, peşkir, yatak ve divan örtüsü, yastık yüzü, nezgep, bele kuşak ve peştamal yapımı gibi birçok alanda kullanılmaktadır.⁴⁵³

Çember denilen yörede çok eskiden beri dokunan ve kullanılan dokuma ürünü yapılmaktadır. Çoğunlukla Durağan ve Saraydüzü ilçelerinde dokunmaktadır. Dokuma tezgâhlarında dokunan iki parça birleştirilerek kare örtü şeklinde yapılır. Üzerine demirkırat, kibrit kabı, baygın gibi nakışlar dokuma yapılırken atılır. Bu dokuma yöredeki kadınlar tarafından başörtüsü olarak kullanılır. Yörede mahrama denilen eskiden havlu olarak kullanılan ince ve uzun şekilde pamuk ipinden yapılan bir dokumadır. Durağan ve Boyabat ilçelerinde yaygın olarak yapılan bu dokuma diğerlerinden daha sık olarak dokunur ve iki ucuna da yöresel motifler işlenir. Ayrıca mahrama denilen havlu yeni damat oldukları anlaşılın diye erkeklerin bellerine bağlanır.⁴⁵⁴

Ayrıca Sinop'ta yapılan diğer el sanatları ise; az da olsa av malzemeleri yapımı, köylerde yapılan halı dokumacılığı, Sinop Cezaevi'nde mahkûmlar tarafından yapılan halıcılık, boncuk, ağaç işleri, dekorasyon işleri de yapılmaktadır.⁴⁵⁵

3. 10. SİNOP İLÇELERİNİN SOSYAL, KÜLTÜREL YAPILARI ve FOLKLORİK DEĞERLERİ

3. 10. 1. Ayancık İlçesi: Sinop iline 78 kilometre uzaklıkta olan deniz kenarında yer alan bir ilçedir. 1870 yılında Ayo ve Ayon tepesi eteklerinde kurulmuş olan küçük bir kasabadır. İsmi bu kasabadan aldığı tahmin edilmektedir. Yüzölçümü 388 km², nüfusu ise 6755'tir. Arazi yapısı ormandan oluşmaktadır. Kıyı şeridinde ise tarım ve hayvancılık yapılır. Turizm açısından da bünyesinde büyük bir potansiyel barındırır.⁴⁵⁶ Ayandon, 28 Ocak'ta esen bir fırtına adıdır. Bu da bize fırtına gibisin deyimini

⁴⁵² *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.19.

⁴⁵³ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 188.

⁴⁵⁴ *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.37-38.

⁴⁵⁵ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.19.

⁴⁵⁶ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s. 25.

hatırlatarak aceleci, tez canlı, hareketli olma anlamlarında kullanıldığını göstermektedir. İlçe Ayandon'dan Rum Köyü olan İstefan'a nakledilince adı geçici olarak İstefan olmuştur.⁴⁵⁷ 1869 Kastamonu Vilâyet Salnamesine göre Ayancık ilçesinde bulunan taşınmaz mallar şunlardır: 2 cami, 26 sıbyan mektebi, 25 dükkân bulunmaktadır. 1899 yılı itibaren de 4483 hane, 78 dükkân, 5 fırın, 231 değirmen, 5452 ambar, 59 mescit, 7 kilise, 1 karakol, 37 çeşme bulunmaktadır.⁴⁵⁸

İlçe tipik bir Anadolu kasabasıyken 1926 yılında Belçikalılar tarafından zengin orman varlığı keşfedilmiş ve kereste fabrikasını kurmalarıyla Ayancık'ın sosyal, kültürel hayatı hızla değişmiştir. Hatta Fransız, İtalyan modaları 1930'lu yılların başında önce Ayancık'ta yaşanırken daha sonra İstanbul ve diğer illere taşınmıştır. Yeniliğe açık olan Ayancık'ta sportif alanda da büyük gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye'nin ilk tenis kortu, futbol, voleybol, basketbol sahaları kurulmuştur. Türkiye'de ilk kez kale ağları Ayancık'ta - çitadan olarak- kurulmuştur. Zengin spor çalışmaları halkın özellikle futbola yatkınlığı ile artmıştır. Okullar bayram törenlerine yüksek ilgi göstermişlerdir. Ayrıca bayramlara spor teşkilâtı ve fabrika da katılmıştır. Türk Hava Kurumu bu ilçenin adını uçaklarından birine vermiştir. Bayram törenlerine de bu 'Ayancık' uçağı gönderilerek bayrama ayrı bir renk katması sağlanmıştır.⁴⁵⁹ Bu da bize ilçenin gerçekten gelişmiş ve Türkiye için önemli bir yer edindiğini göstermektedir.

İlçede 1928 yılında ilçenin ilk ilkokulu olan bugünkü adı Mehmet Akif Ersoy (Kurtuluş) İlkokulu açılmıştır. 1936 yılında da Baha Bey tarafından halkevi kurulmuştur. Tiyatro, futbol, voleybol, basketbol ve tenis alanında faaliyet göstermişlerdir.⁴⁶⁰

3. 10. 1. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre

İstefan Kral Mezarları: Ön tarih devirlerinden kalan mimarî eserlerden özellikle kaya mimarîsi İstefan yöresinde önemli bir yer tutar.⁴⁶¹ Bu yörede Paphlogonia tipi kaya mezarları mevcuttur. Mezar odalarında anıtsal cephe mimarîsinin özellikleri

⁴⁵⁷ Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.50.

⁴⁵⁸ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 382.

⁴⁵⁹ Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.40-43.

⁴⁶⁰ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.24.

⁴⁶¹ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.24.

görülür. Kaya mezarlarının Pontus krallarına ait olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan liman çalışmalarında atılan dinamitler sonucu giriş kısmı kapanmıştır.⁴⁶²

Ayancık Kilisesi: Şehir merkezinde, Gazhane Caddesi üzerinde bulunur. Cezaevi olarak kullanılmaktadır.⁴⁶³

İstafan Sulu Kilise: İstafan Burnunun batı tarafında toprağın altında olduğundan içi toprakla ve su ile doludur. Galerilerinden biri toprak üzerindedir. Bu nedenden dolayı halk sulu kilise demektedir.⁴⁶⁴

Ayancık Çarşı Cami: 1891 yılında Ömer Seyfettin'in Falaka adlı hikayesinde anlattığı bu cami Ayancık'ın ilk camisidir. Bilinmeyen nedenle yıkılınca 1908 yılında yerine Yalı Cami yapılmıştır.⁴⁶⁵

Yalı Hamamı: Ne zaman ve kim tarafından yapıldığı bilinmeyen hamam eski Türk mimarîsi özelliğiyle yapılmıştır. Bahçe içerisinde olan hamamın arkasında ısıtma fırın sistemi mevcuttur.⁴⁶⁶ Hamamı işleten kişinin vefat etmesi üzerine hamam terk edilmiş halde kalmıştır.⁴⁶⁷

Askerlik Şube Binası: 1900 yılında İstafan'daki kilise harabelerinin sütunlarının kullanılmasıyla aynı tarzda yapılan Askerlik Şube Binası olarak uzun yıllar hizmet veren bina boşaltılarak restore çalışmaları yapılmıştır. Kesme taştan yapılan binanın ön cephesi sütunlu ve iki katlıdır. Kilise harabesinden getirilen sütun ve taşlar yapımında kullanılmıştır.⁴⁶⁸

3. 10. 1. 2. Folklorik Değerleri

Halk Oyunları: Sahil kesiminde oyunlar ritmi ve figürleriyle Kafkas oyunları gibi hareketlidir. İç kısımlar ise daha çok İç Anadolu ve Kastamonu yöresinin oyunlarına benzemektedir. Oyunlar davul, zurna, def, mızıka ve tulum gibi çalgılar eşliğinde oynanır. Oynanan oyunlar: Çiftetelli, Karşılama, Horon, Geldi Geldi,

⁴⁶² Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.77.

⁴⁶³ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.24

⁴⁶⁴ Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.77.

⁴⁶⁵ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.24

⁴⁶⁶ Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.80.

⁴⁶⁷ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.24

⁴⁶⁸ Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.80.

Ayancık Eğmeleri, Karasuda Pazar Var, Muhtar Kaştan Aşıyor, imenci, Kadın Oyunu ve Halaydır.⁴⁶⁹

Giyim: Erkeklerin giyimleri evre ile aynıdır. Özellikle yaşlı bayanların giysileri ise şu şekildedir. Yetiştirilen keten elyafları elde ve ıkırlarıyla iplik haline getirirler ve yerli tezgâhlarında dokuyarak bez yaparlar. Bayanlar bu bezden baş örtüsü, iç amaşını, cepken, üç etek, peşkir, yatak ve divan örtüsü, minder ve yastık yüzü, nezgep, nezgeplere yengil, bellerine takmaya kuşak ve peştamal yapılır. Üç eteğin içine yakası işlemeli olan göynek giyilir.⁴⁷⁰

El Sanatları: Ağaçtan yapılan el sanatları gelişmiştir. Marangozluk ve mobilyacılık ileri derecede yapılır. Kadınlar örgücülük, oya çeşitli nakışlar işler. Nezgep, paa ve yakaya Türkişi olarak el nakışıyla işlenir ve çeşitli giyimlerde ve turistik eşya yapımında kullanılır.⁴⁷¹ İlimizde keten üretiminin Ayancık ilçesinde yapılmakta ve dokunmaktadır. Keten dokumak için, keten çeşitli işlemlerden geçirilerek ip haline getirilir. Düzgen adı verilen tezgâhlarda dokunur. Bu dokumadan göynek, nezgep, paa, erkeklere pantolon, ceket, yelek gibi giysilerle birlikte çarşaf, peşkir, örtü gibi ev eşyaları yapılmaktadır. Peşkir veya çarşaf olarak yapılan el dokumalarının iki kısa kenarına dokuma sırasında renkli ipliklerle oluşturulan geometrik süslemeye ‘Dökme’ denilir. Peşkir ya da Dökme denilen el dokumaları havlu olarak kullanılmakta ve ‘Yüz Bezi’ denilmektedir. İki kısa kenarında saçak bulunan dokumalar keten, ipek veya pamuktan yapılmıştır. Peşkir denilen el dokuması üzerine sim ipliklerle ve renkli ipliklerle yapılan el işlemeleri bulunur. Bunlar yüz silmek için havlu amacıyla dokunmuş ve çeyiz olarak kullanılmaktadır.⁴⁷²

3. 10. 2. Boyabat İlçesi: MÖ 600 yıllarında kurulmuş olduğu tahmin edilmektedir. Batlamyus’un kütüphanesindeki coğrafya haritasında Germanikopolis veya Yarmanikopolis şehrinin bugünkü Boyabat Kalesi’nin yerini belirtmektedir.⁴⁷³ İlçenin doğusunda Durağan, batıda Hanönü- Taşköprü, kuzeyinde Ayancık- Sinop,

⁴⁶⁹ Turan Gökmenoğlu, *a.g.e.*, s.91-92.

⁴⁷⁰ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğu 1992, Barış ofset, İstanbul, s.24.

⁴⁷¹ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğu 1992, Barış ofset, İstanbul, s.24.

⁴⁷² *Türkiye’nin Kaptan Köşkü*, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğu, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.69-70.

⁴⁷³ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğu 1992, Barış ofset, İstanbul, s.26.

Gerze ve Erfelek, güneyinde Saraydüzü- Kargı ilçeleri bulunur.⁴⁷⁴ Boyabat ilçesinin adı Türklerin buraya yerleşmesiyle kullanılmıştır. İlk kez Boyova olarak adlandırılan ilçe İranlıların etkisiyle Boyabat olmuştur. Boy uzunluk, abat ise ova anlamına gelmekte olup uzun ova denmektedir.⁴⁷⁵ Boyabat 1405 yılında Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine girmiştir. İlçe 1793 km² yüzölçümüne sahiptir. Aynı zamanda 11 364 kişilik nüfusa sahiptir. Arazisinin bir kısmı düzlük, bir kısmı da dağlık alandan oluşur. Düzlüklerinde yapılan çeltik ekimi sayesinde ekonomisi güçlenmiştir. Orman ürünleri, el sanatları ve hayvancılık bakımından da gelişmiştir. Tarihi kalıntılar ve kalesiyle büyük önem arz eder.⁴⁷⁶

3. 10. 2. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre

Boyabat Kalesi: Kale, Boyabat Çayı ile kasabanın kurulduğu çukur arasında yükselen bir kayanın üzerine yapılmıştır. Batı ve kuzey yönleri uçurum olan kalenin doğu ve güneydoğusu iç içe burçlar yapılarak takviye edilmiştir.⁴⁷⁷ Kalenin yapıma amacı olarak bir geçidi kontrol ve gözetleme olarak veya bir soyun, bir semtin korunması için yapıldığı sanılmaktadır. Kasaba kaleden sonra kurulmuştur.⁴⁷⁸ Kalenin yapılış zamanını yeni ve eski kale olarak iki bölümde değerlendirmek gerekir. Çünkü eski kalenin temelleri çok daha eskilere MÖ 7.yüzyıla kadar giden geçmişi olabileceği gibi yapılan araştırmalarda kullanılan teknikler sonucu en geç 11. yy.da yapıldığına, bugünkü halini ise 15. yüzyılın ikinci yarısında olduğu ileri sürülmüştür.⁴⁷⁹ Bugünkü kale Türk eseridir. Burçlarının ve duvarlarının yapılışı, kapıları, kemerleri, su mahzeni tamamen Türk yapımı özellikle de Osmanlı mimarîsi özelliğindedir. Yalnızca bazı duvarlarında Roma ve Bizans mimarîsi görülür.⁴⁸⁰ Kalenin karşısında Kırk kızlar kayası yer alır ve bu kaya ile ilgili olarak yerel hikaye bulunmaktadır ve hikaye şu şekildedir: “Kale ile Kırk kızlar kayası önceleri bitişik bir kaya imiş. Bu büyük kaya üzerine Boyabat Kalesi yapılmış. Bu kaleyi başka başka uluslar ele geçirmiş ve orada barınmışlar. Günlerden bir gün düşmanları kaleye saldırmışlar. Kalenin yöneticisi,

⁴⁷⁴ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 396.

⁴⁷⁵ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*,s.136-137.

⁴⁷⁶ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s. 31.

⁴⁷⁷ Ahmet Gökoğlu, *Paphlagonia (Paflagonya)*, s.176.

⁴⁷⁸ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*,s.44.

⁴⁷⁹ Halit Çal, *Boyovası, Boyabat Kazasında Türk Mimarisi*, Ankara Kültür Merkezi Başkanlığı, Dumet Ofset, Birinci Baskı, Ankara 2014, s.26.

⁴⁸⁰ Ahmet Gökoğlu, *Paphlagonia (Paflagonya)*, s.177.

kadın, kız herkesi kaleye korumaya çağırılmış. Kaledekiler topluca kale çevresinde düşmana karşı çıkmışlar. Kırk kızlar Kayası'nın yönü kaleye girmeye ve saldırmaya daha müsait imiş. Kale Beyi düşmanların çokluğunu görünce kalenin bu durumda korunamayacağını anlamış, saldırıyı önlemek için hemen kılıcını çekmiş ve Allah'a sığınarak bu kaya kütesine tüm gücüyle vurmuş. Kaya bir anda ikiye bölünmüş. Yarılan kaya arasından başlamış bir çay akmaya. Karşı kaya üzerinde 40 kız kalakalmış ve başlamışlar ağlamaya. Önlerinde düşmanlar, arkalarında dik ve yüksek bir uçurum. Kurtuluş umudu kalmayınca hep birden başlamışlar, Allah'a yalvarmaya. Ulu Allah'ım, bizi kurtar. Ya taş yap, ya da kuş yap, diye. Allah dileklerini kabul etmiş, kızlar bir anda orada taş oluvermişler. Bu nedenle kayaya Kırk kızlar Kayası denilmiştir.⁴⁸¹ Tabi bu bir rivayettir. Bu kayaların arası jeolejik bir olay sonucu açılmıştır. Kalede 1830 yıllarında bir derebeyi hüküm sürmüş ve daha sonra buradan sürülmüştür. 1830 yılında kale üzerinde 30 haneli bir mahallenin kurulduğu söylenmektedir.⁴⁸²

Salar Köyü Kaya Mezarı (Dikili Kaya Mezarı): MÖ 7. yüzyıl ortalarında Paflagonyalılar tarafından yapıldığı bilinmektedir.⁴⁸³ Bu mezar Boyabat ilçesine bağlı olan Boyabat- Kastamonu yolunun 15 km yakınında olan Salar Köyünün güneydoğusundadır.⁴⁸⁴ Direkli olan bu kaya mezarı kalker kayalar oyularak yapılmıştır. Giriş kısmında üç sütun olduğundan dolayı direkli kaya denilmiştir. Mezarın boyu 10, yüksekliği ise 5 metredir. Bu sütunların üstünde küp biçiminde olan başlıklar bulunur. Burada diz çökmüş şekilde hayvan heykelleri vardır. Kapının üzerinde de ışık girmesi için küçük bir pencere yapılmıştır. Mezarın geniş bir alınlığı olup bu alınlığın bir kısmı düşmüştür. Yere düşen kaya parçasında aslan ve kartal figürleri vardır. Bu kabartmaların resimleri şu anlama gelmektedir: Aslanlar mezar bekçisi olarak konulmuş. Yani ölüye dışarıdan gelebilecek herhangi bir kötülüğü uzaklaştıracağı düşüncesi ile yapılmıştır. Kartal ruh kuşu olarak anılmıştır. Bu kuş bazı coğrafyalarda da mücadele sahnesi, dini anlam ifade etmektedir.⁴⁸⁵

⁴⁸¹ *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.74-75-77.

⁴⁸² Bekir Başoğlu, *Boyabat ve Çevresi*, Doğu Matbaacılık, Ankara 1972, s.61.

⁴⁸³ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s. 26.

⁴⁸⁴ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 137.

⁴⁸⁵ Bekir Başoğlu, *Boyabat ve Çevresi*, s.64-65-66.

Göknük Ören Köyündeki Ambarkaya Mezarı: Köyün batısında 2 kilometre uzaklıkta kaya altı deresi kenarında bulunur.⁴⁸⁶

Dodurga Köyündeki Resimli Kaya: Sinop ilinin Boyabat- Durağan yolu üzerindeki Kayaboğazı Köyünün sapağının yaklaşık 10 km içerisinde yer almaktadır.⁴⁸⁷ Bu kaya kabartmadan ziyade kaya üzerine çizilerek oyulan bir resimdir. Çizili olan resim insan figürüdür ve büst halindedir. Başu açık, saçları ortadan ikiye ayrılmış, alnu kırık, gözleri bademsi, kaşları çelik, burnu uzundur. Göğsünün üstünde iki çizgi bulunur. Bu kabartmanın boyu 1 metre, eni 90 cm'dir.⁴⁸⁸ Resim yerden 5 metre yükseklikte olup ne zaman yapıldığı tespit edilememiştir. Çizilen resim daha çok bir Türkmene benzetilmektedir.⁴⁸⁹

-Arım kaya Tüneli ve Kaya Mezarı: Arım Çayı kenarında yukarı Arım Mahallesi'nin üstünde bulunan yüksek bir kayadır.

Boyabat'ta eski su yolları ve su kemerleri de bulunur. Büyük Cami, Yazı Köyü Cami, Medrese Cami, Kapan Cami, Akmescit, Cuma Köyü Cami eski tarihi camiler arasındadır. Âşıklı Tekkesi, Bahşaşlı Tekkesi, Daylı Tekke, Koyunbaba Tekkesi, Dodurgalı Hacı Mustafa Efendi'ye ait türbe adlarıyla bilinen tekkeler de bulunur.⁴⁹⁰

- Bazalt Kaya Sütunları: İlçeye 15 km uzaklıktadır. Kurusaray Köyü civarında, Fındıklık mevkinde bulunur. Birbirine yakın olan üç vadide yer alan Bazalt kayalardan oluşan sütunların özelliklerinin 4- 5 ve 6 köşeli olmalarıdır. Sütunlar 30- 40 metre civarında bir yüksekliğe sahiptir. Jeolojik oluşumları ile ilgili yapılan çalışmalara göre genç döneme ait yaklaşık 3- 5 milyon yıllık geçmişi olduğu anlaşılmıştır.⁴⁹¹

3. 10. 2. 2. Folklorik Değerleri:

- Halk Oyunları: Tabaklının Deresi, Lâme

- Giyim: Üç etek ve fes giyilir.⁴⁹²

⁴⁸⁶ Her Yönüyle Sinop, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s. 26.

⁴⁸⁷ Sinop 93, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 137.

⁴⁸⁸ Ahmet Gökoğlu, *Paphlagonia (Paflagonya)*, s.144.

⁴⁸⁹ Bekir Başoğlu, *Boyabat ve Çevresi*, s.67.

⁴⁹⁰ Her Yönüyle Sinop, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s. 26 Bekir Başoğlu, *Boyabat ve Çevresi*, s.67-68-76-77-78.

⁴⁹¹ Türkiye'nin Kaptan Köşkü, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.78.

⁴⁹² Her Yönüyle Sinop, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s. 26.

- **El Sanatları:** Çember ve peşkir dokumadır.

-**Yöre Mutfağı:** Saç kebabı, sırik kebabı, pirinç pilavı, püroh, pelüza, incir uyuşturması, sarı burma, hasuda, çükündürlü, baklava, kabak katıklaması, çokartma, punut veya puğut, karma katma yemekleridir.

3. 10. 2. 3. İlçeye Özgü Gelenek ve Görenekler: Kız istemeye gidilirken erkek tarafı eşarbını ters bir şekilde örter. Kapıdan girerken: “Et aldım, ciğer astım. Ağzına Peygamber mührü bastım.” diyerek içeri girerler. Kahve pişirilir. Kahve içilip bitene kadar kız karşılarında durur. Kız beğenilirse kahve geç içilir, beğenilmezse kahve çabuk içilerek kalkılır ve gidilir.⁴⁹³

3. 10. 3. Dikmen İlçesi: Sinop ilinin güneydoğusunda bulunan ilçe Sinop merkeze 73 km'dir. Batısında Gerze, doğusunda Yakakent, güneyinde ise Durağan ilçesi vardır.⁴⁹⁴ Osmanlı döneminde Saray Köyü nahiye olmuş, 1935 yılında da Dikmen nahiye olmuştur. 1957 yılında Adliye, Tapu, Nüfus, Millî Eğitim gibi teşkilâtlı yapısıyla nahiye olmuştur. 1958 yılında teşkilâtlı nahiye kaldırılmıştır. Dikmen'in yerleşim yeri seçilmesinde 1789 yılında hizmete giren caminin halk tarafından Cuma günleri buraya gelmeleriyle eski adının Yeni Cuma olduğu öğrenilmiştir. Daha sonra nahiye olmasıyla çevredeki köylerin uğrak yeri olmuştur. İlçe eski yıllardan beri geçimini hayvancılıkla sağlamaktadır. Ayrıca Göktepe ormanlarının varlığı ilçenin serveti olup, eski yıllarda Göktepe merkezinde kereste fabrikasının olduğunu, burada üretilen orman ürünlerinin yurt içine ve yurt dışına Gürzüvet ve Çayağzı bölgelerinden gemilerle taşındığı söylenmektedir.⁴⁹⁵

3. 10. 3. 1. Kültürel Çevre: Tarihi eser bulunmamaktadır. Meşhur halkoyunları dörder ya da ikişer kişiyle karşılıklı oynanan çiftetellidir. Yemeklerinden ise tavuk suyuyla yapılan tiritleri, kuyu kebabları ve yufkadan yapılan katlama denilen yağlı ekmekleri meşhurdur.⁴⁹⁶

⁴⁹³ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.27.

⁴⁹⁴ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 416.

⁴⁹⁵ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.28.

⁴⁹⁶ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 417.

El Sanatları: Daha önce Gerze ilçesine bağlı olduğundan o yörenin folklorik özelliklerini gösterir. Kilim, heybe, çorap, peşkir, sepet örülmektedir. Ayrıca halı tezgâhlarında Hereke ve Isparta tipi halılar dokunmaktadır.⁴⁹⁷

3. 10. 4. Durağan İlçesi: İlçe adını kasabada bulunan Durakhan adındaki handan almıştır. Bu han 1254 senesinde Pervaneoğlu Süleyman Bey tarafından yapılmıştır. Eski İstanbul, Amasya, Diyarbakır, Trabzon yolları Durağan üzerinden geçirdi. İlçe 910 km² yüzölçümüne, 2409 kişilik nüfusa sahiptir. İlçeye İsfendiyar dağlarının doğu uçları sokulur. Bu dağların güneyinde Gökırmak vadisi yer alır. Dağlar ormanlıktır. Vadi ve düzlük alanlarda çeltik yapılıdır.⁴⁹⁸ İlçenin doğusunda Samsun, Alaçam, Vezirköprü, batısında Boyabat, Saraydüzü, Çorum ilinin Kargı ilçesi, güneyinde Vezirköprü, kuzeyinde Sinop, Gerze, Dikmen ve Alaçam ilçeleri bulunur.⁴⁹⁹ İlçeye Selçuklu ordularının karargâh kurmaları ilçenin önemini arttırmıştır ve ilçenin adında etkisi olup ilçenin adı Durağan olmuştur.⁵⁰⁰

3. 10. 4. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre

Durakhan (Kervansaray): Kervansaray 1265 yılında Pervane Muinüddin Süleyman tarafından yaptırılmıştır. Kitabesinde de 1265 (H. 664) yılında Büyük Pervane Süleyman bin Ali yaptırdığına dair ifade edilmiştir.⁵⁰¹ Kervansaray, İç Anadolu ile Karadeniz Bölgeleri arasında yer alan ticaret yolu üzerinde bulunur. Han yöre halkı ve yolcular tarafından Durakhan olarak anılmaktadır. Bu nedenle ilçenin adı Durakhan olmuş, zamanla halk dilinde Durağan'a dönüşmüştür.⁵⁰² Han dikdörtgen şeklinde yapılmış olup birbirine bağlı iki alanı vardır. Hana giriş batı cephesinde bulunan kesme taştan yapılmış kemerli bir kapıyla sağlanır.⁵⁰³ Hanın ortasında avlu vardır ve avlunun etrafında tesbit edilen 13 oda sıralanmıştır. Odaların tavanı beşik örtüsü olup tuğla ve kireç harçla kapatılmıştır.⁵⁰⁴

⁴⁹⁷ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.28.

⁴⁹⁸ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s. 39.

⁴⁹⁹ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 424.

⁵⁰⁰ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*,s.138.

⁵⁰¹ Bekir Başoğlu, *Boyabat ve Çevresi*, s.85.

⁵⁰² *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.85.

⁵⁰³ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 135-136.

⁵⁰⁴ Bekir Başoğlu, *Boyabat ve Çevresi*, s.85.

İsmail Bey Cami: İlçenin en büyük ve en eski camisidir. Durağan Kervansarayının yanında olup, kitabesine göre 1867 yılında yaptırıldığı bilinmektedir. Ön tarafına kervansarayın kitabesi yerleştirilmiştir. Kapısı, minberi, kabartma ve oyma tekniği ile yapılmış ve süslüdür.⁵⁰⁵

Yağbasan Türbesi: Yağbasan Köyü, Alan mahallesinde bulunur. 1395 yılında yapılmış ve dört köşe bir temel üzerine yapılmıştır. Tavanı kubbedir. Kitabesinde Polat, Kutluşah ve Emirül Kebir Hasan Bey şeklinde yazılmıştır.⁵⁰⁶

Terelek Kaya Mezarı: Durağan ilçesi Kökler Köyü sınırları içerisindedir. Bu mezarın MÖ. 7. yy'da Paflagonyalılar tarafından yapıldığı tahmin edilmektedir.⁵⁰⁷ Mezarda üç sütunlu giriş yeri ve alınlığın üzerinde kabartmalar vardır. Alınlıkta sağda çıplak bir insanla aslanın mücadele etmesi, solda hayvan boynuzları arasında bir çıplak insan başı kabartması bulunur.⁵⁰⁸

Ambarkaya Mezarı: Durağan- Vezirköprü yolu üzerinde, ilçeye 8 km uzaklıkta bulunur. Ambarkaya üzerinde oyulmuş, girişinde üç sütun vardır. MÖ 700 yıllarında Paflagonyalılar zamanında yapılmıştır.⁵⁰⁹ Mezar dikdörtgen şeklindedir. Yan duvarları dik, tavan kubbe şeklindedir. Alınlık yoktur.⁵¹⁰

3. 10. 4. 2. Folklorik Değerler

El Sanatları: Dokumacılık yaygındır. Köylerinde çember ve mahrama dokuması yapılır. Çember dokuması bir hayli zor bir iştir. Oya, dantel, bez dokuma ve halıcılık yapılmaktadır.⁵¹¹

Mahrama, beyaz ve renkli pamuk ipliğinden küçük el tezgâhlarında üretilmektedir. Bir, bir buçuk metre uzunluğundadır. İki başı renkli motiflerle süslenmiş el dokumasıdır. İnce ve daha uzun dokunanına peşkir denilmektedir. Eskiden havlu, bel sargısı olarak kullanılan mahrama günümüzde buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon

⁵⁰⁵ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.31.

⁵⁰⁶ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*,s.124.

⁵⁰⁷ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 137.

⁵⁰⁸ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*,s.43.

⁵⁰⁹ Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*,s.43.

⁵¹⁰ Bekir Başoğlu, *Boyabat ve Çevresi*, s.86.

⁵¹¹ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.31.

gibi eşyalarda örtü olarak kullanılmaktadır. Durağan bezi de çarşaf ve iç göynek yapmak için ince pamuktan düzende dokunur.⁵¹²

3. 10. 5. Erfelek İlçesi: İlçenin ilk adı Cumayanı'dır. İlçeye Cumayanı denilmesinde ilçede bulunan bir değirmen ve caminin olmasından dolayı halk buraya tahılını öğütmeye ve Cuma namazını kılmaya geldiğinden bu adı vermiştir.⁵¹³ Daha sonraları burada Cuma günleri pazar yeri oluşturulmuştur. Daha sonra adı Salavat (Karasu) olan bu ilçe, adını ilçeden geçen Karasu çayından almıştır. 1 Mart 1961 yılına kadar Karasu, Sinop merkez nahiyesidir. Bu tarihten sonra Sinop ilçesi olarak Erfelek adını almıştır. 400 km²lik yüzölçümüne ve 2588 kişilik nüfusa sahiptir. Erfelek ilçesinin güney kısmı hafif yüksek tepelerle çevrilidir. Kuzeye doğru alçalan tepeler Erfelek düzlüğünü oluşturur. Dağın etekleri ormanlarla çevrilidir. Erfelek ilçesinin başlıca geçim kaynağı meyvecilik ve hayvancılıktır.⁵¹⁴

3. 10. 5. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre: Tarihsel yapı bulunmamaktadır. Köylerinde bulunan türbeler şunlardır:

Abdurrahmanpaşa'da Uzun Türbe, Tekke'de Sarı Tekke, Balıfakı'da Fakı Türbesi, Sorkun'da Halil Türbesi, Akçaçam'da Âşık Hasan Türbesi, Kızılcaelma'da Çile Türbesi, Yeni Köyde'de Akpınar ve Kanlı Türbe bulunmaktadır.

Uzun Türbe ve Sarı Tekke'de yılın belli zamanlarında Pazar yerleri kurulur ve dualar edilir.⁵¹⁵

3. 10. 5. 2. Folklorik Değerler

Halk Oyunları: Karasu'da Pazar var, Deli horon adlı oyunlar oynanır.

Giyim: Bayanlar; ayaklarına lastikli puşi, işlemeli yün çorap, kısa iç donu, önü, yakası işli iç göynek, üstüne önü açık dış göynek, bellerine üçgen şeklinde bele arkadan doğru getirilerek önde bağlanan şal, önünde tezgâhlarda yapılmış olan önlük bağlanır. Başlarına da pul penez işli sarı çember bağlanır. Başın üstüne alınlık denen kırmızı çatkı vardır. Boyunda altın kolye vardır. Erkekler ise; Ayaklarına çarşamba tipi ayakkabı, işlemeli yün çorap, arkası körüklü olan siyah renk yanları kaytan işli belden uçkurla

⁵¹² *Türkiye'nin Kaptan Köşkü*, T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, s.88.

⁵¹³ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.32.

⁵¹⁴ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s. 45.

⁵¹⁵ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 434.

bağlanan pantolon giyilir. Üste yakası ve kolları işli olan beyaz iç göynek, üstüne de kolsuz siyah cepken giyilir. Düğme ilik yerleri ve cep ağızları kaytan işlidir.

El Sanatları: Ağaçtan yemek kaşığı, havan, oklava, sofr a altlığı, sofr a, küfe, sepet yapılır. Keten dokuma, kilim, yünlü giysiler örülür. Sazlıklarda yetişen saz otuyla zembil (pekmez çuvalı) yapılır. Demircilik, kalaycılık, sobacılık ve marangozculuk yapılır.

Yöre Mutfağı: Nokul, iç etli hamur (mantı), şipsi, herise, pileke ekmeği, mısır ekmeği, mısır tarhanası, Gürcü mancarı, Abaza baklası, mamalika, zılbıt böreği, ısırğan mihlaması, gazıyak mihlaması, kuşburnu pekmezidir.⁵¹⁶ Ayrıca ilçenin toprakları 2. jeolojik zamanda, tebeşir devrinde oluşmuştur. Bu topraklar zamanla kırılmış ve çökme olmuştur. Yer yer verimli arazi özelliği de taşımaktadır. Bu kayalara daha çok Çatak çayında rastlanmaktadır. Horzum Köyünde de tahtaya yazı yazılabilecek durumda olan tebeşirli kayalara rastlanır. Halk bu tebeşiri un haline getirerek pekmezlere kattığından dolayı pekmez toprağı demişlerdir.⁵¹⁷

3. 10. 6. Gerze İlçesi: MÖ 1400'lü yıllarda Gerze ilçesine Gasgaslar yerleşmiştir. Daha sonraları Paflagonya Devleti'ne katılan Gerze ilçesi önce Roma, daha sonra ise Bizans Devleti egemenliğine girmiştir. Selçuklu Devleti döneminde Candaroğullarının egemenliğine giren Gerze'nin eski adının Zagora- Güzühatun olduğu, Paflagonyalılar buraya GEZONOLİT dediklerinden Gerze'nin adının buradan geldiği tahmin edilmektedir. Gezonolit anlam olarak mızraklılar ülkesi demektedir.⁵¹⁸ İlçe birçok devletin egemenliğine girmiş olup 1459 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı İmparatorluğu'na bağlanmıştır. 1896 yılında Sinop ilinin nahiyesi olmuş, 1920 yılında da ilçe haline gelmiştir.⁵¹⁹

Cumhuriyetten önce küçük bir nahiye olarak yalnızca deniz yolu ulaşımı ve Sinop karayolu ulaşımı bulunmaktadır. 1930 yıllarında Sinop- Gerze karayolu hizmete açılmış olup, bu ulaşım Ahmet yeri Köyünden yapılıyor olması çok zaman alıyordu. İstanbul- İnebolu'ya deniz seferleri bulunur, bu seferler genelde ticarî amaçla kullanılır. İlk olarak Gerze- Samsun karayolu çalışmalarına 1928 yılında ham yol olarak açılmış,

⁵¹⁶ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.32-33.

⁵¹⁷ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 436.

⁵¹⁸ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s. 51.

⁵¹⁹ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 457.

sonrasında ise 1948 yılında çalışmalar tamamlanarak Sinop- Samsun karayolu olarak açılmıştır. 1948 yılından önce Samsun'a ulaşım deniz yoluyla sağlanmaktadır. Haftada iki gün gelen vapurla hem yolcu taşımak hem de ticarî vapur olarak kullanılmaktadır. Gerek Samsun gerekse Sinop karayolu zaman içerisinde değişikliğe uğramıştır.⁵²⁰

İlçe, 1070 km²lik yüzölçümündedir. İlçenin İsfendiyar dağlarının içindeki kısmı yükselerek dağların arasındaki vadilerde uzun düzlükler oluşmuştur. Dağların yüksek kısımları ormanlarla çevrilidir. Gerze'nin doğal potansiyeli ve coğrafi yapısının özellikleri onun turizm açısından gelişmesini sağlamıştır. 11 Şubat 1956 yılında meydana gelen yangında ilçe büyük hasar almış, bugün ise bayındır bir şehir özelliği almıştır.⁵²¹

3. 10. 6. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre

Tarihin en derin izlerini taşıyan en önemli eserler: Köşk Hamamı, Esmâ Zade Mustafa Paşa Cami, Çeçe Sultan Türbesi ve eski Türk evleri geçmiş uygarlıkları günümüze taşıyan yapıtlardır.

Çeçe Sultan Türbesi: Gerze'nin Çeçe Köyündedir. Yatır Mehmet Çeçe Bey'dir. Çeçe Sultan'ın Sinop'ta bulunan Seyit Bilal Türbesinde lahtı olan Çepni Türkleri Beyi olan Tayboğa'nın kardeşi olma ihtimali de vardır.⁵²² Başka bir söylentiye göre de asıl adının Seyit Muhammet olduğu, Horasan'da yaşadığı ve babasının Seyit Abdullah adında birinin olduğu, kendisinin 12 imamlardan Musa Kasım'ın torunu olduğu, aynı zamanda da Hz. Peygamber'in yedi karın olduğu anlatılmaktadır. Anlatılanlara göre bir başka bilgi de Çeçe Sultan'ın 1071 yılında Türklerin ilk Anadolu'ya Horosan'dan gelerek akınlar düzenlediği, Anadolu'nun Türkleşmesinde öncelik eden bir zat olarak bilinir. Türbede sekiz tane mezar vardır. Girişin önünde yer alan beş adet küçük mezarlar Çeçe Sultan'ın kızlarına ait olduğu, bu mezarların güneyinde iki büyük mezardan solda olan Çeçe Sultana diğeri ise oğluna ait olduğu söylenmektedir. Girişin tam karşısında duvara bitişik olarak bulunan mezarın da Çeçe Sultanın sancaktarına ait

⁵²⁰ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s. 33.

⁵²¹ *Sinop 1973 İl Yıllığı*, Önder Matbaa, Ankara, s. 51.

⁵²² Bekir Başoğlu, *Sinop İli Tarihi*, s.101.

olduğu söylenmektedir.⁵²³ Çevrede bulunan köylüler burada her yıl Hıdırellez kutlarlar. Hıdırellez şenliklerinde piknik yaparlar, türbeyi ziyaret ederler, adaklarda bulunurlar.⁵²⁴

Esmâ-Zade Mustafa Paşa Cami: Yapıldığı tarih tam olarak bilinmeyen cami, 1704 yılında onarım yapılmıştır. Asıl adının Elmas Paşazade Mustafa Paşa Cami olduğu kayıtlarda bulunmaktadır.⁵²⁵

3. 10. 6. 2. Folklorik Değerler

Halk Oyunları: Büyükdağ Köyü çevresinde derlenmiş bir oyun ve oyunla oynanan türküsü vardır.

Giyim: Bazı köyler renk konusunda farklılık gösterir. Bazı köylerde kırmızı ve sarı renk hâkimken, bazılarında ise siyah ve beyaz renk hâkimdir. Bayanların giyim şekli: Siyah yazmanın üzerine dokunmuş bir örtü takarlar. İç çamaşırı olarak göynek denilen bir giysi giyerler. Üzerine ya bir yelek ya da bir elbise giyerler. Bellerine uçları motiflerle dokunmuş, sarkan bir kuşak veya satın aldıkları şalı bağlarlar. Siyah büzgülü, uzun bir etek giyilir. Erkeklerin giyiminde bir fark yoktur. Keten ya da pamuk dokuma pantolon giyerler. Dizlerinden aşağı bacağı saracak biçimdedir. Tüm bu giysiler ilçeye uzak köylerde giyilir. İlçeye yakın olan köylerde ise şalvar giyilir. Motifleri yaparken titizlikle yaparlar. Her genç kız, her gelin tezgâhlarında adlarını verdikleri motiflerle bütünleşmiş, iş yaşantısını, becerisini, yaratıcılığını hatta genç kızların çalışkanlıklarını simgeler. Hızar dişleri, dokuz göz, kekilcik, saat kapağı, tabaka, sapıtma, bekar biti, koç boynuzu, koyun gözleri, şekercik, üçlü töngel, töngelcik, ersüncük, mekik işlemesi gibi daha birçok isimlerle anılır. Yapılan kilimler, heybeler, kolonlar, renkli ve uzun çizgiler halindedir.

El Sanatları: Düzen denilen yerde dokunan ipliğin yapılışı, keten bitkisi belli bir süre ıslatılır. 15 gün sonra güneşe serilerek kurutulur. Mengene denilen bir aletle vurularak kazıklı kısımlar denilen aletle yumruk haline getirilerek, masuralara sarılır. Buna mengüç denilir.

Yöre Mutfağı: Kaşık hamuru (mamalika, hoptiri), tirit, nokul, börek, boranaşı, sebze yemekleri; zıbıdık, kazayak, sakarcık, koyun gözü, çorbaları; mısır çorbası, un

⁵²³ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.34.

⁵²⁴ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 125.

⁵²⁵ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.34.

çorbası, beraat çorbası, buğday çorbası, yeşil mercimek çorbası, tatlıları; hamursuz tatlı, helva.⁵²⁶

3. 10. 6. 3. İlçeye Özgü Gelenek ve Görenekler: Yardımlaşma, imece vardır. İmece sahibi bir gün öncesinde bütün köyü tek tek dolaşarak haber verir. Diğer köylere de olabilir. Sabah erken saatte toplanarak yardım ederler. İmece yemeği özel olarak yapılır. Akşam yemeklerinde mutlaka börek ya da ev sahibinin maddî durumu iyi ise kuzu doldurması da yapılır. Mani söylenir. Maniler söylenirken ezgi ile söylendiği gibi karşılıklı da söylenir. Orak biçme imecesinde orağı en uzağa atma yarışı yapılır, en uzağa atana ödül verilir. Orak biçerken söyledikleri mani Ek 5’te sunulmuştur.

Ayrıca yörede inanılan birtakım inançlar vardır. Üzerinde ceviz taşıyan birine felç gelmeyeceğine ve ömrünün uzayacağına, gece alınan örümceğin yuva yıkılmasına neden olacağına, gece tırnak ve saç kesmenin ömrü kısalttığı gibi inançları bunlardan bazılarıdır. Yörede karın ağrısı için, kulak, göz ağrısı için, yanık tedavisi ve buna benzer diğer hastalıklar için uyguladıkları kocakarı ilaçları yapılır. Belirtilen diğer halk inançları ve kocakarı ilaçları ekte daha ayrıntılı olarak belirtilmiştir.⁵²⁷ Yörede söylenen mahallî sözcükler, atasözleri ve deyimler de Ek 5’te sunulmuştur.

3. 10. 7. Saraydüzü İlçesi: Cuma camisinin mimarî özelliklerine baktığımızda Selçuklu döneminden izler barındırması Selçuklular zamanında yerleşim yeri olarak kullanıldığı, ayrıca yapılan kazılarda Hititlere ait eserlere rastlanıldığından tarihinin çok eskilere dayandığı anlaşılmaktadır. 1938 yıllarında bucak olduğu adının da Kızıl oğlan olduğu,1957 yılında adı Saraydüzü olarak değiştirilmiştir. 20 Mayıs 1990 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak resmen ilçe merkezine dönüşmüştür.⁵²⁸ İlçenin adının Kızıl oğlan denilmesinde kesin bilgi olmamakla birlikte bu adın kişilerden değil de yörenin coğrafi özelliğinden kaynaklanıp merkez ve civarındaki toprağın kıızıla yakın rengi olduğundan düşünülmektedir. Daha sonra ise seyirli düzlük anlamına gelen Saraydüzü denilmiştir.⁵²⁹ Bu isimden Saraydüzü’nün yeryüzü şeklinin düzlük olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

⁵²⁶ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.34-35.

⁵²⁷ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.39-40-41-42.

⁵²⁸ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.43.

⁵²⁹ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 463.

3. 10. 7. 1. Tarihsel ve Kültürel Çevre: Henüz incelenmemiş olduğundan tarihi zenginlikler ortaya çıkmamıştır. Kastamonu Etnografya müzesinin yapmış olduğu çalışmalarda Embiyeli Mahallesinde bulunan Bayram tepesinde yapılan kazıda aslan ve su sarnıçlarına rastlanılmış, ayrıca tarihi küçük yapılar bulunmuştur.⁵³⁰ Ayrıca Yaylacı Köyüne bağlı olan Erecek mezarası haricinde tüm köylerinde ve mahallelerinde birer cami bulunmaktadır. Merkezinde ise biri Arabî 1216 tarihinde yapılmış olan iki asırlık tarihi cami olmak üzere iki camisi vardır.⁵³¹

3. 10. 7. 2. Folklorik Değerler

Halk Oyunları: Oynanan oyunlar Orta Anadolu oyun türlerindedir. Bazı köylerinde deve oyunu ve gürgür oyunu oynanır.

Giyim: Kadınlar şalvar ve şalvar üstü kapalı gömlekler giyerler. Kadınların bazıları, bazı köylerde fes üstüne eşarp yerine çember, el dokuması işlemeli yelek, etek ve şal diz üzerine kadar el dokuması renkli kumaş ve üzerine beyaz bezden dikilmiş şalvar giyerler. Erkekler de pantolon ve ceket giyerler.

Yöre Mutfağı: Pirinç pilavı, katı hamur, keşkek, çullu aş, tirit, sırik kebabı, kuzu dolması, kuzu kapama, sarı burma, un helvası, çeşitli sebze ve baklagillerdir.⁵³²

3. 10. 8. Türkeli İlçesi: İlçe yüz yıla yakın geçmişe sahiptir. İlçe önce Rum Pontuslularının, Selçukluların, İsfendiyaroğullarının ve Fatih Sultan Mehmet'in Sinop'u almasıyla Osmanlı Devleti'nin yönetimine geçmiştir. İlk kurulduğunda adı Yarna'dır. Sonrasında sahilde batan bir gemi kalıntısından dolayı Gemi Yanı adı verilmiştir. Türklerin yerleşmeleriyle Türklerin yerleşim yeri anlamına gelen Türkeli denmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında Ayancık ilçesine bağlanmıştır. 01/05/1957 tarihinde de Türkeli ilçe olmuştur.⁵³³

421 km²lik yüzölçümü ve 1597 kişilik nüfusa sahiptir. İsfendiyar dağlarının Karadeniz Bölgesi'ne ulaştığı dar kıyı şeridi, şehirden sonra birden yükselir. İlçe, ormanlıkla kaplı bir araziye sahiptir. Ekonomik olarak kıyı kesimlerinde meyvecilik gelişmiştir. Bölgede ekim alanının dar olması nedeniyle halkın büyük çoğunluğu dış

⁵³⁰ *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.43.

⁵³¹ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 464.

⁵³² *Her Yönüyle Sinop*, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.43.

⁵³³ *Sinop 93*, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 470.

ülkelere çalışmak için gitmiştir. İlçenin Helaldı bucağında bulunan kereste fabrikası halkın tek ekonomik gücünü oluşturur.⁵³⁴

İlçe, Eski Çağlarda kurulan yerleşim yerlerinden olduğundan yapılan kazılarda parke kaldırım taşlarına ve mozaik kalıntılara rastlanıldığından ilçe birinci derece sit alanı olarak ilân edilmiştir.⁵³⁵

3. 10. 8. 1. Folklorik Değerler

Halk oyunları: Kendine özgü mahallî oyunu bulunmamaktadır. Ayancık yöresinin etkisinde kalarak çok az ayancık eymeleri ve ak yemiş oyunları oynanır.

Giyim: Elde dokunmuş olan keten bezlerinden yapılan giysiler giyilmektedir.

El Sanatları: Koyun yününden yapılan ipliklerle çorap ve kazak örülür. Düzen denilen tezgâhlarda çul kilimi dokunur.

Yöre Mutfağı: Keşkek, mancar yemeği ve palaz böreğidir.⁵³⁶

Üçüncü bölümde Sinop'un kültürel etkinlikleri üzerinde duruldu. Dördüncü bölümde ise Sinop'ta yayımlanan gazeteler incelenecektir.

4. BÖLÜM

4. 1. SİNOP GAZETESİ İNCELEMELERİ

Sinop gazetesinin incelenen sayılarında yer alan Sinop'un sosyal ve kültürel faaliyetleri şunlardır:

27 Mayıs 1929, sayı 643, sayfa 1

“Cehalet Öldü- Aramızdan ayrılan her iyi şeye ağlarız. Fakat cehaletin pençesinden kurtulduğumuzdan dolayı bugün farklı mesaretten dudaklarımızdaki tebessümün gerginliği artıyor, çoğalıyor. Türk milleti lâyemat Ulu Gazi'ye ebediyen şükran ve minnet borçludur. Asırlardan beri istibdat zincirleri ve cehalet bukağları içinde yüzen bu necip millet o büyük lâyematun irşadı ile o zincirleri parçalamış o bukağları kırmış, nihayet nur ve refahına kavuşmuştur. Millet mekteplerinde dört aylıkların imtihanları da bitti. Bu imtihan için bir mabette toplanan vatandaşlar bu defa da Sakarya ve

⁵³⁴ Sinop 1973 İl Yıllığı, Önder Matbaa, Ankara, s. 57.

⁵³⁵ Sinop 93, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara, s. 473.

⁵³⁶ Her Yönüyle Sinop, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.44.

Dumlupınar gibi muazzam zafer ve galibiyetlerde duydukları o baş döndürücü meserret ve lezzeti tadıyorlardı. O vakit kalbim ilâhi raşelerin sevinciyle çarpıyor ve gözlerimden hazin en dolgun yaşları dökülüyor ve ben de o mabette ruhumun en tatlı vecit ve huşun içersinde Allah'ına kavuşan bir abit aşkıyla o büyüğün huzurunda secdeye iniyordum. Gerze- İlhan Oğuz''

13 Haziran 1929, sayı 648, sayfa 1

“Orta Mektep Müdürlüğünden- 11/06/1929 Salı günü mektebimizce yapılan tenezzühte muktezi motorları taraflarından meccanen temin buyuran muhterem Valimiz Azmi Beyefendi ile fırka mütemet vekili Şaban Beylere talebe ve muallimler namına arzı teşekkür ve minnettarı ile bir vazife adehylerim.”

14 İkinci Kânun 1932, sayı: 795, sayfa 2

“Gerze’de Demirciler Çarşısının Resmî Küşadı Yapıldı- Gerze yarım asır evvel büyük bir yangın neticesinde tamamen yanmıştı. Yangın felaketinin ne kadar feci olduğunu halk tamamen müdrük bulunduğu için bir yangın zuhurunda kadın ve erkek bütün bir memleket halkı yekpare bir kitle halinde emsalsiz ve fedakârane gayretler sarf ederek yangın vus’at peyda etmeksizin söndürülmektedir. Kasabanın ekser binalarının ahşap olması ve kış mevsiminde şiddetli lodos rüzgârlarının esmesi, halkın ve bilhassa belediyenin basiretkâr birçok tedbirler alınmasına intaç etmekte idi. Her sene belediye bütçesine yangın vesaitine ait mühim miktarda tahsisat konulması esas itibarıyla kabul edilmiş olmakla beraber her an bir yangın tehlikesi muhtemel olan demirci, kalaycı ve bakırcı gibi esnafın şehir haricinde toplu bir mahalde birleştirilmesi belediyenin en mühim prensip ve gayelerinden biri idi. Geçen sene şehrin garbinde karaman yeri nam mahalde belediyenin bu maksatla satın aldığı bir tarla harita üzerinde çarşı taksimatı yapılarak kısım kısım dükkân arsalarına tefrik edilmişti. Bu arsalar bir karar mucibi demirci, bakırcı ve kalaycılara uzun vadeler ile ve gayet ehven fiyatlar ile ve bir sene zarfında inşa edilmek şartıyla satılmış idi. Esnaf bu karar dahilinde gösterilen arsalarla dükkânlarını yaparak nakletmişler ve kasaba haricinde demirciler çarşısı namı ile yepyeni bir çarşının sene başında resmî küşadı yapılarak bu vesile ile halk tarafından coşkun tezahürat ile belediye heyeti muhteremesi tebrik edilmiştir. Her sene memlekete hafî eserler bırakan Gerze belediye heyetinin bu sene zarfında münasip bir mevkide bir gazhane inşahasına dahi muvaffak olacağına emniyetle intizar etmekteyiz. 6 Kanunusani 1932 Turancı’’

28 İkinci Kânun 1932, sayı 797, sayfa 2

“Altı Çocuklu Bir Ananın nakdî Mükâfat ile taltifi- Altı çocuğu olduğu ve son çocuğunda umumî hıfzıssihha kanununun neşri tarihinden sonra doğduğu anlaşılan Ayancık kazasının göl karyesi ahalisinden kavas oğlu Şakir Zevzesi Zarife hanım, umumî hıfzussihha kanununun 156ıncı maddesi mucibince sıhhat içtimaî muavenet vekâleti celilesince bu defa (elli) lira nakdî mükâfat ile taltif edilmiştir. Muktazi

havalenamesinin de kaza mal müdüriyetine gönderilmiş olduğu vekâleti celilenin cümleî işarından bulunmuştur. Cumhuriyet feyiz ve nimetlerinden birini teşkil eden bu taltif keyfiyeti işitenlerin memnuniyetini mucip olmuştur. Hükûmetin bu takdirkârlığını, atifetini gazetemiz şükranla derç eder.’’

18 Şubat 1932, sayı 799, sayfa 1

‘‘Vilâyet Haberleri- İlk Türkçe Ezan- Maruf Hafızlarımızdan Burhan ve Hafız Rifat efendiler tarafından ilk defa olarak 20-1-932 tarihinde Fatih camiinde Türkçe okunarak Anadolu ajansile ilân edilen ve geçen 798 sayılı gazetemizde aynen yazılan ezanın esasatı dairesinde Sinobumuzda da ilk Türkçe öğle ezanı 12-2-932 tarihine müsadif cuma günü büyük bir galebelik huzurunda Meydankapı camiinde Halk Fırkası Musiki Heyeti Azasından ve genç musikişinanslarımızdan Gümrük muayene memuru Kâşif bey tarafından okunmuştur. Halk, okunan bu ezandan çok mutahassis ve müteheyyiç olmuştur.’’

5 Mayıs 1932, sayı 809, sayfa 2

‘‘Merkez İl Mektebi Tarafından çocuk velilerine verilen müsamere- Çocuk haftası münasebetile Merkez ilk mektebi tarafından 28-4-932 Perşembe günü akşamı saat 20’de Cumhuriyet halk fırkası salonunda mezkûr mektep Evliyayı etfaline zengin programlı bir müsamere verilmiştir. Hükümet erkân ve devair rüesası ile çocuk velilerinin davetli buldukları iş bu müsamere emsaline mütefevvik bir surette kalabalık olmuş ve çok samimi ve çok neş’eli bir gece geçirilmiştir. 1- İstiklâl marşı 2- Kelebekler manzum piyesi. 3- Gazinin büstü karşısında musiki. 4- Kar ve çiçekler. 5- Cumhuriyet marşı. 6- Himayei etfal marşı ile beraber Himayei etfal canlı tablo, 7- Çoban opereti, 8- Çin dansı, 9- Sazı ihtiva etmekte bulunan dokuz maddelik programın tatbikine başlanmadan evvel celinenin önüne bedî zevkin bütün inceliklerini gösteren sureti mahsusada yapılmış büyük papatya içinde saklı sarışın bir hanım kız, perde açıldığı vakit çiçeğin içinden çıkarak davetlilere selam vermiş ve beyanı hoşamedî etmiştir. 1, 3, 4, 5 ncü maddeler musiki iştirakile söylenmiş ve yapılmıştır. Çin tarzı telebbüsünü takliden yapılmış elbiseler giyinen hanım kızlar tarafından pek maharetle oynanan Çin dansı da diğerleri gibi pek mükemmel olmuş ve hazrunun hararetle gösterdiği arzu üzerine tekrar edilerek şiddetle alkışlanmıştır. Programın dördüncü maddesinde yazılı kar ve çiçeklerden sonra, mektep himaye heyeti reisi muallim İsmail Hakkı bey tarafından bilmünasebe fakir çocuklara yardım mevzuu etrafında hitabede bulunmuş ve mezkûr mektep himaye heyeti tarafından bir sene zarfında şehit yavrularından yirini üçüne kondura ve yirmibeşinede elbise yaptırıldığı beyan edilmiştir. Müsamerenin sonunda fırka saz heyetince müntehap parçalar çalınmıştır. Şimdiye kadar yapılan bütün müsamereilerin fevkında, herkesin takdir ve mamnuniyetini celp edecek şekilde bidayetden nihayete kadar devam eden bu müsamerenin te’mini mükemmeliyeti hususunda feragati nefisle çalışan Başmuallim Naşide H. ef. ile muallim

Meliha Ahmet, Muazzer, Fethiye Remzi, Nuriye ve Süreyya hanımları teşekkürle karşılamayı borç bilir ve kendilerini pek samimi tebrik ederiz.”

19 Mayıs 1932, sayı 811, sayfa 2

“Operet Heyeti- Kıymetli Türk sanatkarlarımızdan İhsan B. idaresindeki İstanbul Operet heyeti Cumartesi günü Ayancıktan gelmiş ve C.H. Fırkası salonunda birkaç temsil vermiştir. Bu müddet içinde vermiş oldukları Yedikçi, Arşınmalan, Şeyh Sait, bülbül temsillerinde cidden muvaffakiyet göstermişler ve umumî takdire mazhar olmuşlardır. Heyet, Tayyare cemiyeti menfaatine önümüzdeki Cumartesi günü, gündüz hanımlara, akşamda umuma veda müsamesesi olmak üzere Meşhediye temsil edecektir. Mükemmel bir surette temsil edilen Arşınmal alan piyesi, şu çok kıymetli söz ile bitirilmiştir: Başımızdan ayrılmasın, Bin yaşasın Kemal Paşa, Sayesinde nurlanacak, Anadolu baştan başa.”

2 Haziran 1932, sayı 813, sayfa 1-2

“Jimnastik Şenlikleri- Hava müsait olduğu takdirde 27-5-932 Cuma günü yapılması mukarrer bulunan mektepliler jimnastik şenliği, mezkûr günde Ortamektep binasının karşısındaki sahada mükemmel ve muntazam bir surette yapılmıştır. Yapılacak bu şenlikten halk haberdar edilmiş bulunduğu için yüzlerce çocuk ana ve babalarile rüesai memurin ve muallim kitlesi erkenden şenlik mahalline toplanmış ve çocukların neş'e ve sevinçlerine iştirâk eylemişlerdir. Öğleden evvel saat dokuz buçukta merasim başlamış, evvela Ortamektep erkek talebeleri takdire layik bir yörüyişle, temiz ve yeknesak kıyafette marş söyleyerek sahada akzi mevki etmişlerdir. Mesleğine çok heveskâr olan Ortamektep beden terbiyesi Muallimi Şeref Beyin kumandasile sihat dolu bir gençlik kitlesi çok müntazam beden hareketleri yaptılar. Yirmi dakika istirahattan sonra istikbalin birer anneleri olan gürbüz kız talebeleri de marş söyleyerek sahayı işgal ettiler, çok güzel ve hatasız bedî hareketler yaptılar ve umumun takdirine mazhar oldular. Şenlik, heyeti umumiyesi itibare çok muvaffakiyetli ceryan etmiş ve sıhatli, neş'eli talebeler tarafından gayet kolaylıkla ve intizamla yapılan muhtelif beden hareketleri, herkeste bir gurur ve iftihar hissi uyandırmıştır. İstikbalin kendilerinden çok şeyler beklediği bir gençlik kitlesinin bedî ve muvaffakiyetli hareketlerini bize göstermek ve bu suretle neş'eli bir gün geçirmek imkân ve fırsatını veren muallim beyleri candan tebrik ederiz.”

2 Haziran 1932, sayı 813, sayfa 2

“Cumhuriyet İlkmektebi Tarafından Verilen Müsamere- 30-5-932 Pazartesi günü akşamı saat yirmide C. H. Fırkası salonunda Cumhuriyet ilkmektebi talebesi tarafından mezkûr mektep çocuk velilerine zengin programlı bir veda müsamesesi verilmiştir. Rüesayi memurin ile çocuk ana ve babalarının davetli buldukları bu müsamereye çok alâka gösterildiği için şayanı hayret bir surette kalabalık olmuş ve çok samimî ve neşeli bir gece geçirilmiştir. Tesbit edilen program mucibince; 1- Gazinin başı, 2- Arı ve

çiçekler, 3- Perilerin uyanışı, 4- Aylar, 5- Mefkûre, 6- Kurbağalar, 7- Çiçekler, 8- Monolog, 9- Kordelalar, 10- Dağlar raksını ihtiva etmekte olan müsamerer heyeti umumiyesi itibarile çok mükemmel olmuş ve birer cihan olan mini mini yavrularımızın her birerleri, gösterilen rollerini pürüzsüz olarak yapmağa muvaffak ve davetlilerin alkışlarına mazhar olmuşlardır. Ömer ef. ve Belkis hanım tarafından fevkalade maharetle oynanan dağlar raksı da diğerleri gibi pek mükemmel olmuş ve hazırunun hareretle gösterdiği arzu üzerine tekrar edilerek şiddetle alkışlanmışlardır. Müsamerenin mükemmeliyeti hususunda feragati nefisle çalışan Baş muallim Necip Beyle mesai arkadaşları Remziye, Vasfiye, Hidayet hanımların mesbuk hizmetlerini şükranla yad etmeği bir borç biliriz.’’

23 Ağustos 1932, sayı 825, sayfa 1

“Donanmamızın Gözbebeği Yavuz Sinop’ta- Cumhuriyet hükûmetinin azim ve irade kudretinin pek canlı bir eseri olmak üzere azamî fedakârlık gösterilerek tamirine muvaffakiyet gösterilen ve donanmamızın ruhu mesabesinde bulunan Yavuz harp gemisi 21-8-932 tarihine müsadif Pazar günü saat 13.00 de kadın, erkek binlerce halkın coşgun tezahurati arasında limanımıza muvasalat etmiştir. Saat onbeşte filo kumandanı miralay Şükri, Yavuz kumandanı kaymakam Hüsnü Bf.lerle maiyetleri erkânı romorkörle park iskelesinden dışarı çıkararak hükûmete gelmişler ve makamı vilâyette hükûmet namına Vali Beyefendiye ziyaret etmişlerdir. Müşarileyhime, gelirken ve giderken dairei hükûmet önünde bir jandarma müfrezesi tarafından selam resmi ifa edilmiştir. Saat 15.50de Vali Bf. refakatlerinde askerî ve mülkî erkânı vilâyet olduğu halde Yavuz gemisinde filo kumandanına, iadei ziyaret etmiş ve gemiden müfarekatleri esnasında 17 pare endahti suretile kendileri selamlanmıştır. Saat 14 den sonra geminin gezilmesine müsaade edildiği için bir papatya gibi etrafını dolduran kayıklardaki müştak ve mutahassiri bulunan kadın, erkek yüzlerce halk büyük bir nezaket eseri olmak üzere her guruba terfîk edilen askerler marşfetile her birisi birer harikai sanat olan geminin techizatı ve sair akşamı gezdirilmiştir. Saat on altıda romkörle parka çıkan geminin bando muzikası saat 20 ye kadar bahçede alafıranga, alaturka müntehap havalar çalmış ve park bu müddet esnasında adeta bir milî bayram günü manzarası arz etmiştir. Mükemmel bir surette yetiştirilen muzikanın çaldığı havalardaki intizam ve mükemmeliyet, göğüslerini dolduran bir gurur hissi ile dinleyenleri çok mütahassis etmiş ve umumun takdirine mazhar olmuştur. Yavuz, gece projöktörlerini yakarak halkın bu fevkalâde sevincine iştirak etmiş ve bilhassa çok kuvvetli olan projöktörlerinden ikisini parka tesbit ve teksif etmek suretile burasını gündüz gibi nura gark etmiş çoluk, çocuk binlerce halk bu nur deryası içinde heyecanla geç vatka kadar tezahüratta bulunmuşlardır. Gemiye ziyaret eden bilumum ahalinin yakalarına (Yavuzun ziyareti hatırası) yazılı birer rozet küçük çocuklarda Yavuz ismi yazılı birer kırmızı kurdela takılmış ve ayrıca her bir ziyaretçiye sade ve yıldızlı Yavuzun birer kartı verilmiştir. Filo kumandanı ve Yavuzun kumandan ve erkânı askeriyesi şerefine Pazartesi günü Halkevi salonunda Belediye tarafından mükellef bir öğle ziyafeti verilmiş ve yemekte Mebus Akif, Vali Azmi bey efendilerle bazı erkânı vilâyet davetli

bulunmuşlardır. Ziyafette, Halk fırkası idare heyeti reisi Nizamettin bey tarafından kısmı mahsusumuzda dercedilen bir nutuk irat edilmiş, Filo ve kumandanı bey efendi tarafından samimiyetle mukabele lütfunda bulunulmuştur. Boyabat ve Gerzeden motor ve otomobillerle bir çok kimseler Yavuzu ziyaret etmek üzere Sinoba gelmişlerdir. Kıymetli ve sevimli Yavuzumuz saat on dörtte, etrafını kaplayan motor ve kayıkların hararetili tezahüratı arasında kendisine yakışan vekar ve heybetile şarka müteveccihen limanımızdan ayrılmış, mebus Akif, Vali bey efendilerle erkânı vilâyet hususi motorla limanımızdan uzaklaşınca kadar Yavuzu teşyi ederek selamlamışlardır. Yavuzun hareketinden iki saat evvel gelen filonun aksamından Berk torpito kruvazöründe Yavuzdan bir buçuk saat sonra limandan ayrılmıştır. ”

22 Birinci Kânun 1932, sayı 842, sayfa 1

“Gerzede Yerli Mallar Sergisi- Birinci Kânunun on ikinci pazartesi günü Gerzede Halk fırkası salonunda yerli malı sergisi açılmıştır. Açılma merasimi birçok memurin ve halk müvacehesinde Kaymakam bey tarafından yapılmıştır. Serginin açıldığını haber alan halk ve mektep talebesi sergiyi ziyarette büyük bir isticâl ve alâka göstermişlerdir. Sergi, İktisat ve tasarruf cemiyeti şubesi idare heyeti arkadaşlarının eseri himmetleriyle çok güzel tanzim edilmiş, gösterilen intizam ziyaretçilerin takdirine mazhar olmuştur. Pek nezih bir manzara arzeden sergi umuma açık bulundurulmuştur. Tasarruf haftasında bütün halk kahve, çay yerine incir, üzüm, fındık yemek suretile bu vatanî ve millî hareketi candan karşılamışlardır. ”

18 Birinci Kânun 1933, sayı 891, sayfa 2

“Ağaç Dikme Bayramı- Halkımızda ağaç yetiştirmek ve ağaca bakmak zevkini uyandırmak üzere bu sene tasarruf haftasının dördüncü günü olan cuma günü hafta tezahüratından sonra parkta ağaç dikme merasimi yapılmıştır. Vali Beyefendi ile erkânı vilâyet, memur, mektep talebeleri ve kalabalık bir halk kütlesi sat 11.30’da şehir parkında bir gün evvel hazırlanan çukurlar etrafında toplanmışlardır. Çalışkan Valimiz Abdülhak Beyefendi, bu mevzu etrafında değerli bir hitabede bulunmuşlar ve ilk fidanı bizzat dikmişlerdir. Orada bulunan hazırun ve orta mektep talebesi tarafından birer fidan dikilmiş ve bu suretle merasime nihaye verilmiştir. Muntıkamızda ağaç dikme mevsimi olması ve bu da tasarruf haftasına tesadüf etmiş bulunması sebebiyle her iki bayram birlikte yapılmıştır. ”

18 Birinci Kânun 1933, sayı 891, sayfa 2

“Havacılık ve Spor Mecmuası- Tayyare Cemiyeti umumî merkezince çıkarılmakta olan Havacılık ve Spor Mecmuasının 108 sayısı da mükemmel bir surette intişar etmiştir. Tayyare terekkiyatı ve memleketimizdeki hava ve spor hareketleri hakkında faydalı yazıları olan bu güzel mecmuayı gençlerimize salık veririz. ”

3 İkinci Kânun 1935, sayı 936, sayfa 2

“Fakir Çocuklara Yardım- İlk mektepler fakir çocukları koruma birliği tarafından bu kerede bayram münasebetiyle fakir çocuklara ayakkabı yaptırılmıştır. Mektepli yavrularımıza bu sene de geçen sene olduğu gibi sıcak öğle yemeği verilmek için teşebbüsata geçilmiştir. Sayın yurttaşlarımızın yardımlarını esirgemeyeceklerine eminiz.”

24 İkinci Kânun 1935, sayı 938, sayfa 1

“Vilâyetin her tarafında bu hafta zarfında ikinci müntehip seçimi yapılmış ve tamamen bitmiştir.- Rey hakkına haiz bütün yurttaşlar reye iştirak etmiş ve Cumhuriyet Halk Fırkası namzedi olarak merkez kazasından 14 kadın, 83 erkek; Gerze kazasından 15 kadın, 87 erkek; Boyabat kazasından 19 kadın, 146 erkek; Ayancık’tan 9 kadın, 102 erkek ki ceman 475 ikinci müntehib seçilmiştir.”

31 İkinci Kânun 1935, sayı 939, sayfa 1

“Tayyare Şehitleri İhtifali- Memleketin her yerinde olduğu gibi Sinop’ta dahi 27. Kânun 1935 tarihinde şehitlik meydanında Tayyare şehitleri ihtifali büyük tezahüratla yapılmıştır. Bu merasimde Vali A. Savaş, Askerî ve Mülkî erkânı, hükümet, jandarma ve polis müfrezeleri ile mektepliler ve bütün Sinop halkı hazır bulunarak hava şehitlerimizin hatıraları hürmetle anılmış, heyecanlı sözler söylenmiş ve şehitlik abidesine çelenkler konmuştur.”

8 Şubat 1935, sayı 940, sayfa 1

“Vilâyetimizde yetim ve kimsesiz çocukları himaye- Sinop ilk mekteplerinde okuyan kimsesiz ve son derece bakıma muhtaç olan yavrularımızın vaziyetlerini düşünen Valimiz Abdülhak Savaş’ın inzıam eden yüksek himmetleri ile teşekkül eden himaye heyeti derhal faaliyete geçerek muhterem ahali ve memurlarımızın muavenet ve yardımlarına müracaat ederek Şubat iptidasından itibaren altmış çocuğa mekteplerinde öğle yemeği verilmeye başlanmıştır. Bu hayırlı işe iştirak eden ve edecek olan iyilik sever yurttaşlarımıza en derin teşekkürlerimizi sunarız. İlk mektepler himaye heyeti”

8 Şubat 1935, sayı 940, sayfa 2

“Yardım- Merkez Gazi Mustafa Kemal mektebi muallim ve talebeleri aralarında topladıkları 963 kuruş Marmara, Erdek felâketzedelerine yardım olarak Hilâhahmer umum merkezine gönderdikleri haber alınmıştır. Sinop- Muallim ve talebelerimizin gösterdikleri iyi duyguları takdirle karşılız.”

14 Şubat 1935, sayı 941, sayfa 4

“Piyango- Çocuk Esirgeme ve Ulusal ekonomi kurumları genel merkezlerinin ortak olarak yapmış oldukları ve çekiliş günü 25 Şubat 935 olan büyük yerli malı piyangosunun biletleri Ziraat Bankası Şubesi ile Çocuk Esirgeme Kurumu merkezinde

satılmaktadır. Bir bilet 50 kuruştur. Bunu almakla hem yurdun birçok kimsesiz yavrularına yardım, hem de 50 kuruş mukabilinde değerli yerli malı eşyasına sahip olacaksınız.”

14 Şubat 1935, sayı 941, sayfa 4

“Sinop Belediye Başkanlığından- Lokomopille işleyecek Sinop elektrik fabrikasında çalışmak üzere bir elektrikçi ile bir makinist alınacaktır. Talib olanlar ellerindeki vesaik ve ehliyetnameleri ile birlikte 3/3/935 tarihine kadar belediyemize müracaatları ilân olunur.”

21 Şubat 1935, sayı 942, sayfa 1

“Toplantı- Merkez kazasına bağlı köylerin muhtarları ile nahiye müdürleri ve vilâyet nüfus müdürü ve kalabalık bir halk kütlesi pazartesi günü dairei belediye salonunda Valimiz Abdülhak Savaş 'ın reisliği altında toplanarak yani soyadı kanunu ve nizamiyesi etrafında görüşülerek kendilerine icab eden izahatle beraber cetveller ve nizamnameler verilmiş ve soyadının kendi dilimizden konmasındaki millî maksat anlatılmıştır. Vilâyet merkezinde soyadı almayan hemen hemen kalmadığı gibi kaza, nahiye ve köylerde de bu bapta faaliyet hararetle devam etmektedir.”

21 Şubat 1935, sayı 942, sayfa 3

“Vilâyet Makamından- Gerze kazası İnkılâb Yatı Mektebinin ders yılı sonuna kadar muhtelif erzakı ile talebe elbiseleri 02/03/1935 tarihinde ihale edilmek üzere artırma ve eksiltme kanununa tevfikan 20 gün müddetle ve şartnamelerine tevfikan eksiltmeye çıkarılmıştır. Talip olanların ve şeraiti öğrenmek isteyenlerin Encümeni vilâyete veyahut Gerze Kaymakamlığına müracaatları ilân olunur.”

11 Nisan 1935, sayı 948, sayfa 1

“Valimizin Teftişleri- Valimiz A. Savaş, dün ve evvelki gün beraberlerinde vilâyet Maarif Müdürü İ. Ertuğrul olduğu halde vilâyet merkezindeki ilk mektepleri teftiş ederek dersleri takip ettikleri gibi himaye heyetlerimiz tarafından her mektepte muntazaman öğle yemeği verilmekte olan yoksul talebeyi de gözden geçirmişler ve memnuniyetlerini göstermişlerdir. Valimiz aynı zamanda Sinop yarımadası burnunda inşaatı biterek çalışmaya başlamış olan Sis düdüğünü de görmüşlerdir.”

18 Nisan 1935, sayı 949, sayfa 1

“Valimizin Teftişleri- Valimiz Savaş evvelki gün orta mektebi ziyaretle dersleri takip etmiş, dün de Kabalı yatı mektebini teftiş etmiştir. Kabalı'ya gidişlerinde CHP başkanı Koca, Maarif Müdürü Ertuğrul ve Ziraat Müdürü Par da beraberlerinde bulunmuş ve Pazar münasebetiyle her taraftan Kabalı'ya gelmiş olan köylüye faydalı konferanslar verilmiştir.”

25 Nisan 1935, sayı 950, sayfa 1

“Vilâyet Haberleri- 23 Nisan Çocuk Bayramı coşkun tezahürat içinde devam etmektedir. 23 Nisan Salı günü Hakimiyeti Millîye ve Çocuk Bayramı'na rastladığı için her sene olduğu gibi bu sene de vilâyetimizin her tarafında candan kutlanmıştır. Sinop'ta hazırlanan bir program mucibince bütün daireler ve müesseseler, çarşılar baştan başa bayraklar ile donatılmıştır. Sabahleyin saat onda erkânı hükümet ve umum memurlar, mektepliler ile bütün gençliğin iştiraki ile Cumhuriyet Meydanında toplanan büyük bir halk toplu ve hep bir ağızdan İstiklâl Marşı söylediler. Çocuklar ant içtiler. Bundan sonra Hükümet Konağı önüne gelinerek iki talebe ile okutan Dilaver Can tarafından söylenen güzel sözlere Valimiz Bay Savaş bu günün büyüklüğü hakkında yürekten gelen canlılıkla karşılık verdiler. Kendileri de çocukları sevgi ile kutladılar. Ve nutuk söyleyen ve şiir okuyan talebelere zarif birer kalem hediye ettiler. Alay aynı coşkunlukla Belediye önüne gelmiş ve burada da talebeler tarafından söylenen sözlere belediye namına İsmail Hakkı Şahinoğlu tarafından karşılık verilmiş ve yavrulara hediyeler verilmiştir. Mütakiben alay Cumhuriyet Halk Fırkası ve Halkevi önüne gelmiş ve burada da talebeler ile okutan Bedriye Dikmen tarafından söylenen sözlere fırka namına Halkevi Başkanı Tevfik Turan tarafından 23 Nisan'da milletin hakimiyetini eline aldığı günün başladığı tarih olduğu için değerinin pek yüksek olduğundan bahisle mukabele edilmiş ve çocuklara hediyeler ve şekerler dağıtılmıştır. Bundan sonra alay Atatürk büstü önünde toplanarak burada da ateşli sözler söylenmiş, Atatürk'e saygılar gönderildikten sonra alay Tophane ve Kale yazısı yolunu takiben şehri baştan başa dolaşarak Cumhuriyet meydanına dönmüş ve birinci günlük program bu suretle bitmiştir. Gece halkevi salonunda Mektepli yavrularımız tarafından gayet güzel bir müsamere verilmiş ve ertesi gece bu müsamere tekrar edilmiştir. Bayramın birinci günü umum mekteplilerin yaptıkları dernekte verilen karar üzerine seçilen çocuk Vali, Maarif Müdürü, Orta Mektep Müdürü, Ziraat Müdürü ile Belediye Başkanı vilâyet dairesinde yapılan tebrikleri kabul ettikten sonra makamlarına oturmuşlardır. Akşama kadar günlük işler ile meşgul olup mektepleri, mezbahayı, elektrik fabrikasını teftiş etmişlerdir. Çocuk haftası devam etmektedir. Yarınki Cuma günü öğleden sonra yani saat 14'te orta mektebimizin Jimnastik şenlikleri Cumhuriyet meydanında yapılacaktır.”

23 Mayıs 1935, sayı 953, sayfa 1

“19 Mayıs- Büyük Önderimiz, Cumhurbaşkanımız Kemal Atatürk'ün 16 yıl önce Samsun'a ilk ayak bastıkları güne rastlayan 19 Mayıs gününün yıl dönümü Sinop'umuzda da pek parlak surette kutlanmıştır. Şarbaylık, kent baştan başa bayraklarımızla süslenmiş, halk Cumhuriyet alanında coşkun şenliklerde bulunmuştur. Atatürk sındaşı önünde de öğleyin saat tam 12.00'de bütün halkımız, memurlarımız, okullarımız hazır olduğu halde ortaokul Türkçe öğretmeni Avni Gökmen tarafından, tıpkısı aşağıda yazılı, yürekten taşan, orunçlu bir söylev yapılmış ve pek çok alkışlanmış. Okullarımız tarafından da heyecanlı şiirler okunmuştur. Bundan sonra hep

bir ağızdan Cumhuriyet Marşı söylenerek toplantıya son verilmiş ve gece de Halkevi'nde Kozanoğlu piyesi yüzlerce halkın coşkun alkışları arasında erişkenlikle verilmiştir.”

13 Haziran 1935, sayı 956, sayfa 1

“...İlbayımız Savaş- Beraberinde Kültür İşleri Direktörü Ertuğrul, Bayındırlık Baş Mühendisi Özatalay olduğu halde geçen hafta kazalara gittiklerini yazdığımız İlbayımız Savaş, kazaların yol, kültür ve tarım işlerini gözden geçirerek ilk mekteplerin imtihanlarında bulunmuş ve hava tehlikesine karşı alınan tedbirler hakkında halkımızla faydalı görüşmeler yapmış, vilâyet merkezine dönmüştür. Yarın da yanlarında Ertuğrul, Özatalay ile beraber esenlik ve tarım, baytar işleri direktörleri Fehmi, Ali Par, Halkevi Başkanı ile köycüler ve yardım şubesinden bazı arkadaşlarla merkeze bağlı nahiyelere gidilecek, mükellef amele çalışmaları gözden geçirilecek köylülerimize konferanslar verilecek, esenlik, tarım ve baytar işleri ve ihtiyaçları mahallerinde tetkik ve temin, hastaları muayene edilecek ilaçları verilecektir. İlbayımız bu meyanda köy yollarına da çok ehemmiyet vermektedir. İlbaylığın her köşesinde köy yolları faaliyetle yapılmaktadır. Her köye giden yolları gösterir muntazam müşirler konulmuştur.”

13 Haziran 1935, sayı 956, sayfa 1

“Ortaokula Yoklamaları- İlbaylık merkez, kaza ve köylerinde ilk mektepler imtihanları bitmiş ve 10 Haziran 1935 gününden itibaren ortaokula sözlü yoklamalarına başlanmıştır.”

13 Haziran 1935, sayı 956, sayfa 1

“Aksu Vapuru- Bu hafta limanımıza gelen vapurculuk Türk Anonim Şirketinin Aksu vapurunun lüks kamaraları cidden övmeye değer bir surette yapılmış olduğu gibi birinci, ikinci, üçüncü mevki kamaraları halkımızın ihtiyacını, istirahatini temin noktasından mükemmeldir. Şirketin Başkanı Bay Rüşen'i başkanlığından dolayı takdir ve tebrik ederiz.”

4 Temmuz 1935, sayı 959, sayfa 2

“Sinop'ta 1 Temmuz- Deniz egemenliğinin yıl dönümü olan 1 Temmuz Sinop'ta üsnomal bir toplantıya alan oldu. Büyük Cumhurluğun yaratıcı eli bu işi de Türk denizcilerinin iyi yanına yazdı. Artık kapitülasyon kalmadığı gibi kabotaj denilen belayı da başımızdan atmış bulunuyoruz. Türk kıyılarında şanlı Türk bayraklı gemilerden başka hiçbir deniz aracı iş göremeyecektir. Bu müjdeyi bayram gününde şar baştan başa süslendi. Gece deniz şenlikleri yapıldı. Sevinç ve kıvançlara değer bir deprenişle Deniz Bayramı kutlandı.”

18 Temmuz 1935, sayı 961, sayfa 2

“Her sene Eylül ayının sekizinci gününde başlamak ve üç gün devam etmek üzere mahsulât ve hayvanat alım satım panayırı açılacağı ve panayır yerinin şimdiden hazırlanmakta olduğu haber alınmıştır. Kurulacak olan bu panayırın Sinop’un iktisadî vaziyetinin inkişafında çok mühim âmil olacağı muhakkak görülmektedir.”

25 Temmuz 1935, sayı 962, sayfa 1

“Lozan Günü- Bugün Türkiye’nin her tarafında Lozan günü büyük bir heyecan içinde kutlandığı gibi Sinop’ta da her taraf bayraklarla donatılmış ve Halkevinde toplantılar yapılarak Lozan’da sulhun imza edildiği günün hatırası tesid edilmiştir.”

Sinop: Lozan sulhunun yıldönümü münasebetiyle büyük koruyucu ve kurtarıcısına ve Lozan galibi Başbakan General İsmet İnönü’ye minnet ve tazimatını arz eder.”

8 Ağustos 1935, sayı 964, sayfa 1

“Hafta Tatili- Hafta tatili Sinop’ta her sınıf halk için bayram günleri gibi sevinçli olmaktadır. Pazar günü herkes denizden ve karadan kırlara ve mesirlere gitmişler ve akşama doğru birçok sandal ve kayıklar ile limanda gezintiler yapılarak her tarafta fişkıran elektrik ışıkları içinde bütün halk geç vakte kadar hoşça bir gece geçirmiştir.”

8 Ağustos 1935, sayı 964, sayfa 1

“Sinop Panayırı ve At Koşusu-

- 1- Sinop Panayırı Eylül ayının 8, 9, 10. Günleri olmak üzere üç gün devam edecektir.*
- 2- Panayır her nevi eşyayı, tüccariyeye ve hayvan alım ve satımına mahsustur.*
- 3- Her nevi esnaf için hususî mahaller hazırlanmış ve eşyalarının güneş ve yağmurdan muhafazası tertibatı alınmıştır.*
- 4- Satılığa getirilecek hayvanların çıktığı yerlerde hayvan hastalığı olmadığına dair köylerde muhtarlardan ve kasabalarda belediyelerden şahadetname almaları mecburîdir.*
- 5- Panayırdan bir gün evvel Eylülün yedinci günü Sinop’ta Sülük Gölü mevkiinde program mücibince beş sınıf üzerine tertip edilen at koşusu yapılacak ve kazananlara 360 lira ikramiye verilecektir.*
- 6- Ayrıca program altında panayırın birinci günü öğleden evvel yaptırılacak pehlivan güreşi müsabakasını kazananlara zengin ikramiye verilecektir.”*

8 Ağustos 1935, sayı 964, sayfa 1

“Veda Çayı- İlimiz Saylavı Cevdet Kerim İncedayı şerefine Perşembe günü akşamı Cumhuriyet Halk Partisi İl Yönetim Kurulu tarafından halkevinde 150 kişilik bir veda çayı verilmiş ve bu şölende sayın Valimiz Süreyya Yurdakul ile bütün hükümet erkani, cemiyet ve teşekküller hazır bulunmuştur. Ziyafette Halkevi Başkanı Teyfik Turan ve Dilaver Can tarafından söylenen söylevlere Cevdet Kerim İncedayı tarafından karşılık

verilerek parti işleri ile memleketin siyasi ve iktisadi durumu üzerinde çok önemli ve değerli hitabede bulunmuş ve kendileri dinleyiciler tarafından sürekli bir surette alkışlanmıştır.”

22 Ağustos 1935, sayı 966, sayfa 1

“İlimizde Sesli Sinema Yapılacak- İlimizin en büyük ihtiyaçlarından bulunan sesli sinemanın pek yakında açılması için önem verilmekte ve tetkikatın bitiminde hemen gereği yapılacağı haber alınmıştır.”

29 Ağustos 1935, sayı 967, sayfa 1

“İlimizde Zafer Bayramı Büyük Törenle Kutlanacak- 30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramı ilimizde ve ilçelerde geçen senelerden daha parlak bir surette tes’it edilmek için geniş bir program hazırlanmıştır. 30 Ağustos günü Sinop’ta büyük tören yapılacaktır. Şehir baştan başa donatılacak, ordu tebrik edilecek, Cumhuriyet alanında söylevler söylenecek, halka hava tehlikesi anlatılacak ve Sinop halkının geçen sene yaptığı önemli taahütlerini ifaya davet edilecek, bu taahüt mucibince Sinoplular 30 Ağustos’ta bir günlük ev masraflarının yarısını Halkevi önünde açılacak kutuya teberru suretiyle bırakacaktır. Halkevinde 30 ağustos Zafer Bayramı için büyük hazırlıklar yapılmaktadır. Bugünün gecesi salonda 30 Ağustos Zaferi’nin bütün manasını bir çizgi halinde tabloda aks ettirilecek ve İstiklâl piyesi de temsil edilecek. Bando heyeti tarafından hazırlanan caz takımı da millî parçalar çalacaktır.”

29 Ağustos 1935, sayı 967, sayfa 1

“Daktilo Kursu- Sinop halkevi tarafından bir daktilo kursu açılmasına karar verilmiştir. En çok on beş bayan kaydedilecektir. Daktilo öğrenmek isteyen bayanların kayıt muamelesi bugünden itibaren pazartesi ve cuma günleri öğleden sonra saat 14.00’te kurslar şubesinde yapılacaktır. Kayıt işleri on gün devam edecek ve bundan sonra çalışmaya başlanılacaktır.”

5 Eylül 1935, sayı 968, sayfa 1

“Halkevi Sık Sık Aile Toplantısı Yapacak- Nesih toplantılar ile halka güzel hoşça vakit geçirilmesini kendisine ödev bilen Halkevi şimdiden sonra sık sık çay ve aile geceleri tertip etmeyi tasarlamıştır. İlk toplantı sonbahar mevsimine giriş münasebetiyle Eylül ayının altıncı Cuma günü akşamı saat 20.00’de yapılacağı ve bu toplantı için zengin bir program hazırlanmış olduğu anlaşılmıştır.”

5 Eylül 1935, sayı 968, sayfa 1

“Sinop Panayırı 8 Eylül Pazar Günü Açılıyor- Üç gün sürecek olan Sinop panayırı 8 Eylül Pazar günü Sinop’ta okullar karşısındaki çok müsait ve geniş alanda açılacaktır. Panayıra gelecek tecimlere her türlü kolaylıklar yapılması düşünülmüş ve şimdiden her

sınıf satıcılar için mahaller ayrılmıştır. Panayıra ilimiz çevresindeki illerden ve ilçelerden misafirler gelmeye başlamıştır. Panayır münasebetiyle yapılacak at koşuları ve pehlivan güreşleri de çok önemli olacağı şimdiden belli olmaktadır.”

5 Eylül 1935, sayı 968, sayfa 1

“Gerze Panayırı İlk Teşrinde Açılacak- Birinci Teşrinin ilk haftasına tesadüf eden cuma günü Gerze panayırı kurulacaktır. Geçen sene ilk olarak açılan Gerze panayırı çok rağbet bulmuştu. Gerze Uray başkanlığı bu sene panayırın daha geniş ölçüde devam etmesi için şimdiden hazırlıklara başlamıştır. Gerze panayırının kurulduğu mahal şehrin ortasında zümrüt ağaçlar ile çevrili ve örtülü bir park içindedir. Gerze'nin dört çevresinden her tarafa yollar ile bağlı olmasıdır ki bu panayırın yıl geçtikçe ehemmiyeti artmakta ve panayıra gelenlerin miktarı çoğalmakta ve büyük miktarda alış veriş olmaktadır.”

12 Eylül 1935, Sayı 969, sayfa 1

“Sonbahar At Yarışları Yapıldı- Yerli hayvanların ıslahı maksadıyla tertip edilmiş olan at koşuları Eylül ayının yedinci cumartesi günü adadaki alanda yapılmıştır. Koşuya civar illerden ve İstanbul'dan çok cins at ve kısraklar gelmiş ve yarış geçen senelerden daha alakalı olmuş ve birinci, ikinci gelenlere büyük ikramiyeler verilmiştir. Koşu tafsilatı aşağıda sırasıyla yazılır. Tay koşusunda Samsunlu Bay Şaban'ın Mesut ismindeki atı birinci, Sinoplu Bay Ahmet Derviş Koca'nın Ceylan ismindeki atı ikinci gelmiştir. Birinciye 40, ikinciye 20 lira verilmiştir. 2000 metre yerli koşuda Merzifonlu Bay Veysel'in Tayyar adındaki atı birinci, Sinoplu Bay Remzi Altay'ın atı ikinci gelmiştir. Birinciye 30, ikinciye 15 lira verilmiştir. 2000 metre yarım kan koşuda Merzifonlu Bay Ömer'in Yıldırım adındaki atı birinci, Samsunlu Bay Şaban'ın Çarşamba güzeli adındaki atı ikinci gelmiştir. Birinciye 40, ikinciye 20 lira verilmiştir. 3000 metre yarım kan koşuda İstanbullu Bay Mehmet'in Seda iki adındaki atı birinci, Merzifonlu Bay Ömer'in Nasip ismindeki atı ikinci gelmiştir. Birinciye 120, ikinciye 50 lira verilmiştir.”

19 Eylül 1935, sayı 970, sayfa 1

“Ayancık Panayırı- İlimize bağlı Ayancık ilçesinde her sene mukarrer olduğu gibi bu sene de canlı hayvan alım ve satım panayırı kurulmuştur. Panayır üç gün devam edecektir. Havalanın müsait gitmesinden panayıra civar kazalardan tecimenler gelmiştir. Büyük mikyasta aksatalar olacağı ve bu panayırın Ayancık için iktisaden geniş mikyasta faydalar meydana getireceği tahmin edilmektedir.”

19 Eylül 1935, sayı 970, sayfa 1

“Sinop Halkevinin Programlı Çalışması İyi Sonuçlar Vermekte- Her sahada her gün biraz daha çalışmasını arttıran Sinop Halkevi bu son günlerde bir kaynaşma yuvası haline gelmiştir. Halkevi gündüzleri piyano, keman ve mandolin dersleri alanlar ile

temsil komitesinin hazırlamakta olduğu piyeslerin provalarını yapmak üzere sık sık toplanan fedakâr arkadaşlar daktilo kursuna yazılmak üzere müracaat eden genç bayanlar ve kitap sarayında masaların başında mutalaa yapanlar ile her tarafı dolup boşalmakta olan Halkevinin gece faaliyeti de bariz bir surette göze çarpmaktadır. İstanbul konservatuarından getirilmiş olan musiki muallimi Süreyya ve Durkut idaresindeki bandoda vazife almış olan yirmi genç her gece saat on bire kadar çalışılmakta ve yaz başladığı günden beri neşriyatına devam eden radyoda, salonda ve şehir parkında toplananlara tatlı müzik dinletmekte ve hoşça vakit geçirtmektedir. Sinop Halkevi muhite daha çok faydalı olmak için programını genişleterek yaklaşan kış mevsiminde operet temsilleri de vermek üzere şimdiden hazırlıklara başlanmıştır.’’

19 Eylül 1935, sayı 970, sayfa 1

“Vilâyet Makamından- Nüfus sayımının bazı vergi ve mükellefiyetler konulmak gayesiyle yapıldığı hakkında halkta bazı şüpheler uyandırdığı ve ezcümle Boyabat kazasına bağlı bazı köylerin binalarına takılan numara levhalarının bu zihniyete kapılan bazı kimseler tarafından çıkarıldığı anlaşılmıştır. Böyle bir şüphe sayımın doğru yapılmasına mani olabilir. Binaenaleyh sayımın hiçbir veçhile birgûna vergi ihdası gayesiyle yapılmadığı ve hükümetin bu işte buna benzer hiçbir maksadı olmadığından binasına numara levhası takılmış ise haber taktırmayanlar, binalara takılan numara levhalarını muhafaza etmeyenler ve numarası ziya uğradığı halde yenisini taktırmayanlar numarataj talimatnamesinin 38. maddesi mucibince 5 liradan 25 liraya kadar para cezasına çarptırılacağı ilân olunur.’’

26 Eylül 1935, sayı 971, sayfa 1

Öz Dile Kavuşurken (Bu gece Halkevinde vereceğim bir söylevden kısaltma)- 26 eylül, bundan üç yıl önce, Dolmabahçe’de Atatürk’ün yüce önünde, ilk Dil Kurultayının açılma günü ve Türk diline, Türk kültürüne yönelen büyük çığırın da başlangıç günüdür. Onun için her yıl bu günü Dil Bayramımız olarak kutluyoruz. Türk dili bize, atalarımızın en eski ve en değerli armağanıdır. Onların yaşayışlarını, inan yollarını, ülkülerini... Sonu gelmeyen torunlarına dil öğretiyor. Dilimiz, soyumuzun eskiliğini, yaygınlığını, yüceliğini gösteren en sağlam bir belgemizdir. Çünkü olgun bir dil, bir soyun ulusal andaçlar yaratmasına bilginler ve erginler doğurmasına yarayan en büyük avadanlıktır. Ana dilinin erkinliğini kaybeden bir ulus da yıkılış uçurumuna sürüklenmiş demektir. Binlerce yıl arı ve öz Türk diliyle konuşan Asya ortalarına bütün acuna yayılan Atalarımızın ulu dili, küçük Asya’daki babalarımızın elinde parçalandı. Bir yandan Müslümanlığın eliyle Arapçanın, bir yandan devletin dalgın yürüyüşü ile Acemcenin salgınına uğradı... Onlar kelimeleri, ses düzenleri ve kurallarıyla temiz Türkçeyi kökünden yadırgalaştırdı. Öyle bir gün geldi ki: Kentli köylünün dilini beğenmez, köylü kentlinin sözünü anlayamaz oldu. Yazı dilini, okumuşlar yalan yanlış güç söker, okumazlar hiç de anlayamaz ve bir çocuk karayı beş yılda sökemez oldu! Birbirinin dilini anlayamayanlar, birbirinin duygusu ile kaynaşamazlar. Aramızdaki

birlik de, güven de, saygı da bunun için sarsılmıştı. Birbirimizi dil yönünden horluyorduk: Toplantılarımızda gülmek ve gülüşmek için bir köylünün, bir Kastamonu, bir Erzincan uşağının söyleyişini dil dolağı ediyor, beğenmediğimiz o ağızları küçük görüyorduk! Osmanlılık yıkılırken dili bu kadar düşkün ve bu kadar soğuktu. Engeller yıkan, ak günler yaratan, Türk'ün büyük oğlu özenerek kurduğu Türk Cumhuriyetinin temelini her gün yeni bir buluşla berkitirken dil işine de el koymuştu. 'Ülkesini ve yüksek varlığını korumasını bilen Türk, öz dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.' dedi. Bu yüce dilekten Türk Dili Araştırma Kurumu doğdu. Öz dilimizle konuşup, yazacağız deyince pek çokları inanmadı. Yeni baştan dilsiz ve kara bilgisiz oluruz diye korkanlar oldu... Fakat atılan taş döner mi? Türk adımı geriler mi? Atatürk'ün her çığırını doğunun bol ışığı ile kaynamaz mı? İşte üç yıl! Türk ili baştan başa dil savaşı ile kaynıyor... Başka uluslarda yüzyılların bağına sığamayan işler Türk Cumhuriyetinde en kısa günlerin kucagında erir... Bu üç yılda başarılan işlere kısa bir göz atalım:

1- Köşede, bucakta unutulmuş yüz elli bini aşkın yeni Türk sözü tez elden süzülüp çıktı. Bu sayının kurumunu anlatabilmek için, dünkü konuşma dilimizin söz kökünü taşıyan Dilbilikte yirmi beş binden daha az sözümler bulunduğunu söylemek elverir sanırım. Bizde ve yabancı illerde, dil işimize yardım edecek ne kadar yazgılar varsa hepsi arandı, tarandı, dil kaynaklarımız üretildi. Yeryüzü dilleri içinde Türk diline gereken yüce yerini vermekten çekinenlere öğrettik ki: Türkçe yeryüzünde en büyük bir ana dildir. Ural- Altay kaynağıdır bu! Hint- Avrupa dilleriyle yakından akrabadır. Arî ve Samî diller üzerinde ölmez izler bırakmıştır. Lâtin, Arap, Fars, İngiliz, Alman, Rus... dillerine Türkçeden sayısız sözler akmış, böylelikle engin Türk kültüründen bütün acun faydalanmıştır. Bugüne kadar Türkçeye mal etmek istenilmeyen birçok dil oymaklarının ana dilimizden başka bir şey olmadığı –en sağlam belgelere dayanarak- doğu dilleri bilginlerine öğretilmiştir. Türk ulusunun soylar anası olduğu ve Türk kültürünün yaygınlığı bütün acun önünde ak alınla bir daha aydınlatıldı... Ne mutlu bu soyun çocuklarına, ne mutlu Arî dilinin kaynağından katkısız bir ana sütü gibi kana kana emenlere!.. Bugün artık Türk dilinde yabancı bir söz kalmadı. Osmanlıcadan- Türkçeye, Türkçeden- Osmanlıcaya söz kılavuzları da basılıyor. Okullarda, basınlarda, bütün devlet işyerlerinde temiz dil kullanmaya ön iş olarak özeniliyor... Bütün Türk ulusu bu savaşın gönüllü bir ırgadı olmaya –Türk olması dolayısıyla- borçludur. Türk olan ancak Türkçenin temiz havasında yaşayabilir. Bütün acun inanmıştır ki, Türk ilinde bir tek soy var: Büyük Türklük! Türk ilinde bir tek dil var: Temiz ve güzel Türkçe! A. Gökmen''

3 Birinci Teşrin 1935, sayı 972, sayfa 1

“Cumhuriyet Bayramı İçin Büyük Hazırlıklar Başladı- Cumhuriyetimizin ilânı yıldönümünün bütün yurttaki olduğu gibi ilimizde de bütün halkı ilgilendirecek bir coşkunlukla kutlanması için İlbayımız S. Yurdakul başkanlığında ilk toplantısını yapan kutlama komisyonu bayramda nasıl tören yapılacağı ve şehir, kasaba ve köylerde ne

gibi gösteri ve şekillerde kutlanacağına dair esaslar üzerinde görüşülerek programın hazırlanmasına başlanmıştır.’’

3 Birinci Teşrin 1935, sayı 972, sayfa 1

‘‘Sinop’ta ve İlçelerde Çarşaf Kalkıyor- Peçe denilen ve kadınlarımıza hiçte yaraşmayan siyah yüz örtüsü Sinop’ta esasen bundan sekiz sene evvel umumî meclis kararıyla kaldırılmıştı. Taassuptan değil, bir süs ve görenek şeklinde olarak tek tük kadınların giydikleri sıhhi, ahlâkî ve inzibatî birçok mahzurları olduğu aşikâr olan çarşaf da Birinci Teşrin Cumhuriyet Bayramı’na kadar kaldırılması için CHP İl Yönetimi ile Uray Kurulları parti binasında İlbayımız S. Yurdakul başkanlığında toplanarak esas üzerinde karar verildikten sonra Şar Kurulun diünkü toplantısında onaylanmış ve bu karar muhitte çok alakalı sevinç uyandırmıştır.’’

3 Birinci Teşrin 1935, sayı 972, sayfa 1

‘‘Vilâyet Makamından- 20/10/1935 Pazar günü umumî nüfus sayımı günüdür. O gün sayım ve kontrol memurları ile hususî ruhsatiye varakalar ile sokağa çıkmalarına müsaade edilen kimselerden maada hiçbir fert sayımın şehir veya kasaba veya köyde hitamına kadar meskeninden dışarıya çıkmayacaktır. Küçük çocukların sokağa çıkmalarından velileri mesul tutulacaktır. 20 Birinci Teşrin 1935 genel nüfus sayımın bittiği kasabada top atmak suretiyle ilân edileceğinden top atılmadan kimsenin sokağa çıkmaması ilân olunur.’’

10 Birinci Teşrin 1935, sayı 973, sayfa 3

‘‘Gerze Panayırı Kapandı- Birinci Teşrin Ayının dördüne tesadüf eden geçen cuma günü Gerze panayırı şehrin ortasındaki geniş alanda açıldı. Hava çok güzeldi. Binlerce halk panayır için gelmiş, her taraf insan yığınlarıyla dolmuştu. Çarşılarda, mahalle aralarında birçok insan kalabalığı göze çarpıyordu. Panayırda her sınıf satıcılar için mevkiler ayrılmıştı. Manifaturacılar, urgancılar, kunduracılar, bakırcılar, kuyumcular ve halıcılar için yaptırılmış olan iki taraflı çarşı omuz omuza ve sökülmez tabiri ile geçilmez bir hale gelmişti. Hayvan pazarında binlerce manda, kara sığır, at ve kısraklar satılmakta. Bir tarafında ara sıra bostancılar, meyveciler; diğer bir tarafta kebabçılar, mis kokulu kuyu kebabları midesi hafiflemiş olanları defne dallarıyla süslenmiş çardakların altına doğru çekiliyordu. Panayırda bir de cambaz kurulmuştu. Halkın bir kısmı sanatkârların göstermekte olduğu beden hareketlerini ve tel üzerinde maharetle yapılan idman oyunlarını seyrediyorlardı. Panayırda inzibat çok düzeninde idi. Oray, halkın ve hayvanatın su ihtiyacını temin için demir borularla alanın her çevresine su getirtmiş, uzun ve yemyeşil ağaçların gölgesinde halkın istirahatı için kahve ve gazinolar kurmuştu. Velhâsıl dört başı mamur olarak mahşerden bir numune halinde binlerce halkın iştirakiyle üç gün devam eden Gerze panayırı muhiti için iktisaden çok faydalı, verimli olmuş ve her gelen panayırdan hakkıyla istifade etmiştir. Gerzeliler panayırıcıların bedî zevk ve eğlenceleri için bir de tiyatro kumpanyası getirtmiş

olduğundan panayırın devam ettiği geceler bu tiyatro heyeti millî ve edebî temsiller vermek suretiyle herkesin hoşça gece geçirmelerine iyi bir vesile olmuştur. Panayırın kuruluşundaki tertibatın intizamlığı ve her taraftan gelen misafirler ile keşif bir kalabalık mecmâ olmuştur Gerze’de bu müddet zarfında ufak bir zabıta vakasına bile tesadüf edilmemesi karşısında İlçebay Halim Saatçi oğlu ile Şarbay Şükrü Olkunsoy bu iki çalışkan şahsiyetin muvaffakiyetlerini takdir ile anmak lâzımdır. Panayırdan bir gün sonra Gerze’ye demir borularla getirilmekte olan suyun menfaatine olarak büyük pehlivan güreşleri ile yüzme yarışları yapılmış ve bu müsabakalarda emsaline nispeten çok değerli ve parlak olmuştur.’’

29 Birinci Teşrin 1935, sayı 975, sayfa 3

‘‘Ulu Önderimiz Atatürk’e Yapılmak İstenen Suikast Teşebbüsü İlimizde Büyük Bir Heyecan Uyandırmış ve Hainler Nefretle Tel’in Edilmiştir- Cumhurbaşkanımız Atatürk’e el kaldırmak isteyen hainlerin elebaşlarından birkaçının güney sınırımızdan içeri girdikten sonra ele geçirildikleri haberi duyulur duyulmaz İlbayımız Süreyya Yurdakul da bulunduğu halde bütün teşekküller parti binasında toplanarak ona kalkan ellerin kırılması ve yok edilmesini isteyen Sinop halkının heyecanı İç Bakanlık ile Parti Genel Sekreterliği’ne bildirilmişti. Geçen hafta çarşamba günü de Sinop’un yedi yaşından yetmiş yaşına kadar kadın, erkek binlerce halk Cumhuriyet alanında toplanarak ulusun gözbebeğine el kaldıranların, pusu kurmak isteyenlerin adını eşi görülmemiş bir coşkununla lânetlediler ve Atatürk’ün açtığı yolda ölüncüye kadar arkaya bakmadan yürümeye ant içtiler. Alanda parti namına Halkevi Başkanı Mustafa Teyfik Turan, kültür namına Ortaokul Direktörü İbrahim Akdoğan, şehir namına Tarım Direktörü Ali Par ve teşekküller Ortaokul Türkçe öğretmeni Dilaver Can tarafından heyecanlı sözler söylenerek Atatürk’e kast yapmak isteyenlerin hareketlerini derin bir nefretle ve kinle haykırdılar. Bu dakikalarda tek bir kalp gibi çarpan binlerce Sinoplular hep bir ağızdan ‘Alçaklar, kahrolsun! Parçalansın!’ diye bağırdılar ve büyük gösteriler yaparak dağıldılar. Bugünkü mitingde halkın heyecanını ve hainlere karşı duyulan nefret parti tarafından Atatürk’e arz edilmiştir. T.T.’’

29 Birinci Teşrin 1935, sayı 975, sayfa 3

‘‘Boyabat Panayırı- Her sene Boyabat’ta yapılan panayır bu ayın yirmi üçüncü çarşamba günü açılmış, üç gün devam etmiştir. Havalanın çok güzel gitmesi hesabıyla panayır bu sene çok kalabalık olmuştur. Önemli aksadalar olmuştur.’’

28 İkinci Teşrin 1935, sayı 979, sayfa 2

‘‘Sinop’ta Tecrübesi Yapılan Pamuklar Ankara’ya Götürüldü- Tarım direktörü bu yıl Sinop’un bazı köylerinde denemesini yaptığı pamuk ekiminde elde edilen mahsulün muhtelif cinsler üzerinde kozaları bulunan köklü ağaçlarından da Ankara’ya götürmüştür. Tarım direktörünün verdiği izahata göre bu yıl memleketimizde devam eden kuraklığa rağmen yetişen pamukların çok şayanı memnuniyet olduğu Sinop ve

çevresinde pamuk istihsali kabil olduğu ve bu beyaz elmasın memleketimizde de ziraatına başlandığında köylümüzün büyük bir refaha kavuşacağını söylemiştir.’’

28 İkinci Teşrin 1935, sayı 979, sayfa 2

‘‘Turan Temsil Heyeti Geldi- Başlarında eski Darülbedayi artistlerinden Atıf’ın bulunduğu Turan Temsil Heyeti Sinop’a gelmiştir. Bu heyet Halkevinde, biri Halkevi içtimaî yardım koluna, ikisi ilk mekteplerde gündüzleri sıcak yemek verilen fakir talebelere, biri de ortaokulda kurulacak izci teşkilâtına ait olmak üzere dört temsil vermişler ve oynadıkları eserler ile halkın çok takdirini çekmişlerdir.’’

28 İkinci Teşrin 1935, sayı 979, sayfa 2

‘‘Zingal Şirketi Selanik Panayırında Büyük Muvaffakiyet Kazandı- Cumhuriyet gazetesinde okunduğuna göre Zingal kereste şirketi, bu seneki Beynelmilel Selanik panayırına iştirak ve muhtelif numuneler teşhir etmişti. Zingalin bu eşyaları gerek panayır jüri heyetince, gerek ziyaretçi halk tarafından çok beğenilmiş ve takdir uyandırmıştır. Ahiren Selanik panayırını idare meclisi reisi tarafından iktisat vekâletine gönderilen bir mektupta Zingal kereste şirketi mamulâtının panayırda büyük mükâfat ve altın madalya ile takdir edildiği bildirilmiş, Türk ofiste bunu şirkete iblâğ etmekle beraber ayrıca takdirlerini ve Türk mamulâtı namına kazanılan bu muvaffakiyetten dolayı teşekkürlerini ilâve etmiştir. Panayır heyeti mektubunda Zingalin numunelerinden büyük takdirle bahsetmektedir.’’

12 Birinci Kânun 1935, sayı 981, sayfa 1

‘‘Yangından Çıkanlara Kızılay Genel Merkezi Şefkat Elini Uzattı- Evleri yanan ve miktarı 200 kadar tespit edilmiş olan felâketzedelere Kızılay Genel Merkezinden nakden hem de yiyecek verilmek suretiyle büyük yardımda bulunulacağı Sayın Saylavlarımızdan gelen bir tel yazısında müjdelenmektedir.’’

12 Birinci Kânun 1935, sayı 981, sayfa 1

‘‘Evleri Yanan Felâketzedelere Sinop Halkı Büyük Yardımlar Yapıyor- Yeni Mahalle yangınında evleri yanan, yangında ne eşya ne de yiyeceklerini çıkaramayan muhtaçların durumlarını ıslah etmek üzere teşekkül eden komite önemle çalışmaktadır. Kızılaya yardım edenlerin bir gün içindeki teberruları büyük bir yekûn tutmuştur. Herkes muhtaçlara yatak, yorgan, elbise, çamaşır ve yiyecek vermektedir. Sinop halkının gösterdiği derin alâkanın cidden şayanı takdir olduğu görülmektedir.’’

19 Birinci Kânun 1935, sayı 982, sayfa 1

‘‘Yılbaşı Balosu İçin Hazırlıklar Başladı- Geliri mekteplerde fakir çocukları koruma heyeti menfaatine olmak üzere Hükümet Konağında yılbaşı gecesi bir balo verilecektir. Balonun çok iyi olması için tertip heyeti şimdiden çalışmaya başlamıştır.’’

19 Birinci Kânun 1935, sayı 982, sayfa 1

“Ulusal Arttırma Haftası İlimizde Çok Önemle Kutlandı- Her yıl olduğu gibi bu sene de ekonomi ve arttırma haftası ilimizde geniş bir program çerçevesi içine alınarak kutlandı. Haftanın birinci günü Halkevinde radyo tertibatı takviye edilerek saat 15.00’te Başbakanımız İsmet İnönü’nün verdiği söylev dinlenmiş ve o günden itibaren kahvelerde, gazinolarda kahve kaldırılmış ve meşrubat yerine yerli meyveler ve şekerler verilmiştir. Sırasıyla her akşam Halkevinde, okullar tarafından müsamereler verilmiş ve bu temsillere Halkevi caz takımı da iştirak etmiştir. Pazar günü saat 10’da bütün okullar, hükümet işyarlari, cemiyetler, teşekküller ve binlerce halk evvelâ Cumhuriyet alanında toplandılar ve Halkevi bandosu tarafından terennuni edilen Cumhuriyet Marşı hep birden söylendikten sonra kafile bir intizam içinde yürüyüşe başlayarak ve yine bando başta olduğu halde Cumhuriyet Caddesini müteakiben Kaleyazısına gidildi, oradan Dilaver Can tarafından önemli bir söylev verildikten sonra kafile hareketle Tophane önünden parka geldi ve burada Atatürk büstü önünde söylevler ve şiirler söylenerek büyük gösteriler yapıldı ve yine yürüyüşe başlanarak parti ve Halkevi önünden geçilerek Cumhuriyet alanına gidildi ve burada tezahürata nihayet verildi.”

26 Birinci Kânun 1935, sayı 983, sayfa 1

“Sinop’a Uğrayan Vapurlar Gerze’ye de Uğramaya Başladılar- Vapur noksanından dolayı bir ay evvel Karadeniz’de cumartesi postaları kaldırıldığı için Gerze’ye vapur uğratılmamaktaydı. Yeni yıl tarifesi yapıncaya kadar İstanbul’dan salı günleri kalkacak olan vapurların Gerze’ye uğrayacağı Liman İdaresine gelen telgraftan anlaşılmış ve geçen hafta limanımıza gelen Gülcemal vapuru buradan kalktıktan sonra Gerze’ye uğrayarak seferine devam etmiştir.”

26 Birinci Kânun 1935, sayı 983, sayfa 1

“Himmet’in Oğlu Opret Piyesi Halkevinde Temsiline Başlandı- Halkevi gösterit kolu ile ar kolu tarafından bir müddetten beri provaları yapılmakta olan Himmet’in oğlu piyesinin salı gecesi ilk temsili verilmiştir. Bu eser kısmen opret halinde ve müzikli olduğundan halkın derin alâkasını üzerine çekmiş ve piyeste vazife almış olanların büyük muvaffakiyetleri, herkesin takdirini mucib olmuştur. Umumun arzusu üzerine piyes çarşamba akşamı da temsil edilmiş ve her safhasında seyirciler tarafından fasılasız alkışlanmıştır.”

23 İkinci Kânun 1936, sayı 986, sayfa 1-2

“Halkevimizin Faaliyeti- Sinop Halkevinin her yönden çalışması göze çarpmaktadır. Halkevimiz hakikaten ‘Halkevi’dir. Bu cumartesi akşamı mütead olan aile toplantısına ben de iştirak ettim. Kutsal binanın cephesinde asılmış olan ve içinden doğan bir güneşle etrafi aydınlatan bir levha gözlerimi aldı. Bu levha önünde saygı ve sevgi ile öne düşen başımla altı oku hürmetle içtim ve selâmladım. Cumhuriyetçiyiz, ulusçuyuz, halkçiyiz, devletçiyiz, lâikiz, devrimciyiz amentüsünü okuyarak merdivenlerden çıktım.

Salonun kapısını açıp, ta içeri girdiğim zaman başka akşamlarda ve gecelerde bu kadar mebzulen göremediğim çok renkli ve çok çiçekli bir bahçe ile karşılaşmıştım. Yüzlerce mum kuvvetinde elektrik lambalarının döktüğü altın ziya çağlayanları altında yeykanaan başların temiz akisli pırıltılı eşlere elmastan, yakuttan, şebnemler ürüyordu. Kadın, erkek, ihtiyar, genç, demirci, bakkal, işyar hep bir kalp ve bir çarpıntı halinde bu nezih ve kutsal salonun ulvî çatısı altında birbirine kaynaşmış olarak toplanmış bulunuyorlardı. Ne kadar temiz ve ne kadar içten ve gönülden birbirine bağlı idiler. İkinci bir saygı titreyişi içinde selamladığım bu kitleyi de kalbim ve ruhum alkışlayarak aralarına ben de katıldım. Bir taraftan çaylar içiliyor. Fındık, portakal gibi yemişlerimiz yeniyordu. Konuşulan şeylere ve konuştuklarına hep dikkat ettim. Dedikodudan uzak, neşe ve şetaretle dolu sempatik konuşmalarla dağılan kahkahaların konfet yağmurlarının ruha serinlik çarpıntısından başka bir şey işitilmiyordu. Sobanın çatırdayan alevi karşısından bir çoban ateşini hatırlamamak kâbil değildi. Gönülüm engin manaların ateşli boşluğunda döndü. Piyanonun olgun ve tok çınlayışlarına cevap veren kemanın yakıcı ve duygu veren nağmelerine karışan ayak tempolarındaki neşenin kıvrımlarını görüyorduk. Danslar edildi. Tombalalar çekildi. Canlı ve orijinal monologlar söylendi. Ve bir de ne bakalım kulağımızda öten saat 00.00'ı vuruyordu. Hayret! Bin hayret! Biz bu altı saati yani 360 dakikayı ne çabuk geçirmiştik. Bir bayram havasını andıran bu gecelerin neşesinden zevk alamayanlara boynum bükülerek ve gönülüm sızlayarak doğrusu acıdım.”

23 İkinci Kânun 1936, sayı 986, sayfa 1

“Gümüş Mecidiyeler Kurum gazetesinden- 1 Şubat'tan itibaren gümüş mecdiyelerin tedavülünden kaldırılacağı, mal sandıkları bu ayın sonuna kadar gümüş mecdiyeleri vergi borçlarına karşılık olmak üzere alabileceklerdir. Gümüş mecdiyeler şimdiye kadar mal sandıklarında 54 Kuruştan hesap edilerek alınıyordu. Son zamanlarda gümüş fiyatları düştüğünden sandıklar bundan sonra gümüş mecdiyeleri 44 Kuruştan alacaklardır.”

30 İkinci Kânun 1936, sayı 987, sayfa 1

“Salı Akşamı Kültür Direktörü Konferans Verdi- Her hafta Salı günü akşamları Halkevinde verilmesi mutad olan ilmî konferanslar devam etmektedir. Bu hafta Salı günü akşamı da İlimiz Kültür Direktörü İbrahim Ertuğrul tarafından ‘İnkılâbımızda hız’ mevzulu bir konferans verilmiştir. İbrahim Ertuğrul konferansında bilhassa inkılâbımızın ana vasıflarına temas ederek Türk inkılâbının neden bütün ulusça hazmedilerek benimsendiğinin ve hiçbir engele çarpmaksızın bütün hızıyla yürümekte olduğunun esbab ve avamilini çok derin bir vukuf ile izah edildikten sonra on üç yıl içinde başarılan kültür ve bayındırlık işleriyle halkımızın sosyal hayatındaki baş döndürücü yenilik ve inkişafı ve bu ilerleyişi her yönden başarılan eserlerle ölçtü ve bu suretle Türk ulusunun yeryüzünde üstünlüğünü ispat ederek sözünü bitirmiştir ve beş yüze yakın dinleyici tarafından bu konferans şiddetle alkışlanmıştır. Konferanstan sonra orta mektep talebeleri şan söylemiş ve Halkevi orkestrası tarafından da bir konser

verilmiş ve ayrıca keman, kitare, mandolin ve klarnet ile solo çalınmıştır. Ve orkestra heyeti de fasılasız bir surette alkışlanmıştır.’’

30 İkinci Kânun 1936, sayı 987, sayfa 1

‘‘Gerze’de ve Ayancık’ta Halkevi Açılıyor- Sosyal ve kültürel birçok ödevleri üzerine almış olan Halkevleri gün geçtikçe daha verimli sonuçlara ulaşmaktadır. Dört yıl önce vilâyetimizin merkezi olan Sinop’ta ve iki yıl evvel de Boyabat ilçesinde Halkevleri açılmıştı. Türkiye’de Halkevlerinin açılış gününe tesadüf eden önümüzdeki 23 Şubat ayında ilimize bağlı Gerze ve Ayancık ilçe merkezlerinde dahi birer Halkevi açılması için bina hazırlanmış ve bütün tertibat tamamlanmıştır. Bu iki Halkevi de açıldıktan sonra vilâyetimizin bütün kazaları da birer Halkevine kavuşmuş bulunacaklardır.’’

6 Şubat 1936, sayı 988, sayfa 2

‘‘Sinop Postanesi Çok Çalışıyor- Deniz yolları sosyetesı vapurların seyri sefer plânını tanzim ederken fırtınaya maruz limanlarda gündüz gözü ile iş yapmak ve her türlü fırtınalı havalardan mason, tabii limanları geceye bırakmak gibi bir prensip takip etmekte olduğu malumdur. Sinop limanı ise Karadeniz’de en emin ve tabii liman olduğundan buraya uğrayan vapurlar İstanbul’dan gelirken daima akşamdan sonraya kalmakta ve avdetleri de gece yarısına rastlamaktadır. Postaların bu derece vakitsiz zamanlarda Sinop’a gelmekte olmasına rağmen çalışkanlığı ve eshabı mesalihe karşı nezaketi ile herkesi kendisine sevdiren Posta Müdürü Fuat vapurlardan çıkan mektupları sabaha bıraktırmayarak mesai harici olduğu halde hemen tevziat yaptırmakta ve bu suretle halkın hem de mensup bulunduğu idarenin menfaatini daima göz önünde tutmakta, mumaileyhin gösterdiği bu yüksek alâka ve vazifeperverlik Sinoplular tarafından takdirle karşılanmaktadır.’’

20 Şubat 1936, sayı 990, sayfa 1

‘‘Halkevlerinin açılış günü olan 23 Şubat 1936 Pazar günü bu mutlu bayram Sinop’ta her yıl olduğu gibi bu yıl da büyük bir tören ile yapılacaktır. Halkevinin hazırlamış olduğu programa nazaran pazar günü öğleden sonra saat 14.00’ten itibaren Halkevi bandosu parti binası önünde terennüm edecek, Ankara Halkevinden verilecek söylev dinlenilecek, Başkan Tevfik Turan ile Dilaver Can tarafından söylevler söylenecek, orkestra ile millî ve arşı ulusal parçalar çalınacak ve şiirler okunacaktır. Bu merasim saat 16.30’a kadar devam edecek, bundan sonra üç saat mola verilecektir. Saat 17.00’dan itibaren programın ikinci bölümüne başlanılacaktır. Bu programın başında Sayın misafirimiz Samsun Saylavı Mehmet Ali Yürüker tarafından İnkılâp mevzulu bir konferans verilecek ve bu konferans bir saat sürecektir. Konferanstan sonra Halkevi gösterit kolunun hazırladığı ‘Uyanış’ adındaki millî piyes vazı sahne edilecektir. Bu piyes millî savaşın sembolü halindedir. Ar şubesi bu mutlu gecenin heyecanını arttırmak için millî saz takımı ile orkestrası icrai terennüm edecektir.’’

12 Mart 1936, sayı 992, sayfa 1

“Sinop Halkevi Aile Toplantıları Çok Rağbet Buldu- Yeni sene başından beri mutlak olarak haftanın her cumartesi akşamı yapılmakta olan aile toplantıları memleket halkını çok ilgilendirmiştir. Son günlerde toplantıya gelenlerin sayısı o kadar artmıştır ki salon kapısı açıldığı dakikada dolmakta ve yarım saat sonra gelenlere yer bulunmamaktadır. Bu toplantılarda evin orkestra ve millî saz takımları çok tatlı saatlerin geçirilmesine amil olmaktadır. Toplantı gece yarısından sonra saat 01.00’e kadar devam etmektedir. Halkın içtimaî terbiyesinin olgunluğuna delâlet eden bu ilginin daha çok inkişafı için Sinop’un durumu ile mütenasip yeniden bir Halkevi binasının bir an evvel yapılması lâzımdır.”

12 Mart 1936, sayı 992, sayfa 3

“Dıranaz Dergisi- Yılbaşından itibaren intişare başlayan Sinop Halkevinin ‘Dıranaz’ mecmuasının ikinci sayısı olan şubat nüshası da basılmıştır. Dıranaz mecmuasının ilk sayısından itibaren bütün ülküsünü Sinop’un varlığına hasretmiş bulunuyor. Mecmuanın her sayfası Sinop’un tarihi, ekonomik ve tarım durumu, ormanları, deniz mahsulleri, halkın sosyal hayatını sıralayan önemli bir konu ile süslüdür. Dergi, ilk sayısında Sinop’un Milâttan Önce geçirdiği tarihi hadisâtını aydınlatacak olan İngilizce bir eserin Sayın Saylavımız Yusuf Kemal Tengirşenk tarafından tercümesine başlanıldığı, tercüme işi bitince dergide neşr edileceği müjdelenmiştir. Derginin ikinci nüshasında da eski Müzeler Müdürü ve İstanbul Saylavı Dr. Galip Hakkı Üstün tarafından Sinop’un sosyal, ekonomik ve coğrafi durumuna dair bir eserin yazılmaya başlanıldığı da tekrar müjdeleniyor. Sinop ile bu kadar candan alâka gösteren değerli zavata teşekkürler eder ve bu eserlerin pek yakında Dıranaz dergisinde okuyucuların istifadesine konulmasını dileriz.”

19 Mart 1936, sayı 993, sayfa 1

“Sinop Gençliği İçin Faydalı Bir Başlangıç- Gençlerin kalabalık ve toplu mahallerde güzel söz söylemeleri ve gizli istidatların fikri inkişafı maksadıyla Halkevinde her hafta salı geceleri ortaokuldan bir talebe mektepte hazırladığı ders notlarını konferans kılığına sokarak söyleyecekleri haber alınmıştır. Bu başlangıcın Sinop gençleri arasında belakatlan söz söyleyecek hatiplerin yetişmesine çok yardım edeceği tabiidir.”

26 Mart 1936, sayı 994, sayfa 1

“Halkevinde Dilaver Can Soyadları Hakkındaki Konferansını Verdi- Çok Faydalı ve Eğlenceli Bir Geceydi- 24 Mart Salı akşamı saat 20.00’de Halkevinde haftanın konferans gecesi programına başlandı. Salon tamamen dolmuştu. Evvelâ İstiklâl Marşı hep beraber ayakta söylenildikten sonra ortaokul Türkçe öğretmeni Dilaver Can konferansını vermeye başladı. Soyadlarının tarihte ve cemiyet hayatında yeri ve tarihçesi, eski devirlerde ihmâl edilen Türklüğün ve ulusal benlik arasında Türkçe adlar, Türk inkilâbının fikir ve sosyal hayatımıza kültürel bakımdan yaptığı tesir ve iyilikleri anlatmakla beraber soyadı kanun ve izahnamesini okuyarak dinleyenleri

aydınlattı. Parti Genel Sekreteri Bay Recep Peker'in soyadlarının önemi ve bir an evvel bu işin yapılması için gönderdiği genelgeyi okudu. Konferanstan sonra programın diğer numaralarına başlandı. Ar Komitesi Başkanı Cemil Erem ve müzik öğretmeni Neşet Gürçayın keman ve flütle hazırladıkları düo, Bayan Necdet Erem'in şanı çok alkışlandı. İlkokuldan Necati Uçar'ın Akdeniz'e manzumesi, ortaokuldan Müzeyyen Erem'in 'Biz Kimiz?' şiiri heyecanlar yarattı. Ortaokuldan Zeki 'İstiklâl ve İnkılâp' mevzulu ders etüdü bu genç amatörü takdirlere boğdu. Ulusal sazlar grubunun çok canlı ve uygun bir ahenkle dinlettikleri yersel türküler alkışlarla tekrar ettirildi. Bu neşeli ve faydalı kültür gecesi çok neşeli geçti."

9 Nisan 1936, sayı 996, sayfa 1

"Büyük Cami İmamı Sinop Halkevinde Konferans Verecek- Gelecek salı gecesi Sinop Halkevinde Büyük Cami İmamı ve Hatibi Zühtü tarafından beşeriyetin tekâmülü ve Cumhuriyet idaremizin Türk milleti için en üstün bir devlet teşkilâtı mevzulu bir konferans vereceği haber alınmıştır."

9 Nisan 1936, sayı 996, sayfa 1

"Sinop Uray Başkanlığından- Umumi mahallerde oynanan iskambil kağıdı oyununun 02/04/1936 tarihinden itibaren kaldırılmasına il şar genel kurulunca karar verilmiş olduğu ilân olunur."

9 Nisan 1936, sayı 996, sayfa 2

"İbrahim Akdoğan İçtimaî Hayatta Kadın Mevzulu Konferansını Verdi- Her hafta salı günü akşamı Sinop Halkevinde verilmekte olan konferans serisinden bu hafta içtimaî hayatta kadın mevzulu konferans, ortaokul direktörü İbrahim akdoğan tarafından verilmiştir. Konferansta kadın, erkek beş yüzden fazla dinleyici bulunmuş, İbrahim Akdoğan'ın kendine has temiz bir üslup ile ve çok derin bilgiye dayanarak verdiği bu konferans, hazır bulunanlar üzerinde büyük ilgi bırakmış ve hatip fasılasız alkışlarla konferansını bitirmiştir."

9 Nisan 1936, sayı 996, sayfa 4

"Sinop Kültür Direktörlüğünden- Türk Maarif Cemiyeti'nin rozetleri 01/05/1936 gününde dağıtılacaktır. Fakir ve yoksul çocuklarla aç ve bikestlerin okul ihtiyaçlarını temin ile ulusal ödevlerin en büyüğünü yapan bu müesseseye vereceğiniz birkaç kuruşu esirgememeniz rica olunur."

30 Nisan 1936, sayı 998, sayfa 2

"Dıranaz Dergisi- Sinop Halkevinin aylık dergisi olan Dıranazın dördüncü sayısı da çıkmıştır. Dıranaz mecmuası bu sayısında Sinop'un içtimaî, ekonomi, coğrafî ve tarihî durumu üzerinde çok zengin münderecatla süslüdür. Okuyuculara tavsiye ederiz."

14 Mayıs 1936, sayı 1000, sayfa 1

“Hidirellez Günü İlimizde Çok Neşeli Geçti- 1 Mayıs Bahar Bayramından sonra Hidirellez günü bize ilkbaharın yaz müjdecisi olarak tatlı ve bol güneşiyle geldi. Kış günlerinin bunaltıcı soğuk havasından bezmiş olan halkımız 6 Mayıs günü ortalığı süsleyen yeşilliklere ve bütün mevcutada hayat fışkıran güneşin pırıltısı altında hep kırlara yayıldı. Çocuklar akşama kadar çayırlarda, sahillerde kuş civıltıları gibi etrafa neşe saçtılar. Herkes yemeklerini yanlarına almış, kıştan kurtulduklarından dolayı duydukları sevinç ile temiz ve bol hava içinde akşama kadar eğlendiler.”

21 Mayıs 1936, sayı 1001, sayfa 1

“Sinop'ta Hava Şehitleri İhtifali- Yurdun hava hâkimiyeti uğrunda can veren şehitlerimiz için 15 Mayıs günü memleketin her tarafında olduğu gibi Sinop'ta da şehitler alanında büyük bir ihtifal yapılmıştır. Bu ihtifalde Vali, Askerî Erkân, Cemiyetler ve kalabalık bir halk kitlesi hazır bulunmuştur. Merasim başlamadan evvel bir askerî müfreze tarafından şehitlerimizin hatıralarını anmak için havaya üç el silah atıldıktan sonra herkes bir dakika sukûta davet edilmiş ve heyecanlı nutuklar söylenmiş, mektepliler tarafından bir resmî geçit yapılmış ve abideye çelenkler konmuştur.”

21 Mayıs 1936, sayı 1001, sayfa 1

“ Bu günün gecesinde Halkevinde saat 20.00'de Halkevi Müze Başkanı Ferit Dikmen tarafından bir konferans verildi. Bu konferansta 19 Mayıs hatıraları tarihi vesikalarla karşılaştırılarak ulusun ulu evladının yarattığı inkılâbın bir tarihçesi yapıldı. Bundan sonra Temsil kolunun üç perdelik Köyün namusu piyesi vazı sahne edildi. Piyeste rol alan gençlerin göstermiş oldukları liyakat seyirciler üzerinde derin intibalar bıraktı. İctimaî bir hadiseyi bütün manasıyla canlı bir surette tasvire muvaffak olan bu değerli gençler şiddetle alkışlandı. Her perde kapandıkça bando güzel havalar çalarak ayrıca bir müzik gecesi yaratılıyordu. Köyün Namusu piyesi bittikten sonra Soyulan Hırsız konulu bir perdelik komedi oynandı. Bu çok gülünçlü piyesin devamı müddetince salon kahkahalar içinde kaldı.”

28 Mayıs 1936, sayı 1002, sayfa 1

“Hamidiye Mektep Gemisi Limanımıza Geldi- Staj gören yüksek deniz subayı okulu talebeleri ile Karadeniz limanlarını ziyaret eden Hamidiye mektep gemisi limanımıza gelmiş ve komutanı tarafından İlbay makamı ziyaret edilmiş ve İlbayımız Süreyya Yurdakul tarafından bilmukabele yapılan iadei ziyarette Krovazörümüz tarafından top atılmak suretiyle selamlanmıştır. Ertesi gün Hamidiyeden çıkan bir askerî müfrezesine Halkevi bandosu da katılarak kalabalık bir halk da beraber olduğu halde deniz şehitleri anıtı ziyaret edilmiş, kumandan ile bir subay tarafından nutuklar söylenmiş ve şehir namına Halkevi Dil şubesi başkanı tarafından mukabele edilerek aziz şehitlerimiz hürmet ve minnetle anılmıştır. Mübarek şehitlerimizin ruhlarını taziz için havaya beş el silah atıldıktan sonra törene nihayet verilmiştir.”

28 Mayıs 1936, sayı 1002, sayfa 1

“Şehir Mezarlığında Yatan İki Şehit Deniz Askerimizin Kemikleri Şehitlik Anıtına Kaldırıldı- Dört yıl evvel mensup buldukları Berk gemisinde bir islim buharı ile şehit olan iki askerimizin metfun buldukları şehir mezarlığından kemikleri alınarak ihzar edilen sandık içine konulmuş ve Hamidiye Krovazöründen karaya çıkan talebe ve askerden mürekkep bir müfreze ile keşif bir halk tarafından yapılan merasim ile deniz şehitleri abidesine götürülerek kahraman Türk denizcilerinden tarihte yer almış ulu şehitlerin bulunduğu anıta gömülmüşler ve komutan tarafından bir nutuk söylenmiş ve buna şehir namına Dilaver Can tarafından mukabele edilmiş ve abideye şehir namına çelenk konmuştur. Aziz ölülerin hatırası ile kalpleri çarpan silah arkadaşlarının ve Sinopluların dünkü merasimde göstermiş oldukları alâkanın derecesi çok büyük olmuştur. Şehitlerine lâyük olduğu manevî hüürmet borcunu ödemek hususunda en yüksek fazilet duygusunu gösteren Hamidiye'nin kahraman komutanı, subay ve askerlerine Sinop candan takdirlerini sunar.”

28 Mayıs 1936, sayı 1002, sayfa 1

“Halkevimiz Hamidiye Subay ve Mürettebatına Bir Temsil Verdi- Limanımızı ziyaret etmiş olan Hamidiye mektep gemisi subay, talebe ve askerlerine mahsus olmak üzere dün akşam Halkevinde Akın piyesi temsil edilmiş ve bu piyesi müteakip bir de komedi oynanmış ve bando şefi Neşet tarafından şan söylenmiştir. Temsilde vazife almış olan gençlerin göstermiş oldukları kabiliyet ve muvaffakiyet sürekli bir surette alkışlanmış ve perde aralarında bando güzel havalar çalmak suretiyle bu gece geçen tatlı saatleri katmerleştirilmiştir.”

28 Mayıs 1936, sayı 1002, sayfa 1

“Mektepler Tatil Ediliyor- Bu ayın yirmisinde köy mektepleri tatil edilmişti. Ortaokulda ayın yirmi yedinci günü dersleri tatil etmiştir. Haziran içinde sözlü ve tahriri imtihanlara başlanılacaktır. Şehirdeki ilkokullarda 30 Mayıs'ta dersleri bitirecek ve bu mekteplerin son sınıf talebelerin 1 Haziran'dan itibaren imtihanları yapılacaktır.”

28 Mayıs 1936, sayı 1002, sayfa 2

“Sinop'ta Gördüklerim- Doğduğum yer ile hiçbir münasebeti olmadığı halde Sinop kelimesi telaffuz edildiği zaman gayri ihtiyari olarak bir heyecan duyuyor ve bu güzel memlekete karşı kendimde büyük bir bağlılık hissediyordum. Buraya çok gelmiş, çok gezmiş ve birçok ahbap edinmiş olmamakla beraber vazife icabı olarak buraya gelişim üç defayı ve azamî duruşum bir haftayı geçmez. Beni bu güzel memlekete bağlayan asıl manevî kuvvetin güzelliği, tarihi ve denizci atalarımızın bu memlekete verdikleri önem ve tarihte okuduğumuz deniz menkâbelerinden ileri geldiğine hiç şüphe yoktur. Bu defaki ziyaretimde şehirde gördüğüm nisbi temizlik ve asarı umrana doğru atılmış birkaç adım benim bu bağlılığımı adeta arttırdı. Memlekette yol açmak, yangın yerlerini temizlemek hususunda büyük bir faaliyet mevcut olduğu görülmektedir. Sinop Deniz

Savaşı'nda şehit olan denizci atalarımızın kemikleri buldukları eski mezarlıktan, Hükümet dairesinin arkasındaki Cumhuriyet meydanına getirilmiş ve orada vilâyetin hususî muhasebesi tarafından yaptırılan bir Anıtın altına konulmuştur. Buranın önümüzdeki sene zarfında park haline konması için hummalı çalışılmaktadır. Hükümetin, Şarbaylığın ve Halkevinin müşterek ve mütecaniş çalışmaları sayesinde umdelerimize doğru atılmış büyük adımlar sezdim. Evvelki uğrayışlarımda Halkevinden eser yokken bugün birçok vilâyetlerimizde görülmeyen bir terakki gördüm. Her şubeye ve bilhassa musikiye ayrı ve mütene bir mevki verilmiş ve bundaki çalışmalarda feyizli semereler alınmıştır. Eski Sayılardan Dr. Bay Rıza Nur'un deniz kenarında güzel bir binada memlekete hediye ettiği kütüphane gezilmiş, muhtelif lisanlarla yazılmış her fenden bahis 5000'i müteceviz kitabı olduğu ve senede yüzlerce okuyucunun bulunduğu memurundan anlaşmıştır. Memleketin müzesi, Selçukilerden kalma tarihi cami ve İsfendiyar oğullarının türbeleri ile mütene bir kıymeti tarihiyeyi haiz bulunan, havası tabii manzarası güzel olan bu şehirde yaşamak büyük bir bahtiyarlıktır. Limanda kaldığın beş gün zarfında Sayın İlbay, Şarbay, memleket ahalisi ve mümessilleri tarafından gerek şahsıma ve gerek gemi mürettebatına karşı gösterilen misafirperverlik her türlü takdirin fevkinde idi. Cümlesine şükranlarımı ve derin saygılarımı sunmak en mübrem bir vazife bilirim. –Hamidiye Mektep Gemisi K. Yarbay İ.R. Ülman''

4 Haziran 1936, sayı 1003, sayfa 1

''İlk Okullarda Sergi Açıldı- Sinop ilk okullarında ders yılı içinde talebeler tarafından vücuda getirilen elişlerinden ve resimlerden mürekkep birer sergi açılmıştır. Bu sergiler bir hafta müddetle halka açıktır. İstikbalin büyükleri olacak evlatlarımızın bedî zevk ve istidatlarını canlı bir surette gösteren bu sergileri herkesin gidip görmesi tavsiye olunur.''

11 Haziran 1936, sayı 1004, sayfa 1

''Kabalı'da Hava Kurumu Şubesi Kuruldu- Sinop Hava Kurumu Başkanı Halil ile kadınlar şubesi üyeleri Kabalı'ya giderek Nahiyenin Hava Kurumu Şubesini kalabalık bir halk huzurunda açmışlar ve heyet meyanında bulunan Tarım Direktörü Alıpar tarafından uçakların sulhda ve savaştaki ehemmiyeti hakkında heyecanlı söylevler söylenmiş ve bu vesile ile mühim miktarda teberruat yapılmıştır.''

16 Temmuz 1936, sayı 1009, sayfa 1

''Garden Parti Balo- Sinop fakir çocuklar menfaatına İlbayımızın Bayanı Misli Yurdakulun yüksek himayelerinde eski Kibrit Fabrikası salonunda 18 Temmuz Cumartesi günü akşamı Garden Parti bir Balo tertib edilmiştir. Balo saat yirmide başlayacaktır. Çok eğlenceli olarak tertib edilen bu Balo geniş mahalde yapılacağından davetlilerin bütün istirahatleri temin edilmiştir. Fakir yavrularımızı sevindirecek yurtdaşlarımızın hem bu emrihayre hizmet ve hem de çok eğlenceli bir gece

geçireceklerinden elli kuruş mukabilinde Himaye Heyeti makbuzundan birer tane edinmelerini tavsiye ederim. Balo Komiseri Ali Par.’’

16 Temmuz 1936, sayı 1009, sayfa 2

‘‘Sinop Kùltür Direktörlüğünden- Bu yıl lise ve orta okullara alınacak parasız, yatılı öğrenci sınavları için yapılacak müracaatlar 29 Ağustos gününe kadar kabul edilecek ve sınavlara 1 Eylül Salı günü başlanacaktır. Daha fazla izahat almak isteyenlerin merkezde orta okula, ilçelerde de kùltür işyarlıklarına başvurmaları’’

30 Temmuz 1936, sayı 1011, sayfa 2

‘‘Gerze’de Pehlivan Güreşleri Yapılacak- Çocuk Esirgeme Kurumu menfaatine olmak üzere Ağustosun yedinci Cuma gününden itibaren üç gün devam etmek üzere Gerze’de büyük pehlivan güreşleri yapılacağı ve bu müsabakalara İstanbul’dan, Sinop, Samsun, Havza, Çorum, Alaçam, Vezirköprü ve Kastamonu’dan pehlivanların geleceği ve yapılacak bu güreşlerde birinciye elli lira, başaltıya yirmi beş lira, ortaya on beş lira, küçüklere de on lira mükâfat verileceği kurum tarafından dağıtılan ve bir nüshası da matbaamıza gelen ilânlardan anlaşılmıştır.’’

20 Ağustos 1936, sayı 1014, sayfa 4

‘‘Sinop Kùltür Direktörlüğünden-

1- Bu yılda, geçen yıllarda olduğu gibi Kastamonu sanat okulu ile Ankara inşaat usta okuluna parasız yatılı öğrenci alınacaktır.

2- Sınava ilk okul mezunları ile orta okulların iki sene aynı sınıfta üst üste iki yıl kalmamış olan öğrencileri alınacaktır.

3- İsteklilerin bir dilekçe, aşı raporu, nüfus kağıdı, okul diploma veya tasdiknamesi, üç fotoğrafla 22 Ağustosa kadar İlbaylığa başvurmaları

4- Sınavlar Türkçe, riyaziye, eşya ve resimden olmak üzere 25 Ağustos Salı günü orta okulda yapılacaktır.

5- Sınava gireceklerin sıhhi muayeneleri 24 Ağustos Pazartesi günü yapılacaktır. Daha fazla izahat almak isteyenlerin Kùltür dayresi kalemine başvurmaları’’

20 Ağustos 1936, sayı 1014, sayfa 4

‘‘Sinop Kùltür Direktörlüğünden- Geçen yıl olduğu gibi bu yıl da, orta okulların pekiyi ve iyi dereceli mezunlarından öğretmen okullarına öğrenci alınacaktır. İstekli olan iyi ve pek iyi dereceli orta okul mezunlarının 25 Ağustosa kadar Ortaokul Direktörlüğüne başvurup belgelerini hazırlamaları.’’

27 Ağustos 1936, sayı 1015, sayfa 1

“Romanya Hükümetinin Mektep Gemisi limanımıza geldi- Komşu ve dostumuz Romanya Hükümetinin bir mektep gemisi limanımıza gelmiştir. Geminin Kumandanı tarafında Vilâyet Makamı ziyaret edilmiş ve müteakiben Valimiz ve Parti Başkanımız Süreyya Yurdakul gemiye giderek bu ziyareti iade etmişlerdir. Gemi zabitan ve mürettebatı şehrin şayanı temaşa mahallerini gezmişler ve bir gün sonra limanımızdan hareket etmişlerdir.”

27 Ağustos 1936, sayı 1015, sayfa 3

“Sinop Kültür Direktörlüğünden- Şeker fabrikaları hesabına Avrupaya gönderilecek lise mezunları hakkındaki ilân aşağıdadır. İsteklilerin doğrudan doğruya Eskişehirdeki fabrika Direktörlüğüne başvurmaları. Fabrikamızda bir sene staj yaptıktan ve bu müddet zarfında lisan ve fen dersleri için lüzumlu olan hazırlıkların ikmalinden sonra sıhhatleri fabrika işlerinde çalışmaya müsait iki ilâ üç lise mezunu her sene sınaî kimya mühendisliği tahsili için Almanyaya gönderilecektir. Staja kabulde fen dersleri notları en iyi ve Almanyaya gönderilmeden fabrikada bir senelik stajda muvaffak olanlar intihap edilecektir. İsteklilerin 1/Eylül/936 tarihine kadar aşağıdaki vesikalari Eskişehirde Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. Genel Direktörlüğüne göndermeleri lâzımdır.

1- Hal tercümesi, 2- Sıhhat raporu, 3- Mektep şهادetnamesi musaddak sureti,
4- Olgunluk imtihanları notları musaddak sureti, 5- 9x12 ebadında 3 boy fotoğrafı.”

5 İkinci Teşrin 1936, sayı 1023, sayfa 2

“Cumhuriyet Balosu Çok Neşeli Geçti- Cumhuriyet Bayramı şerefine Hükümet Konağının üst kat salonlarında Bayramın birinci günü akşamı yapılan balo çok neş’eli ve eğlenceli olarak sabaha kadar devam etmiştir. Balo idare heyeti ile Balo komiseri Ali Par salonların tanziminde ve balonun devamı müddetince çok ilgili olmuşlardır.”

SÖYLEŞİLER:

SÖYLEŞİ 1:

1945- 1962 yılları arasında Sinop’ta Eğitim

24 Kasım 2015 tarihinde, saat 19.20’de 1938 doğumlu olan Burhan KOYUNCUOĞLU ile Sinop Zafer Blokları evinde 1945-1952 yılları arasında Sinop’ta görmüş olduğu eğitim hakkında vermiş olduğu bilgiler, gerçekleştirdiğimiz röportaj sonucunda şu şekildedir.

-Kısaca kendinizden bahseder misiniz?

Ben Burhan KOYUNCUOĞLU. 78 yaşındayım. Ziraat Bankasından emekliyim.

-Hangi yıllar Sinop'ta okudunuz?

1949'da ilkokulu bitirdim. 1952'de de ortaokulu bitirdim. Aynı yıl İstanbul Halkalı Ziraat Meslek Lisesi'ne parasız yatılı sınavını kazandım, oraya girdim. Üç sene okuduktan sonra mezun oldum. İlk memuriyetimi Sinop'ta stajla beraber yaptım. Askere gittim, geldim. Askerden geldikten sonra Türkeli'ne tayin ettiler. İki yıl orada kaldım. Erfelek'e geldim. Üç, üç buçuk sene de orada kaldım. Ayancık'a gittim. Orda iki sene kaldıktan sonra Erfelek, beni tekrar geri istedi, tekrar geri geldik. 1968 senesine kadar ilçe şube başkanı olarak görev yaptım. Tarım Bakanlığı Teşkilâtı da 1968 senesinde Ziraat Bankası, ziraat personel alıyordu, oraya müracaat ettim, kabul ettiler. Tarsus Ziraat Bankası'na tayinim çıktı. Ondan sonra orda devam ettim ve oradan emekli oldum.

-Sinop'ta ilkokulu hangi okulda okudunuz?

İstiklâl İlkokulu. Daha eski adı Ada Mektebi'dir. Benim gittiğimde adı İstiklal Okulu'ydu. 1.sınıfı Havva GÜLLEN Hoca'da okudum. O zaten hep 1. sınıfları okutuyordu. Uzman bir öğretmendi. O okulda hep 1. sınıfları ona veriyorlardı. Bir ara sınıf verdiler herhalde 2. sınıfa kadar geldi, tekrar 1.sınıf okutmaya başladı.

-Daha sonra siz öğretmen değiştirdiniz mi?

2. sınıftan itibaren öyleydi o zaman. 1. sınıfları o okulda, İstiklâl Okulu'nda hep Havva öğretmen okutuyordu. 2.sınıfa geçtikten sonra sınıf öğretmeni alıyordu. 5'ten mezun oluncaya kadar 2. sınıf öğretmeni okutuyordu. 2.sınıfta Zehra ÖZBİLEN öğretmen aldı. Çok muhterem bir öğretmendir. Anlattığı konuları, eğer civarda gösterebileceği bir yer varsa mutlaka o gün olmasa bile birkaç gün içinde oraları gezdirir, tatbik şeklinde ders öğretirdi. Biz şanslıydık o konuda. Ortaokula gittiğimiz zaman, hele ortaokul 1. sınıfta ya çok iş olduğu için, koyun yapardık, tütün yapardık pek derse çalışma fırsatım da olmazdı. O ilkokulda aldığım bilgiyle ben, ortaokul 1. sınıfta iftihara geçtim. Çalışmadığım halde, yani demek ki, ortaokul 1. sınıfının bilgisini de almıştık. Yani o kadar yetiştirmişti demek bizi. Veya onlar, o ilkokuldan ortaokula gelen öğretmenler sınıflarda da seçili bir öğretmendi. Ondan şanslıydık yani.

-İlkokulda gördüğünüz derslerin adlarını hatırlayabiliyor musunuz?

Yine şimdiki gibiydi herhalde dersler. İlkokul 1’de tabiat bilgisi, aynı dersler isim değişikliği olarak geçiyordu. Fen diye geçmiyor da fizik, kimya, Türkçe olarak geçiyor.

-Ziraat dersleri gördünüz mü?

Ziraat dersleri ortaokuldayken kesin bilmiyorum; ama herhalde 2. sınıftayken ilave olarak iş bilgisi dersi kondu. Tarım, ticaret ve iş, ev işleri, üçünün beraber ortalaması karneye geçiyordu.

-İstiklal Okulu’na gittiğiniz zaman ilde başka hangi okullar vardı?

Cumhuriyet Okulu, Gazi İlkokulu bir de bizim okul İstiklal İlkokulu vardı. 3 tane ilkokul vardı.

-İlkokuldayken yaygın olarak kız öğrenciler var mıydı?

Tabi tabi vardı. Karma olarak okuduk. Ortaokulda da karma olarak okuduk. Yalnız kızların gezi sahası dışarıda ayırdı. Bahçenin bir tarafı şimdiki öğretmenevi olan Taş Mektep derlerdi, orası ortaokuldu. Orda okuduk. Teneffüse çıktığımız zaman kızların bölümü ayırdı. Kızlar Gazi Okulu tarafında, erkek talebeler de daha bu taraftaydı. İçerde karışık o zaman yoktu, yasak gibi bir şeydi.

-Okul kıyafetlerinizden bahseder misiniz? Nasıl giyinirdiniz?

Kıyafetler ortaokula gittiğim zamanlar lacivert elbise, lacivert şapka sarı şeritli, o şekilde şapkalar vardı. Şapkalar mecburiydi, takılırdı. O şekilde okuduk. Son sınıfa geldiğimiz zaman kıyafet serbest oldu. Yani o lacivert elbiseler, takım elbise kalktı. Kız öğrencilerin de açıkçası ben öyle biliyorum siyah önlük ve şapka da vardı.

-Okul hayatınızla ilgili bir anınız var mı?

Ortaokul 1.sınıftayken, sınıflarda iki kişi iftihara geçiyordu. Şimdiki gibi takdir, teşekkür yoktu da 1. ve 2. olanlar iftihara geçiyordu. Ben iki dönem, yani 2. ve 3. dönem de iftihara geçtim. O yıl karneler yetişmedi, dediler, tatile girdik. 2. sınıfa geçtim. Karneleri bir hafta sonra alacaksınız, dediler. Bir hafta sonra ben geldim. Tütün

çapası yapıyoruz, rahmetli annemle beraber. Dedim, anne ben karneyi alıp geleyim. Biraz daha çalış, hemen kaytarma, dedi. Neyse yalvardık, yakardık, okula gidecem, karneyi alacam, gelecem ben o şekilde izin aldık, gittik. Gittik, baktık ki geç de kalmışız biraz, bütün sınıflar toplanmış, sıralanmış. Ben de girdim bizim sınıfın sırasının arka sırasına yanaştım. Biraz sonra okul müdürü geldi, Sadi SANCAK. Başladı, 1.sınıf bizim şubeden, Suna ATABEK, dedi. Ben o zaman anladım, ne oluyor demeye kalkmadan anladım. Onun karnesini ve iftihar belgesini verdi. Ben kaçmaya niyetlendim. Ben gelmişim böyle tarladan çıktığım gibi. Ayaklarda beyaz lastiklerin üzerine basmışım, üzerimde iş pantolonu, tarladan çıktığım gibi. Kaçmaya da fırsat olmadı, ismimiz okundu. Çocuklar da: ‘Ya, seni çağırıyorlar, çıksana’ diyor. İteklediler ortaya, gittik. Herkes gülüyor, bizim o halimizi görünce. Okul müdürü Sadi Bey: ‘ Gülmeyin, kendinize gülün. Bak evladımız işten gelmiş; ancak fırsatını bulmuş ki gelebilmiş.’ dedi. Teşekkür etti, karnemizi, belgemizi verdi. Öyle bir anım var.

-Ortaokulda eğitim nasıldı?

Bizden önce olgunluk imtihanı vardı. Bitirirken olgunluğu veremedin mi sınıfta kalıyordun, olgunluk imtihanını bir defa vermen lazım. O olgunluk imtihanı herhalde 3-4 dersten miydi, neydi? Biz girdiğimizde o sınavları kaldırdılar. Olgunluğu veremezsen sınıfta kalıyorsun, olgunluğu verirsen bu sefer de tekrar eleme sınavlarına giriyorsun. O kadar da zordu, yani ortaokulu bitirebilmek için bayağı gayret göstermek lazımdı.

-Olgunluk sınavı sadece son sınıf için mi geçerli?

Yok. Her sınıfı geçmek içindi. Olgunluğu öyle yapacaksın ki daha 1. ,2. sınıflardan soru çıkardı. Yani olgunluk sınavları ve eleme sınavları kalktı diye biz, bayram ettik. Yalnız tabi ortaokulda da, ilkokulda da bitirme sınavları vardı. İlkokulda önce 5. sınıfı geçeceksin, ondan sonra da genel olarak bir sınava tabi olacaksın, öyle geçeceksin. Ortaokulda da öyleydi. Okul bittikten sonra tekrar sınavları vardı, bütün derslerden bitirme sınavı. Onları veremezsen sınıfta kalıyordun o zaman. Üç dersten ihmale kalma vardı. Öyle borçlu borçlu yoktu. Bir dersten de kalsan, eğer eylül döneminde de verememişsen sınıfı bir daha okumak mecburiyetinde kalırsın. İkinci senede de geçemezsen okuldan ihraç ederlerdi. Sonra müracaat ederlerdi, onlar da ayrı bir sınav daha tanırlardı. O tart edilmiş talebeler tekrar sınava tabi tutulur, eğer sınavı

geçebilirse bir üst sınıfa devam edebilirlerdi. Yani eğitim, o zaman bayağı zordu. Ortaokulu bitirenler, o zamanda Sinop'ta lise de yok.

-Okulunuza köyden gelenler var mıydı?

İlçelerden gelenler vardı. İlçelerde ortaokulda yoktu. İlçelerden Sinop'a gelirlerdi. Onların başarı oranları bazıları, buralarda kalacak yeri olan, akrabası falan olan biraz daha başarılı oluyordu da; ama akrabası yoksa çoğu başarısız oldu, bıraktılar, ettiler işte başarısız oldular.

-Sportif faaliyetleriniz var mıydı?

Spor faaliyetleri vardı; ama okul düzeyinde. Pek o kadar şey olmuyordu. Jimnastik dersleri vardı. Spor için ne bileyim ortamda yoktu çocukların gidecek, çocuklarda heveste demeyeyim de onların da imkânı yoktu.

-Kültürel faaliyetleriniz, bayram törenleriniz nasıl yapılıyordu?

Onlar yapılıyordu, okulca yapılırdı. Okullar iştirak ederlerdi. Bugünkü, Hükümet Konağı'nın olduğu yer spor sahasıydı, staddı. Orada yapılırdı, bayram törenleri. Oradan direkt parktaki heykele, Atatürk'ün büstüne çelenkler konulurdu. Diğer törenler de yukarıda yapılırdı.

-Okulunuzdan mezun olanlar işe girdi mi?

Girenler de oldu, giremeyenler de oldu. Zaten o zaman gidebilecek yer yatılı olarak Sağlık Meslek Lisesi vardı, bir de Öğretmen Okulları vardı.

-Sinop'tan mı bahsediyorsunuz?

Yok. Sınavlarına girip kazananlar dışarılarda okurlardı. Ben de dışarıda okudum. Ziraat Meslek Lisesi sınavını kazandım.

- Okul-Aile Birliği, veli toplantıları var mıydı?

O zaman öyle yoktu. Yalnız, tabi okul yönetimi ile öğrencileri davet ederler, öyle görüşürler velilerle. Talebenin durumu hakkında sınıfta kalacak, çalışacak veyahut başarılı veya başarısız. Bilhassa başarısız olanları çağırırlardı, ikaz etmek için. Yani okul-aile birliği faaliyeti pek yoktu.

-Halkevi faaliyetleri nasıldı?

Orda müzik kolu, tiyatro kolları vardı. Bizden nceki öğrenciler gidiyordu; ama onları daha sonra politik sebeplerden kapattılar.

-Sizden öncekilerin gittiğini hatırlıyorsunuz; ama değil mi?

Tabi tabi. Mesela amcam, orada bando takımındaydı. Saksafon almayı falan orada öğrenmişti. Tiyatro kolundaydı aynı zamanda. Onları hatırlıyorum.

-Halkevi faaliyetlerine okul dışında mı gidiyorlardı?

Okullarına devam ediyorlar, okul dışında buralarda faaliyette bulunuyorlardı.

-Okul disiplini nasıldı?

Disiplini hiç sorma. O zaman dayaklı eğitim vardı. Hiç kimse de itiraz edemezdi. Velisi de kolay kolay itiraz edemezdi, ocuğumu ddn diye. Disiplin çok sıkıydı. Mehmet AYDIN diye bir müdür yardımcımız vardı. Çok da zekiydi. Dışarıda, içerde eğer bir talebeyi gördüyse gözünden hiç kaçırmaz. Geceleri, ortaokulda cumartesi günleri veyahut da cumartesi, pazar tatil günlerinin bilakis de cumartesi günleri akşamları sinemaya falan gitmek serbestti. Müdür yardımcısı, diğer zamanlarda sokakta öğrencinin gezmesine de yasak koymazdı; ama denetlerdi. Eğer ğrenci yakalanırsa yolda falan hemen ifadesini alır. ‘Niye çıktın, ne yapıyorsun, ne ettin?’ o şekildeydi. Cumartesi günlerinden başka günlerde sinemaya gitmek de yasak. Sadece cumartesi günleri izin verirlerdi. Ben çok şey yapmışımdır. Rahmetli babam bir şey almaya bilhassa sigara falan almaya gönderirdi. Köşe başlarından bakardım; acaba müdür yardımcısı sokakta var mı diye, yürümesinden de anlardık. Yakalanmayalım diye, o kadar korkardık, gece.

-Başka eğitimle anlatacağınız herhangi bir konu var mı?

Bu iş derslerinde tarım kolunda okulun bahçesinin bir köşesine soğan, maydanoz gibi sebzelerden birkaçını tarım dersinde ilk zamanlar dikerlerdi. Sonra onlara tabi pek bakan da yoktu. Onların sulamasını, çabasını, bakımını ben yapardım, kendiliğimden. Tarım dersinde ondan da not almıştım yani. Öğretmen görmüş orda çalışırken. Demek nasip olacakmış, ondan sonra da zaten meslek olarak tarımı seçtik. Mecburi yani, o zamanda imknlar o kadardı. Benim yine şansım varmış ki kazanabildim. Kazanması da zor. Dediğim gibi ğretmen okuluyla bir de sağlık meslek okulu var. Onların sınavlarını kazanabilirsen gideceksin. Köy Enstitüleri vardı; ama onlar genellikle köy

öğrencilerinden alıyordu alırken, şehirlere pek kontenjan tanımıyorlardı. Onlarda parasız yatılı lise imtihanları vardı. Onlar da birkaç okulda vardı, çok cüzi miktarda. Kazansak bile çoğu oralarda çocuğunu okutmaya hani harçlığını çıkarıp veremeyecek durumda olanlar, gönderemeyenler de oldu, kazananlardan. O günün şartları biraz bugüne göre çok daha zordu. Sinop da çok küçüktü o zaman. Bildiğim kadar o zamanlarda 5400 falan nüfusu vardı. Herkes birbirini tanıyordu. Sakarya caddesinin bir ucundan baktığın zaman ta öbür ucundaki kişiyi görüyordun, ağaçlardan. Herkes işinde gücündeydi. Sakarya caddesinin ortasında ağaçlar vardı, çınar ağaçları.

SÖYLEŞİ 2:

21 Aralık 2016 tarihinde saat 21.41'de 1946 doğumlu olan Elvan ÖNAL ile yapılan söyleşimiz şu şekilde gerçekleştirilmiştir.

-Kısaca kendinizden bahseder misiniz?

Adım Elvan ÖNAL. 1946 doğumluyum. Erfelek'in Gümüşsuyu Köyü'nde doğdum, büyüdüm.

-Çocukluğunuzda hatırladığınız köylerde yapılan sosyal faaliyetleriniz neydi, eğlenceleriniz nelerdi?

Sosyal faaliyet olarak eğlendiğimiz imeceler olurdu. Çıkrık imecesi, keten işlemeye, yün işlemeye imeceler olurdu. O gün imecede toplanılır, o şekilde eğlenilirdi. Ayrıca düğünlerde, bayramlarda eğlenirdik.

-Hatırladığın kadarıyla köyünüzde ya da ilçenizde okuma odaları var mıydı?

Hatırladığım kadarıyla köyde eski mektep vardı, binayı hatırlıyorum; ama orda okuyup okumadıklarını bilemiyorum. Ben ilkokulu eğitimde okudum. Eğitimciler o, eski mektepte okuduk diyorlardı.

-Annen (Havva Çalışkan), baban (Halil Çalışkan) okula gitti mi?

Annem hiç gitmedi. Babam da askerde adını yazmasını öğrenmiş. Ama babam çarpım tablosunu, hesabı kalemle yapamıyordu, ama kafadan yapardı.

-Düğünlerde eğlenmeniz nasıl olurdu?

Düğünlerde eğlence olarak güreş yapılırdı. Davul, zurna çalınır, türküler söylenirdi. Karşılıklı oynarlardı.

-Bayramlarda eğlenceleriniz nasıl olurdu?

Bayramlarda gençler salıncak kurar, salıncaklarda eğlenirlerdi. Gençler birbiriyle geliş, gidiş yaparlardı. Kurban Bayramı'nda kurban kesilir, yemekler verilirdi. Şeker Bayramı'nda nokul yapılır, annem fırın yakar, fırın ekmeği yapar, yemekler verilerek bayramları geçirirdik.

-Bayramda yaptığınız yöresel yemekleriniz nelerdir?

Nokul*, ekmek, börek, en fazla da bulgur böreği, bakla böreği, makarna keserdik.

-Akşamları bir araya gelerek eğlenir miydiniz?

İmecelerde eğlenirdik.

-İmece olarak ne yapıyordunuz?

Yün eğirme, çıkırık işleme, iplik işlemeye imece yapardık. Ayrıca imece olarak orak biçerdik, mısır kırardık, mısır soyardık. Bunları hep imeceyle, el birliğiyle bir arada yapardık. Annemler zamanında harman dövülürdü, harman savrulurdu. Harman makinesi yoktu, harman öküzle dövülürdü. Ekinlerimizi o şekilde harmana koyardık.

-İmecede eğleniyoruz demiştiniz, nasıl eğleniyordunuz?

İmecede karşılıklı türkü söylerlerdi Birbirlerine atma atarlardı, mani söylerlerdi. Çocukluğumda söylenen manilerden hatırlayabildiklerim şunlardır:

Entarisi ak yârim

Dön arkana bak yârim

Sen orada, ben burada

Bize ölüm hak yarım

Entarisi firfırlı

Yakası yılan dilli

Alacaksan al beni

Kesilsin düşman dili

Enteri diktim boyunca

Görümceyim görümce

İnsan bir hoş oluyor

Sevdiğini görünce

Armudun irisine

Taş attım birisine

Beni çoban yapsalar

Kızların sürüsüne

Armut dalda bir sıra

Yârim gitti Mısır'a

Koyun olsam yayılsam

Yârimin ardı sıra

Armudun sarı sapı

Gözükün bizim yapı

Beni yardan ayıran

Sürünsün kapı kapı

Derelerde taş buldum

Yüzüğüme kaş buldum

Eller ne derse desin

Ben kendime eş buldum

Dere boyu kavukluk

Bugün hava yağmurluk

Kızın gönlü var ama

Babasında gavurluk

Ayrıca Gürcülerin düğünlerine gittiğimizde onlar horon oynarlardı, ilk horona başlarken söyledikleri mani de şu şekildedir:

Başla başlayacağım

İncir aşlayacağım

Eski sevdayı terk ettim

Yeni başlayacağım.

Bu kadar hatırlayabiliyorum.

-Bu maniler herhangi bir çalgı eşliğinde mi söylenirdi?

Gürcüler manilerini mızıkla ile söylerdi. Diğerleri iş yaparken söylenirdi.

*Nokul: Un, su, tuz ve maya ile hamur hazırlanır. Hazırlanan hamur bezeler haline getirilir ve bezeler tek tek açılır. Açılan hamurun içine isteğe göre üzüm, kıyma, yoğurt, ceviz konularak rulo yapılarak tepsiye konulur. Üzerine yumurta sürülür. Arzuya göre susam ya da çörek otu serpilerek fırına verilir.

SÖYLEŞİ 3:

22 Mayıs 2017 Pazartesi günü saat 11.50’de Semiye ÖZDEMİR ile annesinden (Melahat AKGÜN) görmüş olduğu âdetlerle ilgili gerçekleştirdiğimiz röportaj aşağıda verilmiştir.

Kısaca kendini tanıtır mısınız?

Semiye Özdemir, 1963 yılında Gerze’nin Kabanlar Köyü’nde doğdum.

Yapmış olduğunuz Sinop’la ilgili âdetlerden bahseder misin?

İlk önce Hıdırellez gününü anlatayım. Hıdırellez günü annemden (Melahat AKGÜN) gördüğüm gibi Mayıs ayının 5’inde akşam ikindiden sonra abdest alıp iki rekat namaz kılıp arkama bakmadan bahçeye inerim. Gönlümden ne geçiyorsa, gönlümde, arzumda ne varsa onları taş varsa taşa, taş yoksa bir gülün dibinde toprağa dua ile çizerek hiç arkama bakmadan, kimseyle konuşmadan eve geri dönerim. Evde konuşurum. Güle de akşamdan bozuk paralarımızı bağlardık. Ertesi sabah ikindide onu oradan alırdık, cüzdanımıza koyardık, bir sene boyunca o parayı hiç harcamazdık. O bizim kesemize bereket verdiğini, paramızın hiç bitmeyeceği inancı vardı. Bir de hıdırellez günü yani 6 Mayıs’ta dışarıdan hiç yeşillik kopartılmazdı. Eve yılan, fare, bir şey gelir diye. O gün pikniğe gidilir, ama eve hiçbir şey getirilmezdi.

Bayramlarımız nasıl geçerdi?

Bayramlarımızda da arife günü bizim Sinop’umuzun geleneklerinden nokul, su böreği yapardık. Dolma sarardık. Ondan sonra bayram sabahı kalktığımızda pilav yapardık. Pilavın içine nohut koyardık. İnançımıza göre o nohut ‘La ilahe illallah.’ diye tespih çekermiş. Sonra gelen bütün misafirlerimize bayram günü sabahtan akşama kadar

o pilavı ikram ederdik. Bütün ailemiz sabahtan gelinimiz, damadımız, oğlumuz, kızımız hep beraber toplu şekilde kahvaltı yapardık. Yakınlarımız varsa onlarda gelirdi.

Bayramlarda camilerde ekmek dağıtma âdeti vardı. Bazen arife günü, bazen de bayram günü bu âdet yapılırdı. Bayram namazına giderken herkes evinden camiye azık getirirdi. Bunun adına bir şey kesmek diyorduk, ama tam olarak ne dendiğini şimdi hatırlayamadım. Camiye bütün herkes kimi küçük küçük yapılmış ekmek getirir, kimi de nokul getirir. Bunlar karıştırılır ve herkese pay edilerek verilir. Kurban Bayramı'nda da aynı ikramlar yapılır. Kurban kesilir. Bir de salıncak kurulurdu. Bu salıncak köyün orta yerinde eskiden harman denilen büyük bir alana kurulurdu. Bu salıncakta kadın-erkek, yaşlı, genç bütün herkes sallanırdı. Sallanırken günahların gideceğine inanılırdı.

Düğünleriniz nasıl olurdu?

İlk önce kına zamanı akşam olunca erkek tarafından bir sürü insan gelir, kına getirir. Gelenlere yemek verilir. Onlar gelirken davul, zurna ile gelirler. Eğlence olur, oyun, türkü yapılır ve kına yakılır. Gelenlere yemek ikram edilir. Erkek tarafı gelirken helva da getirir. Helva kesilir. Gelinin kardeşi helva keserken bıçak kesmiyor diyerek bahşiş ister. Aralarında anlaşılır. Eğlendikten sonra erkek tarafı giderken kız tarafından erkeklerden kim gitmek isterse eğlenmeye yanlarında onları misafir getirirler. O gece sabaha kadar gece saat 00.00, 01.00'e kadar eğlenirler. Ertesi gün gelin almaya gelir. Yine âdetler yapılıyor ve gelinin yanında iki bayanla beraber kız tarafından insanlar gelin almaya gider. Daha sonra bu gidenlerden gelinin yanında giden iki bayan kalıyor, diğerleri ise o gün geri dönüyorlar. Bu giden iki kadı o gece çeyiz seriyorlar. Gelin alma günü gelin damat evine geldiğinde arabadan inmez, küser. O zaman erkek tarafı gönlünden ne geçerse kimi bilezik takar, kimisi inek verir, kimisi koyun verir, kimisi de ağaç verir. Gönüllerinden ne koparsa bir hediye alırlar. Hediye almadan gelin inmez. Ondan sonra gelinin önüne kapıdan geçerken yağ sürdürürler kapının üstüne. Ondan sonra birisi geçiyor önüne süpürge koyuyor, süpürgeye basarsa gelin iyi değil, süpürgeyi atarsa önünden iyi, terbiyeli, saygılı sayılır.

Bunlar önceden geline söyleniyor mu, yani gelin biliyor mu?

Bilmiyorlar.

Ondan sonra kurban kesiliyor gelinin kapısının önünde. O kurban kanının üzerine bir şey koyuyorlar, onun üstünden gelini atlatıp geçiriyorlar.

Testi kırıyorlar mı?

Testi kırıyorlar mı dersin şişe kırıyorlar. Gelin arabadan inmeden önce testi kırıyor.

Bir de bir âdet daha vardı gelinle gelen kız tarafından insanlar gelinden önce eve girmezler. Erkek tarafının evinde olanlar hizmet ederler. Gelin almadan sonra ertesi gün semet oluyor. Herkes semete gelir. Yeme, içme, eğlence yapılır. Ben Çerkezlere gelin olduğum için bizde damat ortada hiç olmaz, o saklanır, görünmez. Ama Türklerde öyle değil, damat gelir. Düğünlerde kadınlar tef çalar.

Bir de gelin alma gününün sabahı yapılan gündüz düğününde erkek tarafına gidenler posta oluşturur. O gün sabahtan akşama kadar gelenler davul isterler ve bir tane çocuk göndererek haber gönderirler. Davul eşliğinde tepside yemeklerle posta isteyenlerin önüne giderler. Davullar onları alır ve düğün yerine getirir. Posta gelirken dayakların dallarına bahşiş para takarlar. Koç getirirler. Bu şekilde eğlenilirdi.

Ayrıca bizim Gürcü olan komşumuz vardı. Onlarında semeti şu şekilde olurdu. Onların semetinde bir âdet vardı. Erkek tarafı semet yapıldığı zaman kız tarafı gelince kız tarafına sofralar kurarlar. Sofrada onların âdetleri katmer, tavuk, tavuk haşlanır tavuğu dayağa oturturlar ve sofraya koyarlar. Bütün hazırlanan yiyecekler sofraya konulur. Onların söyledikleri manileri var, onları söylerler. Manileri damat da gelince diye söylenen ama hatırlayamıyorum. Sonra damatla beraber sağdıç gelir. Sağdıç sofraya oturunca sofrayı sallar. Onlar da damat gelirken sofradan tavuğu kaçırlar. Damat uzanmaya çalışır, ama ses etmeden sofraya oturur. Sonra konuşacaklarını konuşurlar. Orada aralarında biraz para toplarlar. O parayı, katmeri, tavuğu sağdıçla damada verirler ve onları gönderirler. Tabi o arada damat gelince eğlence yapılıyor, şarkılar, türküler, maniler. Güzel oluyor gördüm, şahane oluyor.

Çerkezlerde de kına gecesinde eğlence yerine hiç evlileri koymazlar. Bekârlar beraber eğlence yaparlar. Damat da eğlencede olur.

SÖYLEŞİ 4:

26 Mayıs 2017 Cuma günü saat 16.00'da Yasemin ÇAL ile babaannesinden (Kezban BALCI) görmüş olduğu âdetlerle ilgili gerçekleştirdiğimiz röportaj aşağıda verilmiştir.

Kısaca kendini tanıtır mısınız?

Yasemin Çal. 1973 yılında Boyabat'ın Kadınlı Köyünde doğdum. Babaannemlerden (Kezban BALCI) duyduğum Boyabat'ın âdetlerini anlatacağım.

Düğünleriniz nasıl olurdu?

Düğünlerimiz olurdu. Perşembe günden davulcular gelirdi. Davulcuları sağdıç tutuyor. Ondan sonra Cuma günü yemek veriliyor bütün köy halkına. Yemekten sonra cumartesi gün bütün köylüyü tek tek dolaşıyorlar. Onda hediye toplamak için. Hediyeyi davulcular önde sağdıç arkada sırayla geziyorlar. Sağdıç tek tek evleri gezerken bakır tepsi koyuyor tepesine. O tepsinin içine bütün kapılardan topladığı hediyeleri koyuyor. Keteleri topluyor. Kete diye hediyeye deniliyor. Bu keteler genelde para değil de eşya olurdu. Tencere, battaniye, eskiden böyle şalvarlık kumaşlar olurdu pazenden onlar verilirdi, siniler, alüminyum tencereler veriliyordu. Eskiden çelik mi vardı, yoktu. Hediye işi bittikten sonra akşama köylüye yemek veriliyordu. Keşkek, nohutlu et, etli pilav, yufka ekmeği yapılıyordu. Ertesi gün gelin almaya kağrı arabasıyla gidilirdi. Ondan sonra üç etek giyerlermiş gelinlik yokmuş.

Üç etek nasıl, tarif edebilir misin?

Şimdi giyilen bindallı gibi aynı onların modelinde altında aynısından pijama var dokunmuş ketenden. Bir de bizim oranın âdetleri sarı başörtüler vardı. Sarı, bir de siyah- beyaz. Hep bütün kadınlar yaşmaklı onları bağlardı.

Sizde nezgep takılır mıydı?

Biz de fesin üstüne sarı başörtü takılır. Ama normalde bütün köyün halkı, genç kızları yaşmaklı gezerlerdi.

Ertesi gün gelin almaya gidilir. Düğün olduktan sonra gelin geliyor. Gelin yüz görümlüğü oluyordu. Yüz görümlüğüne kızın tarafı uzaktaysa onlar da geliyordu. Börek yapıyorlar. Çeyizler seriliyor. Yine aynı gün yemekler oluyor. Düğünün ertesi gününe

biz de semet değil de yüz görümlüğü deniliyor. Eğlence yok, yemek veriliyor, ama davullar gitmiyor. Davul pazartesi gününe kadar gitmiyor. Davulcuyla sağdıç ağırıyor. Meselâ misafir mi geliyor düğüne misafirleri tek tek davulcuyla karşılıyorlar. Senin evin müsaitse sana gönderiyorlar, misafirleri. Eskiden çok kalabalık oluyor. Eskiden araba yok herkes kalıyordu, evlere paylaşıyorlardı.

Panayırınız nasıl oluyor?

Bizim pirincimiz meşhur. Pirincin işi bittikten sonra millet pirincini tüccarına veriyor, satıyor. Sattıktan sonra panayır başlıyor. Panayır, Boyabat'ta belediyenin belirli bir yeri var, orada oluyor. Eskiden de aynı yerde oluyordu, değişmedi. Bir hafta, hava iyiye on gün sürüyordu. Yine aynı davullar, Belediye Başkanları gelip açılış oluyor. Ondan sonra yine yemekler veriliyor. Satış oluyor, her şey oluyor. Kıyafetinden tut, yemeğine kadar her şey oluyor. Bütün herkes yöresinde neyi varsa hepsi geliyor.

Hıdırellezde bir şey yapıyor muydunuz?

Hıdırellezde eskiden bilmiyorum bir şey yapmazlardı. O gün bizim babaannelere göre pirinçler ekilmiş oluyor ya o gün pirinçler ekilmiş ama yaş kopmazdı. O gün babaanneler (Kezban BALCI) hiç tarlaya gitmezlerdi, göndermezlerdi. Ne kazmaya gönderirlerdi. O gün çamaşır yıkanacak, ekmek yapılacaktı.

Bayramlarınız nasıl oluyordu?

Bayramlarda hep köylerin altına salıncak kurarlardı. Kurbanı kestikten sonra bütün herkes geliyordu. Köy odasında yemek veriyoruz. Yemekten sonra ertesi gün mezarlığa gidiliyor. Ziraat kesiliyor.

Ziraat dediğin ne oluyor?

Helva kesmeye deniliyor.

Helva kesiliyor. Sen lokum alıyorsun. Mezarlıkta bütün mezarlıklar ziyaret oluyor, toprak atılıyor mezarlara yeniden, üstleri temizleniyor. Ondan sonra geri gelince yemekler hazır oluyor zaten bütün köylü yemek yiyor, köy içinde. Mezarlıkta sadece tatlı, helva yiyorlar. Pişi yapılıyor. Pişi, ekmek gibi yapılıyor arasına helvalar konuluyor.

Mezarlık ziyaretini ne zaman yapıyorlar?

Bayramın ikinci günü yapılıyor. Sonra gelen giden misafirlerimiz oluyor.

Bayramlarda özel yaptığınız bir şey var mı?

Biz de nokul yok. Pişimiz var, bizim. Pişi, keşkek, etli pilav yapılır.

Köyünüzde yaptığınız başka âdet var mı?

Yağmur duası yapılır. Bütün köyün türbelerine gidilir. İstanbul'dan gelenler oluyor, otobüslerle beraber. Herkes o gün evinde pirincini, yağını, her şeyini orda yemekhaneye koyar. Bütün köyün kadınları toplanıp pişirirler. Önce kurban kesmeye giderler, türbeye. Orda kurbanlarını keserler, türbede dualarını ederler. Oradan gelir bütün köylü, gelen misafirler, yakın çevredeki köylerden gelenler hepsi yemeklerini yerler, yağmur duası yaparlar ve sonrasında hepsi dağılır.

Beşik adetleriniz var mı?

Eskiden doğan çocuklar toprakta büyümüş, bez olmadığı için. Beşiğinin altına toprak koyulur, buradaki amaç bez olmadığındandır. Çocuk toprağı kirlettiğinde üstünden alınıyor, yeniden toprak konuluyor. Zaten çocuk yaşına girmeden tuvaletini söylüyor. Çocukla kim ilgileniyor, işten güçten.

Yörenize ait giysileriniz var mı?

Babaannemler o üç eteği giyerlermiş. Bir de önlüğümüz varmış bizim, kaşmirli. Böyle kare, fırfırlı, yuvarlak. Bütün bayanların önünde önlük vardı eskiden. Kışlık benim yengem dikerdi. Arasına pamuk koyarak şerit şerit dikerdi. Kışlık bütün pamuklu giyerlerdi, yaşlı kadınlar. Fes, o sarı yazmalardan giyerlerdi bizim çocukluğumuzda babaannemler. O işlikli pamuklu diktiklerinden giyerlerdi.

Düğünlerde oynadığınız oyunlar nelerdi?

Eskiden çok eğlence olurmuş. Herkes de değişik değişik oyunlar olurmuş. Cuma günün akşamına da çerez olur. Bütün kadınlar arasında toplanır. İki kadın karşı karşıya kalburları başlarına koyarlar. O kalburun içine bütün gelen bayanlar evden bir şey getirir. Meselâ eskiden mısır patlağı, dut kurusu olur. Mısır patlağı da böyle saç da oluyor böyle küllü müllü. Külde oluyor. Ondan dağıtılıyor. Üzüm, leblebi onlar hepsi o oynayan kadınların kalburlarının içine,

'Ay nesine nesine,

Filancanın düğününe,

Ondan sonra da geldik,

Çerez atmaya' diyerek sen kalkıyorsun ne getirdiysen onu atıyorsun. O toplananlar o oynayan kadınların ikisinin oluyor. Herkes hazırlıklı geliyor.

Ortada oynayan bayanlar değişiyor mu?

Hayır. Hep onlar oynuyor. Bu oynayan kadınlar köyün ileri gelen yaşlı kadınlarından ikisini münasip görürler. Belli zaten her düğünde bunlar oynardı, bizim çocukluğumuzda. Bu kadınlar oynarken köyün kadınları tef çalıp türkü, mani söylerlerdi. Bu eğlencede sadece bayanlar olurdu.

Boyabat'ın meşhur yiyecekleri nelerdir?

Boyabat'ın kebabı, tak tak helvası, pirinci, atom denilen şekerlemesi, lokumu meşhurdur.

Neden tak tak helvası denilmiş?

Sert olduğu için. Vurulup da kırılan bir şeydir. Soğuk da duracak poşetli halinde. Poşetli halinde onu bıçakla çat çat vuruyorsun öyle kırılıyor. Onun yiyip ya bitireceksin ya da hemen sarıp dolaba koyacaksın. Sert bir şeydir. İçi cevizli, fındıklı olan çeşitleri var.

Atom nasıl bir şekerleme?

O da helvayla aynı yerde yapılıyor. İçinde ceviz var. Cevizin dışına fındık ezmesi sarılıyor. Onu da helvacılar yapıyor. Eskiden düğünlerde lokum dağıtılıyordu.

SONUC

Sinop'un sosyo- kültürel yapısını ortaya koyduğumuz bu çalışmada kültürel faaliyetlerin çeşitleri ve önemi üzerinde durulmuştur. Bunlardan bahsedilirken Sinop'un kültürüne etki eden ekonomisinden, idarî yapısından, nüfusundan ve sosyal etkinliklerinin özellikleri üzerinde durulmuştur. Çünkü kültür çok geniş bir kavram olup birçok unsuru bünyesinde barındırır. Bu unsurlar bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlanarak birbirini etkiler ve birbirinden etkilenir.

Yapılan çalışmada Sinop'un çok eski bir tarihi geçmişi olduğunu görmekteyiz. Özellikle Sinop'un kalesinin ve tersanesinin olması Sinop'un önemini arttırmış ve uzun yıllar da önemli bir ticaret merkezi olmasını sağlamıştır. Sinop, önemli bir ticaret merkezi olma özelliğini 19. yy. ortalarına kadar devam ettirmiş, 1853 yılında yapılan Sinop Baskını sonucu kaybetmeye başlamıştır.

Sinop, Osmanlı Devleti zamanında önce Kastamonu'ya bağlı kadılıkken, daha sonra Kastamonu'ya bağlı bir sancak olmuştur. 1918 yılında müstakil sancak olmuş ve 1924 yılında da vilâyet olmuştur. Sinop bu yaşamış olduğu tarihi süreç içerisinde birçok medeniyetin kültüründen etkilenmiştir. Bu durum da Sinop'un kültürünün zenginleşmesini sağlamıştır. Bu özelliğini gerek yapılan kültürel varlıklarımız olan hanlar, hamamlar, kaleler, köprüler, çeşmeler, camiler gibi yapıların mimarî özelliklerinden gerekse yörede yaşamış olan nüfusun yapısından anlayabiliriz.

Sinop yöresinin yeniliklere açık, ilerleme kaydeden bir yöre olduğunu yapılan değişiklere hemen uyum sağlayarak benimsemesinden anlayabiliriz. Örneğin Yeni Türk harflerinin kabul edilmesiyle birlikte birçok yerde olduğu gibi Sinop'ta da hemen okuma- yazma seferberliği başlamıştır. Bununla birlikte zaman içerisinde yörede matbaa, halkevleri açılıp çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Öyle ki Sinop'ta 1927 yılında 6 ve daha üzeri yaştakilerden okuma- yazma bilenlerin oranı %5,5 iken 1940'lara geldiğimizde bu oranın %12,3'lere çıktığını ve bu oranın her yıl arttığını görmekteyiz. Sinop halkı Atatürk'ün Sinop'a gelişini ve kara tahta başında ders verişini büyük ilgiyle karşılamış ve hemen dükkânlarına Yeni Türk harfleriyle yazılı tabelalar asmışlardır. Ayrıca eğitim konusunda halk sadece okuma- yazma öğrenmemiş, çeşitli kültürel faaliyetlerde de bulunarak kendilerini geliştirmişlerdir. Sinop'ta tarihimizde önemli olan kişiler yetişmiştir. Bunlardan Seydî Ali Reis, Yusuf Kemal Tengirşenk,

Rıza Nur, Ferit Dikmen, Ahmet Muhip Dıranas gibi pek çok isim Sinop’lu ya da Sinop’ta yetişmiş olan kişilerdendir.

“Her yiğidin yoğurt yiyişi farklıdır.” atasözünden yola çıkarak Sinop yöresi de bünyesinde barındırdığı farklı etnik unsurlardan kültürüne bir şeyler katarak kültürünü çeşitlendirmiştir. Sinop’a zaman içerisinde yerleşen göçmenler Sinop’un ekonomisini, ekonomi ile birlikte yaşam biçimini, giyimini, spor faaliyetlerini de etkileyerek kültürel yapısına ayrı bir renk katmışlardır. Sinop’un kültürel zenginliklerinden biri olan ve Sinop’la bütünleşmiş olan hikayesi de bir fırtınada bir geminin mahsur kalmasıyla erzaklarının bitmesi üzerine kaptan ve tayfalarının bir filikayı süsleyerek çeşitli maniler eşliğinde halktan yiyecek istemeleriyle bilinen “Helesa” geleneği adeta paylaşmanın olduğu Ramazan ayının bir sembolü haline gelmiştir. Nasıl ki helesacılar dertlerini maniler eşliğinde söylemişse insanlar da dertlerini, isteklerini, arzularını, duygularını belli bir şekilde manilere, türkülere yansıtarak dile getirmişlerdir. Sinop yöresine özgü olan manilerden, türkülerden bu duyguların dile getirildiğini görmekteyiz.

Sonuç olarak bir kültürün varlığı o toplumun yapısını göstermektedir. Ve ne kadar çeşitli olursa toplumun kültürel unsurları da o kadar zengin olur. Yaptığım araştırmalarda Sinop yöresinin de kız isteme âdetinden düğün âdetine, bayramlarda yapılan âdetlerden oynanan oyunlara hatta giyim tarzına kadar yapılan birçok âdet yöreden yöreye bile farklılık gösterdiğini görmekteyiz. Bu farklılıklar da Sinop’un kültürel yapısını zenginleştirmiştir.

KAYNAKÇA

- ÇETİN Halil , **Kuzey Anadolu'da Beylikler Dönemi Sempozyumu, Bildiriler, Çobanoğulları, Candaroğulları, Pervâneoğulları**, 3- 8 Ekim 2011 Kastamonu-Sinop- Çankırı, 1. Baskı, Anıl Grup Matbaacılık, Çankırı Karatekin Üniversitesi Yayınları, Çankırı 2012
- **Atom, Sinop, Sakarya, Kocaeli, Edirne, Tekirdağ Üçüncü Bölge Nüshası**, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1958
- ÇAKAN İlker, **Karadeniz Bölgesi**, Genişletilmiş II. Baskı, Eser Ofset Matbaa, Samsun 2005
- DİKMEN Ferid, **Sinop Tarihine Ait Derleme Bilgiler**, 1. Kısım
- BAŞ Ersan, **Türk Deniz Harp Tarihinde İz Bırakan Gemiler, Olaylar ve Şahıslar, Çeşme, Navarin, Sinop Baskınları ve Sonuçları**, Piri Reis Araştırma Merkezi, Deniz Basımevi, 1. Baskı, Haziran 2007
- GÖKMENOĞLU Turan, **Sinop ve İlçeleri Ayancık Rehberi**, Usta Matbaacılık, İstanbul 1989
- PARMAKSIZOĞLU İsmet, **İbn Batuta Seyahatnamesi'nden Seçmeler**, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1. Baskı Kasım 1981 (Eserin ikinci baskıdır), Ogun Kardeşler Matbaacılık Ankara
- Rıza Nur, **Hayat ve Hatıratım**, Altındağ Yayınları Nu:1, Garanti Matbaası, İstanbul 1967
- KARANFİL Leyla, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler**, Akvaryum Yayınevi, Eflatun Matbaası, İstanbul, Aralık 2005
- SEVÜK İsmail Habib, **Yurttan Yazılar**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Kültür Eserleri Dizisi, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara, T. C. Kültür Bakanlığı, 2002 Ankara
- BERBEROĞLU Muhammet, **Beylikler Döneminde Sinop**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ortaçağ Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi 2009,sayfa XIII+119
- BAŞAĞAOĞLU İbrahim, **Sinop İlinin Sağlık Coğrafyası, Türkiye'nin Sıhhi-i İçtimai Coğrafyası, Sinop Sancağı, Sinop Sıhhiye Müdürü Dr. Mehmed Said 1922**, İkizler Ofset, Sinop 2002

- TARKAN Hasan, **Sinop Coğrafyası**, Halkevi Neşriyatından, III. Kitap, Marifet Matbaası, İzmir 1941
- ÇOKER Fahri, Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, **Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM 1.Dönem 1919- 1923, 1. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri**, TBMM Vakfı Yayınları No:6, 3. Cilt, 3. Kitap, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara 1995
- CENBELOĞLU Sinan- Mehmet, **Sinop İli Yakın Çevre İncelemeleri**, İl Yayınları, Kardeş Matbaa, Ankara 1972
- ULUSOY Melek, **Sinop İli Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, TBMM Birinci ve İkinci Dönem(1920- 1923) Sinop Milletvekilleri**, Sinop İli Değerleri Sempozyumu 15- 18 Mayıs 2013 Sinop, Manas Medya, HTC Matbaacılık, Ankara 2015
- ÖZTÜRK Kâzım, Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, **Türk Parlamento Tarihi,TBMM II. Dönem 1923- 1927**, TBMM Vakfı Yayınları No:3, 3. Cilt, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara 1995
- ALTUN Turgay, **Mekteb-i İdadî'den Öğretmenevi'ne Bir Asır 1885- 1985**, Şimal Ajans, Sinop 2012
- GÖRGÜN Orhan, **Okuduklarım, Gördüklerim ve Duyduklarımın Sinop**, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 4, Şimal Ajans- Matbaacılık Hizmetleri, 1. Baskı Kasım 2010
- GÜNEŞ İhsan , Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM V.Dönem 1935- 1939**, II. Cilt (Özgeçmişler),TBMM Vakfı Yayınları No:26, TBMM Basımevi Müdürlüğü, Ankara 2001
- SAFİ Muhammet, **Cevdet Kerim İncedayı, İstiklal Harbi (Garp Cephesi)**, Baskı Üç- er Ofset, Yapı Kredi Yayınları İstanbul 2007
- SÜMER Ömer, **Ferit Dikmen ve Sinop 1900- 1973**, Alfabe Matbaası, Özış Matbaa, 1973 İstanbul
- KESKİN Birhan, **Ahmet Muhip Dıranaz Şiirler**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998

- GÖRGÜN Orhan, **Osmanlıda İzi Olan Sinoplular**, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 8, Şimal Ajans Matbaa, Sinop 2013
- BARAN Merih, **Yedi Yüzyılın Dilinden Osmanlı Sultanları ve Eşleri**, Önder Matbaa ve Gazetecilik, Sivas 2002
- KOCAHANOĞLU Osman Selim, **Atatürk- Vahdeddin Kavgası**, Saltanattan Cumhuriyete Siyasal ve İdeolojik Dönüşüm, Temel Yayınları, Çevik Matbaacılık, Kasım 2014, İstanbul
- EREN Güler, **Osmanlı 12 Hanedan**, Yeni Türkiye Yayınları, Semih Ofset, Ankara 1999
- BARDAKÇI Murat, **Şahbaba**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2006
- HÜLAGÜ Metin, **Yurtsuz İmparator Vahdeddin, İngiliz Gizli Belgelerinde Vahdeddin ve Osmanlı Hanedanı**, 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul 2008
- TENGİRŞENK Yusuf Kemal, **Vatan Hizmetinde**, Bahar Matbaası, İstanbul 1967
- KORKMAZ Zeynep, **Nutuk 1919- 1927**, Atatürk Araştırma Merkezi, Baskı: Semih Ofset, 31. Baskı, Ankara 2013
- MADEN Fahri, **Sıradışı Bir Muhalif Rıza Nur**, Kenan Ofset, 1. Baskı, Ekim 2012, İstanbul
- UĞURLU Ö. Andaç, **Dr. Rıza Nur Cumhuriyet Devrinin Perde Arkası (1923- 1933)**, Örgün Yayınevi, Yaylacık Matbaacılık, II. Baskı
- GÖKMENOĞLU Turan, **Sinop ve İlçeleri Ayancık Rehberi**, Usta Matbaacılık, İstanbul 1989
- BAŞOĞLU Bekir, **Boyabat ve Çevresi**, Doğu Matbaacılık, Ankara 1972
- TOKGÖZ Dünder, **Sinop Tarihi Turizmi ve Eski Eserler Rehberi**, Önder Matbaa, 1973 Ankara
- ÜLKÜTAŞIR M. Şakir, **Atatürk ve Harf Devrimi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Denge Matbaacılık, 4. Baskı, Ankara, Nisan 2009
- ERGÜN Mustafa, **Atatürk Devri Türk Eğitimi**, Ocak Yayınları, II. Baskı, Ankara 1997
- ÖZDEMİR M. Çağatay, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Asil Yayın, BRC Basım, 2. Baskı, Eylül 2004

- BİNBAŞIOĞLU Cavit, **Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi**, Anı Yayıncılık, Baskı: Sözkese Ofset, Ankara 2009
- AKYÜZ Yahya, **Türk Eğitim Tarihi**(M.Ö.1000-M.S.2015),Pegem Akademi,27.Baskı,Ankara-Şubat 2015
- ÖZCANOĞLU Zeynel Zeki, **Atatürk ve Harf Devrimi 15 Eylül 1928**, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları, 2. Baskı
- VURAL Fehmi, **Sinop Cumhuriyetin 15'inci Yılında**, Marifet Basımevi, İzmir 1938
- ERGÜN Mustafa, **II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908- 1914)**, Ocak yay., Ankara 1996
- YÜCEL Hasan Ali, **Türkiye'de Ortaöğretim**, Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 1994
- SARIKAYA A. Yaşar, **Bir İnci Memleketim**, Baskı: Ceylan Ofset, İlkadım-Samsun
- BAŞOĞLU Bekir, **Sinop İli Tarihi**, Ayyıldız Matbaa, Ankara 1978
- ÇAL Halit, Boyovası, **Boyabat Kazasında Türk Mimarisi**, Ankara Kültür Merkezi Başkanlığı, Dumet Ofset, Birinci Baskı, Ankara 2014
- **Sinop Ekonomik Gelişme ve Yatırım Raporu**, Sinoplu İş adamlar Derneği Yayını, Yayın No:1, Göksu Grafik Baskı, İstanbul 1997
- **2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri**, T. C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Devlet Enstitüsü Matbaası, Ankara, Nisan 2002
- **Tarihte Sinop'tan Yetişenler**, Sinop Valiliği Yayınları 8, Kültür Müdürlüğü 1991
- **Tarihi Sinop Çeşmeleri**, Sinop Valiliği Yayınları 7, Kültür Müdürlüğü 1990, Özel İdare Basımevi, Sinop
- **Karadeniz İpek Yolu Koridoru**, *Karadeniz'in 100 İncisi*, Ekonomistler Platformu
- **Sinop Tarihi ve Kültür Envanteri**, T.C. Sinop İl Özel İdaresi, Sinop 2013
- **Sinop Cumhuriyet'in 15'inci Yılında 1938**, Marifet Basımevi, İzmir
- **Tarihi Sinop Çeşmeleri**, Sinop Valiliği Yayınları 7, Kültür Müdürlüğü 1990, Özel İdare Basımevi, Sinop

- **Sinop İli Turizm Envanteri**, Sinop İl Turizm Müdürlüğünce hazırlanmış ve bastırılmıştır, Baskı: Namık Karamuk Ofset Tesisleri, Topkapı İstanbul
- **Türkiye'nin Kaptan Köşkü**, T. C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Basım: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği
- **Atatürk Sinop'ta-15 Eylül 1928**, Sarayburnu'ndan Yaptığı Hasbihâlden, 9-10 Ağustos 1928, Atatürk'ün Milli Eğitim Direktifleri
- **Cumhuriyetimizin 75. Yılı Anıt Okul Binaları**, Sinop İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Mart 1999
- **Sinop İli 1967 Yıllık**, İl Basımevi
- **Sinop 1973 İl Yıllığı**, Önder Matbaa, Ankara
- **Sinop 93**, Valilik Yayınları:11, PTT MGB Matbaası, Ankara
- **Sinop Bölge Sporunda 50 Yıl 1923- 1973**, Güneş Matbaa, Sinop 1973
- **Sinop'ta Milli Eğitim 1997**, Sinop Valiliği
- **Geçmişin Fotoğraflarıyla Sinop Tarihi**, Sinop Belediyesi Kültür Yayınları 1, ABC Matbaacılık, Ankara
- **Her Yönüyle Sinop**, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul
- **Yurt Ansiklopedisi**, Türkiye İl İl Dünü, Bugünü, Yarını, Anadolu Yayıncılık, Ana Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş. Cilt 9, İstanbul 1982-7983

MAKALELER, TEZLER

- **Milli Mücadele Döneminde Batı Karadeniz'in (Sinop- Kastamonu-Zonguldak) Sosyo- Kültürel ve Ekonomik Yapısı (Türkiye'nin Sıhhi, İctimaî Coğrafyası Raporlarına Göre)**, Akademik Bakış Dergisi, sayı 38 Eylül- Ekim 2013, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E- Dergisi <http://www.akademikbakis.org>, Erişim Tarihi: 28/12/2016
- KOLOĞLU Mahmut, Yusuf Kemal Tengirşenk, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3223.pdf> Erişim tarihi: 21/03/2017
- TIRIL Alpay, **Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923- 1950)**, T. C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Yüksek Lisans Tezi 2010, s. 83- 403 Erişim Tarihi: 28/12/2016

- SEMİZ Yaşar, **1923- 1950 Döneminde Türkiye’de Nüfusu Arttırma Gayretleri ve Mecburi Evlendirme Kanunu**, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırma Dergisi, 2010, <http://sutad.selcuk.edu.tr> Erişim tarihi: 01/03/2017
- ŞERMET Sevim Karabela, **Gizli Anılarda Saklı Kültürler, Hayat ve Hatıratım’da** Sinop http://turkishstudies.net/Makaleler/762446006_39Karabela%C5%9EermetSevim-edb-621-637.pdf Erişim tarihi: 09/03/2017
- ERGİN Veysel, **Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Türk Basınında Kuzeyden Parlayan Bir Yıldız: Sinop Gazetesi**, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tubar/article/download/5000157551/5000142185> Erişim tarihi: 04/01/2017
- KODAL Tahir, **Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları**, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (TAED) 52, Erzurum 2014, s.295- 314, s.301, http://www.turkiyatjournal.com/Makaleler/1558587045_14.pdf Erişim Tarihi: 21/03/2017
- ÖZCAN Besim, **Rus Donanmasının Sinop Baskını (30 Kasım 1853)**, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum 1990, s.255, Erişim Tarihi: 07/03/2017
- TARAKÇI Nejat, **Sinop Baskınının Bilinmeyenleri**, www.tasam.org Erişim tarihi: 04/01/ 2017
- EFE İsmail, **Millî Mücadele Yıllarında Sinop**, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2004 Erişim tarihi: 07/03/2017
- ÖZCAN Selim, **XIX. Yüzyılın Ortalarında Sinop’taki Gayrimüslimlerin Sosyal ve Ekonomik Yapısı**, s.150 <http://dergiler.Ankara.edu.tr/dergiler/19/1694/18085.pdf> Erişim tarihi: 30/03/2017
- YAŞAR Hakan, **Sinop Halkevi ve Faaliyetleri (1932- 1951)**,Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2008 Erişim Tarihi: 21/03/2017
- YAŞAR Hakan, **Halkevi Dergiciliğine Bir Örnek: Sinop Halkevi dergisi Dıranaz**,

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/aicusbed/article/download/5000182389/5000166>
162 Erişim Tarihi: 09/03/2017

- ALP Hayrünisa, **Tevhid-i Tedrisat'tan Harf İnkılâbı'na İlköğretim 1924-1928**,(İstanbul Üniv. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ens.,Doktora Tezi),İstanbul-2009 s.27 <http://www.ataturkilkeleri,İstanbul.edu.tr/wp-content>
Erişim Tarihi: 30/09/2015
- ÖZDEMİR Yavuz, AKTAŞ Elif, **Halkevleri (1932'den 1951'e)**, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü Dergisi (TAED), Erzurum 2011, 235-262, Erişim Tarihi: 10/03/2017
- DURUKA Ayşe, **Cumhuriyet'in Çağdaşlaşma Düşüncesinin Yaşama ve Mekana Yansımaları: Halkevi Binaları Örneği**, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Kasım 2006, Erişim Tarihi: 11/03/2017
- ARIKAN Zeki, **Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi**, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ankuayd/article/view>
File/5000003302/5000003821, Erişim Tarihi: 11/03/2017
- [https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/KUTUPHANEDE%20BULUNAN%20DIJITAL%20KAYNAKLAR/KITAPLAR/EHT/197102258%20SON%20TESKILATI%20MULKIYEDE%20KOYLERIMIZ%20\(EHT\)/0661-0670%20SINOP.pdf](https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/KUTUPHANEDE%20BULUNAN%20DIJITAL%20KAYNAKLAR/KITAPLAR/EHT/197102258%20SON%20TESKILATI%20MULKIYEDE%20KOYLERIMIZ%20(EHT)/0661-0670%20SINOP.pdf)
ErişimTarihi: 31/05/2017
- https://tr.wikipedia.org/wiki/TBMM_1.2.3.4.5.dönem_milletvekilleri_listesi
Erişim tarihi: 24/02/2017
- [https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt 1](https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Cilt%201), Erişim Tarihi: 09/12/2016
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Mehmet_%C5%99erif_Avcı%C4%B1o%C4%9Flu
Erişim tarihi:21/03/2017
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Cevdet_Kerim_%C4%B0nceday%C4%B1 Erişim tarihi: 21/03/2017
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Yusuf_Kemal_Tengir%C5%9Fenk Erişim Tarihi: 21/03/2017
- www.sinop.gov.tr/tarih Erişim tarihi: 28/12/2016
- www.sinopkulturturizm.gov.tr Erişim tarihi: 24/02/2017

- https://tr.wikipedia.org/wiki/Kemalettin_Sami_G%C3%B6k%C3%A7en Erişim tarihi:21/03/2017
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Recep_Z%C3%B6ht%C3%BC_Soyak Erişim tarihi: 21/03/2017
- <http://www.sinop.gov.tr/helesa> Erişim Tarihi: 23/12/2016

MECMUALAR ve DERGİLER

- Dıranaz, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 2, Şubat1936
- Dıranaz, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 3, Mart 1936
- Dıranaz, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi,sayı 6,Haziran 1936
- Dıranaz, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 27, Nisan1938
- Dıranaz, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi,sayı 28, Mayıs1938
- Dıranaz, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi,Sinop İl Basımevi,sayı 29,Haziran1938
- Dıranaz, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 30, Temmuz 1938
- Dıranaz, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 31, Ağustos 1938
- Dıranaz, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 32, Eylül 1938
- Dıranaz, Sinop Halkevinin Aylık Dergisi, Sinop İl Basımevi, sayı 33, 15'inci Yıl Sayısı 1923- 1938
- Halk Bilgisi Haberleri, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyet ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, Cilt 2, Sayı 13- 24, Teşrinsani 1930- Mayıs 1933, İstanbul- Burhaneddin Matbaası, 1933
- Halk Bilgisi Haberleri, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyet ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, Cilt 3, Sayı 25, Haziran 1933- Mayıs 1934, İstanbul- Burhaneddin Matbaası, 1934
- Halk Bilgisi Haberleri, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyet ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, Cilt 3, Sayı 36, 15 Mayıs 1934, İstanbul- Burhaneddin Matbaası

- Halk Bilgisi Haberleri, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyet ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, Cilt 10, Sayı 109- 120, İkinciteşrin 1940- Birinciteşrin 1941, İstanbul- Arkadaş Basımevi, 1941
- Türk Folklor Araştırması, İstanbul'da Ayda Bir Defa Çıkar Halk Kültürü Dergisi, Sayı 258, Ocak 1971
- Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, Cilt 2, Sayı 3, Mart 1993

İncelenen Gazeteler

S. N.	GAZETE	SAYI	S. N.	GAZETE	SAYI
1	27 Haziran 1929	643	31	26 Eylül 1935	971
2	13 Haziran 1929	648	32	3 Birinci Teşrin 1935	972
3	14 İkinci Kânun 1932	795	33	10 Birinci Teşrin 1935	973
4	28 İkinci Kânun 1932	797	34	29 Birinci Teşrin 1935	975
5	18 Şubat 1932	799	35	28 İkinci Teşrin 1935	979
6	5 Mayıs 1932	809	36	12 Birinci Kânun 1935	981
7	19 Mayıs 1932	811	37	19 Birinci Kânun 1935	982
8	2 Haziran 1932	813	38	26 Birinci Kânun 1935	983
9	23 Ağustos 1932	825	39	23 İkinci Kânun 1936	986
10	22 Birinci Kânun 1932	842	40	30 İkinci Kânun 1936	987
11	18 Birinci Kânun 1933	891	41	6 Şubat 1936	988
12	3 İkinci Kânun 1935	936	42	20 Şubat 1936	990
13	24 İkinci Kânun 1935	938	43	12 Mart 1936	992
14	31 İkinci Kânun 1935	939	44	19 Mart 1936	993
15	8 Şubat 1935	940	45	26 Mart 1936	994
16	14 Şubat 1935	941	46	9 Nisan 1936	996
17	21 Şubat 1935	942	47	14 Mayıs 1936	1000
18	11 Nisan 1935	948	48	21 Mayıs 1936	1001
19	18 Nisan 1935	949	49	28 Mayıs 1936	1002
20	25 Nisan 1935	950	50	4 Haziran 1936	1003
21	23 Mayıs 1935	953	51	11 Haziran 1936	1004
22	13 Haziran 1935	956	52	16 Temmuz 1936	1009
23	4 Temmuz 1935	959	53	30 Temmuz 1936	1011
24	18 Temmuz 1935	961	54	2 Ağustos 1936	1014
25	25 Temmuz 1935	962	55	27 Ağustos 1936	1015
26	8 Ağustos 1935	964	56	5 İkinci Teşrin 1936	1023
27	22 Ağustos 1935	967			
28	5 Eylül 1935	968			
29	12 Eylül 1935	969			
30	19 Eylül 1935	970			

EKLER

EK 1: M. Şakir Ülkütaşır'ın Atatürk'ün Sinop'a geldiği gün yaşadığı anı

Atatürk'ün Sinop'a gelişinin ve kara tahta başında bizzat ders vermesiyle ilgili anısı olan M. Şakir ÜLKÜTAŞIR, o günü şu şekilde anlatır:

'1928 yılının serin bir eylül sabahıydı. Sık ağaçlı yayvan tepesinden henüz çıkan güneşin ilk ve ılık huzmeleri, durgun denizin üstünde ince uzun helezonlar çiziyordu. O sabah, evden erken çıkmış, yalıdaki parkın dar ve küçük kanepelerinden birine oturmuştum. Limanın derin sessizliği içinde kâh tabiatın bu değer biçilmez güzelliğini seyre dalıyor; kâh elimdeki bir kitabın yapraklarını ağır ağır çeviriyordum. Bir, iki gün önce arkadaşımın bana hediye ettiği bu kitap, o zaman etrafımda en çok velvele (şaşkınlık) uyandırmış olan ilmî ve millî bir tezi izah için yazılmıştır.

Güneşin bir hayli yükselmiş, limandaki günlük hayatın ilk hareketleri de başlamıştı. Gözlerim, elimdeki kitabın üzerinde dalgın dalgın dolaşırken bir elin yavaşça omzuma dokunduğunu hissettim. Başımı arkaya çevirdiğim zaman, pek sevdiğim bir dostumun yanıma gelmiş olduğunu gördüm. Dostum benimle biraz konuştuktan ve elimdeki kitap hakkındaki bazı fikirlerini de beyan ettikten sonra, yüzüme manalı manalı baktı ve:

_'Bugün, dedi, Sinop'un uzun asırlar dolduran tarihinin en büyük günlerinden biri olacaktır. Pek sevgili bir konuğumuz yoldadır.

Dostumun bu sözlerini, doğrusu biraz mübhem (anlaşılmaz) bulmuştum. Bu sefer ben aynı suretle, onun yüzüne baktım ve kendisinden beni bu hususta aydınlatmasını rica ettim. O çok sevinçli bir ifade ile: 'Atatürk, Atatürk geliyor!'

O dakikada kalbimin içinden sanki bir şimşek pırıltısının aktığını, bütün vücudumu büyük bir heyecanın sarıp sarstığını hissettim. Dostum, parktan Hükümet Konağı'na doğru ilerlerken, ben elimdeki kitabı kapamış, gözlerim bir noktaya dikili kalmıştım. Nasıl dalmayayım? Biraz sonra, okuduğum o kitabı... Evet, o tarihi yapan yine, yeni ve orijinal inkılâp hamlesi yaratan en büyüğümüzü görecektik. Onu görmek bile bence bir saadettir ve ben bu büyük insanın, yirmi saatlik, şerefi huzurunu en aziz bir hatıra olarak saklayan talihli yurttaşlardan biriyim.

Fi'lhakika (hakikaten) 4, 5 saat kadar sonra limanda funda eden İzmir, bize bu büyük ve pek sevgili konuğumuzu getirmişti.

Köylü, kasabalı binlerce halk parkı, yalı boyunu doldurmuştu. Bütün göğüslerin sabırsızlık heyecanı ile kabarıp indiği hissediliyordu. Herkes onu bekliyor, kalpler onun için çarpıyordu. Bu sırada İzmir'in çaldığı tiz ve fasılalı düdüklere sanki bu heyecanın bir yankısı gibiydi.

Yarım saat sonra karaya ayak basan Büyük Öğretmen Atatürk, altın gibi sarı saçlı başlarıyla halkı selâmlıyor, saf bir sema gibi duru mavi gözleriyle etrafında kaynaşanlara bakarak hatır soruyordu. Her taraftan

kopan alkış tufanı, her ağızdan yükselen: ‘Safa geldin. Yaşa, sağ ol!’ sesleri arasında elifiye (bantlarla süslenmiş bir çeşit kumaş) şalvarları ve elvân (rengârenk) peçeleriyle dikkati çeken yanımdaki ihtiyar köylü kadınların: ‘Sefa geldin oğul! Tanrı sana uzun ömürler vere, tuttuğunu başarasan.’ diye bağrışmaları zaten heyecandan dolmuş olan gözlerimizi o anda yaşartmaya kâfi gelmişti.

Belediye caddesini ve o sıradaki bütün evlerin balkon ve pencerelerini, kale bedenlerini dolduran halkın bu coşkun tezahürleri arasında Hükümet Konağı’nı şerefleştiren Büyük Öğretmen, bir müddet Vilâyet makamında istirahat ettikten sonra Yatı Mektebi’ne teşrif buyurdular. Emirleri üzerine mektebin bahçesine siyah bir yazı tahtası kondu. Tarihi ders başlamıştı... Bahçe içinde, bu yazı tahtasına doğru yarım bir daire şeklinde cephe almış olan yüzlerce halk Büyük Öğretmenimizin vakur bir edayla anlattığı yeni Türk alfabesini öğreniyor. Evet, onun bu yepyeni ve kültürel eserini yine onun ağızından dinlemek saadetini tadıyordu. İşte Büyük Öğretmenimiz Atatürk, Gülhane Parkı Nutku’ndan sonra, halk için başladıkları alfabe dersinin ilkini 15 Eylül 1928’de Sinop’ta ve bu mektebin bahçesinde vermişlerdi.

Büyük Öğretmen, ilk önce Türkçedeki a, e, ı, i, o, ö, u, ü, vokallerinin fonetik bakımından rollerini anlattı. Bir kıraat parçası okudu. Arkasından herkesi okuttu ve yazdırdı. İlk imtihan, kültür ve ortaokul direktörlerinden başlamıştı. Halktan, öğretmenlerden ve devlet memurlarından orada bulunanlardan birçokları sıra ile hep bu imtihanı geçirdiler.

Dersi dinleyenler arasından biri, ön sıraya geçmiş ve tam büyük öğretmenin, karşısında yer almıştı. Ben imtihanı çoktan ve muvaffakiyetle(başarı) vermiş olduğum için büyük öğretmenimizi derin bir hayranî içinde tetkike, onun öğretiş usullerindeki inceliği zihnen tetkike dalmıştım. Bu sırada bir bayanın, imtihanı bitmişti ki, Büyük Öğretmen:

_Sen, gel bakayım, diyerek o ön sırada ve tam karşılarında durmakta olan adamı yazı tahtasının başına çağırdı. Atatürk sordu:

_Adın ne?

_Bekir, Paşam.

_Ne iş yaparsın?

_Arabacıyım, Paşam.

_Okuman, yazman var mı?

_Yok, Paşam. Senden öğrenmeye geldim.

Elli yaşlarında kadar olan bu adam Sinop’un herkesçe bilinen arabacı Bekir Ağa’sı idi. Ve filhakika ne okur ne de yazar değildi. Bunun üzerine Büyük Öğretmen, yazı tahtasına bir ‘a’ yazdı. Bunu birkaç kelime örneği ile Bekir Ağa’ya tekrarlattı. Bundan sonra ‘o, ö, u, ü’ vokallerini ayrı ayrı yazdı ve yine ona tekrarlattı. Büyük bir sevinç içinde ‘a, o, ö, u, ü’ vokallerini tekrarlayan Bekir Ağa, ne şayanı harekettir ki, pek kısa bir

zaman içinde bu harfleri yanlışsızca yazmaya muvaffak olmuştu. Bekir Ağa'nın bu muvaffakiyetindeki sırrı, bence Atatürk'ün yüksek dehasında aramak lâzımdır.

Bundan sonra Atatürk, Bekir Ağa'ya bir de 't' harfini belirtti. Bekir Ağa esasen 'a' ile 'o' harflerini öğrenmiş olduğundan yazı tahtasına, 'at' ve 'ot' kelimelerini yanlışsızca yazdı. İşte en BÜYÜK ÖĞRETMENİMİZ ATATÜRK, Sinop'ta verdiği dersle elli yaşlarına kadar cahil kalmış olan bir yurttaşa da yarım saat gibi kısa bir zaman içinde Yeni Türk Alfabesinin esaslarını öğretmişlerdir.

Bizzat ağızlarından dinlemiştik, yine şimdi pekiyi anlıyorum ki, Atatürk'ün inkılâbı, Ulu Önder'in eskiden beri zihinlerinde hesaplı bir şekilde işlenmiş ve bugün birer birer sadece tatbik sahasına konulmuş olan eşsiz bir inkılâptır...''

(Atatürk Sinop'ta 15 Eylül 1928, Sarayburnu'ndan Yaptığı Hasbihâlden, 9- 10 Ağustos 1928, Atatürk'ün Milli Eğitim Direktifleri, s. 2-3)

EK 2: Gelin alma ve ağlatmada söylenen türküler ile beşik töreninde söylenen ninni

Gelin Ağlatma Havası

Büyük evler ıssız kaldı

Su kapları susuz kaldı

Kız anası kızsız kaldı... Hey anam

Kız anası kızsız kaldı

Güveyi aktır, naziktir

Parmağı dolu yüzüktür

İncitmeyin kıza yazıktır... Hey anam

İncitmeyin kıza yazıktır

Güveyi bahçede gezer

Sarığına güller dizer

Güveyi gelinden güzel... Hey anam

Güveyi gelinden güzel

(Türk Folklor Araştırması, İstanbul'da Ayda Bir Defa Çıkar Halk Kültürü Dergisi, Sayı 258, Ocak 1971,s.6110)

Gelin Alma Havası

Mor giyinmiş, morlu oğlan anası

Boynu bükük, yüzü yıkık kız anası

Bizde gelin almacıya hoş geldin derler

Yoğurt ile kaymağı kaşıkla yerler.

Düğür ağa, düğür ağa otur da ağla.

Akkuyruklu düveyi avluya bağla.

Düğür ağa, düğür ağa gönlün oldu mu?

Bin beş yüzü alınca kesen doldu mu?

Keseyi büyük dikmişsin dolduramazsın.

Bize kızı vermeyince kaldıramazsın.

Düğür ağa, düğür ağa otur da ağla.

Akkuyruklu düveyi avluya bağla.

Evimizin önü koca tepen armudu

Kaynanaya, kaynataya gömlek var mıdır?

Evimizin önü incir bahçesi,

Nerde kızınızın çeyiz bohçası?

Düğür ağa, düğür ağa otur da ağla.

Akkuyruklu düveyi avluya bağla.

Kızım seni şu gırandan aşırabilsem.

Annen ile babanı şaşırabilsem.

Bize derler köylü, yandan bakarız.

Gümüş paranın yerine altın saçarız.

Düğür ağa, düğür ağa otur da ağla.

Akkuyruklu düveyi avluya bağla.

Biz de gelinimizi almaya geldik.

Yeniden düğür, düğürlük olmaya geldik.

Verin gelinimizi, biz de gidelim.

Güvey ağabeyimize müjde edelim.

Düğür ağa, düğür ağa otur da ağla.

Akkuyruklu düveyi avluya bağla.

(Türk Folklor Araştırması, İstanbul'da Ayda Bir Defa Çıkar Halk Kültürü Dergisi, Sayı 258, Ocak 1971, s. 6111)

Ebe Tarafından Söylenen İlk Ninni

Al bardağa belediğim ninni,

Ben seni Hak'tan dilediğim ninni,

Yük dibinde salkım üzüm ninni

Taneleri dizim dizim ninni

Ben seni Hak'tan dilediğim ninni

Alnı meydan sinisi ninni

Kaşları kudret kalemi ninni

Gözleri endam aynası ninni

Burnu nohut pilavı ninni

Ben seni Hak'tan dilediğim ninni

Ağzı kudret kilidi ninni

Elleri yaprak sarması ninni

Kolları bumbar dolması ninni

Uyusana a yavrucak ninni

Ben seni Hak'tan dilediğim ninni

(Halk Bilgisi Haberleri, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyet ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, Cilt 10, Sayı 109- 120, İkinciteşrin 1940- Birinciteşrin 1941, İstanbul- Arkadaş Basımevi, 1941,s.41)

EK3: Halkın Ay'a inanışları ve Ay ile ilgili söyledikleri tabirler, atasözleri ve maniler

Ay İle İlgili Yapılan Tabirler:

Ay ağılı: Hale

Ay dedeye konuk olmak: Gece açıkta yatmak

Ay dolunmak: Ay batmak

Ay harmanlanmak: Ay'ın çevresinde kuşak gibi ışık hâsıl olmak, hale

Ay parçası, Ay'ın on dördü: Pek güzel yerinde, ekseriyetle Ay gibi parlak erkek veya kızın tavsif edilişinde kullanılır.

Ay tutulmak: Husuf

Ay sökülme: Ay'ın husuf halinden çıkışı

Anasından yeni doğmuş Ay gibi: Pek güzel bir şahsı tavsifte kullanılır.

Dolunay: Ayın on beşi, bedir

Yeni ay: 1- 15'ine kadar olan ay

Eski ay: 15- 30'una kadar olan ay.

Yarım ay: Ay'ın hilal hali

Kalın ay: Ay'ın bedir hali

Bütün, tabak ay: Ay'ın bedri tam hali

(Halk Bilgisi Haberleri, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyet ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, Cilt 3, Sayı 25, Haziran 1933- Mayıs 1934, İstanbul-Burhaneddin Matbaası, 1934, s. 332)

Ay İle İlgili Söylenen Atasözleri:

Ay aydın hesap belli.

Ay doğuşundan, insan yürüyüşünden bellidir.

Ayın son çarşambası kimine yarar, kimine yaramaz.

Ayı gördünse bayram et.

Ay ışığında ceviz dokunmaz.

Ayı gördük, yıldız eyvallahımız yok.

Ay ile yarışa çıkan yarı yolda kalır.

Eski ayı kırparlar, yıldız yaparlar.

Kırk yılda bir hırsızlığa çıktık, onda da ay akşamdan doğdu.

(Halk Bilgisi Haberleri, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyet ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, Cilt 3, Sayı 25, Haziran 1933- Mayıs 1934, İstanbul-Burhaneddin Matbaası, 1934, s.332- 333)

Ay İle İlgili Söylenen Maniler:

Ay doğar, aylanamam

Sabahtan uyanamam

Yârim eller koynunda

Ben buna dayanamam

Ay doğar, elek gibi
 Gün doğar, melek gibi
 Yârim harmandan çıkmış
 Turfanda çilek gibi
 Ay doğdu mu, doğdu mu?
 Yıldız tamam oldu mu?
 Eğittiniz aşamı
 Taburunuz doldu mu?
 Ay doğar sini gibi
 Sallanır selvi gibi
 Yârin kokusu gelir
 Bursa'nın gülü gibi
 Ay karanlık varamam
 Dile destan olamam
 Ay buluta girince
 Bağlasalar duramam
 Ay doğar ayan ayan
 Yollarda kaldım yayan
 Benim sevgili yârim
 Uykuda isen uyan
 Ay doğuyor doğuyor
 Dere tabanlarına
 Arzu nasıl verilir?
 Hayvan çobanlarına
 Ay doğar kadir Allah
 Bu sevda nedir Allah?
 Ya bana yârimi ver
 Ya bana sabır Allah
 Ay doğar ardındayım
 Gün doğar yönüneyim
 Eller işinde, gücünde
 Ben yârin derdindeyim
 Ay doğar, aşmak ister
 Al yanak yaşmak ister
 Şu benim cahil gönlüm
 Yâre kavuşmak ister

(Halk Bilgisi Haberleri, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyet ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, Cilt 3, Sayı 25, Haziran 1933- Mayıs 1934, İstanbul-Burhaneddin Matbaası, 1934, s. 333)

EK 4: SİNOP TÜRKÜLERİNDEN BİRKAÇI**TERSANEDEN KALKTI EFE ALAYI**

*Tersaneden kalktı Efe alayı
Millet bahçesinde verdi molayı
Aman Hakkı Reis nedir kolayı
Bu sene balıkçılık pek yaman kaçtı.*

*Şımbırlak, şımbırlak
Şımbırlaka laka lak
Kalkalım hey...*

*Yüksek gazineoda yanar lâmbalar
Topal Süleyman söyler güzel kantolar
Tarakçının Mustafa göbek çalkalar
Çifte naraları pek yaman kaçtı*

*Şımbırlak, şımbırlak
Şımbırlaka laka lak
Kalkalım hey...*

*Mercan balığına attık oltayı
Kefali görünce geriye kaçtık
Palamut ağzından alevler saçtı
Bu sene balıkçılık pek yaman kaçtı.*

*Şımbırlak, şımbırlak
Şımbırlaka laka lak
Kalkalım hey...*

KUM KAPININ AH KİLİDİYEM

*Kum kapının ah kilidiyem
Dün gece gelen ah kimidi yar
Eli elime ah alabilsem
Kolu koluma ah sarabilsem
Aşalım dağlar aşalım
Gel güzel bayramlaşalım*

*Keklik yolu ah düz olur yar
Sen bize gelme ah söz olur yar
Eli elime ah alayım yar
Kolu koluma ah sarayım yar
Aşalım dağlar aşalım
Gel güzel bayramlaşalım*

DİLLALA

*Dağda elma ağacı
Etrafında al ucu
Kızına gönül verdim
Darılma hanım bacı
Dillala dillala
Paralar verdim tellala
Tellal gözün kör olsun
Ah, beni verdin dillere.*

*Dağda elma biter mi?
Gökte yıldız tüter mi?
Bana yardan geç derler.
İnsan yardan geçer mi?*

*Dillala dillala
Paralar verdim tellala
Tellal gözün kör olsun
Ah, beni verdin dillere.*

TİN TİN

*Şeftali ağaçları
Tüylü çiçek başları
Yaktı yandırdı beni
Yarin hilal kaşları
Tin, tin, tinimini hanım
Seni seviyor canım*

*Bahçelerde ibrişah
Boyu uzun kendi şah
İki gönül bir olsa
Ayıramaz padişah
Tin, tin, tinimini hanım
Seni seviyor canım*

*Bahçelerde kereviz
Biz kereviz yemeyiz
Bize Sinoplu derler
Biz güzeli severiz.
Tin, tin, tinimini hanım
Seni seviyor canım*

(Sinop İli, 1967 yıllığı, İl Basımevi, Sinop, s.130-131-132)

HAPİSHANE ŞARKISI

*Başın öne eğilmesin
Aldırma gönül aldırma!
Ağladığın duyulmasın,
Aldırma gönül aldırma!*

*Dışarıda deli dalgalar
Gelip duvarları yalar
Seni bu sesler oyalar
Aldırma gönül aldırma!*

*Görmesen bile denizi
Yukarıya çevir gözü
Deniz gibidir gökyüzü
Aldırma gönül aldırma!*

*Dertlerin kalkınca şaha
Bir küfür yolla Allah'a
Göreceğünler var daha
Aldırma gönül aldırma!*

*Kurşun ata ata biter
Yollar gide gide biter
Ceza yata yata biter
Aldırma gönül aldırma!*

Sabahattin Ali, Konya ve Sinop cezaevinde yazmış olduğu şiirleri önce ‘‘Eşkya Şiirleri’’ başlığı altında toplamış, daha sonra bu şiirlere ‘‘Hapishane Şarkısı’’ adını vermiştir. Toplam 5 şiirden oluşan bu türkülerin ilki 1932, diğerleri ise 1933 tarihini taşır.

(Bu bilgi Tolga Ersoy’un Sinop’un Hanı adlı kitabının sayfa 59-62’den alınmıştır.)

EK 5: Yörelere özgü söylenen Sözler, Atasözleri, Deyimler

Gerze Yöresinde Söylenen Mahalli Sözcükler, Deyimler ve Atasözleri:

- Mahallî Deyimler:

Gönlü dönmek: Midesi bulanmak

Karnından geçirmek: İçinden geçirmek

Her yer her yerde: Darmadağınık olan oda veya ev

Gücük Ayı: Şubat ayı

Tımpıs Kesilmek: Suspus olmak

Ay dediğin yumurtlayan tavuğa benzer: Bir aylık sürenin kısa olması (Kirada oturanlar, aylık taksit ödeyenler için kullanılır.)

Kör yedilecise: Beddua

Kızıl yelden gidesice: Beddua (hayvanlar için)

Agobun kazı gibi yemek: Oburca yemek

Umsuluk Olmak: Umduğu yemeği yiyememek

Yastık biti Sokması: Evli çiftlere mutluluk dileği

Yedik içtik gözden düştük: Yemek yendikten sonra misafirlerin ev sahibine yaptığı bir espridir.

Laf etti bal kabağı, koy tabağa ye sabaha: Konuyla ilgili bağdaşıklığı olmayan konuşma

Karınca su içse boğulmaz: Çok sakın deniz

İyiliği yap, bir kenara koy: Karşılık beklemeden yapılan iyiliğin bir gün sahibini bulması

Neliğini belli etmemek: İç dünyasından (sıkıntı, keder, açlık gibi duygular) karşısındakine belli etmeme

Kanı çekmek: Birbirlerini tanımayan iki akrabanın birbirlerine yakınlık duygusu

Dayak direk olmak: Destek olmak, dayanışma

Feyim etmek: Dikkat etmek

Lom dilli: Ulu orta kırıcı konuşan

Cinçift olmak: Çok sinirlenmek

Kendinden geçmek: Uyuklamak

Ay ışığında banya toplamak: Herkesin bilgisi olduğu halde umursamaz davranmak

(Her Yönüyle Sinop, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s. 41)

- Mahallî Sözcükler:

Peşkir: havlu

Bulgurcuk: yağmur ile dolu arası düşen tanecikler

Teriz- peyke: sedir

Algar: bildircin tutmaya yarayan alet

Peşkün: lavabo

Naşırba: maşrapa

Şifon: eşar

Eyin: giysi

Agitmek, aletmek: götürme
Kurumsamak: meyve canı çekmek
Evmek: acele etmek
Gömselemek: sıkıca gömmek
Meyit: ölü
Mürt gitmek: imansız ölmek
Cücük: civciv
Eycük: azıcık
Sahan: tabak
Medine: derin, kapaksız raf
Herkil: Un koyulan büyük sandık
Sokum: lokma
Gelberi: ucu bükülü maşa
Gaga: erkek kardeş
Kelpek: şımarık
Sergen: çardak
Yaygı, Döşek: kilim
Avuz: ağız
Kepiç: çarpık ağızlı

Yeftin- yengil: hafif
Banak: lokma
Yunnak: köylerdeki çamaşırhaneler
Konfor: minibüs
İlkmek: biriktirmek
Sıklat: sıkı, acele
Öyce: öylecek
Kıyılı: tepsi
Dalbaz: tek gözlü rafın genişliği
Zaar: Herhalde, belki
Camadan: heybe
Temek: Ahır tenceresi
Cice: kız kardeş
Yekten: aniden
Çükündür: şekerpancarı
Gavata: kap
Seyirtmek: koşmak
Etü: cimri
Kepture: abuk sabuk konuşan

(Her Yönüyle Sinop, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s. 41- 42)

Ayancık İlçesine Mâl Olmuş Sözler

*Dibini görmediğin suya taş atma.
 Düşenin dostu olmaz.
 Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
 Ağustosta yatan öküzü zemheride bökelek tutar.
 Yüz yüzden, göz gözden utanır.
 Can gövdeye yük olmaz.
 Aç köpek kurttan korkmaz.
 Ana- baba evlat için, evlat kendi başı için.
 Danışma dağı aşar.
 Oğlanın adı Memiş, gurbette kazanmış, gurbette yemiş.
 Ağaç yaş iken eğilir.
 Sakla samanı gelir zamanı.
 Ayağını yorganına göre uzat.
 Üstüne elzem olmayan işe karışma.
 Yerin kulağı vardır.
 Arife günü yalan söyleyenin, bayramda yüzü kara çıkar.
 Karda yürür, izini belli etmez.*

*Akılsız başın zahmetini ayaklar çeker.
 Mecliste dilini, sofrada elini kısa tut.
 Denize düşen yılanı sarılır.
 Su testisi su yolunda kırılır.
 Eşeğin canı yanınca eşeği geçer.
 Koca boynuz yük olmaz.
 Dünya malı dünyada kalır.
 Gelin ata binmiş, ya nasip demiş.
 Baş başa gelmeyince, taş yerinden kalkmaz.
 Ummadığın taş, baş yarar.*

(**Her Yönüyle Sinop**, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s.25)

Gerze Yöresinde Orak Biçerken Söylenen Maniler

*Orak biçerim orak
 Ellikleri vurarak
 Ben yarimi bulurum
 Gelinlere sorarak*

*Bal yedim, pekmez sandım
 Yüreğim yakmaz sandım
 Sevinçle baktığımda
 Benden ayrılmaz sandım*

*Orak attım tarlaya
 Tarla kuşu parlata
 Nerde güzel var ise
 Gelsin bizim tarlaya*

*Cama çıkma, dala çık
 Ekinler kara kılçık
 Eğer beni seversen
 Al bohçanı yola çık*

(**Her Yönüyle Sinop**, Sinop Valiliği Yayınları 10, İl Kültür Müdürlüğü 1992, Barış ofset, İstanbul, s. 39)

EK 6: Helesada söylenen mani**Helesa***İnceburun'dan geçerken**Sırmalı sancak çekerken**Kız seni alıp kaçarken**Heyemola, yusâ...**Bir gemim var boyu uzun**Gider yazın, gelir güzün**Bu gemiciye var mı sözün?**Heyemola, yusâ...**Bir gemim var üç direkli**Tayfası aslan yürekli**Kürek çekerler yürekli**Heyemola, yusâ...**Bir gemim var baştan başa**Keklik seker taştan taşa**Aman beyim binler yaşa**Heyemola, yusâ...**Tespihimin ucu mercan**Bu aylara hürmet her can**Benim beyim kahve içer**Elinde fağfurdur fincan**Aşağı çarşı çamur oldu**Baklavalarda hamur oldu**Tiryakiler gâvur oldu**Heyemola, yusâ...**Elinde altın terazi**Arnavut satar kirazı**Kem sevmez böyle beyazı**Heyemola, yusâ...*

(Halk Bilgisi Haberleri, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyet ve Tarih Şubesi Tarafından Çıkarılır, Aylık Mecmua, Cilt 2, Sayı 13- 24, Teşrinsani 1930- Mayıs 1933, İstanbul-Burhaneddin Matbaası, 1933, s. 67)

EK 7: Ferid Dikmen'in Sinop için yazdığı şiir***SİNOP SEVGİSİ***

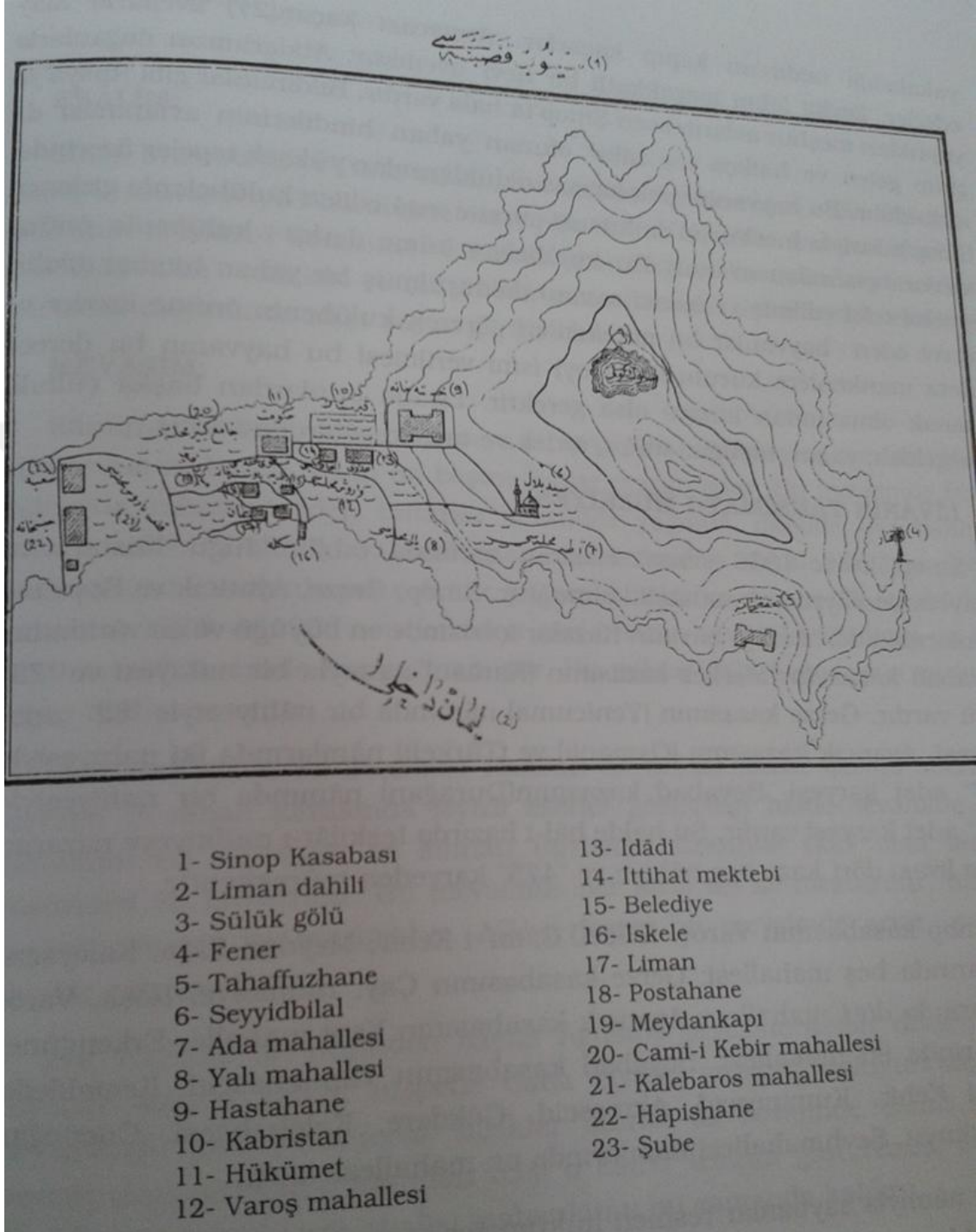
*Karadeniz sahillerinden birinde doğdum
 Masmavi suların üzerinde bu yer
 Rüzgârlara, denizlere, gökyüzüne sordum
 Dedi: Görmedim bu kadar güzel bir yer
 Sinesinden fışkırdım ne mutlu bana
 Övünürüm bu sinenin evlâdı oluşuma
 Beni doğurdun bana baktın sevgili ana
 Duacıyım beni bu yerde yaratana
 Gönül bağı ile bağlanmışım Sinop sana
 Gurbet elden bir türkü yazdım sana
 Sensin benim cananım, sensin benim aşkım
 Senin aşkınla kalbimi ben sana açtım
 Hislerimin derinliklerine insen de görsen beni
 Sana canı gönülden vurduğum yeri
 Gökten yıldızlar göz kırparlar berzahına senin
 Kimse sevemez benim kadar candan seni
 Sinop'tur benim yarımadam sevgilim
 Seni her zaman her yerde en son aşkımla severim
 Olmaz hiçbir zaman sensiz geçen günlerim
 Seni benliğim, varlığım, kalbim kadar çok severim
 Hasretinle kalmadı gözlerimde yaş
 Her zaman, her yerde senin için yapıyorum savaş
 Güzelliklerin için kalpten kurduğum plânıma şaş
 Her kalbe giriyor Sinop sevgisi artık yavaş yavaş
 İpek kadar naziktir senin, Sinop tenin
 Mavi, yeşil saçların omuzlarında senin
 Seni gören, sana vurulur, sana doyamaz
 Dünyada Sinop kadar Âşıklar Adası olamaz.*

11/09/1970 İstanbul Ömer Sümer

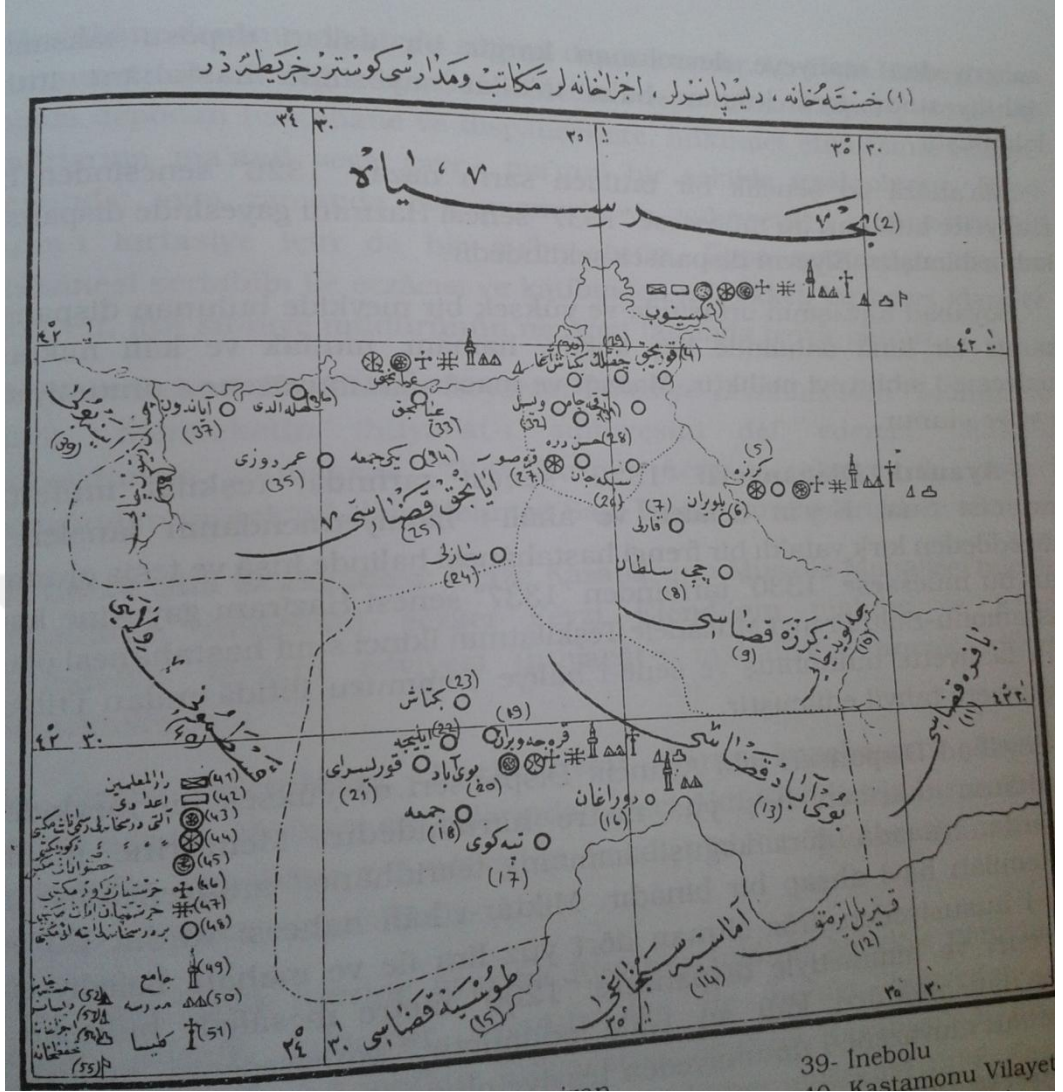
(Ömer Sümer, Ferit Dikmen ve Sinop 1900- 1973 adlı kitabı s.7)

EK 8: Sinop'un mahalli durumu

(İbrahim BAŞAĞAOĞLU *Sinop İlinin Sağlık Coğrafyası, Türkiye'nin Sıhhi-i İçtimai Coğrafyası, Sinop Sancağı, Sinop Sıhhiye Müdürü Dr. Mehmed Said*, s.21)

1- Hastahane, dispanserler, eczahaneler, mekatip ve medârisi gösterir haritadır	19- Karacaviran	39- İnebolu
2- Bahr-i Siyah	20- Boyabud	40- Kastamonu Vilayeti
3- Sinop	21- Korusaray	41- Darülmualimin
4- Korucuk	22- İlica	42- İdadi
5- Gerze	23- Bektaş	43- Altı dersaneli resmi inas mektebi
6- Belviran	24- Sazlı	44- Altı dersaneli resmi zükur mektebi
7- Karlı	25- Ayancık Kazası	45- Hususi inas mektebi
8- Çeçesultan	26- Sepkecan	46- Hristiyan zükur mektebi
9- Gerze Kazası	27- Karasu	47- Hristiyan inas mektebi
10- Çelevid çayı	28- Hasandere	48- Bir dersaneli ibtidâi mektebi
11- Bafra Kazası	29- Çiftlik	49- Cami
12- Kızılırmak	30- Bektaşağa	50- Medrese
13- Boyabud Kazası	31- Akçaçam	51- Kilise
14- Amasya Sancağı	32- Veysel	52- Hastahane
15- Tosya Kazası	33- Ayancık	53- Dispanser
16- Durağan	34- Yenicuma	54- Eczahane
17- Tepeköy	35- Ömerdüzü	55- Tahaffuzhane
18- Cuma	36- Helealdı	
	37- Ayandon	
	38- Çatalzeytin çayı	

BAŞAĞAOĞLU İbrahim, *Sinop İlinin Sağlık Coğrafyası, Türkiye'nin Sıhhi-i İçtimai Coğrafyası, Sinop Sancağı, Sinop Sıhhiye Müdürü Dr. Mehmed Said*, s.41)

Ek 9: Şahadetname Örnekleri

Adı	<i>Şeyh ef</i>
Babanın adı	<i>Şeyh ef</i>
Aile adı	<i>Hasan Beyoğlu</i>
Doğduğu yer	<i>Şenay - Erzurum</i>
Doğduğu yıl	<i>11. Şaban 1314</i>

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ
MAARİF VEKÂLETİ
ORTAMEKTEP ŞEHADETNAME Sİ

No 71
287

1930 — 1931 Ders yılı

No 77
112

Mektep Müdürü
M. M. M. M.

DERSLER	DERECE	DERSLER	DERECE
Türkçe - Edebiyat	<i>Eyi</i>	Enebi İlmü (Felsefe)	<i>Eyi</i>
Tarih - Coğrafya - Vatani matâim	<i>P. Eyi</i>	Ev İdarisi - Çocuk Bakımı	<i>1</i>
Tabii İlimler	<i>P. Eyi</i>	<i>Resm</i>	<i>Eyi</i>
Fiziki İlimler	<i>Eyi</i>	<i>8 Teşvîsi</i>	<i>Eyi</i>
Rüyaset İlimler	<i>P. Eyi</i>	<i>meslek</i>	<i>Çokta</i>

Şenay ef Ortamektep tahsilini bitiren *Şeyh ef* imtihan komisyonu önünde geçirdiği mezuniyet imtihanlarında ortamektep mezuniyetine ve bu mezuniyetini verdiği hak ve salâhiyetlere liyakatlı olduğu anlaşılmakta bu liyakati tasdik için işbu şahadetname *Şenay ef* gili *Şeyh ef* ayının *Şenay* günü kendisine verilmiştir.

Maarif Yekül Namına
Orta Tevrisat Umum Müdürü

Şahadetname örnekleri Sinop Öğretmenevi arşivinden alınmıştır.

Adı	<i>Selâmet ef</i>
Babasının adı	<i>S. İskender</i>
Anne adı	<i>Barakay efendi</i>
Doğduğu yer	<i>Ayancık</i>
Doğduğu yıl	<i>1333</i>

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ
MAARİF VEKÂLETİ
ORTAMEKTEP ŞEHADETNAMESİ

No *31* / 1933 — 1934 Ders yılı / No *21* / 211

DERSLER	DERECE	DERSLER	DERECE
Türkçe - Edebiyat	<i>Orta</i>	Evlâdî - Çocuk bakımı	
Tarih - Coğrafya - Yurt bilgisi	<i>İkinci</i>	Dilek - Bîçer	
Tabii ilimler	<i>İyi</i>	Resim	<i>İyi</i>
Fisiki ilimler, <i>Tehtim</i>	<i>İkinci</i>	Cinastik	<i>İkinci</i>
Riyazet ilimler	<i>İkinci</i>	Musiki	<i>Orta</i>
Esnak İsmi (<i>hanzade</i>)	<i>Orta</i>		

Sinop'ta Ortamektep tahsilini bitiren Selâmet efendi imtihan komisyonu önünde geçirdiği mezuniyet imtihanlarında ortamektep mezunluğuna ve bu mezunluğun verdiği hak ve salâhiyetlere layakati olduğu anlaşılmakta bu layakati tasdik için işbu şehadetname 1934 yılı Haziran ayının onyedinci gününü kendisine vermiştir.

Maarif Yekül namına
Sinop Vallsi
Alâaddin
Mektep Müdürü

Şahadetname örnekleri Sinop Öğretmenevi arşivinden alınmıştır.

Ek 10: Yeni Harflerle yapılan beste

Harfler marşı
Yapıldı

Orkestra şefi Zeki B.
tarafından

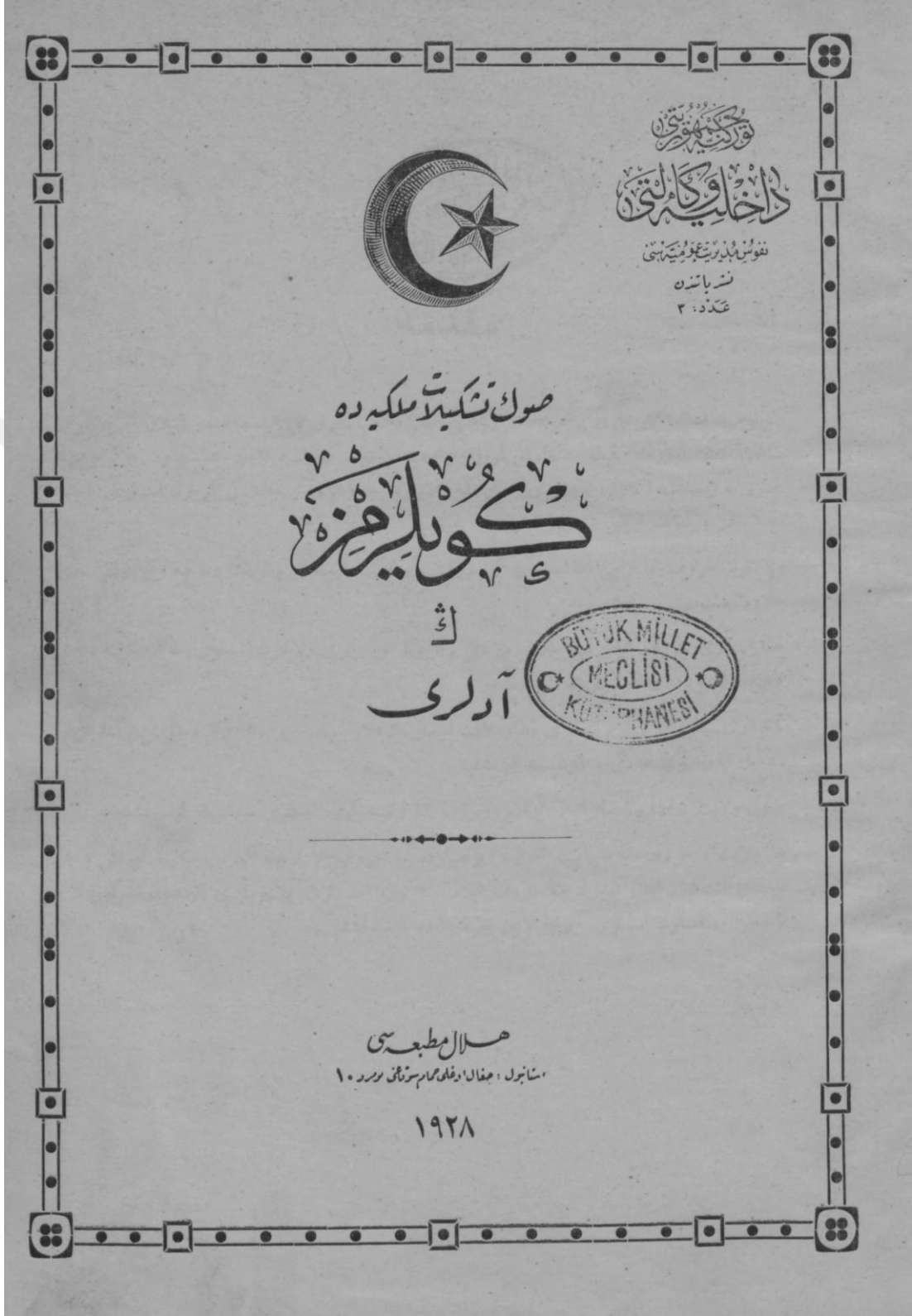
Bu nota Reisicumhur Hz. nin emir ve arzuları üzerine, Riyaseticumhur orkestra şefi Zeki B. tarafından marş olarak yapılmış ve ayrıca piyanoda çalınmak için tanzim edilmiştir. Ordu, mektepliler ve halk Alfabe-yi ve harflerin tarzı tehafuzunu bu suretle kolaylıkla oynayacaktır.

Notanın ismi «Harfler marşı» dir.

Güfte Alfabede olduğu gibi, yani şu şekilde söylenecektir: <a, o, u, i, e, ö, ü, i, be, ce, ço, de, fe - ge, he, je, ke, le, me, ne, pe - re, se, so, ve, te, ye, z>.

- (ÜLKÜTAŞIR M. Şakir, *Atatürk ve Harf Devrimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Denge Matbaacılık, 4. Baskı, Ankara, Nisan 2009, s. 72)

EK 11: Son Teşkilat-ı Mülkiyede Sinop Vilayetinin Köyleri

- سینوب ولایتی -

سینوب ولایتی
مرکز قضاسی

قضا ناحیه لربنك عددی : ۱
قضا کویلربنك عددی : ۷۳

ملاحظات	قضا و ناحیه مرکز لربنك			قضا و یا ناحیه لربنك لاتین حروفاتیله اسملری	نفوس مقداری	شماره سایه	ناحیه لربك اسملری
	نفوس مقداری	محلات عددی	اسملری				
		۵	سینوب	Sinop		۳۶	مرکز ناحیه سی
		۱	قره صو	Kara sou		۳۷	قره صو

مرکز قضاسی

سینوب ولایتی

کوی اسملری	لاتین حروفاتیله	کوی اسملری	لاتین حروفاتیله
مرکز ناحیه سی			
Ahmed yéri	احمد یری	Dibekli	دیبکی
Ada	آطه	Dizdar oğlu	دیزدار اوغلی
Ak kiradj	آق قیراج	Siquédjan	سیکه جان
Avdan	آودان	Chamli oğlu	شاملی اوغلی
Alascue	آلاسکو	Taypakli	طایپاقلی
Ordou	اردو	Tangal oğlu	طنقال اوغلی
Ereyli	ارکلی	Tinguir	طنقر اوغلی
Ozoun qurquén	اوزون کورکن	Tachmanli	طوشمانلی
Bostandjili	بوستانجیلی	Osmanié	عثمانیه
Tchiftliq	چفتلیک	Kabali	قالبی
Hadji ogli	حاجی اوغلی	Kara pınar	قره پینار
Déhilere	دیلیر	Kizil abali	قزیل ابالی
Démirdji	دمیریجی	Kilindjli	کلنجلی
		Koridjik	کوریدجیک
		Kczdjigaz	کوزجغاز
		Kirantchoucouri	کیرانتچوری

سینوب ولایتی

قضا ناحیه لرینگ عددی : ۲

قضا کویلرنگ عددی : ۱۷۸

بوی آباد قضاسی

ملاحظات	قضا و ناحیه مرکز لرینگ			قضا و یا ناحیه لرینگ لاتین حروفاتیله اسملری	نفوس مقداری	بوی آباد عددی	ناحیه لرینگ اسملری
	نفوس مقداری	محللات عددی	اسملری				
		۱۰ ۰	بوی آباد طوراغان	Boy abad Touraghan		۱۴۵ ۴۲	مرکز ناحیه سی طوراغان

بوی آباد قضاسی

سینوب ولایتی

کوی اسملری	لاتین حروفاتیله	کوی اسملری	لاتین حروفاتیله
مرکز ناحیه سی			
Enbiéli	آنبیه لی		
Eng'hél eghin	آنکل اکین		
› banalagui	» بکالاغی		
Ouzoun euz	اوزون اوز		
Ouzoun tchay	اوزون چای		
Euchek	اوشک		
Ogulacdjilar	اوغلاچیلر		
Oedji mehmedi	اوتچی محمدی		
Oulou quédi	اولوکدی		
Ilidja	ایلیجه		
Bach Eguin	باش آکین		
Bétqubélan	بیکوبلان		
Bakhchachli	بخشاشلی		
Brom kissadj	بروم قیصاج		
Baghtché keuy	بغچه کوی		
Nalloudja	نعلوجه		
Begdach	بکدش		
Beychami	بکشامی		
Bose armoud	بوز آرمود		
Boyalı	بویالی		
Buyuque kara agatch	بیوک قره آغاج		
Péchéli ogli	پشلی اوغلی		
Arditch	آردیچ		
Ari oghlou	آری اوغلی مع بروکلی		
Achagui arim	آشاهی آرم		
› Ac pinar	» آشاهی آق پینار		
› Sérépédjiqu	» آشاهی سربچیک		
› yokaribayat	» آشاهی یوقاری بیات		
Agudjéquissé	آغجه کیسه		
Ac bélan	آق بلان		
› yuruque	» آق یوروک		
Avloudja	آولوجه		
Erquédj	ارکچ		
Edil	ادیل		
Esbiéli	اسبیه لی		
› kilindjli	» اسپیه قلینجلی		
Essen gazili	آسن غازیلی		
Egulindjé	اگلنجه		
Equin viran	اکین ویران		
Imamli	اماملی		
Emir oghli	امیر اوغلی		
Emirlimatchalto	امیرلی مع چالطو		

بوی آباد قضای

سینوب ولایت

کوی اسماری	لاتین حرفلرله	کوی اسماری	لاتین حرفلرله
پیرافندی دره سی	Piréféndi déréssi	طاشخانلی	Tachhanli
تیه کوی	Tépé queuy	طرز نالی	Tirnali
جمال الدین	Djémaléddin	طوغریل	Togril
جمه طباطبالی	Djouma tabacli	عاشقلی	Achikli
جمه قبالی	» Kayali	عثمان کوی	Osman keuy
جهادیه	Djihadié	حصار جق جامعلی	Hissardjikdjamily
چارشاق	Tcharchac	» حاجی کوی	» hadji keuy
چال پیکار	Tchal pinar	» قزاقلی	» Kisakli
چال چشپنه	Tchaltchéchépné	» قبالی	» kayali
چام پشملی	Tcham péchéli	علی اوغلی	Ali ogli
چام پشه ساقری	» péché saqizi	علی بکلی	» béyli
چای باشی	Tchay bachi	عمر کوی	Eumére keuy
چشیلر	Tchéchnilére	عیسی اوغلی	Issa oghli
چقورخان	Tchoukourhan	غازی دره	Ghazi déré
چوبانلر	Tchobanlare	غازی طباطبالی	» tabacli
چوراق	Tchorac	غلفت	Galféte
چورقوشلر	Tchour kouchlar	قبیلی	Fakili
چورمان	Tchorman	قادیبلی	Kadinli
چولخه لی مع بوسقلی	Tchoulhali	قره به ویران	Karadja viran
حاجی احمدلی	Hadji ahmédlı	قره چای کونلی	Karatchaltiquilti
حاجی چای	» Tchayi	قره عثمانلی	Kara osmanli
حمیدلی	Hamıdlı	قره موسالی	Kara moussali
خان اوغلی	Khan ogli	قزیل اوغلان	Kızil oglan
حمرلی	Hamzali	قطارلی	katirli
داری اوزی	Dari euzi	قواجق	Kavadjik
دایلی	Dayli	قواق	Kavac
دوز قره آغاج	Duz kara agadj	قواقلی	Kavacli
دودیرغه	Doudourga	قورتلی	Kourtli
دوغجه	Dogdja	قوربجق	Koridjic
دومشو	Do.ncho	قوری سرای	Kori saray
ذاتم	Zaim	قوزانلی	Kosanli
شیخ کوی	Cheih keuy	قوز قوله	Kose coulé
شیخلر	Chékhleré	قوغه چایر	Kogha tchayir
شیخلو	Chékhlu	قومارلی	Koumarli
صاری آغاج چایی	Sari agatchtchayi	قیا بوغازی	Kaya boghasi
صاری یار	Sari yare	قیون قیران	Koyoun kiran
صلاز	Salas	کشلر	Quèchlère

بوی آباد قضاسی

سیدرب ولایتی

کوی اسماری	لاتین حرفلیله	کوی اسماری	لاتین حرفلیله
امیرطولی	Emir touli	کوی بوجیک	Queupridjique
اورنه کوی	Orta queuy	کوی بوج، آناج ساقزی	Gueuqudjé Agatch sakisi
اولوقباشی	Olouc bachi	کوی چقور	Gueuque tchoucour
اولیجق	Oloudjic	کوی ک	Queuqué
بک بوی	Bey heuqui	کوی چتی	Queult tchètmi
بویا بوی	Boya buki	» دره سی	« dérèssi
چرچیلر	Tchèrtchilère	کوی بک ویران	Gueunique viran
چوران یوزی	Tchorac yusi	کیسه کوی	Quissé keuy
چوکه	Teheuqué	کیک	Quilèque
حاجی محمودلی	Hadji mahmoudli	معروف	Marouf
حسن دکن صوفیلر	Hassan deguin Sofilar	معروف آنجه سی	« Alindjassi
حسن دکن چراکسه	» tchraqusé	» جه	« djouma
دره لی	Dèrèli	نفس دره	Nèfs déré
سینه بال	Sinebéli	نفس کولت	« Queult
صاری قاضی	Sari kadi	» بکران	« Yequran
صاری یار	Sari yar	والس اوغلی	Valis oghli
صلار قوی	Salar coli	وحشلی	Vahchili
صرتق	Sirnik	یاغچیلر	Yaghdjilar
طاغ ده لن	Dagh délin	بالاق مع ساقز	Yalac-ma-a-Sakise
قابلاقو	Kaplanco	یاغچق	Yayladjik
قره طاش	Kara tache	یاغچیلی	Yayladjili
قرلجه پاید	Kizildja plid	بیانلی	Yabanli
قوری چای	Kourı tchay	بکران جامعل	Yequran djamili
قوزلبق	Kousoulik	بکران قالی	« kayali
کراچیک	Quérandjique	بکران محری	« mehmedi
کوکلان	Guequlan	بکیجه	Yénidjé
کول آلاک	Gueul alan	یوقاری آریم	Youcari arim
کول کریشی	Gueul quérichi	یوقاری آق پیکار	« akpınar
نفس طوراغان	Nèfs touraghan	» سر بوجیک	« Sérıdjique
یاغ باصان	Yagh bassan	بیانلی	Yilanli
یاکزر قواق	Yalinise cavac		
یانداق	Yanidac	طوراغان ناحیه سی	
یسی آلاک	Yassi alan	آشناقره جه ویران	Achaghi karadja viran
ییشان	Yémichan	» آنجه	» élindjé
ینالاق	Yanalac	» یوقاری آنجه بولک	» yokari Agdjé buk
یوقاری قره جه ویران	Yocari caradjaviran	آنجه آلان	» alan
		آلیشه لی	Alpachali
		آپوغان	Alpogan

- ۶۶۶ -

سینوب ولایتی

قضا ناحیہ لریک عددی : ۲

قضا کویلیریک عددی : ۱۲۴

عیالجق قضا

ملاحظات	قضا و ناحیہ مرکز لریک			قضا و یا ناحیہ لریک لاتین حروف تالیہ اسملری	نقوس مقداری	کویلیریک عددی	ناحیہ لریک اسملری
	نقوس مقداری	مخلات عددی	اسملری				
		۲	عیالجق کوی یلی ضمانلی	Yeni mahale Turqu eli Osmanli		۳۷ ۱۴ ۴۲	سرکز ناحیہ سی تورک ایللی ضمانلی

عیالجق قضا

سینوب ولایتی

کوی اسملری	لاتین حروف تالیہ	کوی اسملری	لاتین حروف تالیہ
			سرکز ناحیہ سی
Déré	دره		
Zavié	زاوه		
Suqui tchayri	سکو چایری		Arnoudli yazi
Sacré	صقره		Achagui keuy
Sacra bachi	صقره بانی		Acdja kissé
Sofi	صوفی		Oulouzé
Tansé	طانسہ		Ortalik
Tarakdji	طراکچی		Ayaz
Toulay	طولای		Ayandjik
Abdulkadire	عبدالقادر		Buyuquduz
Ali keuy	علی کوی		Pazardjik
Omer douz	عمر دوز		Tépédjique
Ferguéné	فرگنه		Ténéture
» Gunay	فرگنه کونای		Turqumin
Conssa	قونسہ		Tévfikié
Kaya bachi	قبا بانی		Tcna'lli ogli
Guray	گورای		Husséin bey
Léguine	لغین		Hatibe

آیانجق قضاسی

سینوب ولایتی

کوی اسماری	لاتین حرفلریله	کوی اسماری	لاتین حرفلریله
مستان	Mestan	فلاصه	Kalaça
مدن	Madéne	قواقلی	Kavakli
هر	Humère	قوز	Koze
تورک ایلی ناحیهسی			
ایجهل	Ebdjélère	قوشجیلر	Couchdžilar
اورنجک	Eurindjique	کش	Quèche
بولو	Bollou	کمی یانی	Guémi yani
پاشالی	Pachali	کنجک	Guèndjique
پلامار	Palamar	کون دوغدی	Gune doghdi
پیری	Piri	موغان	Mougan
جیله	Djiblè	هلهلدی	Hélé aldi
جنباي	Djébénay	یازجی	Yazidji
جوری	Djouray	پروی	Yervi
چینی	Tchepni	یوسفلی	Youssoufli
چتاق	Tchetak	یونسار	Younousslar
عمانی ناحیهسی			
چناق کریش	« quirich	آق باش	Ac bache
چناق کونای	« gunay	آق ویران	Ac viran
چشمهلی	Tchèhméli	اودالی	Avdoulli
حاجی رئیس	Hadji réïss	اولاغسکو	Avlaghi séku
حاجی رئیس سکو	« sugue	اریکلی	Eriquli
حاجی کوی	Hadji keuy	ایلاق	Iblac
حاملی	Hamamli	ابن التی	In alti
دوز کوی	Duze keuy	بابا	Baba
دوزلو	Douzlère	باقرلی	Bakirli
ریس	Réïfesse	باقرلی زاویه	Bakirli zavié
سارماشیق	Sarmachik	تکفور	Tequfure
صاطی کوی	Sati keuy	چایبای	Tchaybachi
صرنوان	Sirtoine	چایر	Tchayir
صومای	Somay	چکی	Tchéquli
طورشان	Tournan	حاجیلی	Hadjili
غازیلر	Gazilère	حرمشاه	Haremchah
غازیه	Farié	داوود	Davoud
قرمجه قبا	Cradja kaya	دیپکی	Dibéquli
قرنجه قبا	Kizildja «	سازلی	Sazli
		سانسار	Sansar

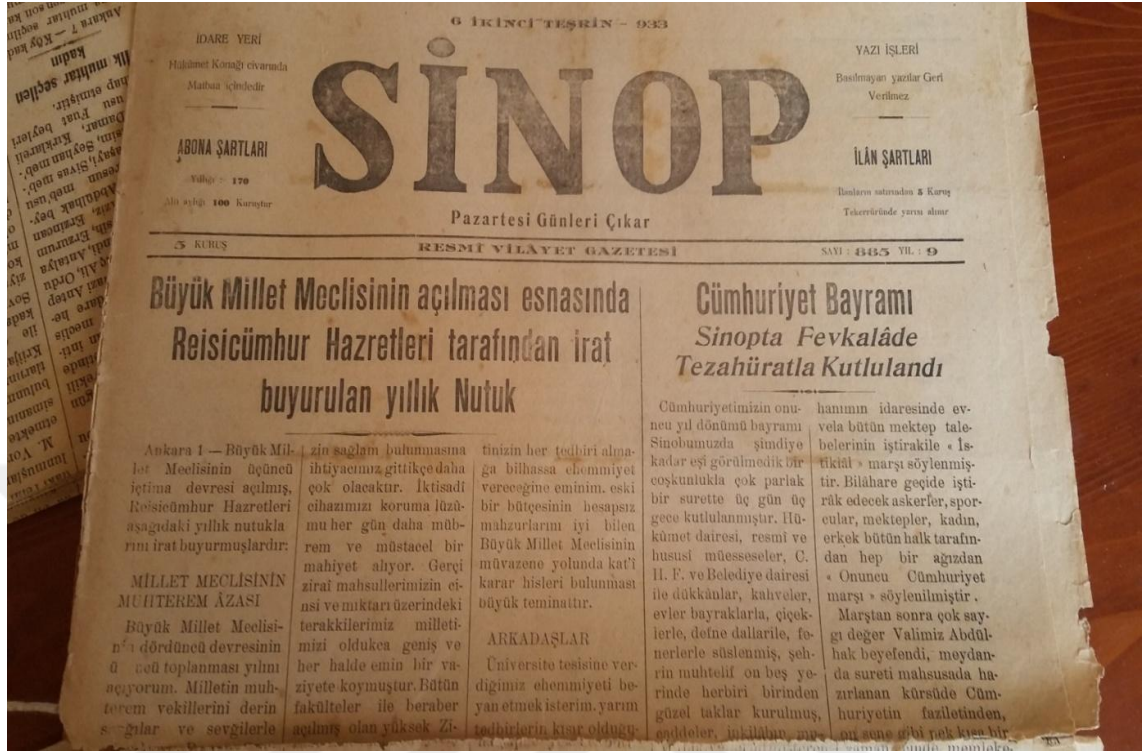
آیاتیق قضاسی

سینوب ولایتی

کوی اسماری	لاتین حرفلریله	کوی اسماری	لاتین حرفلریله
صلوسکو	Soulou sokue	قوزسکو	Kouz seuku
صورغون	Sourgoun	کپاز	Quépaz
عثمانلی	Osmanli	کتوک	Qutuque
فندقلی	Findikli	کورسکو	Gurseku
قالدیر ایق	Kaldir ayik	کوسه یقه	Queuse yaqa
قره بوکار	Kara pinar	کول	Geul
قرندی	Kirindi	کولار	Gullere
قره کستانه	Kara questané	مصطفی کمال پاشا	Moustata knémal pacha
قرجه قیا	Kizildja kaya	یارنر	Yarinlere
قورت	Kourt	یوی	Yavi
قوزجماز	Kozdjiguz	یمیشان	Yémichan

EK 12: Sinop ilinin resmi gazetesi olan 'Sinop' adlı çıkan gazetelerin temsili olarak aşağıda örneği verilmiştir. Bu gazetelerin bazıları yıpranmış durumdadır.

Ocak Başında Bir Hasbihal

Geçen gece köyde evimin bir köşesinde gündülden tasarladığım saban eyegimin pürüzlerini keserle onarıyordum.

Bu, işi görürken zihnimde başka yerlerde o kadar meşgul idi ki deyme gitsin.

Yazdaki sürekli kuraklık ve bu kuraklığın peşkeş çektiği tohumuzluk gibi üzüntü, beynimin içine nüfuz ederek kafa tasımı bir tırtıl gibi kemirmeğe başlamış ve

şuurumu körleterek en koyu karanlıklara gömmüştü. Bu sırada keser elimden düştü, varlığımı titreten derin bir düşüncenin etkisi (tesiri) altında dermansız kalmıştım. Hiç ummadığım bir kuvvet beni birdenbire sarsıtı ve ocak başında odun çatan hayat arkadaşım Türkmene teveihi hitap ettirdi, şairliğim tuttu. Bilmem nereden aklıma geldi. Gecenin saat yedisinde şöyle mırıldanarak hasbihale başladık.

Geçen yaz gününden Türkmene pek erken
Kalkmıştık seninle güneş doğarken

Gitmiştik ikimiz biçmeğe ekin
Yetiştirdi sonra Süleyman Tekin

Girerek tarlaya ekini biçtik
Bir boğaz için hayli didiştik

Yorgunduk oturduk çamlar altına
Dönmüştü güneşin rengi altına

Serince bir akyel üfürüyordu
İçteki tasayı gideriyordu

Haniya o günler nereye gitti ?
Zevkına doymadık ne çabuk bitti ?

Dereyi, tepeyi kapladı sisler
Geliyor göklerden çok korkunç sesler

Başladı soğuklar pek te başeri
Kapıdan girecek sanki içeri

Her şeyin korkulu bak su durumu,

İtalya - Ha Harbi

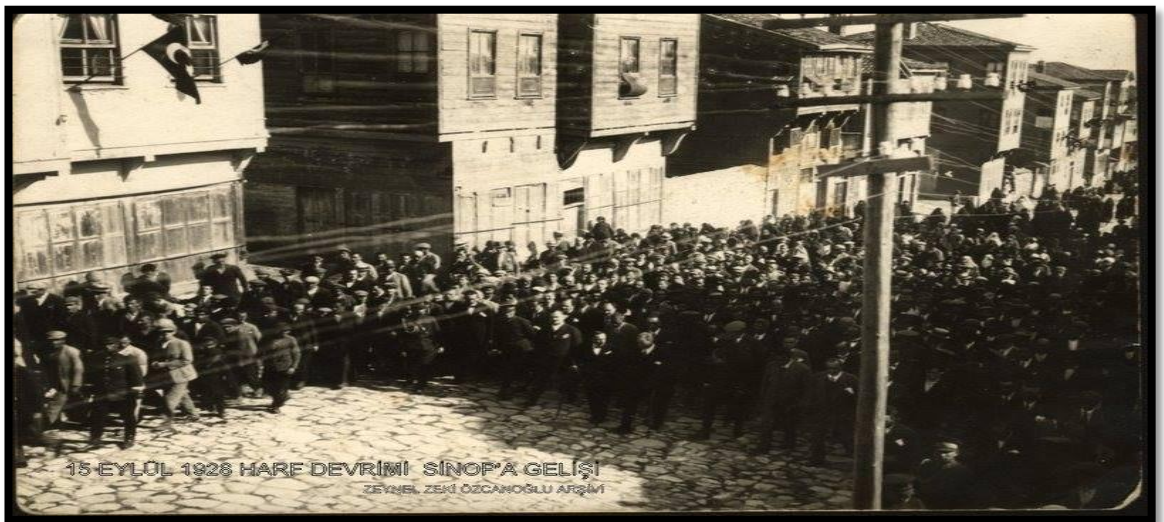
Adisababa 12
Sabah Adisababan
yareler tarafında
bardıman edileceği
muş, herkes telaş
şehirden kaçmıştı
Ecnebler sefar
deki sığınaklara
etmişlerdir. Hall
bir tayyare gelmiş
Sonra hâdisenin
yeti anlaşılmaştı
rika filim müess
den biri muhabir
ababa bombardı
lirse bunu filim
sine dair bir tel
dermiştir. Bu tel
hrin bombardı
leceği şeklini
halkı heyecana
ştır. Akşama d
hayat avdet et

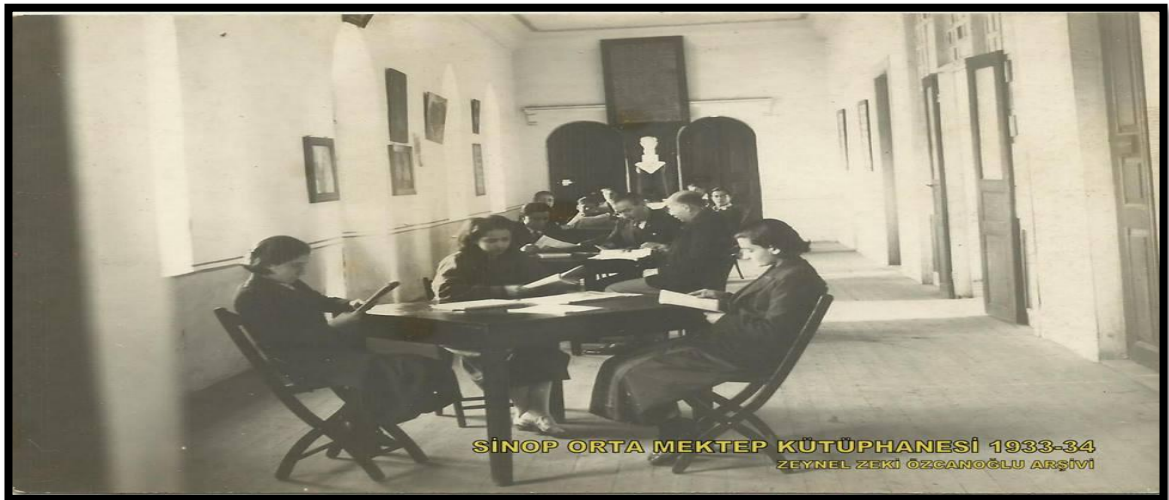
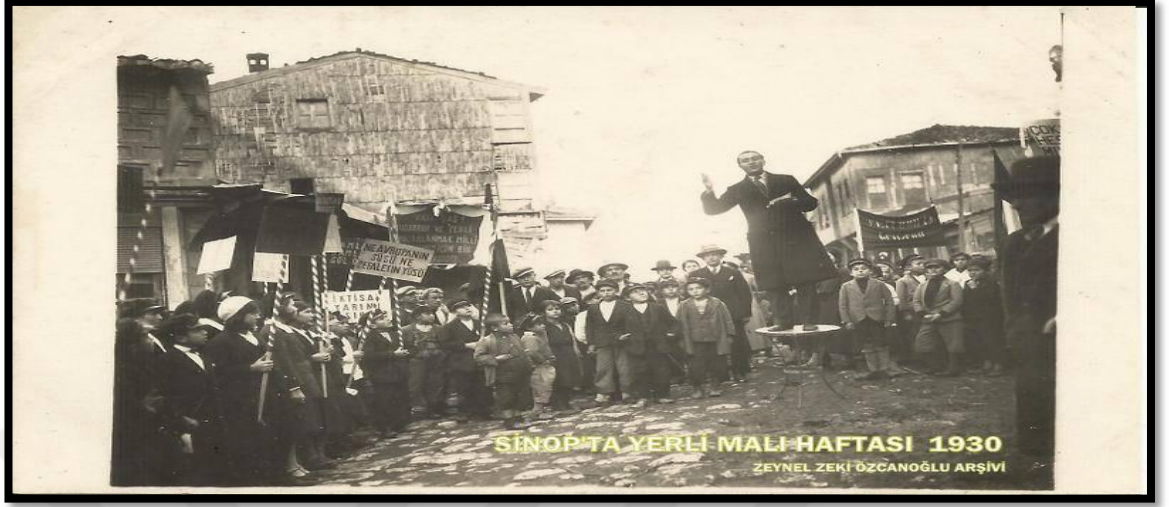
Roma 12 (A.A.
yan tebliği : C
hiç bir hareket
nı, cebhe geri
ve iase teşkilâ
uğraşılabilirdiği
mektedir.

Mısır Kab

Kahire 12 (A.A.
hireden bildiril
re, Mısır kabini
etmiştir. Royt
İngilterenin 19

Ek 13: Fotoğraf Arşivi

Fotoğraflar bizzat Emekli Beden Eğitimi Öğretmeni olan sayın hocam Zeynel Zeki Özcanoğlu'ndan alınmıştır.

s

1930'lu yıllarda
Ananemin gelinliği

Sinop ilinde 1990'lı yıllarda oynanan halk oyunlarında giyilen kıyafetler ve yörenin türküleri olan Ayancık Eğmeleri, Kumkapının Ah Kilidiyim, Muhtar Kaştan Aşıyor ve benzeri türküler davul, zurna eşliğinde oynanır.

EK 14: Bu kısımda verilen resimler dedemin Sinop'un Erfelek ilçesinin Gümüşsuyu köyündeki evinde bulunmaktadır. Açıklamalarını annem yazdırmış olup bunları zamanında kullanmışlardır. Bunları Hikmet Çalışkan toplayarak düzenlemiştir.

Peşgir: Havlu yerine kullanılır. koyulur.

Sandık: İçine gelin olan kızların çeyizi

Kirman: İp işlemeye yarıyor.

Mekik: Bez dokumaya yarar.

Ellik: Orak biçerken el kesilmemesi için kullanılır.

Orcuk, alt tekerleğine arşak denir. Yün işlemede kullanılır.

Bez dokuma tarağı

Susak: Banyo yaparken, su
İçerken kullanılır.

Ay: İplik işlerken kullanılır.

Çarık: Ayakkabı

Giyile: Karda giyilir. Kara batmamak için.

EK 15: Hâlâ günümüzde de Ramazan ayında yapılan Helesa geleneğinin temsili resmi

<https://www.google.com.tr/search?q=sinop+helesa+gelene%C4%9Fi&source>
Erişim Tarihi: 21/06/2017

Hıdırellez günü dilenen dileklerin kabul olması için gül ağacına bağlanan isteklerin temsil edildiği bu resim bu âdetlerin devam ettiğini göstermektedir.

Sinop Toki Bloklarında 30/05/2017 tarihinde bizzat kendim tarafından çekilmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Elif Arzu ÖNAL, 1984 yılında Sinop'ta doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Sinop'ta tamamladı. 2005 yılında girdiği Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nden 2009 yılında mezun oldu. 2015 yılında, Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrenimine başladı ve halen öğrenimine devam etmektedir.

